

Revízia výdavkov na dotácie

Priebežná správa

október 2022

Jedným zo zadaní projektu Hodnota za peniaze je revízia výdavkov verejnej správy. Tento materiál Ministerstva financií SR je hodnotením verejnej správy a bezpečnosti v zmysle uznesenia vlády SR č. 289/2022, úloha B.2. Hodnotenie pripravili Štefan Kišš, Jaroslav Bukovina, Martina Erdélyiová, Michal Havlát, Martin Krok, Matej Kurian, Jakub Kurila, Peter Mandžák, Lenka Martišková, Martin Murín, Ján Mykhalchuk Hradický, Janka Palkovičová, Dušan Paur, Vladimír Peciar, Barbora Porubská a stážisti Tatiana Bielaková, Jakub Jobus a Marco Majerčák.

PodĎakovanie

Za hodnotné návrhy a pripomienky počas prípravy správy ďakujeme súčasným aj bývalým kolegyniam a kolegom Tomášovi Hellebrandtovi, Petrovi Hrončekovi, Jurajovi Machovi, Gabrielovi Machlicovi, Márii Mihokovej, Patrikovi Pružinskému, a kolegom z Inštitútu finančnej politiky, Inštitútu environmentálnej politiky, Inštitútu kultúrnej politiky, Inštitútu pôdohospodárskej politiky, Inštitútu vzdelávacej politiky, Inštitútu dopravnej politiky, Centra pre hospodárske otázky, Inštitútu digitálnych a rozvojových politík a Sekcie rozpočtovej politiky MF SR. Chyby a opomenutia zostávajú zodpovednosťou autorov.

OBSAH	
Zoznam grafov.....	5
Zoznam tabuliek	8
Zoznam boxov	9
Úvod a zhrnutie	10
1. Výsledky a výdavky.....	13
1.1. Výsledky	13
1.2. Výdavky.....	13
2. Teoretické východiská	19
3. Dotácie v energetike	21
3.1. Podpora zelených zdrojov energie	22
3.2. Podpora výroby elektrickej energie z domáceho uhlia	26
3.3. Kompenzácie za tarifu za prevádzkovanie systému.....	27
3.4. Podpora útlmu a likvidácie následkov ťažby v uhoľnom baníctve - uzatváranie ťažobných polí	30
3.5. Podpora energeticky náročným podnikom z ETS povoleniek	31
4. Dotácie v športe	34
4.1. Uznané športy	37
4.2. Fond na podporu športu	38
4.3. Národné športové projekty	39
4.4. Športové poukazy.....	40
5. Dotácie v pôdohospodárstve	42
5.1. Štátna pomoc v pôdohospodárstve	44
5.2. Národné podpory v pôdohospodárstve	47
5.3. Ostatné dotácie v pôdohospodárstve	49
6. Dotácie v kultúre	51
6.1. Fond na podporu umenia	54
6.2. Audiovizuálny fond	56
6.3. Fond na podporu kultúry národnostných menšín	58
6.4. Znížená DPH na printové médiá	59
6.5. Obnovme si svoj dom	62
6.6. Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí (Kultúrne poukazy).....	63
6.7. Podpora aktivít Matice slovenskej	64
6.8. Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva	65
7. Dotácie na výskum a vývoj	66
7.1. Všeobecná výzva	70
7.2. Stimuly pre výskum a vývoj	72
7.3. Ostatné dotácie MŠVVŠ SR na podporu výskumu a vývoja	73
7.4. Výskum a vývoj na podporu obrany štátu.....	73
7.5. Úľava na dani (superodpočet nákladov na VaV)	74
7.6. Patentbox	76
8. Dotácie v cestovnom ruchu.....	78
8.1. Slovakia Travel.....	79
8.2. Dotácie organizáciám cestovného ruchu	81
8.3. Rekreačné poukazy	82
8.4. Znížená DPH na ubytovanie.....	86
9. Regionálny rozvoj	88

9.1. Regionálny príspevok pre najmenej rozvinuté okresy	89
9.2. Podpora regionálneho rozvoja.....	90
10. Dotácie v ostatných oblastiach	92
10.1. Podpora mobility formou príspevku na ubytovanie a dopravu	92
10.2. Výnimky zo zdaňovania negatívnych externalít.....	94
10.3. Podpora malých firiem.....	99
10.4. Skrátene doby odpisu pre elektromobily.....	102
10.5. Vzdelávanie a mládež	105
10.6. Dotácie z rezervy predsedu vlády, rezervy vlády a dotácie MF SR.....	107
Bibliografia.....	110
Zoznam skratiek	117
Zoznam príloh.....	120

Zoznam grafov

Graf 1: Transfery VS, daňové výdavky a vybrané oblasti revízie (modrou) (priemer 2019-2021, mil. eur)	14
Graf 2: Subvencie verejnej správy podľa poskytovateľa vo funkčnom členení (COFOG), 2015-2019, mil. eur	16
Graf 3: Výdavky na subvencie štátnej správy, % HDP	16
Graf 4: Daňové výdavky (% HDP)	17
Graf 5: Výdavky na subvencie, vybrané transfery a daňové výdavky podľa oblastí (mil. eur, 2019 - 2021).....	17
Graf 6: Vývoj doplatkov po jednotlivých rokoch (mil. eur).....	23
Graf 7: Vývoj úrovne tarify za prevádzkovanie systému, základná sadzba (€ / MWh)	23
Graf 8: Výška dotácie v priemere na 1 dotovanú MWh elektriny z OZE v EÚ, 2018 a 2019 (eur/MWh)	24
Graf 9: Vývoj dotácie na podporu výroby elektriny z uhlia (ľavá os, mil. eur), vyrobená energia (pravá os, TWh) 27	
Graf 10: Histogram poberateľov kompenzácie TPS podľa výšky kompenzácie (2021).....	28
Graf 11: Vývoj TPS (v €/MWh). * podniky so spotrebou 1-100 GWh, ** podniky so spotrebou nad 100 GWh.....	28
Graf 12: Tarifa za prevádzkovanie systému (€/MWh)	29
Graf 13: Ceny elektriny pre veľké podniky (spotreba 2-20 GWh/rok) a vplyv multipásmovej TPS, 2. polrok 2021 29	
Graf 14: Podpora podnikov z Envirofondu v mil. eur a ako % na príjmoch z aukcií kvót.....	32
Graf 15: Podiel kompenzácií nákladov v 2019 na príjmoch z ETS kvót v % (vyplatené v 2020).....	33
Graf 16: Vzťah medzi podielom kompenzácií nákladov na príjmoch z ETS kvót a podielom vybraných odvetví na pridanej hodnote v ekonomike v členských štátoch EÚ v roku 2019 (%)	33
Graf 17:Financovanie rekreácie a športu (COFOG 8.1, 2019), podiel celkových verejných výdavkov a HDP	35
Graf 18: Aktéri financovania rekreácie a športu (COFOG 8.1) na Slovensku, 2021, v mil. eur	35
Graf 19: Výdavky MPRV SR podľa zdroja, mil. eur	42
Graf 20: Verejné výdavky na pôdohospodárstvo, 2020, % HDP	42
Graf 21: Vyplatená štátna pomoc a počet prijímateľov (priemer 2019-2021, mil. eur)	44
Graf 22: Výška dotácie a počty príjemcov v rokoch 2019-2020.....	45
Graf 23: Prijemcovia Zelenej nafty podľa výšky dotácie v roku 2021 (v tis. eur)	45
Graf 24: Výška základnej a zníženej spotrebnej dane na motorovú naftu v krajinách EÚ v 2021 (eur na 1 000 l) 46	
Graf 25: Vyplatené národné podpory a počet prijímateľov (priemer 2019-2021, mil. eur).....	48
Graf 26: Ostatné dotácie v pôdohospodárstve (mil. eur)	49
Graf 27: Verejné výdavky na kultúru v rokoch 2011 – 2020 (% HDP).....	52
Graf 28: Verejné výdavky na kultúru v rokoch 2011 – 2020 (% verejných výdavkov)	52
Graf 29: Objem poskytnutej dotačnej podpory z dotačných mechanizmov v rokoch 2008 – 2020 (mil. eur).....	52
Graf 30: Výdavky Fondu na podporu umenia (mil. eur).....	55
Graf 31: Výdavky Audiovizuálneho fondu (mil. eur).....	57
Graf 32: Výdavky na filmové vratky (mil. eur), počet podporených filmov a počet žiadostí o registráciu filmového projektu (pravá os).....	58
Graf 33: Výdavky Fondu na podporu kultúry národnostných menšín (mil. eur).....	59
Graf 34: Cenové indexy pre vybrané tlačene tituly spotrebného koša – denníky kupované v pondelok (10 % DPH) a týždenníky (20 % DPH)	60
Graf 35: Dlhodobý pokles tlačených titulov – denníkov (DPH 10 %) aj týždenníkov (DPH 20 %)	61
Graf 36: Vývoj predaja elektronických titulov, počtu predplatiteľov	61
Graf 37: Výdavky dotačnej schémy – Obnovme si svoj dom (mil. eur).....	62
Graf 38: Výdavky na VaV v porovnaní s HDP krajín EÚ, 2020.....	67
Graf 39: Porovnanie výdavkov na VaV s hospodárskou výkonnosťou krajín EÚ, 2020	67
Graf 40: Podiel výdavkov na VaV v pomere ku HDP z hľadiska sektorov, Slovensko	67
Graf 41: Podiel výdavkov na VaV v pomere ku HDP z hľadiska sektorov krajín V4 a EÚ, 2020	67
Graf 42: Atraktivita výskumného systému v porovnaní s priemerom EÚ, 2021	68
Graf 43: Aktivita v oblasti duševného vlastníctva v porovnaní s priemerom EÚ, 2021	68

Graf 44: Poskytnutá podpora APVV podľa jednotlivých výziev / programov, mil. eur.....	71
Graf 45: Výdavky a počet schválených projektov všeobecnej výzvy v rámci jednotlivých sektorov, mil. eur	71
Graf 46: Výdavky na Stimuly pre výskum a vývoj, mil. eur	73
Graf 47: Daňová úspora pre reprezentatívnu firmu (B-index (Warda, 2001)	74
Graf 48: Medzinárodné porovnanie výdavkov na VaV podliehajúcich superodpočtu (v % HDP, 2019)	74
Graf 49: Objem superodpočtu znižujúci firemnú daň (mil. eur).....	75
Graf 50: Počet firiem v jednotlivých intervaloch čerpania superodpočtu	75
Graf 51: Skutočné výdavky na VaV (mil. eur) a sadzba superodpočtu (%).....	75
Graf 52: Superodpočet na VaV zvyšuje mieru R&D najmä u firiem s nízkou úrovňou R&D.....	75
Graf 53: Počet patentových prihlášok na 1 mld. HDP	77
Graf 54: Patent box – miera daňovej úľavy v krajinách OECD	77
Graf 55: Vládne výdavky na podporu turizmu ako % HDP a odhad pre Slovensko s výdavkami ST, 2018	78
Graf 56: Podiel domácich turistov na celkovom počte prenocovaní všetkých turistov, 2020.....	79
Graf 57: Pomer výdavkov agentúr na podporu turizmu ku pridanej hodnote sektora turizmu na tvorbe HDP, 2018, Slovensko 2021	80
Graf 58: Rozpočty agentúr na podporu turizmu vybraných krajín EÚ v porovnaní s HDP, 2018, Slovensko 2021.....	80
Graf 59: Zazmluvnené výdavky podľa CRZ medzi rokmi 2021-2022 (mil. eur)	81
Graf 60: Zazmluvnené výdavky ST na spoty v televíziách z pohľadu krajín 2021-2022 (mil. eur)	81
Graf 61: Vzťah medzi počtom turistov a schválenými dotáciami pre OCR za rok 2019, mil. eur*	82
Graf 62: Výška schválených dotácií OCR, mil. eur	82
Graf 63: Vybrané sektory ekonomiky kde čerpanie preukazov presiahlo 0,5 mil. eur na sektor (mil. eur, 2020)...	83
Graf 64: Počet zamestnancov čerpajúcich poukazy (v tis.)	83
Graf 65: Počty zamestnávateľov podľa povinnosti vyplácať rekreačné poukazy (v tis.).....	83
Graf 66: Sezónne očistený počet prenocovaní (2018m1 = 100, podobné krajiny)	84
Graf 67: Porovnanie počtu prenocovaní: historický trend vs. skutočnosť (neočistené dáta v tis.).....	85
Graf 68: Porovnanie počtu prenocovaní: historický trend vs. skutočnosť (sez. očistené dáta, v tis.)	85
Graf 69: Odhad na základe SCM, počet prenocovaní na obyvateľa (sez. očistené dáta)	85
Graf 70: Efekt opatrení na počet domácich prenocovaní (SCM odhad v mil.).....	85
Graf 71: Vývoj cien ubytovacích služieb, index HICP priemer 2015=100.....	86
Graf 72: Vývoj výnosov a nákladov z hospodárskej činnosti v sektore ubytovania (mil. eur)	86
Graf 73: Dekompozícia nákladov v sektore ubytovania (mil. eur).....	86
Graf 74: Výdavky na regionálny rozvoj, 2019-2021, mil. eur	88
Graf 75: Regionálne príspevky pre NRO podľa kategórie príjemcu, mil. eur.....	90
Graf 76: Výdavky a počet príjemcov na jednotlivé výzvy, podpora regionálneho rozvoja, 2019-2021, mil. eur	91
Graf 77: Podiel firiem indikujúcich nedostatok pracovníkov ako bariéru rozvoja (% z respondentov, sezónne očistené).....	93
Graf 78: Nedostatok pracovníkov v priemysle v krajinách V4 a Nemecku	93
Graf 79: Ročná medziregionálna mobilita obyvateľstva 2015-2018 (% celkového obyvateľstva)	93
Graf 80: Percento populácie prichádzajúce do regiónu 2015-2018.....	94
Graf 81: Destinácia vnútrošľovenskej migrácie mladých ľudí 2015-2018 (15-29 rok života)	94
Graf 82: Vývoj vyrobeného množstva šumivého a tichého vína, 2015 – 2021 (v hl)	95
Graf 83: Porovnanie výšky spotrebnej dane z tichého vína v krajinách EÚ, k 1.7.2021 (eur/1 hl).....	95
Graf 84: Množstvá vyskladneného liehu, 2015 – 2021 (akruálny príjem, hl a.)	97
Graf 85: Porovnanie spotreby alkoholu v krajinách EÚ, 2009 (l na 1 dospelého).....	97
Graf 86: Vývoj počtu pestovateľských páleníc na Slovensku, 2018 - 2022	97
Graf 87: Výsledok hospodárenia pre vybrané liehovary	97
Graf 88: Vývoj množstva piva veľkých a malých pivovarov, 2015 - 2021 (hl).....	98
Graf 89: Výsledok hospodárenia MSP voči ostatným firmám.....	98

Graf 90: Distribúcia firiem podľa výnosov v 2020	100
Graf 91: Distribúcia firiem podľa výnosov v 2021	100
Graf 92: Vývoj tržieb za jednotlivé kategórie podnikov (medziročné zmeny).....	100
Graf 93: Podiel mikrodaňovníkov na celkovom počte firiem v jednotlivých sektoroch (2021).....	100
Graf 94: Rozdelenie firiem podľa výsledku hospodárenia a veľkosti (rok 2021).....	101
Graf 95: Rozdelenie mikrofiriem podľa dĺžky fungovania (2021).....	101
Graf 96: Počet novo-registrovaných batériových vozidiel (BEV) a plug-in hybridov (PHEV) podľa vlastníctva podnikateľom alebo fyzickou osobu	103
Graf 97: Vzťah medzi počtom elektrických vozidiel a podporou vo forme regulácií či dotácií	104
Graf 98: Vzťah medzi počtom nabíjajúcich staníc a podporou vo forme regulácií či dotácií	104
Graf 99: Čerpanie rezervy vlády a rezervy predsedu vlády (mil. eur).....	107
Graf 100: Čerpanie dotačného programu MF SR (mil. eur).....	108
Graf 101: Vývoj schválených dotácií všeobecnej výzvy na VaV vo vybraných odboroch, mil. eur	155
Graf 102: Výdavky a počet schválených projektov všeobecnej výzvy v rámci jednotlivých sektorov	155
Graf 103: Histogram rozdelenia príspevkov (v tis. eur):	168

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Čerpanie fondov EÚ v 3. programovom období (mil. eur)	14
Tabuľka 2: Očakávané dotácie z EÚ fondov, programové obdobie 2021 – 2027 (mil. eur)	15
Tabuľka 3: Prehľad dotačných schém poskytovaných štátom zahrnutých v priebežnej správe, v mil. eur.....	18
Tabuľka 4: Dotačné schémy v energetike, v mil. eur, 2019-2021.....	21
Tabuľka 5: Prijemcovia dotácií podľa jednotlivých dotačných schém v energetike (v mil. eur)	22
Tabuľka 6: Prehľad distribúcie doplatkov podľa veľkosti príjemcu (2021)	23
Tabuľka 7: Porovnanie kompenzácie (2021) a úspory plynúcej z multipásmovej TPS bez kompenzácie (2022). 29	
Tabuľka 8: Rozpočet dotácie podľa rôznych zdrojov (v mil. eur).....	31
Tabuľka 9: Zoznam prijímateľov kompenzácií 2016-2020 (mil. eur).....	32
Tabuľka 10: Dotačné schémy v športe, v mil. eur, 2019-2021	34
Tabuľka 11: Výdavky zo štátneho rozpočtu na šport (vrátane dotácií).....	35
Tabuľka 12: Výpočet príspevkov uznaným športom na rok 2021 (prijímatelia nad 1 mil. eur).....	38
Tabuľka 13: Príjmy a výdavky Fondu na podporu športu (v mil. eur)	39
Tabuľka 14: Rozdelenie príspevkov z Národných športových projektov (2021).....	40
Tabuľka 15: Dotačné schémy v pôdohospodárstve, v mil. eur, 2019-2021	42
Tabuľka 16: Výška dotácie a nákladov TOP10 poberateľov Zelenej nafty v rokoch 2020-2021	45
Tabuľka 17: Dotácie štátnym podnikom	48
Tabuľka 18: Priemerné výdavky na dotačné schémy v kultúre, v mil. eur, 2019-2021.....	51
Tabuľka 19: Priemer rozdanych dotácií podľa programu (2019-2021).....	55
Tabuľka 20: Priemer rozdanych dotácií podľa programu (roky 2019-2021)	57
Tabuľka 21: Priemer rozdanych dotácií podľa podprogramu (roky 2020-2022)	63
Tabuľka 22: Dotačné schémy vo výskume a vývoji, v mil. eur, 2019-2021	66
Tabuľka 23: Ostatné dotačné schémy MŠVVŠ SR (pre podnikateľov a neziskové organizácie, financované zo ŠR, pokrývajúce bežné výdavky)	73
Tabuľka 24: Dotačné schémy vo výskume a vývoji, v mil. eur, 2019-2021	78
Tabuľka 25: Dotačné schémy v regionálnom rozvoji, v mil. eur, 2019-2021	88
Tabuľka 26: Regionálne príspevky pre NRO podľa okresov za roky 2019-2021.....	89
Tabuľka 27: Dotačné schémy v podpore mobility (priemer za 2019-2021, v mil. eur).....	92
Tabuľka 28: Výnimky zo zdaňovania negatívnych externalít, v mil. eur, 2019-2021	94
Tabuľka 29: Porovnanie efektívneho zaťaženia jednotlivých druhov alkoholu v bežnej dávke	96
Tabuľka 30: Dotačné schémy v podpore malých firiem, v mil. eur, 2019-2021	99
Tabuľka 31: Skrátene doba odpisu pre elektromobily, v mil. eur, 2019-2021	102
Tabuľka 32: Dotačné schémy v podpore vzdelávania a mládeže, v mil. eur, 2019-2021	105
Tabuľka 33: Dotácie pre mládežnícke organizácie (v tis. eur, 2021).....	106
Tabuľka 34: Schémy podpory mládežníckej politiky (2021)	107
Tabuľka 35: Využitie prostriedkov z rezervy predsedu vlády SR (2021)	107
Tabuľka 36: Využitie prostriedkov z dotačného programu MF SR (2021)	108
Tabuľka 37: Vyplatená štátna pomoc	144
Tabuľka 38: Regionálne príspevky pre NRO podľa okresov, 2021 v mil. eur.....	162
Tabuľka 39: Dotácie v oblasti podpory regionálneho rozvoja (len pre NRO) podľa okresov, 2021	163

Zoznam boxov

Box 1: Definícia výdavkov na dotácie	13
Box 2: Dotácie z EÚ fondov	14
Box 3: Iné ciele a využitie dotácií	19
Box 4: Druhy neefektívnosti dotácií	20
Box 5: Prehľad foriem podpory obnoviteľných zdrojov energie a vhodný model pre Slovensko	25
Box 6: Závisí úroveň kompenzácií od veľkosti priemyslu ohrozeného únikom uhlíka?	33
Box 7: Dotácie v oblasti športu – teoretické východiská	36
Box 8: Dotácie v pôdohospodárstve – teoretické východiská	43
Box 9: Služby poskytované štátnymi podnikmi	49
Box 10: Dotácie na kultúru – teoretické východiská	52
Box 11: Dotácie vo výskume a vývoji – teoretické východiská	67
Box 12: Dobrá prax v poskytovaní grantovej podpory výskumu a vývoja	69
Box 13: Podpora cestovného ruchu – teoretické východiská	79
Box 14: Dotácie v regionálnom rozvoji	88
Box 15: Koncepcia mikrodaňovníka	102

Úvod a zhrnutie

Revízia výdavkov na dotácie hodnotí výdavky vo výške 1,3 mld. eur ročne (1,3 % HDP, 2,6 % verejných výdavkov), ktoré tvoria vybrané subvencie a transfery za 940 mil. eur a vybrané daňové výdavky za 360 mil. eur. Jej úlohou je posúdiť opodstatnenosť a efektívnosť existujúcich dotačných schém ako nástrojov na odstránenie deklarovaných negatívnych dôsledkov zlyhania trhu. Revízia neanalyzuje transfery obciam a VÚC (prenesený výkon štátnej správy), jednotlivcom vo forme sociálnych dávok a tiež príspevky z fondov EÚ alebo príspevky do zahraničia (napr. do rozpočtu EÚ).

Na dosahovanie želaných výsledkov dotácií je potrebná koordinácia verejných politík na viacerých úrovniach a zároveň súhra národných zdrojov s inými zdrojmi financovania, najmä fondami EÚ. Štát môže adresovať deklarované ciele resp. zlyhania trhu v jednotlivých oblastiach ekonomiky rôznymi spôsobmi - napríklad formou legislatívy, regulácie alebo vládnymi výdavkami. Pri napĺňaní vytýčených cieľov by mala verejná správa koordinovať všetky súvisiace politiky - príkladom môže byť energetika, v ktorej existuje silná regulácia ceny a zároveň do nej smerujú značné výdavky formou dotácií z verejných zdrojov a prebieha diskusia o vhodnosti zapojenia nových zdrojov financovania (modernizačný fond, environmentálny fond a fondy EÚ).

Dotácie, podobne ako iné verejné výdavky, je potrebné pravidelne prehodnocovať z pohľadu dosahovania zvolených cieľov. Na rozdiel od iných verejných výdavkov sú pre zásah do trhových mechanizmov ich samotné ciele kontroverzejšie. Dotácie v podobe priamych vládných výdavkov (subvencií), daňových úľav (daňové výdavky) alebo zvýhodnených pôžičiek sú štátnou pomocou, ktorá znižuje ceny výrobkov a služieb alebo zvyšuje príjmy producentov s cieľom dosiahnuť priaznivejšiu alokáciu produktívnych faktorov z pohľadu verejného blaha ako by dosiahol voľný trh (Schwart a Clements, 1999). Dotácie sú však vnímané aj ako nespravodlivé - môžu narúšať konkurenciu, deformovať cenotvorbu, znižovať racionalizáciu využitia zdrojov, a tým znižovať tlak na efektívnosť (Diaz Arias a van Beers, 2013).

Cieľom revízie je zmapovanie dotácií štátu, vyhodnotenie vybraných schém a návrh ich optimalizácie ako príspevok ku konsolidácii verejných financií alebo z hľadiska zvýšenia prínosov, ktoré môžu poskytovať. Priebežná správa predstavuje prehľad a opis dotácií zo zdrojov štátneho rozpočtu v 8 vecných oblastiach. Identifikuje ciele a ekonomické problémy, ktoré jednotlivé dotačné schémy majú riešiť, posudzuje vhodnosť zvoleného nástroja a možné alternatívy aj s ohľadom na zahraničnú prax. Vo vybraných schémach priebežná správa prináša analýzu efektivity schém.

Jedným zo zistení revízie je, že hodnotenie vplyvov či účinnosti dotačných schém sa na Slovensku systematicky nevykonáva. Revízia sa vo viacerých prípadoch snaží identifikovať a vyhodnocovať merateľné ukazovatele, ktoré už mali existovať. Efektívnosť často nie je kvantitatívne hodnotená ani tam, kde to je možné – na úrovni jednotlivých intervencií alebo tematických oblastí. Jedným z dôvodov je, že dotácie často nemajú definovaný cieľ, ktorý majú dosiahnuť, ani jasné merateľné ukazovatele. Zároveň sa spravidla nehodnotí, či rovnaké ciele nie je možné dosiahnuť alternatívnymi nástrojmi.

Výdavkovo najvýznamnejšia časť skúmaných dotácií v hodnote 570 mil. eur smeruje do energetiky. Dotácie v energetike podporujú viaceré, čiastočne protichodné ciele – znižovanie emisií skleníkových plynov, úprava cien energií, energetická bezpečnosť, či podpora nových zdrojov výroby energie. Štát by mal dotáciami balansovať tieto ciele a z dlhodobého hľadiska smerovať k bezuhlíkovej energetike. Účelom je naplnenie environmentálnych cieľov, ku ktorým sa Slovensko zaviazalo. Dotácie smerujú na podporu zelených zdrojov energií, výrobu elektriny z uhlia a kompenzácie vysokých cien energií pre vybrané podniky. Na dotácie sa z 90 % skladajú koneční spotrebitelia elektriny prostredníctvom tarify za prevádzkovanie systému. Dotačným schémam chýbajú definované ciele a merateľné ukazovatele, čo sťažuje vyhodnotenie ich opodstatnenosti a účinnosti. S výnimkou dotácie na ťažbu uhlia však súvisia s cieľmi a záväzkami SR, ako je napr. vyšší podiel zelenej energie a zvyšovanie konkurencieschopnosti podnikov.

Štátna podpora športu dosahuje okolo 110-150 mil. eur ročne, približne polovica smeruje ako transfer športovým zväzom uznaných športov. Dotácie do oblasti športu, by podľa odbornej literatúry, mali cieľiť najmä zvýšenie fyzickej aktivity obyvateľstva, ktoré by sa malo prejavíť na jeho lepšom zdravotnom stave. Štát môže motivovať obyvateľov ku športovaniu napríklad výstavbou či údržbou primerane hustej siete verejne dostupných športovísk, či podporou a prioritizáciou bezpečnej cyklo dopravy. Pluralita výrazne odlišných cieľov blokového transferu (mládež, reprezentácia) ale aj iných drobných schém komplikuje diskusiu o ambíciách a dosahovaných výsledkoch. Financovanie športu je rozdrobené medzi viacerých aktérov s podobnými cieľmi, čo zvyšuje byrokráciu a komplikuje sledovanie verejného záujmu.

Dotácie v pôdohospodárstve, okrem eurofondov, dosahujú v priemere 64 mil. eur ročne, a tvoria menej ako desatinu verejných zdrojov v odvetví. Smerujú najmä poľnohospodárom, často formou plošných „kompenzačných schém“, ale aj štátnym podnikom. Výsledný efekt intervencií v pôdohospodárstve ostáva otáznym. Často nie je zjavné, ako sú rozdeľované prostriedky medzi jednotlivé výzvy, a k akému cieľovému stavu majú prispieť, čo sťažuje ich vyhodnotenie. Vo viacerých prípadoch sú schémy zjavne málo efektívne, s nepredvídateľnou výškou výdavkov alebo nadbytočnou administratívou (napr. Zelená nafta a Podpora potravinárov). Na plné využitie potenciálu podpory poľnohospodárstva je potrebné stanoviť jasné ciele, vo vzťahu k nim zdôvodniť jednotlivé schémy vrátane zváženia alternatív, zaviesť merateľné ukazovatele a pravidelne ich sledovať.

Dotácie v kultúre sa pohybujú okolo 60 mil. eur ročne, z toho 17 mil. eur je poskytnutých priamo cez dotačný systém Ministerstva kultúry SR a 40 mil. eur cez dotačné fondy. Daňové výdavky v podobe zníženej dane na knihy a tlač dosahujú 4 mil. eur. Zážitky z užívania rôznych kultúrnych statkov zlepšujú sociálne správanie občanov, zvyšujú ich otvorenosť, citlivosť a toleranciu a tým prispievajú k lepšiemu fungovaniu spoločnosti. Zachované kultúrne dedičstvo vytvára pocit spolupatričnosti a národnej identity. Dotácie do kultúry by mali cieľiť najmä podporu typov umenia, ktoré nie je komerčne sebestačné a bez verejných financií by nebolo dostupné. Dotačným schémam v kultúre chýbajú analyticky stanovené ciele, merateľné ukazovatele a ich následné vyhodnocovanie. Revízia výdavkov na kultúru odporučila opatrenia zlepšujúce fungovanie dotačného systému MK SR aj dotačných fondov. Zlepšenie zberu dát o podporených projektoch by umožnilo posúdenie výsledkov a celkové vyhodnotenie efektivity podpornej činnosti. Opatrenia revízie zatiaľ neboli implementované.

Dotácie na výskum a vývoj zo štátneho rozpočtu dosahujú v priemere 80 mil. eur, z toho 43 mil. eur vo forme subvencií 37 mil. eur ako daňové výdavky. Granty určené len pre vysoké školy (VEGA a KEGA) predstavujú 21 mil. eur. Subvencie na podporu výskumu a vývoja sú prevažne prerozdeľované výskumníkom vo verejnom sektore (86 % výdavkov). Daňové výdavky na podporu VaV dosahujú priemerne 37 mil. eur ročne, z čoho najväčšiu časť tvorí tzv. superodpočet (36 mil. eur). Ekonomická teória zdôrazňuje potrebu štátnej podpory najmä základného výskumu, ktorý so sebou nesie najvyššie riziká pre investora, a to hlavne pre nedostatočnú právnu ochranu jeho výsledkov. Vládne výdavky do výskumu a vývoja zároveň stimulujú súkromný sektor ku participácii. Subvencie na podporu výskumu a vývoja sú prevažne prerozdeľované výskumníkom vo verejnom sektore (86 % výdavkov), podpora súkromného sektora je nízka. Priebežná správa posúdila najväčšie dotačné schémy poskytované zo štátneho rozpočtu, záverečná správa zahŕňa aj ostatné možnosti podpory.

Dotácie v cestovnom ruchu zo štátneho rozpočtu dosahujú v priemere 74 mil. eur ročne. Menej ako polovicu smeruje na propagáciu krajiny ako turistickej destinácie predovšetkým prostredníctvom organizácie Slovakia Travel, zvyšok na podporu domácich prenocovaní v ubytovacích zariadeniach prostredníctvom rekreačných poukazov a zníženej dane. Predbežná analýza ukazuje, že schéma medzinárodnej propagácie môže mať opodstatnenie vzhľadom na ekonomickú teóriu aj rozvinutosť cestovného ruchu v krajine (Deskins et al, 2011), prínos vybraných aktivít však vyvoláva otázky o vhodnom vynaložení prostriedkov. Slovakia Travel má v pomere k pridanej hodnote sektora turizmu trikrát vyššie výdavky ako agentúry v zahraničí a aktivity smeruje na už rozvinutý domáci trh, miesto zahraničného.

Časť vládných výdavkov na dotácie sa realizuje formou daňových zvýhodnení a oslobodení, o ktorých existujú často len strohé informácie. Daňové výdavky posudzované revíziou dosahujú v priemere 360 mil. eur. Väčšina daňových výdavkov nemá jasne formulované ciele, ktoré by mali dosahovať, resp. ich ciele ich zavedenia boli politické. V praxi je náročné určiť, či a aký vplyv majú daňové výdavky na podporu vybraných sektorov resp. či nie sú iné vhodnejšie nástroje na dosiahnutie tohto cieľa. Daňové výdavky komplikujú daňový systém a ich efektívnosť sa posudzuje zložitejšie ako pri priamych výdavkoch. Eliminovanie daňových výnimiek vo všeobecnosti vedie k vyššej efektívnosti daňového systému.

Záverečná správa detailnejšie vyhodnotí jednotlivé schémy, navrhne ich optimalizáciu ako príspevok ku konsolidácii verejných financií alebo z hľadiska zvýšenia prínosov, ktoré môžu poskytovať. Záverečná správa sa zameria na hlbšie rozpracovanie jednotlivých vybraných oblastí a schém s konsolidačným potenciálom. Okrem úsporných navrhne aj procesné odporúčania, ktorých cieľom bude aj navrhnuť mechanizmy zavádzania a fungovania dotačných schém. Na ich základe by mali byť schémy periodicky vyhodnotiteľné z pohľadu opodstatnenosti a účinnosti. Dôležitým aspektom bude aj vyhodnotenie prekryvu jednotlivých dotácií, či už z národných zdrojov alebo prekryvu národných zdrojov a zdrojov EÚ. Na dosahovanie želaných výsledkov dotácií je potrebné, aby sa jednotlivé zdroje (napr. ŠR a EÚ fondy) efektívne dopĺňali. Keďže na Slovensku existuje relatívne vysoký počet malých dotačných schém s nízkym priemerným príspevkom na prijímateľa, záverečná správa tiež vyhodnotí efektívnosť dotácií z pohľadu pridružených transakčných a administratívnych nákladov.

1. Výsledky a výdavky

1.1. Výsledky

Komplexné výstupy mapujúce efektivitu subvencií a vybraných transferov poskytovaných na Slovensku neexistujú. Vplyv dotácií na blahobyt spoločnosti dnes nie je možné vyjadriť, pre dotácie neexistuje kompozitný indikátor, ako napríklad DESI pre digitálnu ekonomiku, ktorý pokrýva viacero podoblastí. Informácií o vplyve poskytovaných dotácií je málo aj na disagregovanej úrovni. Ukazovatele programového rozpočtu, ak vôbec existujú, sú skôr procesného charakteru a nemerajú výsledky. Existujúce materiály hodnotia najmä transparentnosť podľa špecifických oblastí podpory (napr. transparentnosť transferov pre neziskové organizácie¹ a transferov pre rozvoj športu² a pod.), nie ich výsledky. Toto je v kontraste napríklad so sociálnymi transfermi, pre ktoré sa bežne meria výsledok, napríklad ohrozenie chudobou pred a po ich započítaní.

1.2. Výdavky

Revízia hodnotí dotácie za 1,3 mld. eur ročne (1,3 % HDP, 3 % verejných výdavkov), z toho vybrané subvencie a transfery tvoria 940 mil. eur a vybrané daňové výdavky 360 mil. eur. Revízia identifikovala 0,4 mld. eur z domácich výdavkov (zdroj ŠR, mimo fondov EÚ), ktoré spĺňajú isté znaky štátnej pomoci a ďalšie dotačné schémy v energetike (0,6 mld. eur), financované z časti konečnej ceny elektrickej energie. Z celkových daňových výdavkov (1,5 mld. eur ročne) sa revízia zameriava na 0,3 mld. eur, ktoré sú určené najmä na podporu súkromného sektora.

Box 1: Definícia výdavkov na dotácie

Univerzálna a ustálená definícia dotácie v literatúre neexistuje. Ako uvádza Houthakker (1972), definícia dotácie sa mení rovnako ako definícia krásy – záleží od pohľadu skúmajúcej osoby.

Pre účely revízie výdavkov za dotácie považujeme štátnu pomoc, ktorá v porovnaní s výsledkom voľného trhu buď znižuje ceny výrobkov a služieb, alebo zvyšuje príjmy producentov (Schwartz a Clements, 1999). Dotácie majú najmä formu priamych vládnych výdavkov (subvencií), vybraných transferov tretiemu sektoru a daňových úľav (daňové výdavky).

Subvencie sú bežné nevratné priame platby vlády rezidentom, pričom predstavujú širší koncept než definícia dotácií podľa zákona. Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy rozoznáva ako dotácie priame hotovostné platby vlády výrobcom (alebo spotrebiteľom). Dotácie vo svojej vecnej pôsobnosti môže poskytovať správca kapitoly, pričom sa poskytujú len na základe osobitného zákona. Definícia podľa národných účtov (metodika ESA 2010) zahŕňa aj dotácie poskytované ostatnými subjektami verejnej správy, ako aj implicitné platby súkromného sektora v dôsledku vládnej regulácie (napr. tarifa za prevádzkovanie systému).

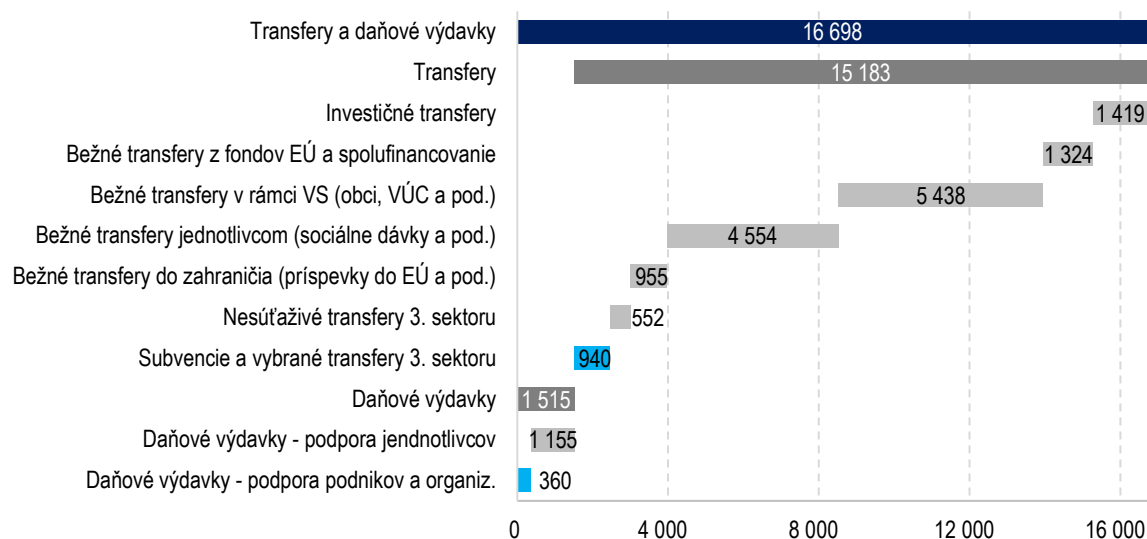
Dotácie identifikované revíziou výdavkov pokrývajú širší záber vládnych aktivít, než poskytuje pohľad cez národné účtovníctvo. Vláda ovplyvňuje ceny výrobkov a služieb, prípadne zvyšuje príjmy výrobcov aj prostredníctvom daňových úľav (daňových výdavkov). Predmetom revízie sú aj poskytované transfery tretiemu sektoru v oblastiach, kde hrá mimovládny sektor hlavnú úlohu (najmä šport).

Predmetom revízie sú aj transfery poskytované tretiemu sektoru v oblastiach, kde hrá mimovládny sektor hlavnú úlohu (šport, práca s mládežou, nezriadená kultúra a pod.). Revízia však nehodnotí také transfery tretiemu sektoru, ktoré sú poskytované ako doplnok financovania pre verejné subjekty za účelom zabezpečenia diverzity poskytovaných služieb (normatívy na žiakov v cirkevných a súkromných školách či príspevky pre neštátne zariadenia sociálnych služieb). Revízia tiež v malej miere hodnotí iné transfery v rámci verejnej správy, ktoré spĺňajú niektoré charakteristiky dotácií.

¹ Existujúce postupy a metodiky dotácií poskytovaných zo štátneho rozpočtu z pohľadu efektívnosti, transparentnosti a účelnosti, MV SR 2020.

² Finančné prostriedky poskytnuté z vybraných rozpočtových kapitol na rozvoj športu, NKÚ 2021.

Graf 1: Transfery VS, daňové výdavky a vybrané oblasti revízie (modrou) (priemer 2019-2021, mil. eur)

Zdroj: RIS MF SR, Hlavná kniha, MF SR

Súčasťou revízie nie sú dotácie alebo daňové výdavky, ktoré sú primárne smerované na podporu jednotlivcov a ako také majú skôr charakter sociálnych dávok, ako aj výdavky na mimoriadne COVID-19 opatrenia v rokoch 2020 a 2021. Revízia tiež neanalyzuje transfery obciam a VÚC (prenesený výkon štátnej správy), jednotlivcom vo forme sociálnych dávok a tiež príspevky z fondov EÚ alebo do zahraničia (napr. do rozpočtu EÚ).

Box 2: Dotácie z EÚ fondov

Revízia nehodnotí dotácie z fondov EÚ z dôvodu končiaceho programového obdobia. Väčšina dotácií z 3. programového obdobia je už vyčerpaná alebo zazmluvnená, a teda existuje minimálny priestor na intervencie. O budúcom programovom období zatiaľ nie je dostatok informácií. Z tretieho programového obdobia sa do roku 2021 na dotácie vyčerpano 5,2 mld. eur, ďalších 1,4 mld. eur je rozpočtovaných na roky 2022-2024. Dotácie z EÚ fondov smerujú najmä do poľnohospodárstva (90 %), najviac na spoločnú poľnohospodársku politiku (vyčerpané 3,4 mld. eur; do roku 2024 rozpočtovaných 0,5 mld. eur) a rozvoj vidieka (vyčerpané 0,9 mld. eur; do roku 2024 rozpočtovaných 0,9 mld. eur).

Tabuľka 1: Čerpanie fondov EÚ v 3. programovom období (mil. eur)

	2014-2018 S	2019-2021 S	2022-2024 N	Spolu
SPOLU	6 231	7 748	7 634	21 614
Dotácie	2 748	2 479	1 433	6 659
1. pilier Spoločná poľnohospodárska politika	2 086	1 368	489	3 943
Rozvoj vidieka SR 2014 - 2020	506	412	934	1 851
<i>Oblasť s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami</i>	242	206	133	582
<i>Investície do hmotného majetku</i>	0	0	313	313
<i>Dobré životné podmienky zvierat</i>	68	77	61	207
<i>Ekologické poľnohospodárstvo</i>	52	49	102	203
<i>Iné</i>	143	79	325	547
OP Výskum a inovácie a Integrovaná infraštruktúra	75	470	10	555
Iné	81	229	0	310
Ostatné transfery	690	1 473	478	2 641
OP Ľudské zdroje	468	1 205	366	2 038
<i>Na aktívne opatrenia trhu práce</i>	379	375	325	1 079
<i>Na peňažné príspevky na kompenzáciu</i>	0	526	0	526
<i>Obci (nie na prenesené kompetencie)</i>	57	198	0	256
<i>iné</i>	31	106	41	178
Operačné programy regionálneho rozvoja 2014 - 2020	185	76	0	261
Iné	38	191	113	342
Kompenzácie zamestnancov	230	517	0	748

Tovary a služby (vrátane záloh na projekty EÚ)	229	400	2 790	3 420
Z toho zálohy na projekty EÚ	25	44	1 351	1 421
ostatné	204	356	1 439	1 999
Kapitálové výdavky	2 334	2 879	2 933	8 146
Kapitálové transfery	2 097	2 490	2 637	7 224
Doprava	1 188	857	890	2 936
Ochrana životného prostredia	438	530	1 157	2 125
Všeobecná ekonomická, obchodná a pracovná oblasť	65	567	388	1 020
Poľnohosp., lesníctvo, rybne hospodárstvo a poľovníctvo	221	285	111	617
Ostatné	185	251	91	526
Kapitálové výdavky – nie transfery	237	389	296	922

Zdroj: RIS, MF SR

V nasledujúcom programovom období bude na dotácie (okrem spoločnej poľnohospodárskej politiky) alokovaných približne 1,4 mld. Eur. Ide o hrubý odhad na základe dostupných údajov. Výdavky budú smerované najmä do vedy, výskumu a inovácií (0,6 mld. eur), na zlepšenie energetickej efektívnosti a dekarbonizáciu (0,4 mld. eur) a do životného prostredia (0,3 mld. eur). Na spoločnú poľnohospodársku politiku bude alokovaných 3,3 mld. eur. Na základe dostupných údajov nie je momentálne možné jednotlivé schémy detailne analyzovať.

Tabuľka 2: Očakávané dotácie z EÚ fondov, programové obdobie 2021 – 2027 (mil. eur)

Priority	Alokácia
Výskum, veda a inovácie	611
Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	352
Životné prostredie	288
Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	105
Adaptabilný a prístupný trh práce	11
Fond spravodlivej transformácie	N/A
SPOLU	1 370

Zdroj: Partnerská dohoda, spracovanie ÚHP

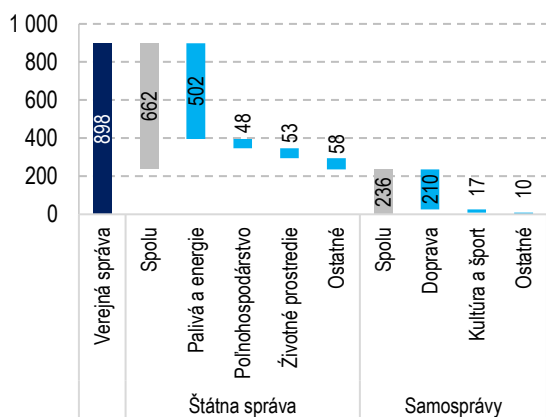
Subvencie

Verejná správa poskytla v rokoch 2015 – 2019 ročne vo forme priamych subvencií³ v priemere 0,9 mld. eur, z toho štátna správa 0,7 mld. eur. Jedná sa najmä o transfery nefinančným subjektom⁴ (250 mil. eur). Nad rámec dotácií zo ŠR boli identifikované ďalšie dodatočné subvencie (0,6 mld. eur), napríklad podpora obnoviteľných zdrojov energie, ktoré sú financované z časti konečnej ceny elektrickej energie pre spotrebiteľov. Podiel poskytovaných priamych subvencií na Slovensku je nižší (1,1 % HDP) ako je priemer krajín V3 (1,5 % HDP) aj krajín EU27 (1,2 % HDP). Nárast v roku 2020 bol spôsobený najmä jednorazovými COVID výdavkami a znížením celkového HDP.

³ Podľa metodiky ESA 2010.

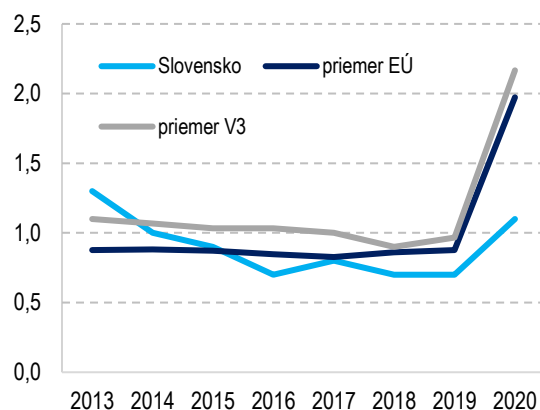
⁴ 644001 Právnickej osobe založenej štátom, obcou alebo vyšším územným celkom, 644002 Ostatnej právnickej osobe, 644003 Fyzickej osobe – podnikateľovi.

Graf 2: Subvencie verejnej správy podľa poskytovateľa vo funkčnom členení (COFOG), 2015-2019, mil. eur

Zdroj: spracovanie ÚHP podľa údajov Eurostatu

Graf 3: Výdavky na subvencie štátnej správy, % HDP

Zdroj: spracovanie ÚHP podľa údajov Eurostatu

Priebežná správa revízia pokrýva viac ako 80 % z celkového balíka subvencií a zameriava sa najmä na posúdenie najväčších schém podľa alokácie zdrojov - Podpora obnoviteľných zdrojov energie (OZE) a výroby elektriny z uhlia, Podpora zníženia koncovej ceny elektriny pre podniky, Zelená nafta, Ochrana pred povodňami, Podpora malých a stredných podnikov (SME) a pod. Záverečná správa posúdi ďalšie vybrané schémy.

Vybrané transfery tretiemu sektoru

Z bežných transferov tretiemu sektoru, identifikovaných na základe ekonomickej klasifikácie v rozpočte verejnej správy, revízia hodnotí transfery vo výške 141 mil. eur. Revízia nehodnotí viaceré transfery tretiemu sektoru, ktoré sú poskytované ako doplnok financovania pre verejné subjekty za účelom zabezpečenia diverzity poskytovaných služieb (normatívy na žiakov v cirkevných a súkromných školách či príspevky pre neštátne zariadenia sociálnych služieb). Tieto transfery nemajú charakter dotácie, nakoľko ide o nárokovateľné prostriedky, a pravidlá pre ich čerpanie sú spoločné pre verejných aj súkromných poskytovateľov. Navyše dodávané služby podliehajú zväčša silnej centrálnej regulácii. Súčasťou revízie sú výdavky na transfery tretiemu sektoru v oblastiach, kde hrá mimovládny sektor hlavnú úlohu (šport, práca s mládežou a pod.).

Daňové výdavky

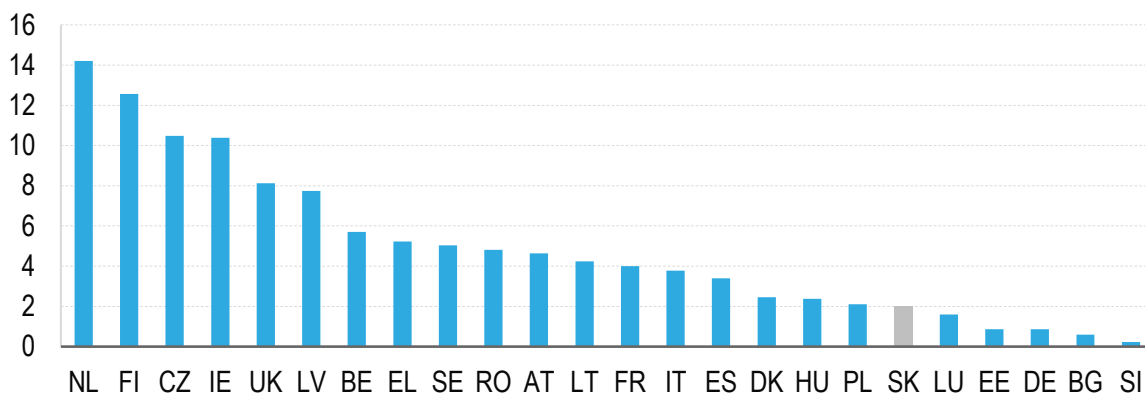
Rovnaké výdavkové ciele verejnej politiky je často možné dosiahnuť dvoma nástrojmi. Buď prostredníctvom priamych výdavkov rozpočtu, o ktorých existuje v rozpočte dostatok informácií, alebo cez selektívne daňové zvýhodnenia, ktoré znižujú potenciálne daňové príjmy. Časť vládnych výdavkov sa tak „ukrýva“ v daňových zákonoch vo forme rôznych zvýhodnení či oslobodení, o ktorých finančnej veľkosti existujú len strohé informácie a v slovenskom prípade slabé mechanizmy prehodnocovania (Rahim et al., 2022). V oboch prípadoch ich vplyv na saldo verejnej správy môže byť rovnaký (IFP, 2014).

Daňové výdavky komplikujú daňový systém a ich efektívnosť sa posudzuje zložitejšie ako pri priamych výdavkoch. Podľa OECD by cieľom daňového systému by mal byť efektívny výber daní so širokou základňou a malým počtom odôvodnených daňových výnimiek, ktoré zamedzia špekuláciám (OECD, 2010). Z hľadiska efektivity, jednoduchosti a spravodlivosti by daňový systém nemal prioritne riešiť sociálnu alebo hospodársku politiku. Daňové výdavky narušujú neutralitu daňového systému, komplikujú ho a vnášajú do zdaňovania nespravodlivosť. Zároveň je v praxi zložité vyhodnotiť efektívnosť daňových výdavkov voči napr. politikám na strane výdavkov (OECD, 2010), keďže sú spravované vo všeobecnosti finančnou správou, ktorej hlavným cieľom je výber daní a nie programový manažment, ktorý je vhodnejší pre vyhodnocovanie výdavkových politik a dotácií.

Eliminovanie daňových výnimiek vo všeobecnosti vedie k jeho vyššej efektívnosti a potenciálna úspora môže poslúžiť na zníženie celkového zaťaženia. Rovnako ich zrušenie možno využiť na dosiahnutie rastovo orientovanej fiškálnej konsolidácie (IFP, 2014).

Z celkových daňových výdavkov sa revízia zameria na 360 mil. eur, ktoré sú určené najmä na podporu súkromného sektora a majú podobné ciele ako subvencie. V porovnaní s vybranými krajinami EÚ (dáta OECD) poskytuje Slovensko relatívne priemerné daňové výdavky ako % HDP (Graf 4). Podľa IMF nie sú celkové daňové výdavky výrazné čo sa týka veľkosti, ale ich nastavenie by malo byť podrobené pravidelnému vyhodnocovaniu (Rahim et al., 2022).

Graf 4: Daňové výdavky (% HDP)

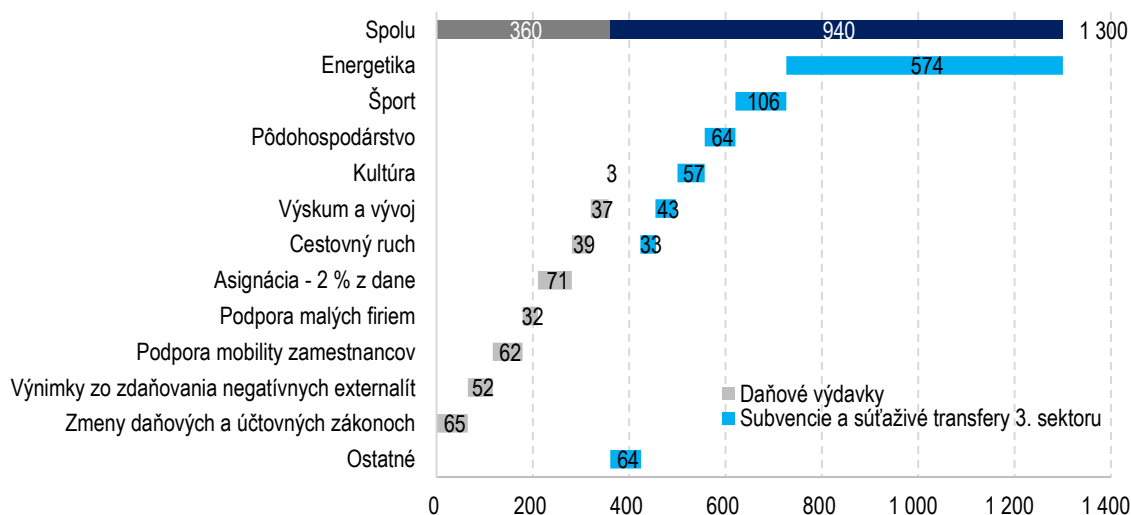

Zdroj: GTED

Dotácie podľa oblastí

Revízia v nasledujúcom texte analyzuje výdavky na dotácie podľa toho, kam smerujú. Dotačné schémy zo štátneho rozpočtu člení do 8 vecných oblastí, bez ohľadu na to či sú poskytované vo forme subvencie alebo daňovej výnimky. Bližšie analyzovaných je viac ako 30 schém (Tabuľka 3). Výdavky smerujú najmä do oblastí energetiky (574 mil. eur), športu (106 mil. eur), výskumu a vývoja (80 mil. eur), cestovného ruchu (72 mil. eur) a pôdohospodárstva (64 mil. eur), ktorým sú venované samostatné kapitoly.

Graf 5: Výdavky na subvencie, vybrané transfery a daňové výdavky podľa oblastí (mil. eur, 2019 - 2021)

Zdroj: Rozpočet VS, spracovanie ÚHP

Tabuľka 3: Prehľad dotačných schém poskytovaných štátom zahrnutých v priebežnej správe, v mil. eur

Forma	Kapitola	Názov schémy	Výdavky
Energetika spolu			574
Subvencia	3.1	Podpora OZE a VÚ KVET	388
Subvencia	3.2	Podpora výroby elektrickej energie z domáceho uhlia	137
Subvencia	3.3	Kompenzácie podnikom za tarifu za prevádzkovanie systému	40
Subvencia	3.4	Podpora útlmu a likvidácie následkov ťažby v uhoľnom baníctve - uzatváranie ťažobných polí	4
Subvencia	3.5	Podpora energeticky náročným podnikom z ETS povoleniek	5
Šport spolu			105,5
Subvencia	4.1	Uznané športy	56,8
Subvencia	4.2	Fond na podporu športu	33,9
Subvencia	4.3	Národné športové projekty	14,1
Subvencia	4.4	Šport pre všetkých, školský a univerzitný šport	0,7
Daňový výdavok	4.5	Športové poukazy	N/A
Pôdohospodárstvo spolu			63,5
Subvencia	5.1	Štátna pomoc	43,3
Subvencia	5.2	Národné podpory	7,5
Subvencia	5.3	Podpora potravinárov	5,9
Subvencia	5.4	Doplnková vnútroštátna pomoc	3,8
Subvencia	5.5	Správa vojenských lesov	3,0
Kultúra spolu			60,1
Subvencia	6.1	Fond na podporu umenia	20,2
Subvencia	6.2	Audiovizuálny fond	12,5
Subvencia	6.3	Obnovme si svoj dom	12
Subvencia	6.4	Fond na podporu kultúry národnostných menšín	7,6
Daňový výdavok	6.5	Znížená DPH na print	3,3
Subvencia	6.6	Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí	2
Subvencia	6.7	Podpora aktivít Matice slovenskej	1,6
Subvencia	6.8	Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva	0,9
Výskum a vývoj spolu			79,7
Subvencia	7.1	Všeobecná výzva (APVV)	35,7
Subvencia	7.2	Stimuly pre výskum a vývoj (MŠVVŠ SR)	5,2
Subvencia	7.3	Ostatné dotácie MŠVVŠ SR	0,8
Subvencia	7.4	Výskum a vývoj na podporu obrany štátu	0,9
Daňový výdavok	7.5	Úľava na dani (superodpočet VaV)	35,9
Daňový výdavok	7.6	Patent box	1,2
Cestovný ruch spolu			72,0
Podpora	8.1	Slovakia Travel	25,8
Subvencia	8.2	Dotácie organizáciám cestovného ruchu	7,3
Daňový výdavok	8.3	Rekreačné poukazy	23,9
Daňový výdavok	8.4	Znížená DPH na ubytovanie	15,0
Regionálny rozvoj spolu			26,6
Dotácia	9.1	Regionálny príspevok pre NRO	18,4
Dotácia	9.2	Podpora regionálneho rozvoja	8,2
Ostatné spolu			159,4
Podpora mobility zamestnancov spolu			61,7
Daňový výdavok	10.1	Podpora mobility formou príspevku na ubytovanie a dopravu	61,7
Výnimky zo zdaňovania negatívnych externalít spolu			51,7
Daňový výdavok	10.2.1	Daň z vína - znížená sadzba (0 EUR)	36,9
Daňový výdavok	10.2.2	Daň z liehu - znížená sadzba pre pestovateľské pálenie	13,3
Daňový výdavok	10.2.3	Daň z piva - znížená sadzba pre malé pivovary	1,5
Podpora malých firiem spolu			31,6
Daňový výdavok	10.3.1	Zníženie daňovej sadzby korporátnej dane (DPPO) z 21 % na 15 %.	21,3
Daňový výdavok	10.3.2	Ľubovoľná doba odpisu majetku	4,7
Daňový výdavok	10.3.2	Odpočet daňovej straty	4,5
Daňový výdavok	10.3.2	Tvorba opravných položiek	1,1
Skrátenie doby odpisu pre elektromobily spolu			4,1
Daňový výdavok	10.4	Skrátenie doby odpisu pre elektromobily	4,1
Vzdelávanie a mládež spolu			10,3
Subvencia	10.5.1	Príspevok na zabezpečenie duálneho vzdelávania	6,5
Subvencia	10.5.2	Celoročná pravidelná a systematická práca s mládežou nadregionálneho charakteru	2,3
Subvencia	10.5.3	Ostatné dotácie mládežníckej politiky	1,5

2. Teoretické východiská

V širšom vymedzení predstavujú dotácie štátnu pomoc, ktorá v porovnaní s výsledkom voľného trhu buď znižuje ceny výrobkov a služieb, alebo zvyšuje príjmy producentov (Schwart a Clements, 1999). Dotácie majú najmä formu priamych vládnych výdavkov (subvencií), daňových úľav (daňové výdavky) či zvýhodnených pôžičiek.

Cieľom štátnych dotácií je realokácia produktívnych zdrojov tak, aby v porovnaní s voľným trhom dosiahli lepšie výsledky z pohľadu verejného blahobytu. Najčastejším argumentom v prospech dotácií je zlyhanie trhu, ktoré spôsobuje, že rozhodnutia týkajúce sa produkcie a alokácie zdrojov, ktoré sú optimálne z pohľadu jednotlivých firiem, sú suboptimálne z pohľadu celej spoločnosti (Schwart a Clements, 1999, Wilson a Pomfret, 2009).⁵ Podľa teórie second-best je použitie dotácií opodstatnené, ak vďaka nim dochádza k zväčšeniu spoločenského blahobytu (Lipsey a Lancaster, 1956). Príkladom sú dotácie na investície do zelenej energie, ktoré sú pre firmy nákladné, no majú vysoké spoločenské prínosy, alebo dotácie na základný výskum, ktorého výsledky majú povahu verejného statku s veľkou mierou „spillover“ efektov.⁶ V oboch prípadoch nie sú producenti na voľnom trhu schopní získať príjem zodpovedajúci vytvorenej spoločenskej hodnote. Bez štátnej dotácie by tak produkcia týchto statkov nedosahovala spoločensky optimálnu úroveň.

Dotáciami môže štát ovplyvňovať správanie ekonomických subjektov správnym smerom. Napríklad dotovanie hromadnej dopravy znižuje jej cenu, a tým ju robí atraktívnejšou voči menej ekologickejšim spôsobom cestovania (Ling et al. 2019). Naopak príkladom nevhodne nastavených stimulov v kontexte klimatickej krízy je podpora ťažby a spracovania fosílnych palív (Erickson et al., 2017). Dotácie môžu slúžiť tiež na podporu spoločensky prospešných odvetví či znižovanie regionálnych rozdielov podporou konkrétnych producentov v socioekonomicky slabších regiónoch. Vždy by však malo platiť, že spoločenské prínosy dotácií sú väčšie ako ich spoločenské náklady.

Box 3: Iné ciele a využitie dotácií

Pri rozhodovaní o poskytnutí dotácií sa nemusia sledovať len ekonomické ciele, ale tiež sociálne a politické, respektíve ich rôzna kombinácia.

Príkladom politického cieľa, ktorý nemusí zvyšovať celkový blahobyt ale má skôr redistribučný efekt, je snaha zachovať určitú úroveň lokálnej poľnohospodárskej produkcie (Gibson a Luckstead, 2017). Aj pri politicky motivovaných dotáciách je nutné nastaviť jasné kritériá, ako napríklad dlhodobá udržateľnosť poľnohospodárskej produkcie alebo podpora zdravých potravín, a predísť negatívnym javom, ako napríklad zvyšovaniu príjmových nerovností (Springman a Freud, 2022, Scown et al. 2020).

Dotácie tiež môžu predstavovať vhodný nástroj na dosiahnutie niektorých sociálnych cieľov. Napríklad, ak sú pri riešení problémov súvisiacich s chudobou efektívnejšie neziskové organizácie ako štát, potom ich finančná podpora prostredníctvom dotácií môže byť opodstatnená.

Príkladom, kombinujúcim politické, sociálne a ekonomické ciele sú dotácie pre strategických zamestnávateľov v menej rozvinutých regiónoch (Slattery a Zidar, 2020). Vždy je však potrebné zvážiť všetky náklady a benefity plynúce z podpory, aby za strategického zamestnávateľa nebol označený subjekt produkujúci negatívne externality (napríklad Hornonitrianske bane), podporou ktorého dochádza k zníženiu celkového spoločenského blahobytu.

Konečná podoba dotácií je výsledkom politického rozhodnutia, ktoré nemusí byť spoločensky optimálne (van Beers a de Moor, 2001). Môže byť ovplyvnené tlakom záujmových skupín (Yu, 2005), ktoré okrem priameho

⁵ V prílohe sú uvedené všetky zásadné zlyhania trhu a jeho negatívne spoločenské dôsledky prevzaté od Weimera a Vininga (2017). Weimer a Vining definujú konkrétne prípady, kedy je použitie dotácií vhodné. Primárne sa jedná o riešenie externalít.

⁶ Spillover efekt je v ekonómii prínos alebo náklad, ku ktorému dochádza v dôsledku inej udalosti v zdanlivo nesúvisiacom kontexte. Vo výskume môže ísť napríklad o objav novej matematickej metódy, ktorá umožní rozvoj zložitých algoritmov v IT, vďaka ktorým sa akceleruje výskum v ďalších oblastiach ako lekárstvo, farmácia, environmentálne vedy, ostatné prírodné vedy, či spoločenskovedné disciplíny. Vhodná veľkosť a štruktúra podpory výskumu (základného aj aplikáčného) preto môže výrazne pozitívne vplyvať na spoločenský blahobyt a jeho dynamiku (Akcigit et al., 2021).

lobingu pôsobia aj na verejnú mienku, a tým vytvárajú tlak zo strany voličov (Groothuis et al., 2004, Siegfried a Zimbalist, 2000). Aktivity záujmových skupín často predstavujú dobývanie ekonomickej renty, t. j. získanie výnosov nad úrovňou potrebnou pre motivovanie majiteľov výrobných faktorov zapojiť ich do produkcie. Dobývanie renty vždy znižuje spoločenský blahobyt.

Dotácie v realite často nedosahujú požadované výsledky, sú spoločensky nákladné a sú vnímané ako nespravodlivé. Dotácie môžu narúšať konkurenciu, deformovať cenotvorbu, znižovať racionalizáciu využitia zdrojov, a tým znižovať tlak na efektivitu (Diaz Arias a van Beers, 2013). Dotácie tak vytvárajú nielen priame finančné náklady, ale aj nepriame náklady. Platí pritom, že čím sú dotácie nákladnejšie, tým sú menej efektívne. Ak sú dotácie využívané ako nástroj prerozdelenia, môžu v niektorých častiach spoločnosti vytvárať pocit nespravodlivosti (Schwartz a Clements, 1999).

Z týchto dôvodov je nutné zavedenie dotačných schém dôkladne obhájiť a pravidelne prehodnocovať ich efektivitu. Dotácie môžu predstavovať pomerne nákladný výdavkový nástroj, ktorý môže byť politicky náročné obmedziť.⁷ Preto je potrebné dotácie pravidelne vyhodnocovať z pohľadu vynaložených nákladov a vytvorených prínosov (Allen a Tommasi, 2001). Proces zdôvodnenia dotačnej schémy by mal obsahovať niekoľko krokov. V prípravnej fáze sa jedná najmä o definovanie problému, vymedzenie cieľa intervencie a požadovaného výsledného stavu, stanovenie očakávaných efektov intervencie a kľúčových indikátorov výkonnosti, určenie alternatívnych riešení problému a voľbu najlepšej alternatívy. V realizačnej fáze by malo ísť hlavne o monitorovanie riešenia problému, priebežné a záverečné vyhodnocovanie dosiahnutých efektov intervencie, vrátane efektívnej kontroly.

Vysoký počet malých dotačných schém s nízkym priemerným príspevkom na prijímateľa vytvára riziko vysokých administratívnych a transakčných nákladov na oboch stranách. Pri malých priemerných príspevkoch pre prijímateľov tak môže dochádzať k neprimerane vysokým administratívnym nákladom na strane prijímateľa, ktoré môžu byť v konečnej miere porovnateľné alebo vyššie ako získaná dotácia. Na strane poskytovateľa dotácie môže dochádzať k vynakladaniu vyšších administratívnych nákladov, čím sa znižuje celková efektívnosť poskytovania dotácií. Napríklad viaceré fondy môžu na vlastnú prevádzku použiť 5, resp. 6 % príspevku zo štátneho rozpočtu. Ak by fondy v podobných oblastiach fungovali spoločne, existoval by potenciálny priestor na úsporu. Jedným zo znakov dobre navrhutej dotácie by mali byť nízke administratívne a transakčné náklady na strane poskytovateľa aj prijímateľa.

Box 4: Druhy neefektívnosti dotácií

V odbornej literatúre sa v súvislosti s dotáciami objavujú tri druhy neefektívnosti. **Alokačná neefektívnosť** znamená, že dotácie nie sú správne cieleňé na zlyhanie trhu. Od správnej alokácie zdrojov závisí, či sa výsledok približuje, alebo vzdďaľuje od spoločenského optima v porovnaní s voľným trhom. Príkladom alokačnej neefektivity je podpora činností, ktoré spôsobujú negatívne externality ako v prípade dotovania ropných spoločností (Erickson et al. 2020). **Technická neefektívnosť** vzniká, keď dotačné schémy nie sú správne nastavené (Allen a Tommasi, 2001). Ide o situáciu, kedy dotácie nenapĺňajú požadované ciele, či sa na realizáciu míňajú viac zdrojov, ako je objektívne potrebné (Van Beers a de Moor, 2001). Nemusí ísť len o zlyhanie zo strany poskytovateľa dotácie. Vzťah medzi poskytovateľom a prijímateľom dotácie totižto vytvára informačnú asymetriu, pri ktorej môže prijímateľ dotácie profitovať z vykazovania vyšších než minimálnych nákladov (Ling et al. 2019). **Dynamická neefektívnosť** znamená, že dochádza k znižovaniu dosiahnuteľného pokroku v čase. Ak napríklad štát dotuje produkciu energie z fosílnych palív, znižuje tým jej relatívnu cenu, čím obmedzuje inovácie v oblasti využívania alternatívnych palív (Diaz Arias a van Beers, 2013).

⁷ Existujú historické prípady, kedy boli dotácie natoľko nákladné a ich obmedzenie politicky takmer nemožné, že ohrozovali fiškálnu stabilitu krajiny. Varian (2009, s. 310) uvádza príklad Iraku z roku 2005, v ktorom vláda dotovala ceny potravín a pohonných hmôt. Napriek tomu, že dotácie boli fiškálne neudržateľné (tvorili cca tretinu výdavkov vlády), iracká vláda ich neobmedzila, pretože sa obávala spoločenských nepokojov.

3. Dotácie v energetike

- Štát môže v energetike sledovať viaceré, čiastočne protikladné ciele - environmentálne (znižovanie emisií skleníkových plynov a škodlivých látok), ekonomické (ceny energií), geopolitické (energetická bezpečnosť), či technologické (podpora nových zdrojov).
- Dotácie v energetike dosahujú celkovo 574 mil. eur ročne, čo predstavuje takmer polovicu z výdavkov hodnotených revíziou. Vďaka dotáciám môže štát tieto ciele vyvažovať a z dlhodobého hľadiska smerovať k naplneniu environmentálnych cieľov, ku ktorým sa Slovensko zaviazalo - bezuhlíkovej ekonomike.
- Dotácie smerujú na podporu zelených zdrojov energií, výrobu elektriny z uhlia, uzatvárania baní a kompenzácie vysokých cien elektriny pre vybrané podniky.
- Na dotácie sa z 90 % skladajú koneční spotrebitelia elektriny prostredníctvom tarify za prevádzkovanie systému. Len 49 mil. eur je financovaných priamo zo štátneho rozpočtu.
- S výnimkou dotácie na ťažbu uhlia vedú dotácie k napĺňaniu cieľov a záväzkov SR, ako je napr. vyšší podiel obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovanie konkurencieschopnosti podnikov. Detailné vyhodnotenie vrátane účinnosti však sťažujú nedefinované definované ciele a merateľné ukazovatele schém.

Tabuľka 4: Dotačné schémy v energetike, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Subvencia	3.1	Podpora OZE a VÚ KVET	388
Subvencia	3.2	Podpora výroby elektrickej energie z domáceho uhlia	137
Subvencia	3.3	Kompenzácie podnikom za tarifu za prevádzkovanie systému	40
Subvencia	3.4	Podpora útlmu a likvidácie následkov ťažby v uhoľnom baníctve - uzatváranie ťažobných polí	4
Subvencia	3.5	Podpora energeticky náročným podnikom z ETS povoleniek	5
Spolu			574

Zdroj: ÚHP na základe údajov MF SR

Cieľom kapitoly o energetike je zhodnotiť dotácie v kontexte uplynulého obdobia. Súčasná situácia na trhu s elektrickou energiou (extrémne vysoké ceny a cenová volatilita) zásadne ovplyvňuje analyzované dotácie, konkrétne napríklad zásadne znižuje úroveň doplatkov (podkapitoly 3.1 a 3.2) a zvyšuje náklady podnikov na energiu (podkapitoly 3.3 a 3.5). Zhodnotenie súčasnej situácie na trhu s energiami spadá mimo rámca tejto podkapitoly a revízie, keďže úroveň dotácií v novom kontexte ešte nie je známa. Z tohto dôvodu sa podkapitola primárne venuje vývoju do konca roku 2021. Aj v takejto forme je však revízia dotácií v energetike relevantná, keďže môže zlepšovať rozhodovanie o dotáciách aj za súčasných trhových podmienok.

Niektorí príjemcovia benefitujú aj z niekoľkých dotačných schém naraz. Tabuľka 5 obsahuje prehľad najvýznamnejších príjemcov naprieč schémami za roky 2021, resp. 2020.

Tabuľka 5: Prijemcovia dotácií podľa jednotlivých dotačných schém v energetike (v mil. eur)

Podkapitola	3.1	3.2	3.3	3.4	3.5
	Podpora OZE a KVET (2021)	Podpora uhlia (2021)	Kompenzácia TPS (2020)	Podpora útlmu baní (2021)	Kompenzácie z ETS (2020)
Právnické osoby z toho:	261,4	124,8	40,0	7,3	11,0
Slovenské elektrárne, a.s.	2,4	124,8			
Hornonitranske bane Prievdza, a.s.		nepriamo		7,3	
U.S. Steel, s.r.o. a Ferroenergy s.r.o.	3,4		10,1		0,3
Slovnaft, a.s.	0,3		6,7		1,3
Mondi SCP, a.s.	0,9		3,1		1,0
Slovalco, a.s.					5,0
MH Teplárenský holding, a.s.	4,9				
Duslo, a.s.	0,2		2,0		1,6
SSE-Solar, s.r.o.	3,7				
CRH (Slovensko) a.s.			2,3		
OFZ, a. s.					1,0
Fyzické osoby	1,3				

Zdroj: ÚHP

3.1. Podpora zelených zdrojov energie

Výrobcovia elektriny zo zelených zdrojov majú garantované výkupné ceny na obdobie najmenej 15 rokov po spustení výroby. Schéma je nesúťaživá, dotácie sú určené pre všetky elektrárne s podporovanou technológiou. Očakávané výsledky schémy z pohľadu prínosu k zeleným cieľom nie sú stanovené ani krátkodobo, ani dlhodobo. Dopad schémy je pritom značný, je ňou dotovaných takmer 17 % vyrobenej elektrickej energie na Slovensku. Podpora obnoviteľných zdrojov energie sa dá zdôvodniť zlyhaním trhu. Doteraz mala podpora na Slovensku formu výkupných cien, alternatívne formy podpory môžu byť efektívnejšie.

Výrobcovia elektriny z alternatívnych zdrojov získavajú pri uvedení zariadenia do prevádzky garantované výkupné ceny elektriny na 15 rokov. Od roku 2009 je z tarify za prevádzkovanie systému (TPS) výrobcom z obnoviteľných zdrojov energie (OZE) a vysokoúčinnnej výroby elektriny a tepla (VÚ KVET) hradený doplatok. Ten sa rovná rozdielu medzi výkupnou cenou a cenou na dennom trhu na Slovensku.⁸ Výkupná cena je určená podľa cenových rozhodnutí ÚRSO v roku uvedenia inštalácie do prevádzky.

Cieľ dotácie nie je stanovený, no implicitne je schéma určená na zvýšenie podielu OZE na konečnej energetickej spotrebe, čo je jedným z európskych environmentálnych cieľov. Slovensko bolo už v roku 2020 blízko (17,4 %) k dosiahnutiu cieľa vo využívaní OZE na rok 2030 (19,2 %). Dôvodom je primárne zmena štatistického zarátavania palivového dreva v roku 2018-2019 (skokový nárast o päť percentuálnych bodov). Dekarbonizácia ekonomiky si bude vyžadovať elektrifikáciu priemyselných odvetví a dopravy, čo zvýši dopyt po elektrine. Je žiaduce tento rast vykryť z nízko emisných zdrojov, aj v prípade nárastu využívania OZE nad rámec cieľa na rok 2030. Vhodným KPI by bol podiel OZE na konečnej spotrebe elektriny v percentuálnom vyjadrení.

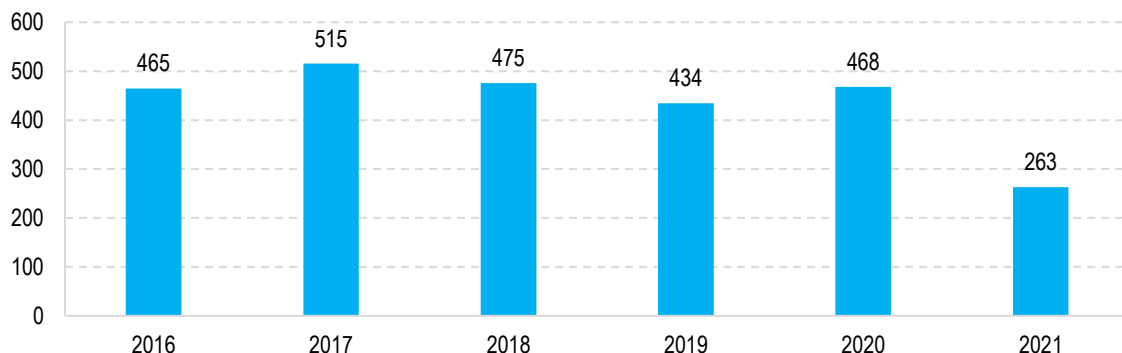
Výška podpory je variabilná, v roku 2021 dosiahla 263 mil. eur, čo bol výrazný pokles oproti predchádzajúcemu obdobiu. Pokles medzi rokmi 2020 a 2021 bol spôsobený rastúcou cenou elektrickej energie na trhu. Celková výška podpory závisí najmä od trhových cien elektrickej energie (vyššia cena znamená nižšiu potrebu doplatku). Vplyv má tiež množstvo vyrobenej energie a objem nových inštalácií.

Ďalší pokles podpory sa očakáva medzi rokmi 2021 a 2022 kvôli predĺženiu (prolongácii) podpory prevažne fotovoltaických elektrární. V rámci nej ÚRSO predĺžil dobu podpory niektorých zariadení nad hranicu 15 rokov,

⁸ Dotačná schéma vplýva zo zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby.

avšak s nižšou jednotkovou garantovanou cenou. Tento krok rozložil podporu na dlhšie obdobie s nižšou ročnou výškou podpory.

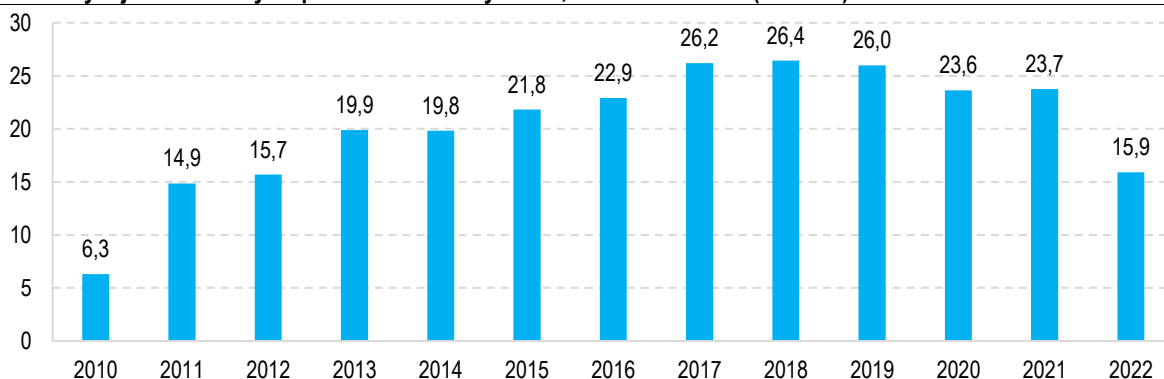
Graf 6: Vývoj doplatkov po jednotlivých rokoch (mil. eur)

Zdroj: ÚRSO

S úrovňou doplatkov priamo súvisí úroveň TPS, ktorá za posledné roky tiež klesla. Doplatky na OZE a KVET sú financované z TPS, ktorú platia spotrebitelia v konečných cenách elektrickej energie. Medzi rokmi 2010 a 2017 dochádzalo ku kontinuálnemu rastu jednotkovej výšky TPS (Graf 7) z dôvodu rastu inštalovanej kapacity (pred rokom 2013) a poklesu cien elektriny na trhu. Po roku 2019 dochádza k poklesu, spočiatku z dôvodu rastúcich cien elektrickej energie, v roku 2022 aj kvôli prolongácii podpory fotovoltaiky a vyplateniu kompenzácií zo štátneho rozpočtu (kapitola 3.3).

Graf 7: Vývoj úrovne tarify za prevádzkovanie systému, základná sadzba (€/ MWh)

Pozn.: Od roku 2022 je TPS viacpásmová podľa spotreby. Detaily sú dostupné v podkapitole 3.3.

Zdroj: ÚRSO

Schéma je nesúťaživé, dotácie sú určené pre všetky elektrárne s podporovanou technológiou, ktoré boli vybudované počas trvania schémy. Za rok 2021 získalo dotáciu 1 847 príjemcov za 2 338 elektrární. Väčšinu zdrojov získavajú veľkí príjemcovia. Vyše 95 % z prostriedkov získava 28 % príjemcov. Najväčším príjemcom je štátny MH Teplárenský holding, a.s. (4,9 mil. eur). Priemerná dotácia na príjemcu je 142-tis. eur.

Tabuľka 6: Prehľad distribúcie doplatkov podľa veľkosti príjemcu (2021)

Kategória podľa objemu dotácie	Súčet dotácií (mil. eur)	Priemerná výška dotácie (eur)	Počet príjemcov
0 až 10 000 €	2,3	2 250	1 024
10 001 až 100 000 €	9,9	32 661	303
100 001 až 500 000 €	136,0	307 927	442
500 001 až 1 000 000 €	20,7	767 967	27
Nad 1 000 001 €	93,7	1 837 520	51
Spolu	262,8	142 259	1 847

Zdroj: ÚRSO

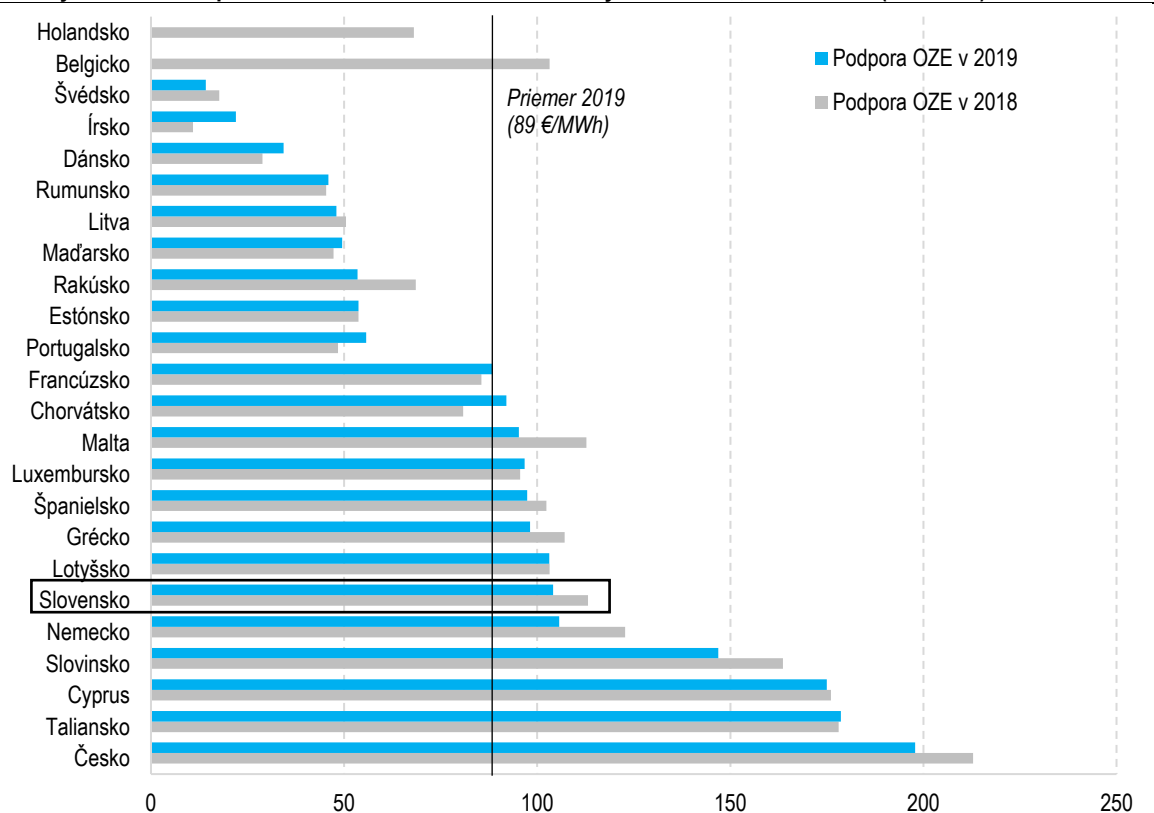
Zrušenie doplatkov by pravdepodobne viedlo k súdnym sporom s príjemcami dotácií. Súčasná výška dotácií vychádza z minulých cenových rozhodnutí ÚRSO, ktoré nie je možné retroaktívne meniť. Teoreticky je dotáciu možné zrušiť zmenou legislatívy. Keďže sa štát zaviazal k plateniu garantovaných cien na 15 rokov, zrušenie

doplatkov by pravdepodobne viedlo k súdnym sporom s príjemcami dotácií. Zrušiť dotácie bez rizika súdnych sporov je možné iba pre budúce elektrárne. Tie však dostávajú iba minimálnu podporu v porovnaní s už existujúcimi elektrárnami. Alternatívnou možnosťou by bolo dodatočne zdaníť vysoké výnosy niektorých elektrární tak, ako k tomu došlo v Českej republike.

Podpora obnoviteľných zdrojov energie je príkladom oblasti, kde sú dotácie vhodné. Potreba dotácie vyplýva z nízkej konkurencieschopnosti niektorých zelených zdrojov energie a nutnosti rozširovať ich používanie v záujme znižovania emisií skleníkových plynov. Dotácia umožní novým technológiám preniknúť na trh, následne je dotáciu potrebné znižovať s nárastom konkurencieschopnosti technológií. Napríklad ceny solárnych panelov klesli od roku 2010 o 90 % ([Lazard, 2021](#)), čo viedlo k tomu, že dotácie pre fotovoltaické elektrárne prestali byť potrebné a boli zrušené aj na Slovensku.

Úroveň podielu OZE na vyrobenej elektrine je nezávislá od jednotkovej výšky podpory. Vysoký podiel obnoviteľných zdrojov je možné dosiahnuť aj s nižšími jednotkovými dotáciami, ak je vhodné zvolený typ podpornej schémy (Box 5). Krajiny s najvyšším podielom OZE na celkovej produkcii elektriny (Rakúsko, Švédsko, Dánsko a Portugalsko) majú jednotkové dotácie výrazne pod priemerom krajín EÚ (Graf 8), čo môže byť spôsobené aj geografickými podmienkami. Výška pomoci na Slovensku (100 eur/MWh v roku 2019) bola nad priemerom EÚ (89 eur/MWh). V rámci nášho regiónu sa výška podpory výrazne líši. Česko poskytlo najvyššiu podporu spomedzi všetkých krajín, a naopak, dotácia Rakúska a Maďarska bola polovičná oproti priemeru. Jednotková výška podpory na Slovensku bude v roku 2022 pravdepodobne výrazne nižšia, čo je spôsobené predĺžením podpory fotovoltaiky a vysokými cenami elektriny na svetových trhoch (tie však rovnako znižujú výšku podpory aj v iných krajinách).

Graf 8: Výška dotácie v priemere na 1 dotovanú MWh elektriny z OZE v EÚ, 2018 a 2019 (eur/MWh)

Nedostupné informácie o podpore v Bulharsku, Fínsku a Poľsku

Zdroj: [Správa o OZE schémach v EÚ v rokoch 2018-2019](#)

Box 5: Prehľad foriem podpory obnoviteľných zdrojov energie a vhodný model pre Slovensko

Existuje niekoľko systémov dotovania obnoviteľných zdrojov energie, najdôležitejšími z nich sú systémy výkupných cien, prémieovej tarify, zelených certifikátov a dotácie výkonu (Newbery, 2021: 6).

1) Systém výkupných cien (z angl. *Feed-in Tariffs* alebo *FiTs*), resp. doplatku funguje na princípe povinného výkupu elektriny vyrobenej z OZE za vopred definovanú cenu počas stanoveného garantovaného obdobia, obvyčajne 10 až 30 rokov (ÚRSO, 2016: 8). Výkupné ceny môžu byť fixné alebo dynamické (v závislosti od dňa a času dodávky elektriny). Systém výkupných cien je najčastejšou formou podpory OZE v EÚ. V roku 2019 ju používalo 19 členských štátov EÚ vrátane Slovenska (CEER, 2021: 15). Výhodou tohto systému sú takmer nulové vstupné náklady pre verejný sektor a ochrana výrobcov od trhovej volatility. Nevýhodou je dlhodobá viazanosť vykupovať elektrickú energiu. To môže byť problémom najmä v prípade, že trhové ceny energie sú nízke a/alebo výkupné ceny sú nastavené príliš vysoko, čo vytvára dlhodobé a vysoké záväzky pre spotrebiteľov, resp. pre rozpočet verejnej správy.

2) V rámci prémieovej tarify (*premium FiTs*) je výrobcom hradený príplatok nad rámec trhovej ceny. Príplatok môže byť fixný alebo dynamický. V Spojenom kráľovstve bola zavedená prémieová tarifa so systémom rozdielovej zmluvy (*contract for difference*). V prípade nárastu trhovej ceny nad určitú hranicu musia výrobcovia zapojení do systému prémieovej tarify časť zo svojich výnosov vracať naspäť do systému podpory (Newbery, 2021: 6). Výhodou tohto systému je menší risk pre verejný sektor, keďže výška dotácie je konštantná aj pri dlhodobom nízkych cenách elektrickej energie. Nevýhodou je prenesenie väčšieho rizika na výrobcov energie, čo môže spôsobovať nevýhodnejšie podmienky financovania zo strany bánk a tým menšie rozšírenie podporovaných technológií, resp. vyššia cena vo výsledku aukcie.

3) Podpora prostredníctvom zelených certifikátov je založená na systéme ich udeľovania výrobcom OZE za vyrobenú elektrinu z obnoviteľných zdrojov. Firmy, ktoré elektrinu distribuujú konečným spotrebiteľom, sú povinní nakúpiť od výrobcov určité množstvo týchto certifikátov ako percento k ich dodávke elektriny. Výhodou systému je, že funguje na trhovom princípe a motivuje konkurenciu aj na strane výrobcov elektrickej energie, ktorí sú motivovaní vyrábať elektrinu čo najlacnejšie. Nevýhodou je potenciálna nestabilita v cenách zelených certifikátov, čo znevýhodňuje výrobcov (ÚRSO, 2016: 8).

4a) Systém dotácie výkonu funguje na princípe dotácie pre investora za inštalovaný výkon, nie za vyrobenú energiu. Dotácia môže mať rôzne formy, ako napr. jednorazová investičná pomoc alebo každoročná nižšia dotácia. Výhodou systému dotácie výkonu je stimulácia rozšírenia technológie a súvisiace pozitívne externality znižujúcich sa nákladov plynúce z úspor z rozsahu výroby (napr. výroby slnečných panelov). Odborné štúdie vo väčšine tvrdia, že táto pozitívna externalita plynie z inštalovaného výkonu a nie produkovanej energie (Meus et al., 2020: 2; Newbery et al., 2018; Özdemir et al., 2019: 28), je teda efektívnejšie dotovať výkon. Výraznou nevýhodou dotácie výkonu je motivácia výrobcov inštalovať čo najlacnejšie generátory s čo najvyšším výkonom. V prípade Indie a Holandska podobná schéma viedla k inštalovaniu nízko kvalitných zariadení, ktoré vyrábajú málo elektriny - veterné turbíny s vysokým deklarovaným výkonom, ale nedostatočným rozmerom lopatiek (Meus et al., 2020: 2).

4b) Ako podtyp systému dotácie výkonu možno uviesť systém investičných dotácií a zvýhodnených daňových sadzieb, ktoré definovali Meus et al. (2020: 2). Štát výrobcovi energie uhradí stanovené percento z investičných nákladov na výstavbu inštalácie a zároveň zníži sadzbu DPH. V praxi má tento systém zatiaľ obmedzené využitie, rizikom sú však privysoké daňové úľavy, ktoré môžu viesť k preferencii lacných a nespoľahlivých zariadení, ako napr. v Kalifornii (Newbery et al., 2018: 9).

Vhodný model pre Slovensko

Prvým krokom výberu vhodnej podpory je stanovenie cieľa. Slovensko sa zaviazalo k cieľu nárastu konečnej spotreby energie z OZE. Vhodná dotácia by teda mala mať formu podpory vyrobenej energie (t.j.

system výkupných cien alebo prémiovej tarify) a nie inštalovanej kapacity (dotácia výkonu). V tomto zmysle je súčasná forma podpory výkupnými cenami vhodným nástrojom, i keď je možné zvýšiť jej efektivitu, napríklad aukciami. V iných krajinách EÚ bolo v minulosti (okolo roku 2000) cieľom dotácií zvyšovať celkový inštalovaný výkon OZE za účelom vytvárať pozitívne externality - zlacňovať ďalšie inštalácie. Pre tento cieľ boli najlepšou formou dotácie podpory výkonu.

Rozdiel medzi podporou výkonu a výroby energie môže mať ďalekosiahle dôsledky. Özdemir et al. (2019: 21) modelujú fiktívny celoeurópsky cieľ nárastu spotreby elektriny z OZE o 18 percentuálnych bodov do roku 2030 v porovnaní s referenčným scenárom. Ak štáty budú dotovať výkon, náklady na dosiahnutie tohto cieľa budú až o 58 % vyššie v porovnaní s dotáciou vyrobenej energie. Inými slovami, ak je cieľ (vyrobená energia) v nesúlade so schémou podpory (výkon), náklady na dosiahnutie cieľa budú výrazne vyššie. Özdemir et al. (2019: 26) tiež argumentujú, že nastavenie cieľov pre jednotlivé typy OZE technológií namiesto technologicky neutrálneho prístupu výrazne navyšuje náklady na verejnú podporu. Technologicky neutrálny prístup by mal byť teda preferovaný v záujme efektívneho využitia prostriedkov.

Bez ohľadu na stanovený systém by miera podpory mala byť určená súťažnou aukciou, v rámci ktorej je možné určiť najnižšiu trhovú cenu, za ktorú je možné zrealizovať investíciu do OZE v stanovenom rozsahu. Aukcie je možné uskutočniť nie len na investičné náklady, ale aj na úroveň výkupnej ceny, či prémiovej tarify. Neexistencia takejto aukcie, vysoko stanovená výkupná cena a netransparentnosť celého procesu viedla k vysokým výkupným cenám pre fotovoltaické elektrárne na Slovensku po roku 2009.

Okrem kapacity a objemu výroby by mali do prípravy vhodnej dotačnej schémy vstupovať aj iné faktory. Po prvé by mali elektrárne vznikáť na miestach, ktoré si nebudú vyžadovať významné dodatočné investície do prenosovej infraštruktúry. Po druhé, zvýhodnené by mali byť zdroje, ktoré umožňujú reguláciu výkonu a tým zlepšujú stabilitu prenosovej sústavy. Zvýhodnenie je možné dosiahnuť stanovením dynamického príplatku (či už v rámci výkupných cien alebo prémiovej tarify), ktorý by rástol v čase najväčšieho dopytu. Po tretie, dotácie by mali mať formu rozdielovej zmluvy, ktorá povedie k platbe výrobcov elektriny správcovi systému v prípade vysokých trhových cien elektriny. Pozitívnym výsledkom takéhoto mechanizmu je tiež zmierňovanie rastu cien pre koncových odberateľov v prípade vysokých trhových cien.

Podpora výroby elektriny z OZE a KVET doplatkom je relevantným zámerom štátnych dotácií. Bez dotácií by bol podiel vyrobenej elektriny z OZE výrazne nižší. V nasledujúcich rokoch bude klesať hodnota TPS, čo umožní znížiť konečné ceny elektrickej energie a prepracovať systém podpory. Záverečná správa ďalej posúdi vhodnosť rôznych iných foriem podpory zelených energií v slovenských podmienkach, a to najmä investičnej podpory.

3.2. Podpora výroby elektrickej energie z domáceho uhlia

Spotrebiteľia energií dotujú výrobu elektrickej energie z uhlia v Novákoch s deklaroványm cieľom zabezpečenia bezpečnosti dodávok elektrickej energie v širšom regióne. Dotáciu v priemernej výške 122 mil. eur ročne poberajú výlučne Slovenské elektrárne, ktoré musia nakúpiť uhlie od Hornonitrianskych baní Prievidza (HBP). Dotácia končí v roku 2023.

Slovenské elektrárne sú povinné vyrábať elektrickú energiu z domáceho uhlia v elektrárni Nováky. Táto povinnosť vyplýva zo všeobecného hospodárskeho záujmu, ktorý schválila vláda.⁹ Výroba elektriny týmto spôsobom je nerentabilná, čo vytvára potrebu dotácií, ktoré sú hradené z TPS. Nepriamym príjemcom dotácie sú HBP, od ktorých SE nakupujú na Slovensku vyťažené hnedé uhlie.

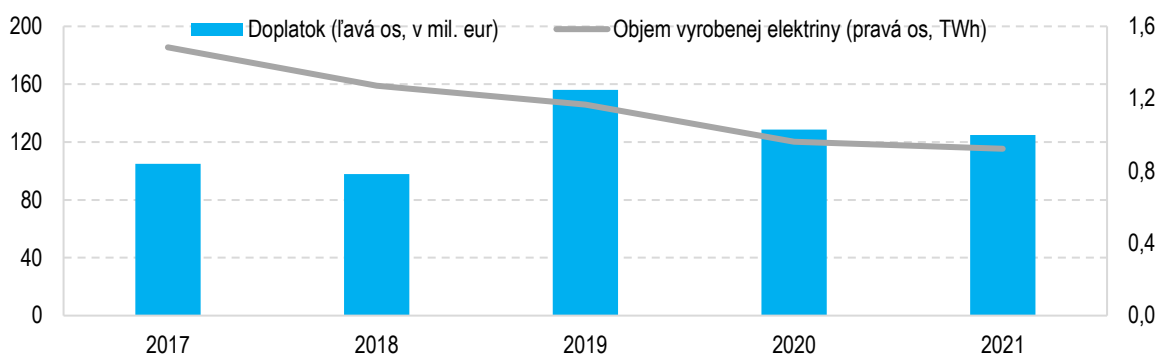
Deklarovaným cieľom dotácie je zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny v regióne. Prenosová sústava, ktorá vedie do regiónu, závisí od elektrickej stanice Horná Žďaňa. V prípade výpadku tejto stanice by sústava v oblasti nemala dostatočnú kapacitu a došlo by k ohrozeniu priemyselných podnikov citlivých na dodávky elektriny

⁹ V súlade s uznesením vlády č. 580/2018

(Slovalco, Fortischem). Krátkodobým riešením je prevádzka elektrárne Nováky, ktorá zvyšuje stabilitu sústavy tým, že vyrába elektrickú energiu priamo v oblasti (nie je teda nutné ju viesť prostredníctvom elektrickej stanice Horná Ždaňa). Dlhodobým riešením je investícia do zvýšenia výkonu elektrizačnej sústavy.

Objem dotácie je variabilný, v roku 2021 dosiahol 125 mil. eur. Výška závisí od úrovne doplatku, ktorú pravidelne určuje ÚRSO na každú MWh vyrobenej elektriny v elektrárni Nováky a od objemu vyrobenej elektrickej energie (Graf 9). Objem vyrobenej energie za posledné roky klesal (z 1,3 TWh v roku 2018 na 0,9 TWh v roku 2021) pri rastúcom doplatku (77 €/MWh na 135 €/MWh za rovnaké obdobie).

Graf 9: Vývoj dotácie na podporu výroby elektriny z uhlia (ľavá os, mil. eur), vyrobená energia (pravá os, TWh)

Zdroj: ÚRSO, SE

Dotácia je typickým príkladom alokačnej neefektivity. Podpora výroby elektriny z uhlia spôsobuje niekoľko negatívnych externalít naraz – zvyšuje náklady konečným užívateľom elektrickej energie, znečisťuje životné prostredie a produkuje skleníkové plyny. Z tohto vyplýva potreba čo najskoršieho ukončenia danej dotácie, to je však podmienené zvýšením priepustnosti prenosovej sústavy a vytvorením alternatívneho zdroja na vykurovanie okolitých obcí (Nováky, Prievidza, Zemianske Kostolany). Ako KPI je možné stanoviť termín ukončenia dotačnej schémy. Tento záväzok bol prijatý v Pláne obnovy a odolnosti a uznesení vlády¹⁰ v roku 2018, s termínom najneskôr do konca roku 2023. Do tohto termínu bude zvýšený výkon elektrizačnej sústavy a vyriešený problém s vykurovaním. Záverečná správa ďalej posúdi:

- Vplyv súčasnej situácie na trhu s elektrickou energiou na potrebu dotácií.
- Zhodnotenie dotácie v minulosti a možnosti uzatvorenia baní.

3.3. Kompenzácie za tarifu za prevádzkovanie systému

Veľkí spotrebiteľia elektrickej energie dostávali kompenzáciu za TPS, ktorá tvorila výraznú časť cien elektriny. Cieľom je podpora konkurencieschopnosti firiem, KPIs však nie sú stanovené. Schéma je nesúťaživá, celková suma dotácie sa rozdelí medzi všetky prihlásené podniky so spotrebou nad 1 GWh elektriny ročne. Väčšinu balíka získavajú veľkí príjemcovia. V roku 2022 bola kompenzácia uhradená nepriamo všetkým spotrebiteľom, vrátane domácností. Pokles TPS v roku 2022 bol taký výrazný, že kompenzácia stratila opodstatnenosť.

Tarifa za prevádzkovanie systému je pre veľké podniky čiastočne dotovaná. Kompenzácie majú formu priamej platby od MH SR podnikom so spotrebou nad 1 GWh elektriny ročne.¹¹ Kompenzácie firmám boli vyplatené trikrát (2019, 2020 a 2021) vždy vo výške 40 mil. eur za predchádzajúci rok. V roku 2022 bola dotácia 40 mil. eur uhradená priamo do systému TPS namiesto platby jednotlivým firmám, s cieľom znížiť konečné ceny elektriny pre všetkých odberateľov. V porovnaní s obdobím rokov 2019-2021 teda kompenzácia firmám výrazne klesla. Výška kompenzácie je určená rozhodnutím MH SR pri vyhlásení výzvy a nevyplýva zo zákona.

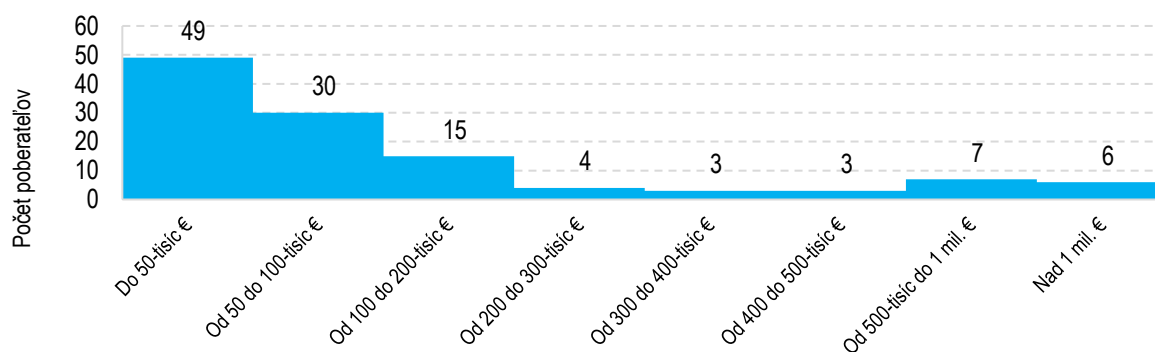
¹⁰ Uznesenie vlády č. 580/2018

¹¹ Legislatívnym rámcem je zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie.

Cieľom dotácie je podpora konkurencieschopnosti. Cieľ bol relevantný, keďže vysoká úroveň TPS viedla k nárastu konečných cien elektriny, čo znižovalo konkurencieschopnosť energeticky náročných podnikov. KPIs dotácie nie sú stanovené. Možným KPI by bolo udržanie jednotkovej TPS pre veľké podniky pod dlhodobou stanovenou hranicou, napríklad 15 €/MWh. Dotácia je vhodným nástrojom, keďže rieši negatívne dôsledky iných štátnych politik (podpora obnoviteľných zdrojov energie). Otázna je adekvátnosť výšky podpory.

Schéma je nesúťaživá, dotáciu získa každý prihlásený podnik so spotrebou elektriny nad 1 GWh za rok¹². Objem dotácie sa podľa spotreby pomerne rozdelí pre všetkých žiadateľov. V roku 2021 bola priemerná dotácia 0,3 mil. eur (117 žiadateľov), pričom najväčších šesť príjemcov (Tabuľka 6) získalo viac než polovicu alokácie (26 mil. eur). Viac než polovica poberateľov získala menej než 100-tisíc eur (Graf 10).

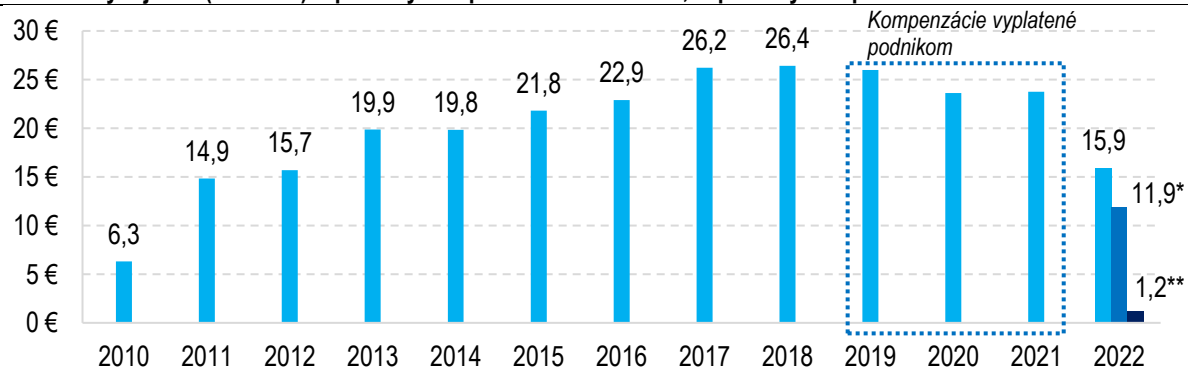
Graf 10: Histogram poberateľov kompenzácie TPS podľa výšky kompenzácie (2021)

Zdroj: MH SR, ÚHP

V roku 2022 bola zavedená multipásmová TPS, ktorá výrazne znižuje náklady podnikom. Úroveň TPS bola dovtedy konštantná pre všetky podniky a domácnosti. Od roku 2022 platia najväčší odberatelia (spotreba nad 100 GWh) jednotkovú tarifu o 92 % nižšiu v porovnaní s malými odberateľmi. Veľké firmy (nad 1 GWh) platia tarifu nižšiu o 25 % (Graf 11). Multipásmová TPS bude zachovaná aj na ďalšie roky.

Graf 11: Vývoj TPS (v €/MWh). * podniky so spotrebou 1-100 GWh, ** podniky so spotrebou nad 100 GWh

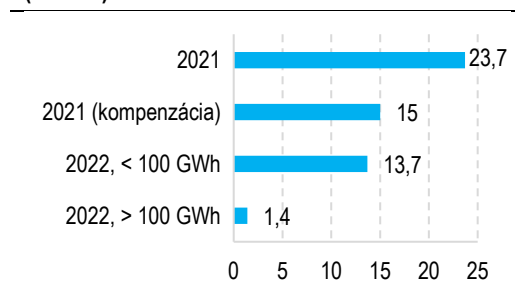
Zdroj: ÚRSO

Úroveň TPS klesla v roku 2022 aj kvôli dotáciám zo štátneho rozpočtu, ďalšími dôvodmi boli rastúce ceny elektriny a predĺžená podpora fotovoltaiky (kapitola 3.1). V rokoch 2019-2021 boli kompenzácie vo výške 40 mil. eur ročne vyplatené firmám, v roku 2022 boli v plnej výške uhradené do systému TPS, čo znamená, že TPS klesla všetkým konečným užívateľom pomerne, odhadom o 13 %. Ak by táto kompenzácia nebola vyplatená do systému, úroveň TPS by bola odhadom 18,3 €/MWh pre malých odberateľov, 13,7 €/MWh pre veľké podniky a 1,4 €/MWh pre najväčšie podniky. Nasledujúce odseky pracujú s týmto kontrafaktuálnym scenárom, t.j. so scenárom nevyplatenia žiadnych kompenzácií podnikom a ani do systému TPS.

¹² Výnimkou sú firmy Fortischem, OFZ a Slovalco, ktoré majú individuálne dohodnutú zľavu z TPS a tarify za systémové služby vo výške 95 % zo základných hodnôt. Z tohto dôvodu nemôžu poberať kompenzácie TPS.

TPS klesla tak výrazne, že kompenzácie nie sú potrebné. Toto sa dá ilustrovať na príklade roku 2021 (Graf 12). Úroveň TPS bola 23,7 €/MWh, po odrátaní odhadovanej kompenzácie platili firmy TPS odhadom 15 €/MWh. Po zavedení multipásmového systému a bez kompenzácie do systému TPS v roku 2022 by bola tarifa pre najväčšie firmy iba 1,4 €/MWh (spotreba nad 100 GWh) a 13,7 €/MWh pre veľké firmy (spotreba nad 1 GWh). Výrazná úspora s novým systémom je potvrdená aj Tabuľka 7. Z nej vyplýva, že úspora plynúca z nízkej TPS výrazne prevyšuje získanú kompenzáciu v roku 2021. Pre najväčšie firmy takmer trojnásobne.

Graf 12: Tarifa za prevádzkovanie systému (€/MWh)

Zdroj: ÚHP, ÚRSO

Tabuľka 7: Porovnanie kompenzácie (2021) a úspory plynúcej z multipásmovej TPS bez kompenzácie (2022).

(v mil. eur)	Dotácia 2021	Úspora 2022
U.S. Steel Košice	10,1	29
Slovnaft	6,7	19
Mondi SCP	3,1	9
CRH (Slovensko)	2,3	7
Duslo	2,0	6
Železiarne Podbrezová	1,7	5
Ostatné podniky (111)	14,1	21
Spolu	40,0	94

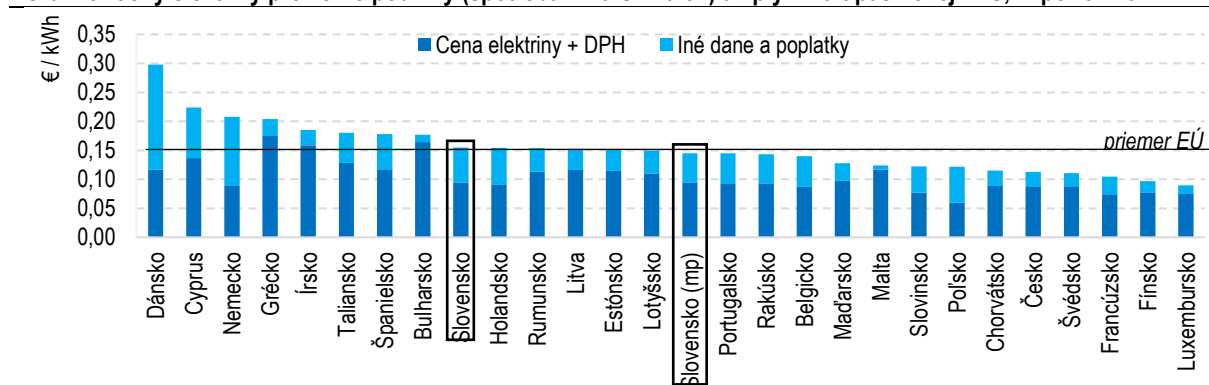
Zdroj: ÚHP, MH SR

Dotácia kvôli poklesu TPS stratila opodstatnenie. V kontrafaktuálnom scenári roku 2022 (bez kompenzácií firmám alebo systému) klesne TPS oproti 2021 pre podniky o 10 až 90 %. To znamená, že aj bez akejkoľvek kompenzácie by bola tarifa v roku 2022 nižšia než v roku 2021 s kompenzáciou.

Obnovenie dotácií vo forme z roku 2020 by teoreticky spôsobilo, že najväčšie podniky by mali negatívnu TPS, keďže kompenzácia by presiahla úroveň zaplatenej TPS¹³. V rámci konsolidácie by bolo potrebné prehodnotiť kompenzácie aj pre stredne veľké podniky (<100 GWh). Aj v ich prípade je TPS na rok 2022 (13,7 €) nižšia než TPS v roku 2020 s kompenzáciou (15 €). Dotáciu je možné zrušiť nevyhlásením výzvy zo strany MH SR.

Pokles cien elektriny pre veľké podniky je viditeľný aj pri porovnaní s EÚ. V roku 2021 boli ceny elektriny pre veľké podniky (2-20 GWh) na Slovensku nad úrovňou priemeru EÚ (Graf 13). V prípade kontrafaktuálneho scenára - zavedenie multipásmového systému a nevyplatenie dotácie do systému TPS (v Graf 13 označené ako Slovensko (mp)) ceny klesnú pod priemer EÚ. Pre najväčšie firmy so spotrebou nad 150 GWh bola cena elektriny na Slovensku dlhodobo drahšia než je priemer EÚ, po zavedení multipásmovej TPS tiež klesne pod úroveň priemeru.

Graf 13: Ceny elektriny pre veľké podniky (spotreba 2-20 GWh/rok) a vplyv multipásmovej TPS, 2. polrok 2021

Zdroj: ÚHP, Eurostat

Kompenzácia TPS podnikom bola odôvodnenou dotáciou, kvôli poklesu tarify je ju nutné prehodnotiť. Nutnosť dotácie bola výsledkom iných cieľov a opatrení štátnej politiky (podpora OZE a Kvet) a reagovala na

¹³ Ide o teoretický scenár, keďže podľa §6a ods. 3 zákona 309/2009 kompenzácie nemôžu presiahnuť 85 % TPS zaplatenej právnickou alebo fyzickou osobou v predchádzajúcom roku.

objektívnu skutočnosť (vysoká úroveň TPS). Zároveň ukázala rozpočtové riziká prívlehi štedrej podpory obnoviteľných zdrojov energie (najmä fotovoltaických zdrojov po roku 2009). Negatívom podpory veľkých priemyselných odberateľov, ktorá nerozlišuje zdroj energie (obnoviteľný, neobnoviteľný) je, že znižuje inovácie vo využívaní alternatívnych zdrojov (Dias Arias a van Ceers, 2013).

Priame dotácie systému TPS (2022) majú menší vplyv na úspory firiem než priame kompenzácie a domácnosti ovplyvňujú iba minimálne. Zo zníženia jednotkovej TPS o 2,4 €/MWh ako dôsledok priamej kompenzácie TPS systému vo výške 40 mil. eur ročne ušetrí priemerná domácnosť so spotrebou 2,5 MWh ročne približne 6 €. Dotácie za účelom zníženia cien elektriny pre malých odberateľov majú v súčasnej situácii zmysel, mali by však byť adresné pre najzraniteľnejších obyvateľov. Alternatívy dotačnej schémy zhodnotí záverečná správa.

3.4. Podpora útlmu a likvidácie následkov ťažby v uhoľnom baníctve - uzatváranie ťažobných polí

Štát hradí spoločnosti Hornonitrianske bane Prievidza, a. s. časť nákladov na zatváranie ťažobných polí Handlová a Nováky, rekultiváciu územia a odstúpné baníkom. Cieľom je bezpečné uzatvorenie polí a rekultivácia povrchových častí prevádzky. Explicitné ciele nie sú stanovené, výkon prác je však pozadu v porovnaní s harmonogramom schváleným vládou v roku 2022.

Dotácia je určená na uzatváranie uhoľných ťažobných polí Nováky a Handlová spoločnosti Hornonitrianske bane Prievidza, a. s. (HBP). Prostriedky sú poukazované na samostatný účet v rámci HBP a neslúžia na financovanie bežnej výrobnjej prevádzky, iba na náklady spojené s uzatváraním baní.¹⁴

Cieľom je uzatvorenie ťažobných polí Handlová a Nováky patriacich HBP, súvisiaca asanácia ťažobných lokalít, rekultivácia a financovanie odstúpného pre pracovníkov, ktorí prišli alebo prichádzajú o svoje zamestnanie. KPIs nie sú stanovené, možno za ne považovať plnenie časového harmonogramu na likvidáciu a uzatváranie jednotlivých ťažobných polí. Harmonogram je stanovený v dokumente Aktualizácia Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra, (2022)¹⁵, jeho dodržanie sa sleduje nedostatočne. Podľa dostupných informácií meškali uzatváracie práce na prvých dvoch objektoch - baňa Cígeľ o štyri mesiace a východná šachta bane Handlová o niekoľko mesiacov, čo zvyšuje riziko presunu rozpočtových prostriedkov na neskoršie roky.¹⁶

Spoločnosť HBP je zo zákona povinná tvoriť rezervu na uzatváranie a likvidáciu ťažobných polí, ktorá dosahuje celkovo 17 mil. eur nad rámec dotácie. Tieto prostriedky však nie sú dostatočné na krytie nákladov, a to aj z dôvodu dlhej histórie a rozsahu banskej činnosti.¹⁷ Potrebné je dofinancovanie zo štátneho rozpočtu. Dotácia vychádza z verejného záujmu naplňujúceho teoretické kritériá použitia dotácií (kapitola 2). Uzavretie ťažobných polí je v súlade s environmentálnymi záväzkami Slovenskej republiky. Nesprávne uzavretie môže spôsobiť veľké environmentálne a spoločenské škody.

Akčný plán a notifikácia štátnej pomoci¹⁸ stanovili výšku štátneho financovania na úrovni 92,6 mil. eur medzi rokmi 2019 a 2027. Na základe rokovaní medzirezortnej komisie a aktualizácie nákladov zo strany HBP v roku 2020 došlo k poklesu o vyše 40 % na 53,1 mil. eur za celé obdobie (skrátene na 2019-2025).

¹⁴ Legislatívnym rámcem sú uznesenia vlády č. 580/2018 a 19/2022.

¹⁵ Schválený vládou uznesením č. 19/2022.

¹⁶ Zatváranie bane Cígeľ malo prebiehať v rokoch 2018 a 2019, k zatvoreniu došlo koncom apríla 2020. Východná šachta mala byť uzavretá v júni 2021, avšak nebola ukončená minimálne do augusta 2021. Bližšie informácie nie sú k dispozícii, aktualizácie Akčného plánu dodržiavanie harmonogramu nesleduje.

¹⁷ Ťažba začala už v roku 1909.

¹⁸ Notifikácia štátnej pomoci SA.55038 (2019/N).

Tabuľka 8: Rozpočet dotácie podľa rôznych zdrojov (v mil. eur)

	Akčný plán	Nový plán	Nový plán*	Čerpanie	Štátny rozpočet
2019	3,4	0	0	0	0
2020	8,8	3,4	3,4	3,4	0
2021	14,6	7,3	7,3	7,3	8,8
2022	17,1	11,8	11,8		14,6
2023	12,2	14,7	15,4		17,1
2024	17,6	11,9	14,4		12,2
2025	8,5	4,1	5,2		
2026	6,6	0	0		
2027	3,7	0	0		
Spolu	92,6	53,1	57,5	10,7	52,6

* - vrátane uzatvorenia bane Čáry, ktorý nie je súčasťou Akčného plánu.

Zdroj: RIS, Akčný plán, MH SR

Je potrebné zistiť dostupnosť alternatívnych zdrojov financovania uzatvárania baní. Bez spolufinancovania zo strany štátu by HBP nedokázalo uzavrieť banské objekty, čo by mohlo viesť k vzniku environmentálnych záťaží. Štátna podpora uzatvárania baní je potrebnou dotáciou, avšak je potrebné preveriť očakávanú potrebnú výšku financovania. Aktualizácia nákladov na základe rokovaní s HBP naznačuje, že rozpočet je flexibilný. Taktiež treba posilniť kontrolu využívania financií a auditom overiť, do akej miery bane využívajú prostriedky efektívne. Záverečná správa ďalej posúdi:

- Možnosti financovania z prostriedkov mimo štátneho rozpočtu.
- Možnosti ďalšieho zníženia dotácie.

3.5. Podpora energeticky náročným podnikom z ETS povoleniek

Štát dotuje energeticky náročné podniky, pri ktorých hrozí presunutie výroby do krajín s nižšími environmentálnymi štandardmi. Výška podpory je málo predvídateľná a arbitrárna, za posledné roky v rozpätí 3-11 mil. eur ročne. Prijemcov je desať, najväčšími sú Slovalco, Duslo a Slovnaft (spolu vyše 70 % alokácie). Porovnanie výšky kompenzácií s inými krajinami nenaznačuje nutnosť ich navýšenia. Nutné je však posúdiť napĺňania hlavného cieľa schémou a zlepšiť predvídateľnosť schémy do budúcnosti.

Cieľom schémy je čiastočne kompenzovať náklady na elektrinu energeticky náročným podnikom tak, aby sa výroba nepresúvala do krajín s nižšími environmentálnymi požiadavkami (únik uhlíka). Riziko presunu podnikov a úniku uhlíka je spôsobené rastúcimi cenami elektrickej energie kvôli rastúcim cenám emisných povoleniek. To zvyšuje príjmy štátov z predaja povoleniek, ale zároveň vytvára potrebu kompenzovať energeticky náročný priemysel, ktorému rastú náklady na elektrinu.¹⁹ Schéma čerpá prostriedky z výnosov z predaja emisných kvót. Obdobné systémy podpory fungovali v roku 2020 v ďalších 12 členských štátoch EÚ (v roku 2021 už 14). KPI nie sú definované. Možným KPI by bolo udržanie stabilnej úrovne kompenzácií v strednodobom horizonte, pričom by táto úroveň bola výsledkom politického rozhodnutia.

Celková výška dotácie je priemerne 6 mil. eur ročne (2017-2022), ale je značne variabilná medzi jednotlivými rokmi a chýba jej predvídateľnosť. Z výnosov z emisných kvót²⁰ sa každoročne určí použiteľný podiel, ktorý je výsledkom dohody MF SR a MŽP SR, podľa zákona ide o najmenej 30 %. MŽP SR následne použiteľný podiel rozdelí medzi jednotlivé oblasti definované zákonom²¹. Podľa zákona by z použiteľného podielu (min. 30 %) malo ísť na kompenzácie 25 % (čo je 6,25 % z celého výnosu z predaja kvót), MŽP SR však môže toto percento

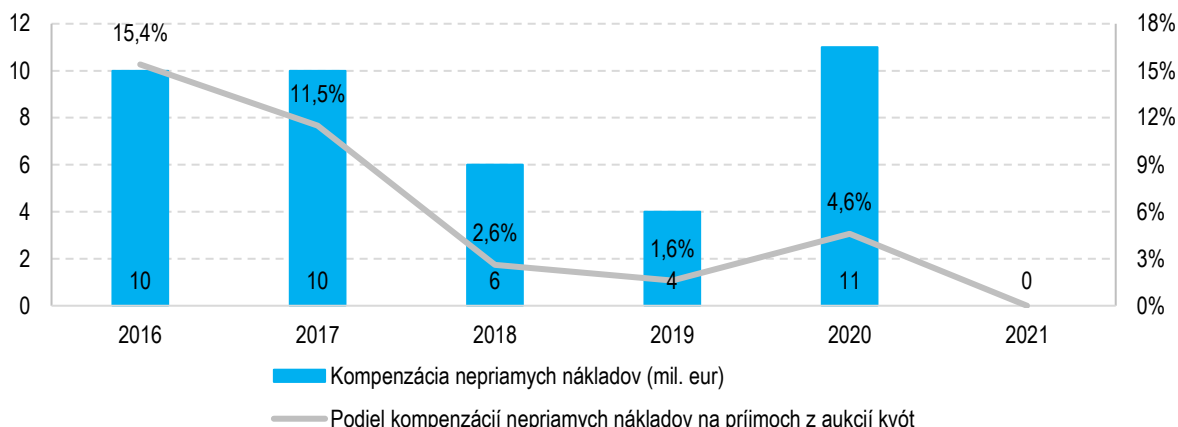
¹⁹ Vhodným riešením tejto situácie, resp. alternatívou kompenzácií je zavedenie tzv. uhlíkového cla na úrovni celej EÚ. Európska komisia začiatkom roku navrhovala jeho zavedenie v roku 2026.

²⁰ Výnosy z predaja emisných kvót v rámci systému ETS sú príjmom Environmentálneho fondu, spadajúceho pod MŽP SR.

²¹ N základe zákona č. 414/2012 Z. z. o obchodovaní s emisnými kvótami, § 18, ods. 4.

jednostranne meniť.²² Podniky z tohto dôvodu nevedia plánovať s výškou kompenzácií. Podľa našich informácií nebudú za rok 2021 vyplatené žiadne kompenzácie.

Graf 14: Podpora podnikov z Envirofondeu v mil. eur a ako % na príjmoch z aukcií kvót

Zdroj: Envirofond

Kompenzácie sú vyplácané 10 podnikom, najväčším prijímateľom je Slovalco, ktoré poberá každoročne 45 % alokovanej sumy, Duslo 15 % a Slovnaft 12 % (Tabuľka 9). Oprávnenými žiadateľmi sú podniky v špecifických odvetviach, napríklad výroba hliníka a iných kovov, priemyselných hnojív a produkcia papierových výrobkov. Schéma je nesúťaživá, suma sa prerozdelení medzi všetkých oprávnených žiadateľov na základe vzorca stanoveného Európskou komisiou. Systém motivuje firmy k úsporám elektriny – kompenzácia neklesá so zníženou spotrebou elektrickej energie v dôsledku efektívnejšej výrobnéj technológie.

Tabuľka 9: Zoznam prijímateľov kompenzácií 2016-2020 (mil. eur)

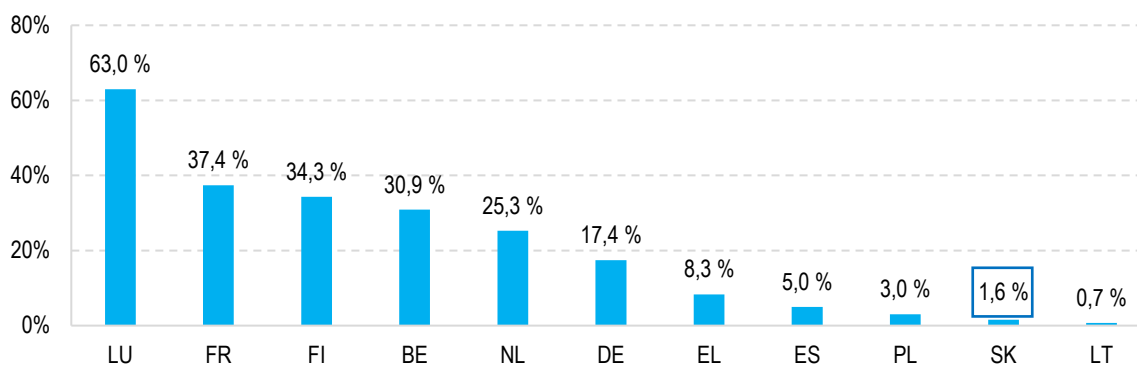
Podnik	2016	2017	2018	2019	2020	Spolu
Slovalco	6,22	5,39	2,75	1,81	4,98	21,15
SLOVNAFT	1,68	1,46	0,74	0,49	1,35	5,72
OFZ	1,29	1,13	0,58	0,38	1,05	4,43
Duslo	-	-	0,90	0,59	1,63	3,12
Mondi SCP	-	1,10	0,56	0,37	1,02	3,04
U. S. Steel Košice	0,43	0,37	0,19	0,13	0,34	1,46
Železiarne Podbrezová	0,39	0,33	0,17	0,11	0,31	1,31
Metsa Tissue Slovakia	-	0,22	0,11	0,07	0,20	0,61
SHP Harmanec	-	-	-	0,03	0,09	0,12
SHP SLAVOŠOVCE	-	-	-	0,01	0,03	0,05
Spolu	10	10	6	4	11	41

Zdroj: Envirofond

Miera kompenzácií energeticky náročným podnikom z prostriedkov ETS sa v rámci EÚ značne líši. V roku 2020 vyplatilo 12 členských štátov kompenzáciu za náklady (za rok 2019). Slovensko vyplatilo 4 mil. eur, čo predstavovalo 1,6 % z výnosov z aukcií. Ide o druhé najnižšie percento spomedzi krajín, ktoré využívajú tento typ dotácie. Ďalších 15 krajín EÚ nevyplatilo žiadne dotácie. Dotácia napĺňa teoretické východiská, keďže zabraňuje negatívnym externalitám štátnych politík (možnosť úniku uhlíka a súvisiace negatívne vplyvy na životné prostredie).

²² MŽP SR plánovalo systém zmeniť začiatkom roku 2020 zvýšením podielu použiteľného výnosu na 50 %, znížením podielu kompenzácií na 12,5 % a vypustením možnosti MŽP SR ľubovoľne meniť alokáciu.

Graf 15: Podiel kompenzácií nákladov v 2019 na príjmoch z ETS kvót v % (vyplatené v 2020)

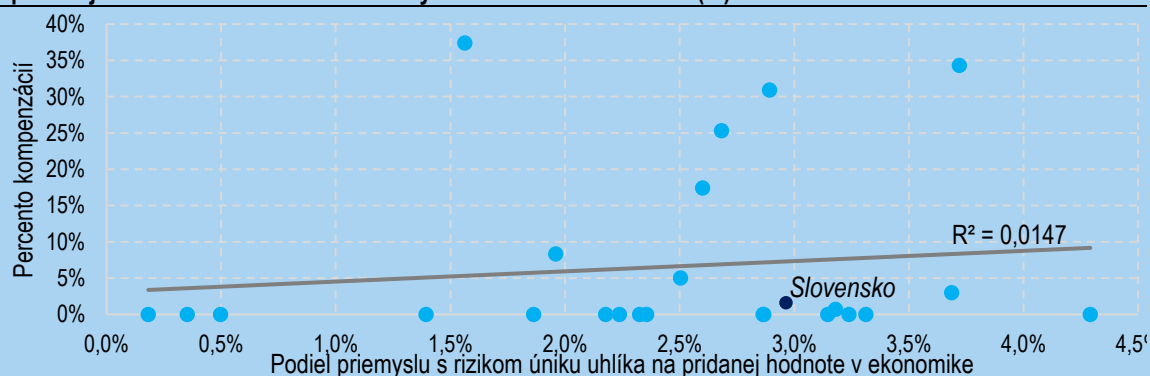
Kompenzácie poskytl aj Rumunsko, ktoré nezaslalo informácie EK.

Zdroj: EK [Správa o fungovaní európskeho trhu s uhlíkom v roku 2020](#)

Box 6: Závisí úroveň kompenzácií od veľkosti priemyslu ohrozeného únikom uhlíka?

Výška kompenzácií iba nevýrazne koreluje s podielom priemyslu ohrozeného únikom uhlíka v krajinách EÚ. Graf 16 naznačuje, že Slovensko poskytuje menej kompenzácií vzhľadom k veľkosti ohrozeného priemyslu v porovnaní s krajinami EÚ. Korelácia medzi kompenzáciami a veľkosťou ohrozeného priemyslu je však veľmi slabá – zahrnutie jedinej extrémnej hodnoty (Luxembursko) by trend otočilo (kompenzácie by *klesali* s rastúcim množstvom predmetného priemyslu). Rovnako tak neexistuje korelácia medzi rastúcimi cenami elektrickej energie a kompenzáciou, ako naznačuje odborná literatúra ([Ferrara & Giua, 2022: 7-8](#)).

Graf 16: Vzťah medzi podielom kompenzácií nákladov na príjmoch z ETS kvót a podielom vybraných odvetví na pridanej hodnote v ekonomike v členských štátoch EÚ v roku 2019 (%)

Graf nezahrňuje Luxembursko, ktoré je ako extrémnou hodnotou.

Zdroj: EK, Eurostat

Rast kompenzácií z emisných povoleniek by nevyriešil súčasné problémy podnikov s vysokými cenami elektrickej energie. Tieto problémy sú výrazne väčšie, než aké dokáže pokryť Envirofond kompenzáciami. Napríklad v prípade Slovalca pri náraste ceny silovej elektriny o 1 €/MWh klesne hospodársky výsledok spoločnosti o 2,4 mil. eur ([Rojko, 2021](#)). Za posledný rok ceny vzrástli o min. 100 €/MWh. Celý príjem Envirofonde z predaja emisných povoleniek v roku 2021 bol 276 mil. eur, pričom sú z neho financované aj iné aktivity (zateplovanie, vodovody a pod.). Navyše, Slovalco a OFZ už dnes dostávajú 90 % zľavu z tarify za prevádzkovanie systému (podkapitola 1.3) a tarify za systémové služby (6,3 €/MWh).

Prípadné navýšenie úrovne kompenzácií je politickou otázkou, bez ohľadu na ich úroveň je však nutné zvýšiť ich predvídateľnosť. V súčasnej situácii podniky zistia úroveň kompenzácie až rok po využití elektriny (keďže kompenzácia sa vypláca vždy za predchádzajúci rok) a je opakovane sprevádzaná neistotou vyplývajúcou z politického rozhodovania a rokovaní medzi MF SR a MŽP SR. Envirofond nemá dostatočný objem prostriedkov na riešenie súčasných ťažkostí podnikov v súvislosti s vysokými cenami elektrickej energie. Záverečná správa ďalej posúdi, či kompenzácie vo všeobecnosti obmedzujú únik uhlíka.

4. Dotácie v športe

- Dotácie do oblasti športu by mali cieľiť najmä zvýšenie fyzickej aktivity obyvateľstva, ktoré by sa malo prejavíť na jeho lepšom zdravotnom stave. Štát môže motivovať obyvateľov ku športovaniu napríklad výstavbou či údržbou primerane hustej siete verejne dostupných športovísk, či podporou a prioritizáciou bezpečnej cyklo dopravy, čo sa čiastočne naplňa aj na Slovensku.
- Osobitná pozornosť je vo väčšine krajín, vrátane Slovenska, venovaná podpore športovania mládeže, s dôrazom na možnosti rekreačného športovania, ale aj rozvíjania ich talentov bez ohľadu na pôvod či sociálnu situáciu. Podpora úspešných reprezentantov môže zvyšovať pocit národnej spolupatričnosti a šťastia obyvateľov.
- Štát podporuje šport, vrátane investícií do športovej infraštruktúry, sumou približne 150 mil. eur ročne, rozpočet na 2023-2025 počíta so sumou približne 110 mil. eur. Viac ako 80 % bežných výdavkov má znaky dotácie, približne polovica smeruje blokovým transferom športovým zväzom uznaných športov.
- Pluralita výrazne odlišných cieľov blokového transferu (mládež vs. reprezentácia) ale aj v iných drobných schémach komplikuje diskusiu o ambíciách a dosahovaných výsledkoch.
- Financovanie športu je rozdrobené medzi viacerých aktérov s podobnými cieľmi, čo zvyšuje byrokráciu a komplikuje sledovanie verejného záujmu.
- Fond na podporu športu by mal pred ďalším zhromaždením zdrojov vyčerpať tie súčasné.

Tabuľka 10: Dotačné schémy v športe, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Subvencia	4.1	Uznané športy	56,8
Subvencia	4.2	Fond na podporu športu	33,9*
Subvencia	4.3	Národné športové projekty	14,1
Subvencia	4.4	Šport pre všetkých, školský a univerzitný šport	0,7
Daňový výdavok	4.5	Športové poukazy	N/A**
Spolu			105,5

* Priemer dotácie štátu pre Fond za roky 2020-2021, v roku 2019 fond nemal výdavky. Fond zatiaľ väčšinu poskytnutých prostriedkov nemínul. Bez COVID výdavkov.

Zdroj: ÚHP na základe údajov MF SR

** Výdavky na športové poukazy sa nesledujú osobitne v daňových priznaniach.

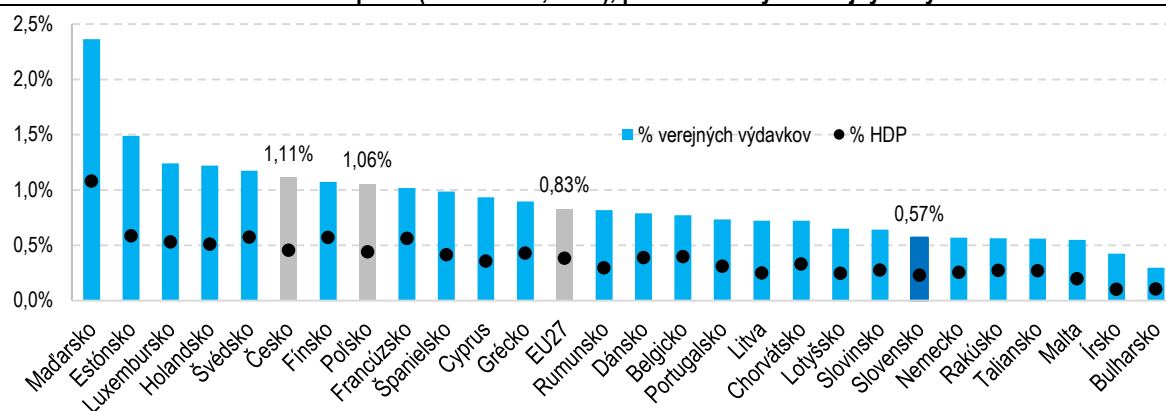
Verejné výdavky na podporu športu

Hoci sa výdavky Slovenska zo ŠR na šport od roku 2015 strojnásobili (z približne 50 mil. eur v roku 2015 na vyše 150 mil. eur v rokoch 2019-2021), Slovensko alokuje na rekreáciu a šport²³ nižšie verejné výdavky v pomere k HDP (0,2 % vs. 0,4 %) aj k celkovým verejným výdavkom (0,6 % vs. 0,8 %) ako krajiny EÚ 27 (2019²⁴). V porovnaní s Českom a Poľskom sú približne polovičné. Podstatná časť prostriedkov (40-60 mil. eur) v daných rokoch sa minula na kapitálové výdavky, na roky 2023-2025 sa zatiaľ s investíciami do infraštruktúry počíta iba v minimálnej miere, rozpočtované štátne zdroje na roky 2023-2025 preto dosahujú cca 110 mil. eur.

²³ Podľa medzinárodnej klasifikácie verejných výdavkov COFOG, skupina 8.1 Rekreácia a šport.

²⁴ Výdavky od roku 2020 boli ovplyvnené pandemiou COVID-19.

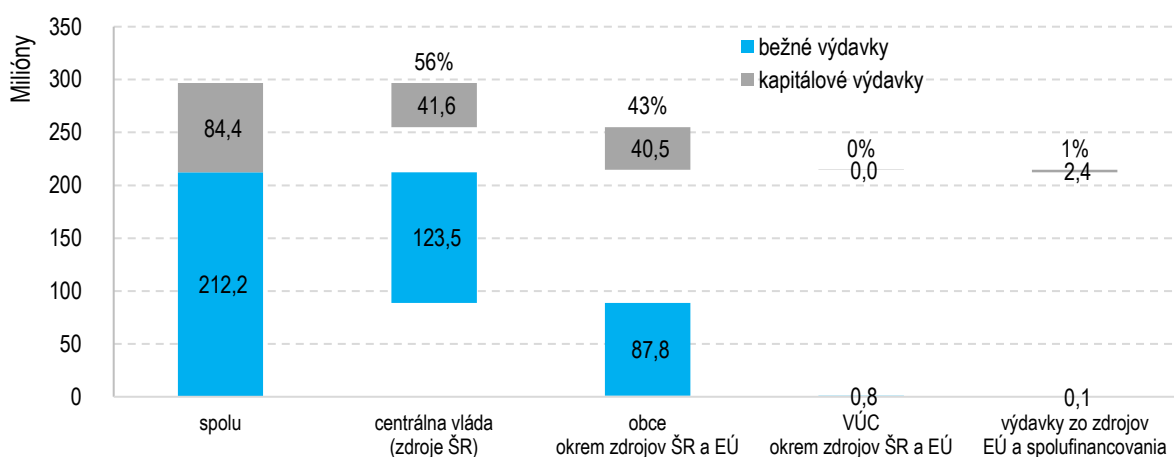
Graf 17: Financovanie rekreácie a športu (COFOG 8.1, 2019), podiel celkových verejných výdavkov a HDP

Zdroj: Eurostat

Niečo viac ako polovicu z celkových verejných zdrojov do rekreácie a športu na Slovensku investuje centrálna vláda zo zdrojov ŠR, v roku 2021 to bolo 56 %. Takmer celý zvyšok výdavkov plynul zo zdrojov obcí. Dáta naznačujú, že v krajinách EÚ je šport **vyšším dielom financovaný prostredníctvom samospráv**. Napríklad podiel centrálnej vlády v ČR je približne 30 %, čo zhruba zodpovedá priemeru krajín EÚ 27, a podiel centrálnej vlády v Poľsku je iba 13 %.

Graf 18: Aktéri financovania rekreácie a športu (COFOG 8.1) na Slovensku, 2021, v mil. eur

Zdroj: Eurostat

Približne polovica bežných výdavkov na šport (55-60 mil. eur ročne) plynie cez príspevky športovým zväzom uznaných športov, menšia suma (cca 15 mil. eur) cez národné športové projekty. Približne milión ročne štát alokuje na podporu školského a univerzitného športu. Koncom roku 2019 bol zriadený **Fond na podporu športu (FnPŠ)** s ročným príspevkom zo ŠR najmenej **20 mil. eur**. Ten zatiaľ najmä **kumuluje prostriedky**.

Tabuľka 11: Výdavky zo štátneho rozpočtu na šport (vrátane dotácií)

	2015S	2017S	2019S	2020S	2021S	2022R	2022OS	2023N	2024N	2025N
SPOLU	50,2	118,5	151,3	171,0	165,1	132,3	140,4	111,1	108,8	107,3
Bežné výdavky	41,9	61,1	91,8	120,0	123,5	115,5	120,0	110,2	107,2	106,5
Z toho dotácie	31,4	47,8	75,8	100,4	101,8	91,9	98,8	91,9	88,9	88,9
MŠVVaŠ SR	33,8	51,9	73,2	104,0	105,6	95,6	98,3	95,7	92,7	92,7
Uznané športy	21,6	35,6	55,5	55,2	55,2	57,4	58,0	57,4	55,0	55,0
Národné športové projekty	7,7	10,0	12,9	14,4	14,6	13,0	13,1	13,1	12,8	12,8
do Fondu na podporu športu				30,0	29,5	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
iné	4,5	6,2	4,8	4,4	6,2	5,2	7,3	5,2	4,9	4,9
MO SR a MV SR	7,0	8,8	12,8	15,5	15,9	10,8	12,7	14,5	14,5	13,9

	2015S	2017S	2019S	2020S	2021S	2022R	2022OS	2023N	2024N	2025N
VPS	1,2	0,4	5,8	0,5	2,0	9,1	9,1			
Kapitálové výdavky	8,3	57,4	59,5	51,1	41,6	16,8	20,3	0,8	1,7	0,8
MŠVVaŠ SR	5,7	54,6	26,6	8,9	31,9	16,8	17,5	0,8	0,8	0,8
priamo	5,7	54,6	26,6	6,9	6,2	5,3	10,0	0,8	0,8	0,8
do Fondu na podporu športu				2,0	25,7	11,5	7,5			
VPS	1,3	2,6	32,4	34,0	0,7		0,6			
MO SR a MV SR	1,2	0,1	0,5	8,1	9,0		2,3	0,0	0,9	

Zdroj: RIS SR

Financovanie športu zo štátneho rozpočtu je rozdrobené a nekoordinované (NKÚ, 2021²⁵). Okrem MŠVVaŠ SR financujú vlastné športové kluby aj MO SR a MV SR. Časť peňazí do športu by mala plynúť cez Fond na podporu športu, avšak nie je zrejmé, ako sa líši od financovania cez kapitolu MŠVVaŠ SR – aktivity sa prekrývajú najmä s Národnými športovými projektami.

Peniaze na šport plynú aj z rôznych rezerv (vlády či predsedu vlády), niektoré sú alokované v kapitole Všeobecná pokladničná správa. Tieto prostriedky sú rozpočtované aj čerpané mimo Národného programu rozvoja športu, čo komplikuje sledovanie celkových výdavkov na šport. Časť týchto prostriedkov tiež nie je pridelovaná na základe transparentnej výzvy, do ktorej by sa dalo prihlásiť so žiadosťou a súťažiť s podobnými projektami. **Výzvou bude integrácia krúžkovného do tohto systému a identifikácia duplicitnej podpory rovnakých aktivít v už existujúcom systéme.**

Box 7: Dotácie v oblasti športu – teoretické východiská

Šport patrí medzi oblasti, ktoré sú z verejných zdrojov podporované prakticky v každej krajine. Fyzická aktivita obyvateľstva prináša ľuďom mnohé zdravotné prínosy²⁶, z ktorých ťaží prostredníctvom znížených výdavkov na zdravotníctvo celá spoločnosť²⁷. Podpora všetkých aktivít súvisiacich so športom má preto priniesť najmä fyzicky aktívnejšie a zdravšie obyvateľstvo. Nad rámec zdravotných benefitov sa v menšej miere spomínajú tiež priame ekonomické benefity z turizmu, keď ľudia cestujú za aktívnym aj pasívnym športovým vyžitím (Mirehie et al. 2021) a environmentálne benefity pokiaľ väčšia časť populácie využíva na prepravu chôdzu či bicykel a nespája fosílnu palivá (Hiselius a Svensson, 2017).

Verejné zdroje určené na šport by teda mali primárne smerovať do oblastí, ktoré ponúkajú za investované euro čo najviac športujúcich obyvateľov (Rolfe, 2019). Takéto podmienky spĺňa napríklad výstavba či údržba primerane hustej siete verejne dostupných športovísk – napríklad aj prostredníctvom využívania školských športovísk v popoludňajších hodinách – či podpora a prioritizácia bezpečnej cyklo dopravy. Takéto aktivity budú podporované aspoň čiastočne – športová infraštruktúra by mala byť hlavným prijímateľom prostriedkov Fondu na podporu športu od roku 2022.

Osobitnú pozornosť si zaslúži podpora športovania mládeže. Vhodne nastavená politika by mala umožniť mladým zo všetkých sociálnych vrstiev športovať rekreačne, ale aj rozvíjať ich prípadný talent, so špecifickým zameraním na skupiny, ktoré zvyčajne na športe participujú menej (Reis et al. 2016, Holton, 2022). Podľa odporúčaní o fyzickej aktivite amerického Ministerstva zdravotníctva by deti a mládež mali mať približne 60 minút fyzickej aktivity denne (U.S. Department of Health and Human Services, 2018, Janssen a LeBlanc, 2010). Slovensko štatistiky o fyzickej aktivite mládeže nevyhodnocuje. Podobne ako v oblasti vzdelávania, aj v oblasti zdravého životného štýlu sa zdroje investované v skoršom veku vrátia násobne viac ako zdroje investované v dospelosti (Bailey et al. 2013, Heckman, 2011). Podiel mládeže venujúcej sa danému športu je jedným z kritérií pri prerozdeľovaní prostriedkov Uznávaným športom.

²⁵ https://www.nku.gov.sk/aktuality/-/asset_publisher/9A3u/content/peniaze-na-podporu-sportu-z-rezervy-vlady-ci-premiera-boli-pridelovane-netransparentne

²⁶ Jedná sa napríklad o predchádzanie chorobám srdca, cukrovke či nadváhe aj prevencia duševných chorôb (Lee et al. 2012).

²⁷ WHO (2018) vo svojom Akčnom pláne fyzickej aktivity na roky 2018-2030 konštatuje, že v stredne a vysokoprijímových krajinách približne 1-3 % výdavkov na zdravotníctvo (pre Slovensko 60-180 mil. eur ročne) môže byť pripísaných fyzickej neaktivite, pričom tieto odhady sú považované za konzervatívne.

Štúdie nepreukázali efekt inšpirácie obyvateľstva k športovaniu prostredníctvom podpory vrcholového športu, podpory najlepších športovcov alebo podpory organizovania vrcholových podujatí (Grix a Carmichael, 2012). Metaanalýza akademických článkov o vplyve slávnych športovcov na športovanie populácie konštatuje, že väčšina programov, ktoré chceli prostredníctvom „role models“ propagovať zdravý životný štýl, neboli dostatočne dôsledne vyhodnocované (Payne et al. 2003). Pri tých, ktoré efekt vyhodnocovali, mali úspech skôr tie programy, ktoré dokázali okrem celebrit zapojiť aj učiteľov či rodičov, ktorí sú podľa štúdií napríklad pre dievčatá dôležitejší ako celebrity. Samotná existencia slávnych a úspešných športovcov alebo tímov sa nezdá byť dostatočne efektívna. Prípadný úspech skôr spôsobí buď na presun už aktívnych obyvateľov k novému aktuálne populárnemu športu alebo posilňuje participáciu tých, ktorí sa športu venovali už predtým (Mutter a Pawlowski, 2013).

Podpora vrcholových športovcov, ktorí dosahujú medzinárodné úspechy, môže v prípade ich kvalitných výsledkov posilniť pocit spolupatričnosti či národnej hrdosti a prispieť tiež k zvýšenému pocitu šťastia obyvateľov. Štúdie naznačujú, že športové úspechy môžu v obyvateľoch navodiť pocit národnej hrdosti či subjektívny pocit šťastia (Hallmann et al., 2013). Takéto pocity však pravdepodobne nie sú dlhodobé (Elling et al., 2012) a napríklad štúdia v Británii konštatovala, že iba 16 % účastníkov označilo úspechy športovcov ako zdroj ich národnej hrdosti, pričom aj úspech športovcov na OH v Londýne krátkodobo tento podiel zvýšil iba na cca 30 % (Shibli et al., 2021). Je preto možné, že vplyv úspechov športovcov na národnú hrdosť a pocity šťastia je pre obyvateľov rôznych krajín veľmi odlišný a situáciu na Slovensku nie je možné posúdiť bez výskumu.

Posledným argumentom podpory vrcholového športu je, že robí reklamu krajine a podporuje turistický ruch. Tento argument nie je špecifický pre šport, týka sa rovnako kultúrnych či iných podujatí. V prípade dotácií s takýmito cieľmi by bolo ideálne osobitne vyhodnotiť efekt na konkrétnom prípade.

4.1. Uznané športy

Najväčšou schémou podporujúcou šport zo štátneho rozpočtu je príspevok uznaným športom, od roku 2019 je naň alokovaných vyše 55 mil. eur ročne. Schéma prostredníctvom prerozdelenia vzorca kombinuje dosahovanie viacerých cieľov – aktívne športovanie (najmä) mládeže, ale tiež dosahovanie úspechov v súťažiach, pričom väčšiu váhu majú úspechy v populárnych športoch.

Najväčšou schémou podporujúcou šport zo štátneho rozpočtu je príspevok uznaným športom, od roku 2019 je naň alokovaných vyše 55 mil. eur ročne. Ide o dotáciu pre športové zväzy, ktorej výška je určená na základe popularity športu²⁸, úspechov mladých aj dospelých športovcov v medzinárodných súťažiach a tiež počtu mladých do 23 rokov, ktorí sa danému športu aktívne venujú. Pre tieto ciele sú v rámci programového rozpočtu kapitoly MŠVVaŠ SR stanovené merateľné ukazovatele aj s cieľovými hodnotami na najbližšie roky. Otázny je výsledný vplyv na zvýšenie fyzickej aktivity obyvateľstva, keďže výsledky z odborných štúdií sú v tomto ohľade nejednoznačné.

Rozdeľovanie peňazí je súťaživé, založené na mechanickej aplikácii vzorca, ktorý je súčasťou Zákona o športe. Podkladové údaje (počty športovcov, jednotlivé úspechy) spolu s prepočtami sú zverejňované na stránke MŠVVaŠ SR²⁹. V roku 2021 dostalo príspevok 74 športových zväzov, najnižšia výška bola približne 30 tis. eur, mediánová 139 tis. eur, priemerná 766 tis. eur. Najviac, viac ako 12 mil. eur, dostal na svoju činnosť futbalový zväz, pre ktorý sa spolu s hokejovým príspevok nepočíta podľa všeobecného vzorca³⁰. MŠVVaŠ SR však navrhuje financovanie všetkých športov zjednotiť³¹, zmena je už v medzirezortnom pripomenkovom konaní.

²⁸ Záujem o šport je pre Slovensko vypočítaný na základe prieskumov verejnej mienky, medzinárodne na základe prieskumov sledovanosti v masovokomunikačných prostriedkoch v zahraničí. Oba aktualizuje a zverejňuje každé dva roky MŠVVaŠ SR.

²⁹ Pre roky 2021 a 2022 sa kvôli pandémie COVID-19 podiely jednotlivých športových zväzov neprepočítavali, preto je na tieto roky zverejnená iba výsledná suma pre jednotlivé športové zväzy.

³⁰ Zmena bola navrhnutá pozmeňovacím poslancekým návrhom.

³¹ Zjednotenie financovania je tiež ukotvené v Programovom vyhlásení vlády (Vláda SR, 2021).

Tabuľka 12: Výpočet príspevkov uznaným športom na rok 2021 (prijímatelia nad 1 mil. eur)

Šport	Schválené (mil. eur)
Futbal	12,4
ľadový hokej	9,4
Tenis	4,4
plavecké športy	3,2
Atletika	3,0
Hádzaná	2,4
Cyklistika	2,3
Kanoistika	2,2
Volejbal	2,1
stolný tenis	1,8
Basketbal	1,4
Gymnastika	1,4
Strelba	1,2
ostatné (61 športov)	10,0
SPOLU	59,2

Zdroj: MŠVVaŠ SR

Zväzy majú následne povinnosť časť príspevku vynaložiť na vopred definované účely (mládež, rozvoj talentov, reprezentácia), čo do značnej miery napĺňa atribúty vhodnej podpory športu uvedené vyššie. To by malo zabezpečiť, že budú aspoň v minimálnej určenej miere podporované všetky ciele daného príspevku, a teda sa napríklad neminie celý iba na reprezentáciu. Podľa správy NKÚ (NKÚ, 2021, s. 8-9) sa táto povinnosť dodržiava.

Záverečná správa by mala detailnejšie posúdiť:

- podiel príspevku na príjmoch športových zväzov,
- medzinárodné porovnanie financovania športových zväzov a možnosti väčšieho zapojenia súkromných zdrojov.

4.2. Fond na podporu športu

Fond bol založený koncom roku 2019, jeho pôvodný účel sa donedávna vo veľkej miere prekrýval s Národnými športovými projektami. Počas pandémie najmä kumuloval prostriedky, podľa výročných správ fondu³² najmä z dôvodu postupného budovania inštitúcie samotnej. Napriek tomu bolo financovanie v rokoch 2020 aj 2021 navýšené oproti zákonom požadovanej sume. V roku 2022 očakáva Fond na konci roka prebytok vyše 70 mil. eur. Fond mal počas rokov 2020-2022 veľmi široko definované ciele („podpora športu“), ich napĺňanie nemeral žiadnymi ukazovateľmi. Od júna 2022 bola činnosť fondu zúžená na podporu výstavby a rekonštrukcie športovej infraštruktúry, a tiež podporu organizácie medzinárodných športových podujatí v SR.

Časť podpory pre šport by mala byť administrovaná prostredníctvom Fondu na podporu športu, zatiaľ však hľadá svoje miesto v systéme. Pri zriadení Fondu nebola jeho činnosť dostatočne odlišená od činnosti samotného MŠVVaŠ SR, ktoré poskytuje prostriedky na podobné účely prostredníctvom podprogramu Národné športové projekty. Aj pre vysoké zostatky prichádzali často nové plány na nové oblasti, ktoré by mal Fond podporovať – pandemickú pomoc alebo voľnočasové poukazy pre študentov. Momentálne je už činnosť Fondu zúžená na podporu výstavby či rekonštrukcie športovej infraštruktúry a podporu organizácie významných súťaží na Slovensku, ktorá má svoje opodstatnenie hlavne z hľadiska rozvoja športového turizmu (Mirehie et al. 2021). Takéto usporiadanie by mohlo priniesť jasnejšie oddelenie toho, ktoré aktivity financuje ktorá organizácia.

Fond mal počas rokov 2020-2022 veľmi široko definované ciele („podpora športu mládeže, vrcholového športu, reprezentácie, športu pre všetkých a športu zdravotne postihnutých“), **ich napĺňanie však nemeral žiadnymi ukazovateľmi.** Od júna 2022 bola činnosť fondu zúžená na podporu výstavby a rekonštrukcie športovej infraštruktúry a podporu organizácie medzinárodných športových podujatí v SR. Ciele by však bolo vhodné

³² Dostupné na: <https://www.fondnapodporusportu.sk/dokumenty?kategoria=37>.

kvantifikovať (napríklad aká hustá sieť športovej infraštruktúry a v akej štruktúre je optimálna, či koľko podujatí ročne by Slovensko malo organizovať) a ich napĺňanie merať tak, aby bolo zrejmé, či rozsah činnosti Fondu zodpovedá žiadaným výsledkom.

Fond by mal od roku 2020 rozdeľovať najmenej 20 mil. eur ročne, ktoré mu na základe Zákona o FnPŠ poskytuje MŠVVaŠ SR. Počas rokov 2020 a 2021 bola štátom poskytnutá čiastka dokonca navýšená, a to napriek tomu, že fond prostriedky vo veľkej miere iba kumuloval. Rok 2021 ukončil Fond s prebytkom vyše 70 mil. eur a v roku 2022 očakáva opäť na konci roka prebytok vyše 70 mil. eur. Počas pandémie COVID-19 Fond rozdelil približne 15 mil. eur na pandemickú pomoc v oblasti športu.

Tabuľka 13: Príjmy a výdavky Fondu na podporu športu (v mil. eur)

	2020S	2021S	2022 OS	2023N	2024N
príjmy spolu	32,0	86,8	99,0	96,7	NA
dotácia podľa zákona	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
dotácia nad rámec zákona – bežná	10,0	9,5			
dotácia nad rámec zákona – kapitálová	2,0	25,7	7,5		
zostatok z minulých rokov		31,6	71,5	76,7	NA
výdavky spolu	0,4	15,4	22,3	30,9	NA
mzdy a poistné	0,1	0,2	0,5	0,5	0,5
tovary a služby	0,3	0,3	0,6	0,6	0,6
bežné transfery, z toho	0,0	14,8			
<i>Mimoriadna podpora pre profesionálne športové kluby II.</i>		9,9			
<i>Mimoriadna podpora pre profesionálne športové kluby I.</i>		3,4			
<i>Mimoriadna podpora pre amatérske športové kluby a organizácie</i>		1,6			
kapitálové výdavky		0,0	21,3	13,9	19,5
<i>Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia športovej infraštruktúry</i>			19,3	13,9	19,5
<i>Modernizácie, rekonštrukcia a budovanie športovej infraštruktúry národného významu</i>			2,0		
<i>iné</i>		0,0			
<i>dalšie plánované výzvy na roky 2023 a 2024</i>				NA	NA
Zostatok	31,6	71,5	76,7	NA	NA

4.3. Národné športové projekty

Niekoľko dotačných schém združených v rozpočtovom podprograme Národné športové projekty zahŕňa financovanie rôznych aktivít – od príspevkov pre športovcov Top tímu cez príspevky na organizáciu športových podujatí až po značenie turistických chodníkov či organizáciu univerzitných športových súťaží. Rôznorodosť príspevkov nie je reflektovaná pri stanovovaní cieľov, ktoré sa zameriavajú iba na úspechy športovcov na olympijských, paralympijských a deaflympijských hrách. Nie je preto zrejmé, aké sú ciele ostatných príspevkov a či sa ich darí naplňovať.

MŠVVaŠ rozdeľuje približne 15 mil. eur ročne prostredníctvom podprogramu Národné športové projekty, alokácia závisí aj od olympijského cyklu, nakoľko časť z nej slúži na prípravu na olympijské či paralympijské hry a odmeny za výsledky na nich. Podprogram kombinuje niekoľko samostatných dotačných schém, súťažných aj nesúťažných. Zákon o športe pre niektoré zo zahrnutých schém stanovuje minimálne čiastky.

Ciele podprogramu prezentované v rozpočtovej dokumentácii súvisia s financovanými aktivitami iba čiastočne. Hlavným cieľom podprogramu je úspešná reprezentácia na olympijských, paralympijských a deaflympijských hrách (OH, PH a DH), tento cieľ je reflektovaný v ukazovateľoch, ktorými sú počty medailí z OH, PH a DH. Avšak veľká časť prostriedkov je alokovaná na aktivity nesúvisiace priamo s reprezentáciou, napríklad na organizáciu športových podujatí, účasť na iných podujatiach ako OH, PH a DH, alebo plnenie verejného záujmu v športe.

Vyššie 6 mil. eur bolo v roku 2021 alokovaných na súťažné schémy s jasnými kritériami a transparentným zverejnením výsledkov (príspevok športovcom Top tímu na prípravu na vrcholové podujatia, odmeny za úspešnú

účasť na Olympijských a Paralympijských hrách a príspevky neuznaným športom). Medzi nesúťažné aktivity financované v rámci Národných športových projektov patrí aj financovanie strešných organizácií - Slovenský olympijský a športový výbor (cca 1,5 mil. eur) a Slovenský paralympijský výbor (cca 2,5 mil. eur, avšak vrátane príspevku na prípravu zdravotne postihnutých športovcov) – ktorých výška je zakotvená v Zákone o športe³³. MŠVVaŠ SR prostredníctvom Národných športových projektov prispieva aj na značenie turistických a cykloturistických trás.

Tabuľka 14: Rozdelenie príspevkov z Národných športových projektov (2021)

Príspevok	Výška príspevku
príspevok športovcom Top tímu (231 športovcov / tímov)	4 632 520
organizácia významnej súťaže alebo príprava a účasť na významnej súťaži (17 aktivít)	4 002 908
príprava zdravotne postihnutých športovcov a plnenie úloh Slovenského paralympijského výboru	2 542 745
zabezpečenie plnenia úloh Slovenského olympijského a športového výboru	1 452 997
rozvoj športov, ktoré nie sú uznanými (16 zväzov)	923 330
plnenie úloh verejného záujmu v športe (17 organizácií)	802 503
odmeny športových reprezentantov a členov realizačného tímu za výsledky na OH a PH	656 115
značenie turistických trás	139 500
značenie cykloturistických trás	110 500
SPOLU	15 263 118

Zdroj: MŠVVaŠ SR

Pod národné športové projekty však spadajú aj ad hoc príspevky na plnenie verejného záujmu v športe (napríklad Slovenskej asociácii univerzitného športu na zabezpečenie univerzitných športových súťaží, či na súťaž Olympijský odznak všestrannosti), a tiež na organizáciu vrcholových podujatí (napríklad ME v hádzanej v roku 2022), pri ktorých je zoznam prijímateľov zverejnený, ale mechanizmus výberu nie je dostatočne transparentný.

Štúdie nepreukazujú jednoznačný vplyv organizácie veľkých športových podujatí na zvýšenie telesnej aktivity nešportujúcich ľudí, hoci nejaké efekty môžu dosahovať. Napríklad Kokolakakis a Lera Lopez (2020) našli pozitívny vplyv na počet nových participantov pre vybrané športové odvetvia (napríklad bojové športy), ale nie pre iné (ako atletika či plávanie) po OH v Londýne. Pozitívny efekt organizácie vrcholových podujatí je možné očakávať v oblasti cestovného ruchu.

Z hľadiska účelnosti sa zdá, že najväčší verejný záujem plnia práve aktivity ako značenie turistických a cykloturistických trás či časť príspevkov na plnenie verejného záujmu v športe. Príspevky členom Top tímu potom môžu, pokiaľ prinesú športové úspechy, priniesť obyvateľom pocit národnej hrdosti alebo šťastia, avšak veľkosť tohto efektu nie je z literatúry zrejmá. Minimálna výška príspevkov členom Top tímu je v súčasnosti stanovená v Zákone o športe.

4.4. Športové poukazy

Cieľom nástroja je podpora športu detí a mládeže a zvýšenie počtu pravidelne športujúcich detí. Opatrenie však môže zasahovať len časť populácie, keďže zdrojom financovania sú dobrovoľné príspevky zamestnávateľov. O skutočných nákladoch schémy alebo jej účinnosti nie sú žiadne informácie. Od 1. januára 2023³⁴ vchádza do platnosti príspevkov na voľnočasové aktivity dieťaťa, tzv. „krúžkovné“, vo výške 60 eur mesačne na dieťa, ktorý bude môcť byť využitý aj na podporu športu.

Od roku 2020 vznikol daňový nástroj na podporu športovania dieťaťa (tzv. športové poukazy). Zamestnávateľa poskytujú dobrovoľný príspevok na športovú činnosť dieťaťa³⁵ vo výške 55 % oprávnených výdavkov (maximálne 275 eur za kalendárny rok na všetky deti zamestnanca). Zamestnanec musí spĺňať zákonom

³³ Na činnosť SOŠV najmenej vo výške 2 % a na prípravu zdravotne postihnutých športovcov a plnenie úloh SPV najmenej vo výške 3,5 % z rozpočtovaných príspevkov definovaných v §77 Zákona o športe.

³⁴ Voľnočasové poukazy od 1. januára 2023 môžu byť nahradené inou formou pomoci, podľa toho či sa podarí spustiť systém poskytovania poukazov.

³⁵ Mladšieho ako 18 rokov, ktoré je členom športovej organizácie minimálne 6 mesiacov.

stanovené podmienky po vzore rekreačných poukazov³⁶. Takto poskytnutý príspevok je oslobodený od dane z príjmu a odvodov zamestnanca a zamestnávateľa (ide o tzv. daňový výdavok).

Cieľom nástroja je podpora športu detí a mládeže a zvýšenie počtu pravidelne športujúcich detí. Forma úľavy je nastavená podľa vzoru rekreačných poukazov, s tým rozdielom, že ide o dobrovoľný príspevok zamestnávateľov, ktorým pomerne prispievajú na športovú činnosť detí zamestnancov. Príspevok je primárne smerovaný na všeobecné pohybové aktivity detí do 18 roku života, nie na profesionálnych športovcov.

Výška podpory bola pôvodne odhadnutá na 2,4 mil. eur a vychádzala z dostupných údajov športového registra MŠ doplneného údajmi za rodičov, ktorí spĺňajú podmienky na uplatnenie. Skutočné plnenie nie je k dispozícii, pretože zamestnávateľia/zamestnanci nevykazujú tento údaj v žiadnych dostupných zdrojoch (napríklad v daňových priznaniach ako rekreačné poukazy).

Financovanie na základe dobrovoľných príspevkov zamestnávateľov nie je systémovým riešením, pretože nejde o príspevok pre všetky deti. Systém poskytovania finančných prostriedkov na športové aktivity detí sa využíva aj v iných krajinách, podpora športu cez poukazy je však v zahraničí štandardne financovaná z verejných zdrojov. Napr. v prípade Austrálie sa jedná o jednorazový príspevok na vybranú športovú aktivitu, poskytovaný samosprávou³⁷. Častejšou praxou sú tzv. poukazy na starostlivosť o dieťa. V zahraničí je dôraz kladený na kvalitnú športovú infraštruktúru (cez stranu ponuky športovísk) a nie nutne na zvýšenie dostupnosti organizovanej športovej činnosti ako v prípade športových poukazov.

Od januára 2023 vchádza do platnosti príspevok na voľnočasové aktivity dieťaťa, tzv. „krúžkové“ vo výške 60 eur mesačne na dieťa. Tento príspevok bude možné použiť aj na športové aktivity dieťaťa, čím vznikne duplicita medzi dvoma od seba nezávislými spôsobmi financovania športových aktivít dieťaťa. Deklarovaným cieľom športových poukazov bolo zvýšiť počet pravidelne športujúcich detí. Z tohto dôvodu nie je vhodné, aby bol nárok viazaný na pracovný status rodičov. Schválený príspevok (krúžkové) už toto zohľadňuje, keďže nárok na príspevok bude všeobecný podľa veku (od 5 až 18 rokov), na základe zdokladovaní výdavkov na voľnočasové (aj športové) aktivity.

³⁶ Zamestnanec pracujúci v trvalom pracovnom pomere najmenej 24 mesiacov.

³⁷ Austrália: <https://www.service.nsw.gov.au/transaction/apply-active-kids-voucher>

5. Dotácie v pôdohospodárstve

- Dotácie v pôdohospodárstve, okrem eurofondov, dosahujú v priemere 64 mil. eur ročne (2019-2021) a tvoria menej ako desatinu verejných zdrojov v odvetví. Smerujú poľnohospodárom, ale aj štátnym podnikom, často na základne plošných „kompenzačných schém“.
- Pôdohospodárske dotácie zvyšujú ziskovosť sektora a stabilizujú príjmy poľnohospodárov. Ich opodstatnenie závisí do veľkej miery od prístupu okolitých štátov k dotačnej politike a výsledných konkurenčných tlakov na domácich poľnohospodárov. Odstránenie slovenských dotácií by však nemalo žiadny, alebo len nízky efekt na cenu poľnohospodárskych statkov, keďže ich cenu určuje hlavne medzinárodný trh, ale malo by vplyv na poľnohospodárov samotných.
- Často nie je zrejmé, k akému cieľovému stavu majú schémy prispieť, čo sťažuje ich vyhodnotenie. Chýba strategické smerovanie výdavkov na programy s najvyššou efektívnosťou a určenie prioritných oblastí, do ktorých by podpora mala smerovať.
- Vo viacerých prípadoch môžu byť schémy málo efektívne, s nepredvídateľnou výškou výdavkov alebo nadbytočnou administratívou. Dochádza aj k nepriamej pomoci prostredníctvom vyplňania dotazníkov namiesto štandardných dotačných výziev.

Tabuľka 15: Dotačné schémy v pôdohospodárstve, v mil. eur, 2019-2021

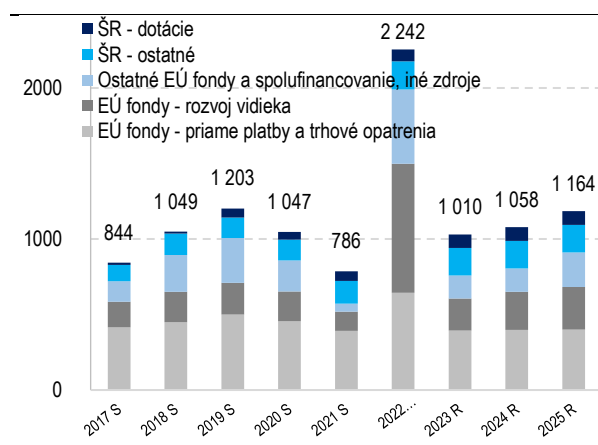
Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Subvencia	5.1	Štátna pomoc	43,3
Subvencia	5.2	Národné podpory	7,5
Subvencia	5.3	Podpora potravinárov	5,9
Subvencia	5.4	Doplnková vnútroštátna pomoc	3,8
Subvencia	5.5	Správa vojenských lesov	3,0
Spolu			63,5

Zdroj: ÚHP na základe údajov MF SR

Verejné výdavky na pôdohospodárstvo

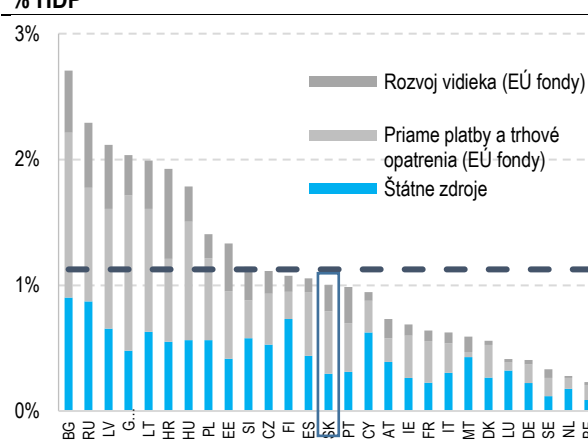
Dotácie v pôdohospodárstve financované zo štátneho rozpočtu dosahujú priemerne 64 mil. eur a predstavujú menej ako desatinu verejných výdavkov v odvetví (Graf 19). Len pätina výdavkov na pôdohospodárstvo je financovaná zo štátneho rozpočtu, väčšinu zdrojov tvoria eurofondy pozostávajúce z priamych platieb poľnohospodárom (45 % celkových výdavkov) a programu rozvoja vidieka (18 % celkových výdavkov). MPRV SR poskytuje dotácie vo výške 61 mil. eur, najmä formou štátnej pomoci (43 mil. eur) a národných podpôr (8 mil. eur). Ďalšie 3 mil. eur poskytlo MO SR na správu vojenských lesov. V porovnaní so zahraničím sú verejné výdavky Slovenska na pôdohospodárstvo blízko priemeru, dosahujú 1,0 % HDP (Graf 20).

Graf 19: Výdavky MPRV SR podľa zdroja, mil. eur

Zdroj: RIS MF SR

Graf 20: Verejné výdavky na pôdohospodárstvo, 2020, % HDP

Zdroj: Eurostat, Európska komisia

Opodstatnenie podpory pôdohospodárstva závisí do veľkej miery od prístupu okolitých štátov k dotačnej politike a výsledných konkurenčných tlakov na domácich poľnohospodárov. Efekt podpory vo všeobecnosti však zostáva často otázný. Hoci dotácie stabilizujú príjem poľnohospodárov, spôsobujú aj viaceré neefektívnosti, ako napríklad koncentráciu platieb príjmom, zníženie motiváciu inovovať, znižovať náklady a diverzifikovať využívanie pôdy (Box 8). Nastavenie dotácií by ideálne zohľadňovalo pozitívne externality, ako napríklad hospodárenie s dôrazom na zmiernenie zmeny klímy alebo zachovanie biodiverzity (Scown, Brady a Nicholas, 2020).

Poľnohospodárske dotácie sa vyskytujú v takmer všetkých vyspelých krajinách sveta, ich výška sa však značne líši. Najvyššia podpora je v krajinách ako Nórsko a Švajčiarsko, kde výška dotácií dosahuje takmer 50 % príjmov farmárov, najnižšia je v Austrálii a Novom Zélande s menej ako 3 % podporou, pričom priemer EÚ je 18 % (OECD, 2021).

Box 8: Dotácie v pôdohospodárstve – teoretické východiská

Odstránenie dotácií by nemalo žiadny, alebo len nízky efekt na cenu poľnohospodárskych statkov.

Väčšina vyspelých krajín dotuje poľnohospodárskych výrobcov, často sa však sťažujú na dotácie v iných krajinách, ktoré ich vlastných výrobcov poškodzujú (Edwards, 2018). Poľnohospodársky sektor je často považovaný za trh blízky dokonalej konkurencii (Mansfield a Yohe, 2004) s vysokým počtom firiem bez vplyvu na cenu, nízkymi prekážkami vstupu na trh a homogénnosťou poľnohospodárskych statkov (Dever, 2008). Ponuka väčšiny poľnohospodárskych statkov je globálna, ich cenu určuje medzinárodný trh (Babcock, 2007).

Ekonomovia obhajujúci potrebu intervencií štátu v sektore pôdohospodárstva argumentujú nízkou ziskovosťou sektora, nízkymi a nestabilnými príjmami farmárov a potrebou podpory rozvoja vidieka (Gardner 1992). Medzi ďalšie dôvody patrí stabilizácia trhov s poľnohospodárskymi komoditami, zvyšovanie nízkej návratnosti investícií do poľnohospodárskych podnikov, zabezpečenie potravinovej bezpečnosti a kompenzácia poľnohospodárskej podpory poskytovanej inými krajinami (Johnson 1991; Wright 1995). Najčastejšie formy podpory sú priame platby farmárom, vládne nákupy, regulácie minimálnych cien, dotácie na riadenie rizík a ďalšie intervencie v oblasti importu a exportu.

Kritika poľnohospodárskych dotácií poukazuje na narúšanie otvoreného medzinárodného obchodu (Sykes, 2005), odrádzaniu poľnohospodárov od inovácií, znižovania nákladov, diverzifikácie využívania pôdy a iných opatrení podporujúcich konkurencieschopnosť v hospodárstve (Edwards, 2018). Dotácie sú často vyplácané subjektom, ktoré by boli dobre situované aj bez podpory (napr. podpora príjmu vo vysoko produktívnych poľnohospodárskych regiónoch), na druhú stranu subjekty, ktoré vytvárajú pozitívne externality prostredníctvom hospodárenia s dôrazom na zmiernenie zmeny klímy alebo zachovanie biodiverzity sú za poskytovanie týchto služieb nedostatočne odmeňované (Scown, Brady, Nicholas, 2020).

Výsledný efekt intervencií často ostáva otázný. Štúdiá skúmajúca dopad dotácií talianskym farmárom konštatuje pozitívny vplyv priamych platieb na stabilizáciu príjmov, ale zároveň naznačuje priestor na zvýšenie efektívnosti (Severini et al., 2016). Ďalšie výskumy zmieňujú znižovanie nerovností v príjmoch medzi farmármi, ale zároveň spomínajú regionálne rozdiely a vysokú koncentráciu platieb (Benni and Finger, 2013; Ciliberti and Frascarelli, 2018).

Zaujímavým príkladom farmárov prosperujúcich bez dotácií je Nový Zéland. V roku 1984 krajina ukončila štátnu pomoc, napriek vysokej závislosti od pôdohospodárstva (štyrikrát vyššia ako v USA). Zmeny sa spočiatku stretli s odporom, ale produktivita fariem na Novom Zélande, príjem a výstupy v rokoch po reforme vzrástli. Novozélandskí farmári znížili náklady, diverzifikovali využívanie pôdy, hľadali nepoľnohospodárske príjmy a rozvíjali špecializované trhy, ako napríklad trh s kiwi (Edwards, 2018).

5.1. Štátna pomoc v pôdohospodárstve

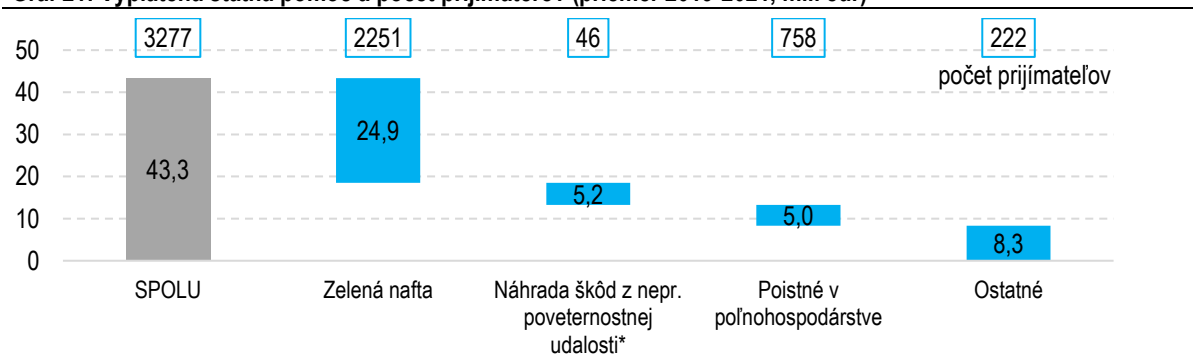
Štátna pomoc podporuje poľnohospodársku prvovýrobu, potravinárstvo, lesné a rybné hospodárstvo prostredníctvom 15 schém. Ide o najväčšiu podporu s priemernými výdavkami 43 mil. eur ročne. Nie je jasné, aké výsledky sú prostredníctvom podpory dosahované. Chýba jasne stanovený merateľný cieľ, kľúčové ukazovatele a ich systematické hodnotenie. Prijemcovia sú podporovaní bez súťaže, nie je dostupná prioritizácia oblastí, do ktorých by podpora mala smerovať. Časť podpory je prerozdeľovaná na základe veľkosti produkcie, bez posúdenia potreby dané podniky podporovať.

Štátna pomoc slúži na podporu poľnohospodárskej prvovýroby, potravinárstva, lesného a rybného hospodárstva. Pozostáva zo 15 schém s rôznym zameraním, príkladom je zelená nafta podporujúca poľnohospodársku výrobu alebo schémy pokrývajúce riziká v poľnohospodárstve. Podpora je doplnkom k I. a II. pilieru Spoločnej poľnohospodárskej politiky, účely a podmienky na poskytnutie upravujú normy Európskej komisie.

Nie je jasné, aké výsledky sú prostredníctvom štátnej pomoci dosahované. Chýba jasne stanovený cieľ, kľúčové merateľné ukazovatele a ich systematické hodnotenie. Ukazovatele a ciele sledované v súčasnosti prostredníctvom programového rozpočtu³⁸ nie sú postačujúce pre vyhodnotenie efektivity. Počet podporných schém je vysoký a nie sú určené prioritné oblasti, do ktorých by podpora mala smerovať.

Štátna pomoc s priemernými výdavkami 43 mil. eur ročne (2019-2021) je najväčšou dotačnou schémou v pôdohospodárstve. Najviac prostriedkov smeruje na zelenú naftu (57 % výdavkov), náhradu škôd spôsobených nepriaznivou poveternostnou situáciou³⁹ (12 % výdavkov) a poistné v poľnohospodárskej prvovýrobe (11,5 % výdavkov). Náhrada škôd spôsobených nepriaznivou poveternostnou situáciou bola v období 2019-2021 vyplatená jednorazovo v roku 2019 vo výške 15,6 mil. eur 139 žiadateľom.

Graf 21: Vyplatená štátna pomoc a počet prijímateľov (priemer 2019-2021, mil. eur)

* Náhrada škôd bola v sledovanom období vyplatená jednorazovo vo výške 15,5 mil. eur v roku 2019

** Celkový počet prijímateľov je potenciálne nižší, vzhľadom na skutočnosť, že jeden prijímateľ mohol v rámci štátnej pomoci poberať viacero výziev

Zdroj: Monitorovacie správy MPRV SR, [Prehľad dotácií](#) poskytovaných v rámci štátnej a minimálnej pomoci

Podporných je priemerne 3 tisíc prijímateľov ročne, priemerná dotácia na príjemcu je 13 tisíc eur ročne. Výrobcovia v poľnohospodárstve sú podporovaní nesúťažne bez ohľadu na produktivnosť, hospodárenie šetrné k životnému prostrediu alebo inovácie v sektore.

Štátnu pomoc je potrebné dodatočne zanalyzovať. Potrebne je preskúmať možnosti cielenejšej podpory pre vybrané oblasti poľnohospodárskej výroby (napr. produkcie s vysokou pridanou hodnotou), ako aj jej smerovania s dôrazom na hlavné ciele poľnohospodárstva identifikované revíziou výdavkov na poľnohospodárstvo (s ohľadom na podmienky poskytovania štátnej pomoci určené Európskou komisiou): zabezpečenie zvýšenia produktivity

³⁸ Podporiť kontrolu úžitkovosti, testovanie a odhad plemennej hodnoty zvierat prostredníctvom sprostredkovateľských organizácií – ukazovateľ počet sprostredkovateľských organizácií; Podporiť založenia a vedenie plemenných kníh a plemennej evidencie prostredníctvom sprostredkovateľských organizácií – ukazovateľ počet sprostredkovateľských organizácií.

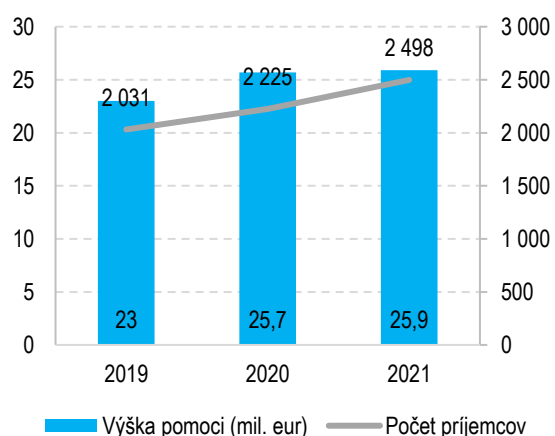
³⁹ Schéma sa realizuje nepravidelne, naposledy bola vyplatená v roku 2019.

v poľnohospodárstve, zvýšenie pridanej hodnoty poľnohospodárstva a potravinárstva ako aj na poskytovanie pozitívnych externalít v podobe ekologického hospodárenia.

Zelená nafta

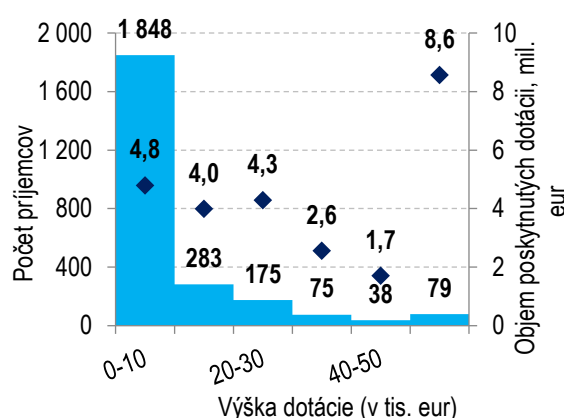
Zelená nafta je najväčšou schémou štátnej pomoci, s priemernou výškou 25 mil. eur ročne (2019-2021). Slúži na podporu poľnohospodárskej výroby formou dotovania časti spotrebnej dane z minerálnych olejov. Schéma je nesúťažná, výška podpory je určená na základe štandardizovanej spotreby pohonných hmôt na 1 hektár konkrétnej poľnohospodárskej plodiny a 1 dobytčiu jednotku hospodárskych zvierat.

Graf 22: Výška dotácie a počty príjemcov v rokoch 2019-2020

Zdroj: Monitorovacie správy MPRV SR

Graf 23: Prijemcovia Zelenej nafty podľa výšky dotácie v roku 2021 (v tis. eur)

Zdroj: [Prehľad dotácií](#) poskytovaných v rámci štátnej pomoci

Analýza prijímateľov v rokoch 2020-2021 naznačuje koncentráciu pomoci pre veľké podniky, pričom najväčšími poberateľmi sú firmy v zahraničnom vlastníctve. Dánske firmy na chov ošípaných poberali ročne 1,5 mil. eur, čo predstavovalo 7 % celkovej dotácie. Priemerná výška dotácie v rámci 10 najväčších prijímateľov predstavovala 340 tisíc eur, zvyšní poberatelia dostali 9 600 eur, čo naznačuje vysokú koncentráciu pomoci.

Tabuľka 16: Výška dotácie a nákladov TOP10 poberateľov Zelenej nafty v rokoch 2020-2021

Názov príjemcu	Výška dotácie (mil. eur)	Podiel z celkovej dotácie (%)	Náklady (mil. eur)	Podiel dotácií na nákladoch
Dan - Slovakia Agrar	0,96	4	38	2,5%
PIGAGRO	0,60	3	20	3,1%
AGROVÝKRM	0,29	1	10	3,1%
FARMA MAJCICHOV	0,27	1	23	1,2%
FirstFarms Agra M	0,26	1	27	1,0%
FirstFarms Gabčíkovo	0,24	1	9	2,7%
PAVEX	0,21	1	5	4,4%
DEVIO Nové Sady	0,20	1	12	1,6%
František Rybár	0,19	1	-	-
ProOvo	0,16	1	7	2,3%
EPP Slovensko	-	-	16	-
SPOLU	3,40	15	-	-

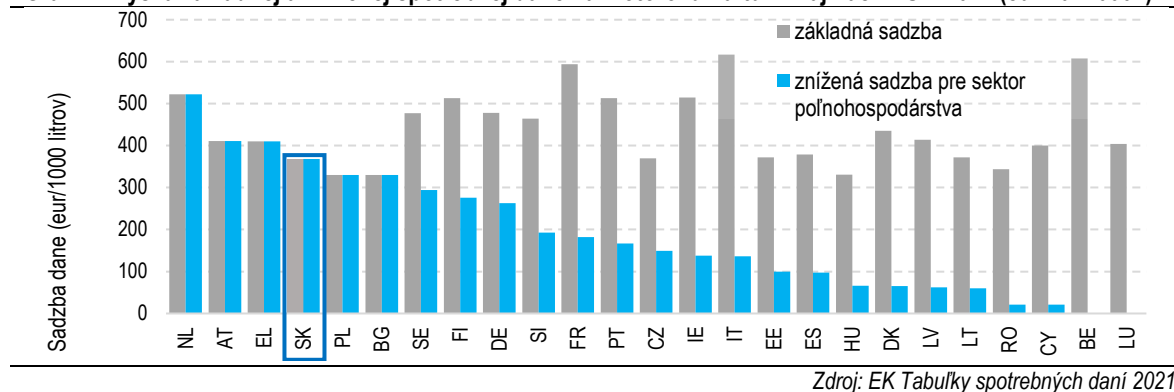
Zdroj: PPA, Finstat

V rámci krajín EÚ je častejšou formou pomoci znížená sadzba spotrebnej dane. Z 25⁴⁰ členských štátov poskytuje zníženú sadzbu 19 krajín. Sadzba pre poľnohospodárov je v týchto krajinách nižšia aspoň o 40 % oproti základnej sadzbe, pričom nie je zdaňovaná v Luxembursku a Belgicku. Naopak zníženú sadzbu neposkytujú Holandsko, Rakúsko, Grécko, Slovensko, Poľsko a Bulharsko. Do roku 2010 bola táto forma pomoci poskytovaná

⁴⁰ Nedostupné informácie o výške sadzieb v Malte a Chorvátsku

aj na Slovensku pod názvom červená nafta. K jej zrušeniu došlo najmä z dôvodu administratívnej náročnosti a zaznamenaným prípadom zneužívania.

Graf 24: Výška základnej a zníženej spotrebnej dane na motorovú naftu v krajinách EÚ v 2021 (eur na 1 000 l)

Potreba dotovania nafty by v budúcnosti mohla zaniknúť, alebo sa znížiť vďaka pripravovanej iniciatíve REPower EU. Podľa údajov MPRV SR⁴¹ predstavujú náklady na pohonné látky v poľnohospodárstve 120-130 mil. eur ročne. Znížiť ich môže pripravovaná iniciatíva Európskej komisie REPowerEU. Jej cieľom je znížiť energetickú závislosť na Rusku prostredníctvom investícií do využitia obnoviteľných zdrojov na výrobu palív, alebo výmeny technológií za úspornejšie a energeticky efektívnejšie (napr. modernizácia strojového parku, eliminácia ťažkej traktorovej techniky a jej prechod na iný druh pohonu – biopalivá alebo elektrickú energiu). Súčasná podoba podpory nemotivuje farmárov zefektívňovať výrobu s ohľadom na životné prostredie, čo znamená, že dotácie nedostatočne využívajú svoj potenciál vo zvyšovaní spoločenského blahobytu.

Schému je potrebné dodatočne zanalyzovať. Súčasná nastavenie financovania sa javí byť neefektívne. Záverečná správa posúdi vplyv dotácií na ziskovosť prijímateľov, preskúma vývoj nákladov a tržieb v čase pred zavedením schémy.

Schémy pokrývajúce riziká v pôdohospodárstve

Riziká v pôdohospodárstve pokrýva viacero schém štátnej pomoci, výdavkovo najväčšími sú náhrada škôd spôsobených nepriaznivou poveternostnou udalosťou (priemerne 5,2 mil. eur, vyplácaná nepravidelne⁴²) a poisťné v poľnohospodárstve (5 mil. eur ročne). Riziko v poľnohospodárstve je všeobecne väčšie ako v iných odvetviach hospodárstva. Extrémne prírodné javy, choroby rastlín a zvierat a zmena klímy majú častejší a intenzívnejší vplyv na poľnohospodársku produkciu⁴³. Riziko v pôdohospodárstve sa rozdeľuje na bežné podnikateľské, poisťiteľné a nepoisťiteľné (katastrofické):

1. **S bežným rizikom** sa dokážu poľnohospodári vysporiadať sami aj bez pomoci štátu alebo EÚ. Následky bežného rizika dokážu farmy na Slovensku vykryť z vlastných zdrojov lepšie ako v iných členských štátoch kvôli veľkosti fariem ako aj zmiešanému charakteru produkcie.
2. Pri riadení **poisťiteľného rizika** je potrebná existencia trhových inštitúcií, ako sú vzájomné fondy alebo komerčné poisťovne ochotné poľnohospodárov poistiť. Podiel poľnohospodárov s komerčným poistením je na Slovensku nízky. Hlavnými prekážkami sú cena poistenia, vysoká spoluúčasť pri poisťnej udalosti a nesúlad medzi ponukou a dopytom po poisťných produktoch⁴⁴.
3. Pri **nepoisťiteľných rizikách** neexistuje na voľnom trhu poisťný produkt. Je potrebná účasť štátu, lebo samotní poľnohospodári nedokážu zvládnuť rozsah škôd vlastnými silami⁴⁵.

⁴¹ Radela, J.L. MPRV SR

⁴² Náhrada škôd z nepriaznivej poveternostnej udalosti bola za roky 2019-2021 vyplácaná jednorazovo vo výške 15,5 mil. eur za straty na produkcii spôsobené vplyvom sucha v roku 2017.

⁴³ Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka (MPRV SR, MF SR 2019)

⁴⁴ Európska Komisia, 2017

⁴⁵ Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka (MPRV SR, MF SR 2019):

Podpora riadenia poistiteľného rizika bola v období 2007-2012 a od 2019 doteraz zabezpečovaná prostredníctvom štátnej pomoci, formou podpory na zaplatené komerčné poistné (5 mil. eur ročne).

Počet žiadateľov každoročne stúpa, od roku 2019 sa takmer zdvojnásobil. Každoročne došlo k takmer 100 % vyplateniu rozpočtovanej výšky výdavkov schémy. Poistná hodnota tiež rastie z dôvodu rastu cien komodít, čo aj pri rovnakej sadzbe znamená vyššie zaplatené poistné. Systém kompenzuje farmárom zaplatené poistné maximálne do výšky 65%. Od roku 2023 podporu doplní nová intervencia v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky (zdroje EÚ) s alokáciou 8 mil. eur ročne. Jej cieľom je podporiť z prostriedkov EÚ stabilizáciu príjmov poľnohospodárov v prípade škôd spôsobených poistiteľnými rizikami, ktoré prekračujú prahovú hodnotu najmenej 20 % priemernej ročnej produkcie poľnohospodára⁴⁶.

V prípade nepoistiteľného rizika – vysokých škôd na úrode alebo chove, ktoré nepokrýva komerčné poistenie (sucho, podmáčanie, nákazy zvierat) **štát poskytuje pomoc formou ad hoc kompenzácií strát**, vytvárajúc tak volatilitu verených výdavkov. Schémy štátnej pomoci zamerané na poistenie katastrofického rizika pokrýva 6 schém štátnej pomoci s priemernou alokáciou 9,3 mil. eur ročne (2019-2020) (napr. náhrada škôd, spôsobených nepriaznivou poveternostnou udalosťou, náhrada škôd spôsobených chorobami zvierat a iné).

Na Slovensku v súčasnosti v poľnohospodárstve neexistuje systematická podpora pre nepoistiteľné a katastrofické riziká. Zmena klímy a častejší výskyt extrémov počasia môže v budúcnosti predstavovať problém a zvyšovať nároky na finančné krytie škôd. V niektorých členských štátoch EÚ existujú vzájomné fondy podporované štátom alebo financované zo zdrojov EÚ. Súčasnú nastavenie na Slovensku závislé od úprav štátneho rozpočtu podľa vývoja situácie nie je síce systémové, ale vzhľadom na veľkosť trhu a štruktúru fariem sa javí ako optimálne. Vytvorenie vzájomného fondu financovaného zo zdrojov farmárov a z prostriedkov SPP EÚ vyžaduje vyššie počítateľné náklady (finančné, časové a personálne) a vysoko by prevyšovalo súčasné výdavky. Jednoduchou alternatívou je kompenzovať škody z nepoistiteľných a ťažko poistiteľných rizík prostredníctvom štátnej pomoci ako doteraz. Najmenšie predpoklady má Slovensko na vytváranie rizikového fondu na národnej úrovni. Pri zvládnutí procesu vzniku rizikového fondu, jeho dlhodobého financovania a efektívneho fungovania môže však rizikový fond predstavovať veľmi flexibilné riešenie rizikovosti poľnohospodárstva na Slovensku.

5.2. Národné podpory v pôdohospodárstve

Národné podpory sú druhou najväčšou dotáciou MPRV SR (7,5 mil. eur). Slúžia na zabezpečenie činností štátnych podnikov, na prezentačné účely a kompenzáciu strát na zvieratách. Národným podporám chýba jasne stanovený merateľný cieľ, kľúčové ukazovatele a ich systematické hodnotenie. Prevažnú časť výdavkov čerpajú štátne podniky, ktoré nie sú sebestačné a závisia od štátnych dotácií. Podpora formou dotačnej schémy sa v ich prípade javí ako nadbytočná administratíva. Vybrané dotácie sú podobné schémam štátnej pomoci, rozdielny je okruh prijímateľov.

Národné podpory slúžia najmä na zabezpečenie verejnoprospešných účelov štátnych podnikov rezortu (chov koní, organizáciu dostihov, starostlivosť o vodné toky a iné). Prostredníctvom dotácií určených pre ostatné subjekty (jednotlivci, neziskové organizácie a iné) sú tiež podporované rôzne prezentačné činnosti alebo kompenzované straty zvierat v dôsledku veterinárnych nariadení.

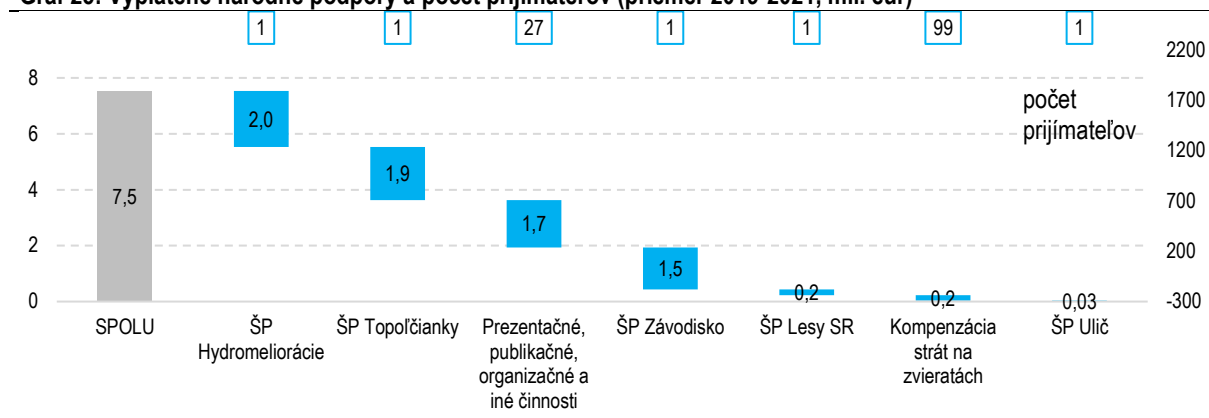
Podobne ako pri štátnej pomoci, národným podporám chýba jasne stanovený merateľný cieľ, kľúčové ukazovatele a ich systematické hodnotenie. Vybrané dotácie sú navyše podobné schémam štátnej pomoci (napr. podpora účasti na výstavách, alebo úhrada škôd spôsobených chorobami zvierat v dôsledku nariadených veterinárnych opatrení), rozdielny je okruh prijímateľov. Národné podpory financujú niektoré aktivity, ktorých dotačné financovanie nemá oporu v odbornej literatúre (Box 9). Nie je jasné, aké spoločenské benefity prináša podpora napríklad účasti na výstave zvierat, chovu koní, či organizácie dostihov, atď. Úhrada škôd na zvery

⁴⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2115&from=EN>, článok 76

v dôsledku veterinárnych opatrení je potenciálne financovateľná zo schém pokrývajúcich riziká v pôdohospodárstve. Ukazovatele a ciele sledované v súčasnosti prostredníctvom programového rozpočtu⁴⁷ nie sú postačujúce pre vyhodnotenie efektivity.

Národné podpory vo výške 7,5 mil. eur ročne sú druhou najväčšou dotačnou schémou MPRV SR. Väčšinu výdavkov tvoria dotácie štátnym podnikom rezortu. Národný žrebčín Topolčianky, Hydromeliorácie, Závodisko, Lesy SR a Lesopoľnohospodársky majetok Ulič dostávajú za zabezpečenie verejnoprospešnej činnosti 70 % výdavkov (5 z 8 schém).

Graf 25: Vyplatené národné podpory a počet prijímateľov (priemer 2019-2021, mil. eur)

Zdroj: Poskytnuté národné podpory 2019-2021 MPRV SR

Prevažnú časť výdavkov čerpajú podniky, ktoré nie sú sebestačné a závisia od štátnych dotácií (Hydromeliorácie, Závodisko a Národný žrebčín Topolčianky), ktoré tvoria priemerne 67% ich celkových príjmov. Lesy SR a Lesopoľnohospodársky majetok Ulič sú sebestačné podniky, dotácie MPRV SR tvorili za obdobie 2018-2021 menej ako 1 % ich celkových príjmov.

Tabuľka 17: Dotácie štátnym podnikom

Štátny podnik	2018		2019		2020		2021	
	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Podiel z celkových príjmov ŠP (%)	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Podiel z celkových príjmov ŠP (%)	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Podiel z celkových príjmov ŠP (%)	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Podiel z celkových príjmov ŠP (%)
Hydromeliorácie	1,5	62	1,6	53	1,8	68	2,6	72
Topolčianky	1,5	57	1,8	67	1,9	71	2	69
Závodisko	1,3	62	1,7	69	1,5	87	1,3	66
Lesy SR	0	0	0	0	0	0	0,6	0,3
Lesohosp. majetok Ulič	0	0	0	0	0,1	2	0	0
SPOLU	4,3		5,1		5,3		6,6	

Zdroj: Poskytnuté Národné podpory 2018-2021 MPRV SR, finstat.sk

Zníženie závislosti štátnych podnikov od verejných zdrojov by mohla zabezpečiť optimalizácia ich hospodárenia. Vypracovanie stratégií, zefektívnenie fungovania a realizáciu auditov štátnych podnikov navrhla už revízia výdavkov na poľnohospodárstvo (MPRV SR, MF SR, 2018), k posunu v plnení opatrení zatiaľ nedošlo⁴⁸. Výška dotácií sa naopak medziročne zvyšuje.

Dodatočným zdrojom štátneho podniku Hydromeliorácie budú od roku 2026 prostriedky Spoločnej poľnohospodárskej politiky (25 mil. eur na roky 2026-2029). Zdroje sú určené na investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah a investície do vodozádržných opatrení. Okrem Hydromeliorácií š.p. môžu byť prijímateľmi aj Slovenská poľnohospodárska univerzita (ako správca hydromelioračných zariadení), alebo

⁴⁷ Podpora včelstiev za účelom zabezpečenia opeľovacej činnosti včiel – indikátor počet včelstiev; Zabezpečiť chov historicky významných koní v chove štátneho podniku Národný Žrebčín Topolčianky š. p. – indikátor počet koní

⁴⁸ Priebežná implementačná správa 2021 (MF SR, 2021)

právnické osoby, ktoré majú hydromelioračné zariadenia v správe. Čerpaním prostriedkov zo zdrojov EÚ sa zníži potreba podpory zo štátneho rozpočtu.

Podpora formou dotačnej schémy sa v prípade štátnych podnikov javí ako nadbytočná administratíva, potrebu zabezpečovania vybraných služieb štátnymi podnikmi je potrebné preskúmať. Jednotlivé výzvy sú priamo vypísané pre konkrétny štátny podnik, často sú nepredvídateľné a vyhlasované viackrát ročne. Financovanie aktivít podnikov, ktoré nespĺňajú ekonomické dôvody poskytovania dotácií sa javí byť otázne. Miera produkcie statkov a služieb spojených s pozitívnymi externalitami je napríklad u Závodiska š.p. nejasná. Potrebu financovania štátom, ako aj možnosti zjednodušenia formy poskytovania podpory preskúma záverečná správa.

Box 9: Služby poskytované štátnymi podnikmi

Jedným z hlavných dôvodov existencie štátnych podnikov je zabezpečovanie špecifických verejných statkov a služieb, ktoré by za iných podmienok neboli na trhu dostupné (Derzanskauskienė et al. ,2017). Štátne podniky rezortu MPRV SR zabezpečujú veľké množstvo rôznych služieb, potreba zabezpečovania štátom je pri niektorých službách otázna.

Hydromeliorácie, š.p. spravujú závlahové a odvodňovacie systémy vo verejnom záujme. **Závodisko, š.p.** organizuje dostihy a riadi dostihovú stávkovú činnosť **Národný žrebčín "Topoľčianky", š.p.** sa zameriava na chov a šľachtenie plemien koní.

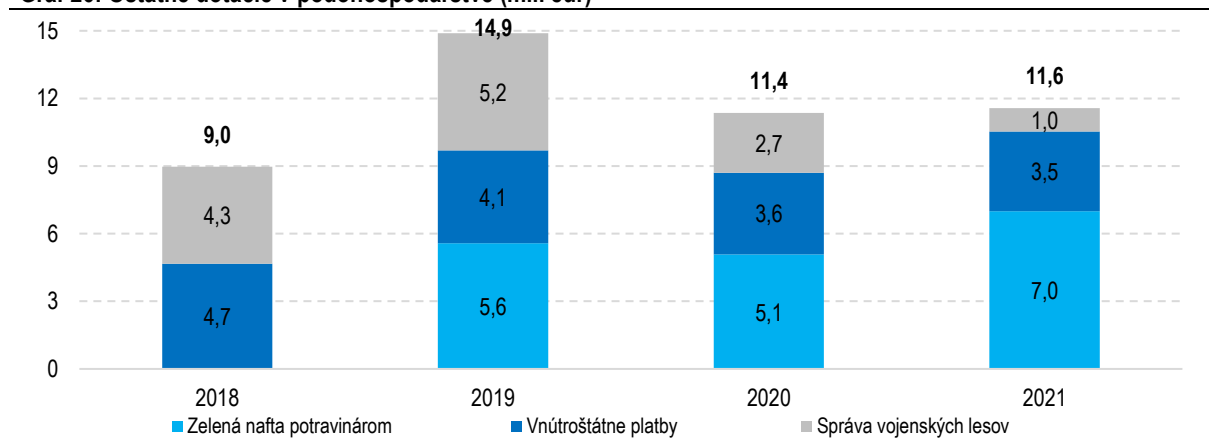
LESY SR, š.p. a Lesopoľnohospodársky majetok Ulič, š.p. sa zameriavajú na správu lesného a pôdohospodárskeho majetku vo vlastníctve štátu.

Schému je potrebné dodatočne zanalyzovať. Záverečná správa posúdi potrebu poskytovaných služieb štátnymi podnikmi, porovná ponuku poskytovaných verejných statkov so zahraničím a preverí okruh možných prijímateľov pri dotáciách, ktoré sa javia duplicitné k štátnej pomoci. Formu poskytovania podpory štátnym podnikom prostredníctvom dotačnej schémy je vhodné zjednodušiť, možnosti preskúma záverečná správa. Potrebné je tiež nastaviť merateľné ukazovatele podpôr, pravidelne ich monitorovať a vyhodnocovať dosahované výsledky.

5.3. Ostatné dotácie v pôdohospodárstve

Ďalších 12,6 mil. eur ročne predstavujú ostatné dotácie pre potravinárov (5,9 mil. eur), chovateľov dobytka (3,8 mil. eur) a Vojenské lesy SR (3 mil. eur). Podobne ako štátna pomoc a národné podpory, dotácie nemajú stanovený jasný merateľný cieľ, kľúčové ukazovatele a neprebíha systematické hodnotenie výsledkov podpory.

Graf 26: Ostatné dotácie v pôdohospodárstve (mil. eur)

Zdroj: MF SR

Podpora potravinárov

Podpora potravinárov (Potravinárska zelená nafta, 5,8 mil. eur ročne) je netransparentná, neviduje sa medzi oficiálne dotácie MPRV SR a nemá stanovený cieľ, vďaka čomu nie je možné určiť jej spoločenské prínosy. Dotácia nie je vyplácaná prostredníctvom štandardných výziev, ale za vyplnenia dotazníkov cez Národné poľnohospodárske a potravinové centrum – výskumnú inštitúciu MPRV SR. Schéma nemá oficiálne stanovený cieľ a dostupné informácie o prijímateľoch. Cieľom dotazníkového zberu je aktualizovanie informačnej databázy pre účely zefektívnenia potravinárskej výroby. V rokoch 2019-2021 dosahovala priemerné výdavky 5,8 mil. eur, vyplatená bola 270 prijímateľom (priemerná dotácia 22 tis. eur). Vyplácanie na základe dotazníkov o výrobnom sektore v potravinárstve malo byť len dočasným riešením, od začiatku fungovania dotácie (2019) však zmena nenastala. Na zaradenie medzi oficiálne schémy MPRV SR by bolo potrebné schválenie Európskou komisiou. Schéma je vyplácaná 70 % žiadateľom.

Vnútroštátne platby (dobyčie jednotky)

Doplnkové vnútroštátne platby (3,8 mil. eur ročne) na plochu, chmeľ a dobyčie jednotky fungujú ako nadstavba k dotáciám z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu a ich pozastavením by sa pravdepodobne oslabil konkurencieschopnosť slovenských komodít. Platby slúžia na vyrovnávanie príjmov poľnohospodárov v rámci štátov EÚ a poskytujú ich aj ďalšie členské štáty (napr. Česko, Maďarsko a Poľsko). Ich pozastavenie by pravdepodobne oslabilo postavenie Slovenska, nakoľko okolité krajiny pomoc poskytujú vo väčšom objeme. MPRV SR v súčasnosti vypláca len platby na dobyčie jednotky (priemerne 3,8 mil. eur ročne pre 2 500 príjemcov), keďže platby na chmeľ a plochu sú viazané na referenčné obdobie a nezohľadňujú aktuálnu produkciu. Výška vyplácanej pomoci každoročne klesá, čo je v súlade s odporúčaniami EÚ.

Vojenské lesy

Podpora správy vojenských lesov (3 mil. eur ročne) je opodstatnená, avšak jej výška bude predmetom ďalšej analýzy. Na správu vojenských lesov poskytuje MO SR dotáciu štátnemu podniku Vojenské lesy a majetky SR vo výške 3 mil. eur ročne. Cieľom dotácie je udržiavanie a zlepšenie stavu vojenských lesov (zalesňovanie a prerieďovanie lesných porastov), výstavba prístupových komunikácií za účelom prevencie pred živelnými pohromami a podpora životného prostredia. Podporované projekty predstavujú pozitívnu externalitu. Záverečná správa porovná výšku podporovaných projektov s ohľadom na ich charakter so zahraničím a s ostatnými lesnými podnikmi SR.

Podpora pôdohospodárstva je často nesystémová, nie sú určené dlhodobé priority a na ne naviazané ciele. Dotácie sa zväčša poskytujú plošne a výška pomoci závisí na veľkosti produkcie. Prijemcovia sú podporovaní bez ohľadu na produktivnosť, hospodárenie šetrné k životnému prostrediu alebo proaktívnosť a inovácie v sektore.

Potrebné je určiť priority odvetvia a nastaviť merateľné ukazovatele ktorými sa schémy budú vyhodnocovať. Záverečná správa ďalej posúdi:

- možnosti zamerania podpory na hlavné ciele pôdohospodárstva: zabezpečenie zvýšenia produktivity v pôdohospodárstve, zvýšenie pridanej hodnoty pôdohospodárstva a potravinárstva a poskytovanie pozitívnych externalít v podobe ekologického hospodárenia
- možnosti cielenejšej podpory pre vybrané oblasti pôdohospodárskej výroby (napr. produkcie s vysokou pridanou hodnotou – zeleniny a ovocia)
- možnosti systému prerozdelenia podpôr na základe porovnania so zahraničím
- porovnanie ponuky verejných statkov poskytovaných štátnymi podnikmi so zahraničím, možnosti formy poskytovania podpory štátnym podnikom.

6. Dotácie v kultúre

- Dotácie na kultúru by mali podporovať najmä tie druhy umenia, ktoré nie sú komerčne sebestačné a bez verejných financií by neboli verejnosti dostupné, čo do veľkej miery platí aj pre podporu kultúry na Slovensku. Okrem dotácií je zo štátneho rozpočtu podporovaná kultúra zriaďovaná ministerstvom kultúry, teda inštitúcie sídlia najmä v Bratislave.
- Podpora kultúry má dodatočné pozitívne externality – zážitky z užívania rôznych kultúrnych statkov napríklad zlepšujú sociálne správanie občanov, zvyšujú ich otvorenosť, citlivosť a toleranciu a tým prispievajú k lepšiemu fungovaniu spoločnosti. Zachované kultúrne dedičstvo vytvára pocit spolupatričnosti a národnej identity.
- Priemerná výška dotácií na kultúru sa pohybuje okolo 60 mil. eur ročne, z toho 15 mil. eur smeruje cez dotačný systém Ministerstva kultúry SR (MK SR) a 40 mil. eur cez nezávislé dotačné fondy. Daňové výdavky v podobe zníženej dane na knihy a printové médiá tvoria 3 mil. eur, dotácia pre Maticu slovenskú tvorí 1,6 mil. eur.
- Chýbajú analyticky stanovené ciele schém, merateľné ukazovatele a ich následné vyhodnocovanie. Kultúra patrí k oblastiam, v ktorých sa výkonnosť meria zložitejšie. Prvým krokom k riešeniu by mohlo byť plnenie opatrení zlepšujúcich fungovanie dotačných fondov aj rezortného dotačného systému, ktoré navrhla Revízia výdavkov na kultúru. Zlepšenie zberu dát o podporených projektoch by umožnilo posúdenie výsledkov a celkové vyhodnotenie efektivity podpornej činnosti. Opatrenia revízie zatiaľ neboli implementované.

Tabuľka 18: Priemerné výdavky na dotačné schémy v kultúre, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Subvencia	6.1	Fond na podporu umenia	20,2*
Subvencia	6.2	Audiovizuálny fond	12,5
Subvencia	6.3	Obnovme si svoj dom	12
Subvencia	6.4	Fond na podporu kultúry národnostných menšín	7,6
Daňový výdavok	6.5	Znížená DPH na printové médiá	3,3
Subvencia	6.6	Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí	2*
Subvencia	6.7	Podpora aktivít Matice slovenskej	1,6
Subvencia	6.8	Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva	0,9
Spolu			60,1

* Priemer za roky 2018-2020

Zdroj: ÚHP na základe údajov

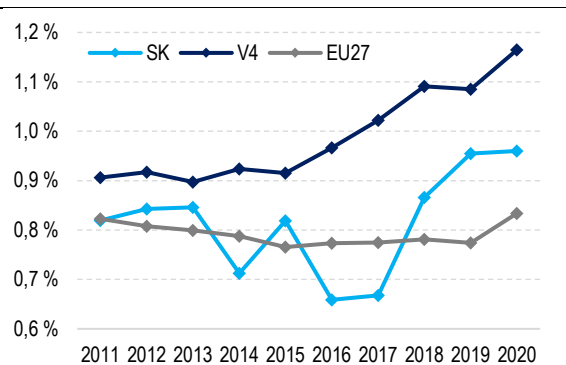
Pozn.: Celkové výdavky na dotácie vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu a štipendií pre fyzické osoby, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie. Prevádzkové náklady dotačných fondov neboli zahrnuté.

MF SR

Verejné výdavky na kultúru

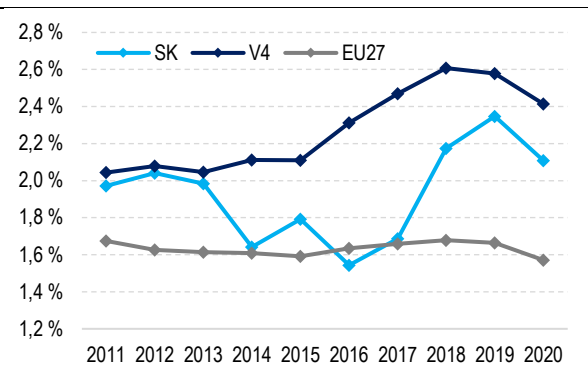
Slovenské verejné výdavky na kultúru boli v pomere k HDP do roku 2018 v priemere porovnateľné oproti EÚ 27, neskôr začali výraznejšie stúpať. Verejné výdavky na kultúru (0,81 % HDP, 1,93 % výdavkov) zaostávajú oproti priemeru štátov V4 (0,99 % HDP, 2,28 % výdavkov). Ten je však výrazne ovplyvnený vysokými výdavkami v Maďarsku (1,87 % HDP, 3,86 % výdavkov). Zaostávanie Slovenska oproti Česku (0,96 % HDP, 2,28 % výdavkov) je výrazne menšie, porovnateľné výdavky na kultúru alokujú v Poľsku (0,80 % HDP, 1,86 % výdavkov). **Posledné dostupné medzinárodné dáta z roku 2020 ukazujú, že výdavky Slovenska na kultúru na úrovni 884 mil. eur naďalej zaostávajú za priemerom V4 a zároveň sú vyššie oproti priemeru EÚ 27 a to v pomere k HPD aj celkovým verejným výdavkom.**

Graf 27: Verejné výdavky na kultúru v rokoch 2011 – 2020 (% HDP)

Zdroj: Eurostat

Graf 28: Verejné výdavky na kultúru v rokoch 2011 – 2020 (% verejných výdavkov)

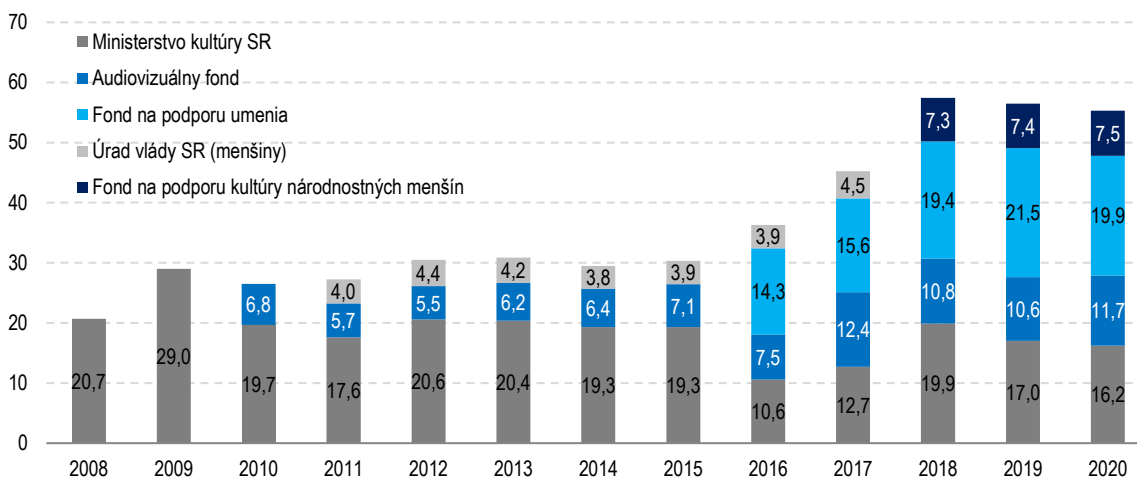

Zdroj: Eurostat

Z celkových verejných výdavkov na kultúru (884 mil. eur) tvorili dotácie v roku 2020 61,8 mil. eur, z toho dotácie poskytnuté priamo cez dotačný systém Ministerstva kultúry 14,4 mil. eur a dotácia pre Maticu slovenskú 1,7 mil. eur. Dotácie poskytnuté prostredníctvom nezávislých dotačných fondov 39,1 mil. eur. Znížená DPH na tlačové médiá tvorila 3,3 mil. eur.

Primárnym cieľom revízie je posúdiť dotácie poskytované súkromnému a neziskovému, nie verejnému sektoru. V prípade dotácií na kultúru však nie je celkom možné tieto svety oddeliť. V dotačných schémach pokrytých revíziou spolu častokrát sektory súťažia naraz. Prijemcami dotácií sú okrem súkromníkov a neziskových organizácií aj obce, VÚC a nimi zriadené organizácie či verejné vysoké školy. Napriek tomu, že sa revízia zameriava najmä na dotácie pre súkromný a tretí sektor, efektívnosť schém bude vo viacerých prípadoch posúdená komplexne.

Graf 29: Objem poskytnutej dotačnej podpory z dotačných mechanizmov v rokoch 2008 – 2020 (mil. eur)

Pozn.: Údaje o výške podpory sú vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu a štipendií pre fyzické osoby, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie. Dotácia pre Maticu slovenskú je zobrazená v rámci podpory MK SR od roku 2011, staršie údaje z rovnakého zdroja nie sú dostupné.

Zdroj: IKP, ÚHP podľa RIS MF SR

Box 10: Dotácie na kultúru – teoretické východiská

Niektoré kultúrne statky – napr. sochy či historické budovy – je možné označiť za verejné statky. Ich spotrebou sa neznižuje množstvo dostupné iným a nikoho zo spotreby nemožno vylúčiť. Väčšina kultúry a umenia však predstavuje zmiešané verejné statky – nutnosť platenia vstupného do múzeí môže časť ľudí zo spotreby vylúčiť, obmedzená kapacita divadelného hľadiska zase vracia do hry rivalitu (Toepler a Zimmer, 2002).

Kultúrne statky produkujú dodatočný prospech spoločnosti, ktorý je ťažko vyčísliteľný (Armbrecht, 2014; Báez a Herrero, 2012)⁴⁹ a nie je obsiahnutý v cene produktu (pozitívne externality). Zážitky z užívania rôznych kultúrnych statkov napríklad zlepšujú sociálne správanie občanov, zvyšujú ich otvorenosť, citlivosť a toleranciu a tým prispievajú k lepšiemu fungovaniu spoločnosti. Zachované kultúrne dedičstvo vytvára pocit spolupatričnosti a národnej identity.

Pozitívne spoločenské efekty produkujú takzvané záslužné statky (merit goods),⁵⁰ ktoré pomáhajú dosahovať všeobecne akceptované spoločenské ciele. Tento typ zlyhania trhu predpokladá, že trh nebude poskytovať kultúrne statky v dostatočnej miere, pretože spotrebiteľia vopred nedokážu oceniť ich význam a hodnotu (teda nemajú dopredu dostatok informácií o zážitku z daného kultúrneho statku). Podpora produkcie aj konzumácie umenia by preto mala byť subvencovaná už len kvôli jeho záslužnosti (Toepler a Zimmer, 2002).

Ekonomickým argumentom v prospech financovania kultúry sú aj dodatočné príjmy, ktoré kultúrne inštitúcie prinášajú. Návštevy divadiel či múzeí najmä vo väčších mestách prinášajú zisky aj pre sektor turizmu (Toepler a Zimmer, 2002).

Hillman Chartrand a McCaughey (1989) opisujú štyri typy financovania umenia a kultúry podľa prístupu štátu *Facilitátor* ich financuje prostredníctvom daňových úľav pre individuálnych donorov, výhodou je diverzita zdrojov financovania, nevýhodou zas slabý vplyv štátu na usmerňovanie kultúrnej politiky. *Patrón* využíva nezávislé umelecké fondy, ktorým prideli rozpočet a nezasahuje do rozdeľovania dotácií. Pozitívum systému je zároveň vnímané ako jeho najväčšia slabina – podpora excelentnosti umenia skrz odborné komisie fondu podľa mnohých vedie k tomu, že takto vznikajúce umenie nie je dostupné, resp. oceníiteľné širokou verejnosťou, ale len elitou. *Architekt* financuje umenie prostredníctvom ministerstva skôr ako súčasť sociálnej politiky. Umelci si nemusia robiť starosti s komerčným úspechom, dlhodobá garantovaná podpora však vedie k stagnácii kreativity. *Inžinier* vlastní všetky prostriedky umeleckej produkcie a podporuje len také umenie, ktoré vyhovuje jeho politickým cieľom. Kým prvé dva prístupy podporujú kreatívny proces, druhé dva sa zameriavajú viac na produkciu špecifických typov umenia. V praxi väčšina krajín kombinuje viaceré prístupy.

Van der Ploeg (2006) v rámci Európy rozlišuje tri typy systémov pridelovania kultúrnych dotácií. Prvý je riadený štátom zhora, pričom rozhodujú politici a byrokrati (francúzsky a taliansky model). Systém je netransparentný, poskytuje priestor pre lobing a podporu spriaznených osôb, pričom prestížne projekty majú väčšiu šancu na úspech. Protikladom je nastavenie, kedy štát prideli rozpočet nezávislému umeleckému fondu a rozhodovanie o pridelovaní dotácií nechá úplne na ňom. Nevýhodou je, že štát má malý priestor na ovplyvnenie smerovania kultúrnej politiky. Typickým príkladom je britský Arts Council. Holandský model je syntézou oboch – kombinuje umelecký fond, ktorý poskytuje odborné názory o umeleckej hodnote a o tom ako by rozpočet mal byť rozdelený, konečné rozhodnutie je však na ministrovi kultúry.

V minulosti bol jediným nástrojom dotačnej podpory umenia a kultúry štátny fond Pro Slovakia spravovaný Ministerstvom kultúry. Postupná transformácia vybraných dotačných schém na nezávislé dotačné fondy po roku 2010 predstavuje jednu z najzásadnejších systémových zmien kultúrnej politiky na Slovensku za poslednú dekádu. V súčasnosti sa podľa Stratégie ochrany pamiatkového fondu 2017-2022 pripravuje transformácia ďalších častí dotačnej schémy MK SR a vznik samostatného Fondu na podporu kultúrneho dedičstva, ktorý by pokrýval oblasť hmotných aj nehmotných pamiatok.

Súčasnú dotačnú podporu umenia, Audiovizuálny fond a Fond na podporu kultúry národnostných menšín – majú formu verejnoprávnej nezávislej inštitúcie a sú zriadené zákonom⁵¹.

⁴⁹ Pri vyčíslovaní sa používajú napr. metódy kontingenčného oceňovania alebo cost-benefit analýzy.

⁵⁰ (Cwi, 1980) definuje záslužné statky ako statky, ktorých spoločenský význam je príliš dôležitý na to, aby ich poskytovanie bolo ponechané trhu. (Ver Eecke, 1998) argumentuje, že podpora poskytovania záslužných statkov je opodstatnená v prípade, že ich šírenie vedie alebo je potrebné na naplnenie všeobecne akceptovaných spoločenských cieľov.

⁵¹ AVF – zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde; FPU – zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia; KULT MINOR – zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín.

Rozhodovanie o poskytnutých dotáciách je nezávislé od MK SR, model vychádza z princípu tzv. predĺženej ruky (angl. arm's length principle), ktorý sa vo svete bežne využíva pri vytváraní nástrojov dotačnej podpory kultúry (Hillman Chartrand a Caughey, 1989; Towse, 2010). Na základe tohto princípu síce fondy môžu byť finančne napojené na ústredný orgán štátnej správy, no sú to plne samosprávne jednotky s vlastnými orgánmi a rozhodovacou právomocou. Celková výška ich príjmov je daná zákonom a tak sa fondy nemôžu dostať pod priamy finančný tlak zo strany akejkoľvek vládnej moci. Princíp predĺženej ruky tak zabezpečuje nezávislosť podporovaných umelcov a pracovníkov v kultúre od politických predstaviteľov, keďže orgány verejnoprávneho fondu sú tvorené zástupcami z prostredia kultúry. Žiadosti o dotáciu podané Ministerstvu kultúry podobne ako v prípade nezávislých fondov posudzuje odborná komisia, avšak jej hodnotenia nie sú zverejňované a o konečnej dotácii rozhoduje minister/ka kultúry.

Fondy na vlastnú prevádzku môžu použiť 5, resp. 6 % príspevku zo štátneho rozpočtu. Ak by fungovali spoločne, existoval by potenciálny priestor na úsporu. Kým existencia samostatného Audiovizuálneho fondu má oporu v zahraničnej praxi, za zváženie by stálo spojenie činností napr. Fondu na podporu národnostných menšín s Fondom na podporu umenia, resp. AVF pri podpore menšinovej audiovizie. Záverečná správa preto porovná inštitucionálne zastrešenie porovnateľných dotačných schém v zahraničí a posúdi možnosť zvýšenia efektivity fondov ako aj úspory prevádzkových nákladov ich potenciálnym spojením.

Okrem dotačných fondov existujú aj verejnoprávne umelecké fondy – Literárny fond, Hudobný fond a Fond výtvarných umení⁵² – ktoré umelcom prerozdeľujú ich vlastné príspevky. Podporujú tvorivú, vedeckú a umeleckú činnosť formou štipendií, tvorivých odmien, cestovných príspevkov, pôžičiek a pod. Hlavným zdrojom ich príjmov sú povinné príspevky umelcov – 2 % príjmu z autorských odmien a odmien výkonných umelcov – a príspevky za použitie diel. Úspešnosť výberu príspevkov je dlhodobo nízka. V roku 2018 na podpornú činnosť fondy v priemere rozdelili menej ako polovicu vybraných príspevkov – 1,1 mil. eur z 2,3 mil. eur (MF SR, MK SR, 2020, s. 106). Revízia výdavkov odporučila úpravu ich fungovania, resp. úplnú transformáciu. Výsledkom by mala byť tzv. Komora umelcov (TASR, 2022).

Schémy Obnovme si svoj dom, Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí (Kultúrne poukazy) a Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva sú aj naďalej súčasťou dotačného systému MK SR. Objem dotácií poskytnutých ministerstvom sa ročne pohybuje okolo 17 mil. eur. Formou transferu MK SR poskytuje aj dotáciu pre Maticu slovenskú.

Zavedenie systematického zberu štruktúrovaných dát o podporených projektoch by prispelo k zvýšeniu efektívnosti dotačných systémov v kultúre. Prierezové opatrenie revízie výdavkov na kultúru k dotačným systémom by okrem toho prinieslo nové možnosti vyhodnocovania výsledkov a lepšie možnosti definovania budúcich cieľov. Opatrenie zatiaľ nebolo implementované, termín realizácie je do konca roku 2022.

6.1. Fond na podporu umenia

Fond na podporu umenia (FPU) poskytuje podporu pre umenie, kultúru a kreatívny priemysel formou súťaživých dotácií určených pre nezriaďovanú kultúru (neštátne kultúrne inštitúcie a osoby) aj pre kultúru zriaďovanú samosprávou. Prijemcovia napr. organizujú kultúrne festivaly, vydávajú časopisy, píšú scenáre divadelných hier či tvoria počítačové hry. Výdavky FPU sú v priemere na úrovni 20,2 mil. eur ročne. Fond má stanovené ciele, nemá však definované ukazovatele, ktorými by meral ich napĺňanie.

Fond na podporu umenia (FPU) od roku 2016 podporuje umelecké aktivity najmä formou dotácií, v menšej miere štipendií. FPU poskytuje prostriedky prostredníctvom šiestich programov zameraných na podporu rôznych druhov umenia. Jedná sa napr. o podporu tvorby a uvedenia divadelných hier, organizáciu kultúrnych podujatí a prevádzkovanie kultúrnych centier, podporu tradičnej kultúry, akvizícií knižníc, múzeí a galérií, ale aj podporu

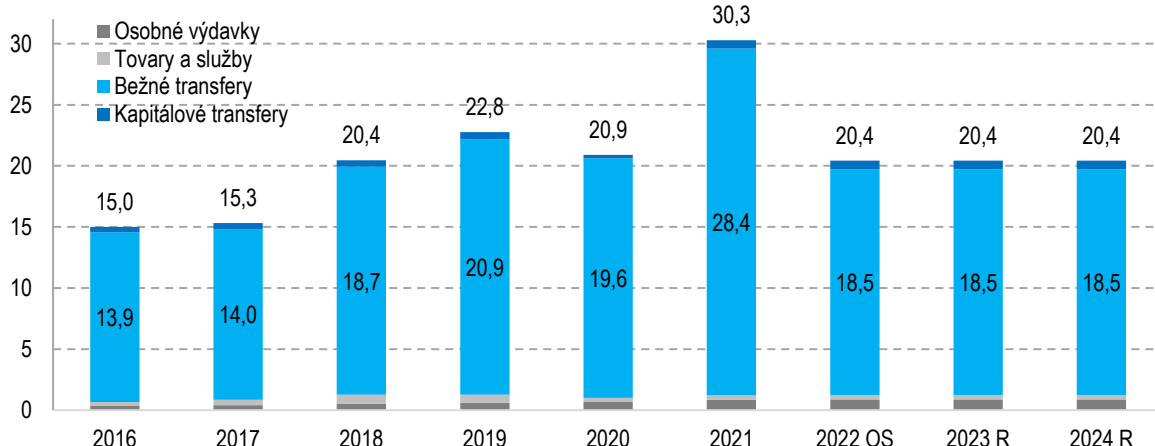
⁵² Sú zriadené zákonom č. 13/1993 Z. z. o umeleckých fondoch.

výskumu v oblasti umenia a kultúry⁵³. Počas pandémie Covid-19 fond poskytoval aj mimoriadnu pomoc formou štipendií, na ktorú sa revízia nezameriava.

Cieľom Fondu je podpora umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu. Nad rámec dlhodobých cieľov sa každý rok stanovujú prioritné oblasti podpory (napr. v 2022 podpora prekladov talianskej literatúry), z ktorých menšiu časť určuje aj MK SR. Je potrebné k týmto prioritám aj dlhodobým cieľom fondu stanoviť výkonnostné ukazovatele, ktoré by merali ich napĺňanie. Revízia výdavkov na kultúru odporučila sledovať počet návštevníkov či divákov, ktorí sa zúčastnia podporenej aktivity a sledovať aj lokality realizácie týchto podujatí, čo by umožnilo jednak lepšie vyhodnocovanie dopadov podpory umenia a kultúry ale aj zváženie oblastí, na ktoré by sa podpora mala zamerať do budúcnosti. Fond sleduje pomer žiadostí podľa ich proveniencie naprieč krajinami, zaujímavé by ale v relevantných podprogramoch mohlo byť vyhodnotenie uskutočnených podujatí naprieč krajinami a teda ich dostupnosť pre obyvateľov rôznych regiónov.

Fond poskytuje na dotácie v priemere 12,6 mil. eur ročne. Celkové výdavky fondu boli v priemere 21,4 mil. eur, vplyvom pandémie stúpili krátkodobo na 30,3 mil. eur (2021). Rozdiel medzi celkovými výdavkami a dotáciami tvoria najmä položky, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie – výdavky na prevádzku fondu (1 mil. eur), štipendiá pre fyzické osoby (1,8 mil. eur), dotácie pre subjekty verejnej správy (5,2 mil. eur) a dotácie poskytované formou kapitálových transferov (460 tis. eur). Podmienkami získania sa od dotácií pokrytých revíziou nijako nelíšia. Najväčšia časť balíka sa rozdeľuje v programe Umenie.

Graf 30: Výdavky Fondu na podporu umenia (mil. eur)

Pozn.: Celkové výdavky na dotácie vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu, štipendií pre fyzické osoby a dotácií poskytnutých formou kapitálových transferov, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie.

Zdroj: RIS MF SR

Fond má zo zákona príspevok zo ŠR v minimálnej výške 20 mil. eur, na vlastnú prevádzku môže použiť maximálne 5 % príspevku. Väčšinu výdavkov fondu tvoria bežné transfery v podobe dotácií a štipendií. V roku 2021 fond formou štipendií poskytoval aj covidovú pomoc. Výrazne vyššie výdavky na podporu v tomto roku boli spôsobené prenesením nevyčerpanej podpory z minulých rokov vrátane transferu zo štátneho rozpočtu mimoriadne zvýšeného o 9,5 mil. eur v roku 2020.

Tabuľka 19: Priemer rozdaných dotácií podľa programu (2019-2021)

Program	Vyplatená suma (mil. eur)	Počet prijímateľov	Výška podpory (eur)	Úspešnosť žiadateľov (%)
1. Umenie	7,3	946	7 671	57 %
2. Podujatia, kultúrne centrá a časopisy	3,3	111	30 196	67 %
3. Výskum a vzdelávacie aktivity	1,5	260	5 640	49 %
4. Tradičná kultúra a kultúrno-osvetová činnosť	3,1	583	5 383	50 %

⁵³ Špecifikom FPU je aj program Mesto kultúry, v rámci ktorého fond poskytuje podporu pre celoročné kultúrne a umelecké aktivity v meste, ktoré na daný rok získava titul Mesto kultúry.

Program	Vyplatená suma (mil. eur)	Počet prijímateľov	Výška podpory (eur)	Úspešnosť žiadateľov (%)
5. Pamäťové a fondové inštitúcie	2,9	678	4 304	66 %
6. Mesto kultúry - víťazné mesto	0,2	1	245 873	56 %
Spolu	18,3	2579		

Pozn.: Údaje o výške podpory sú vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu a dotácií poskytnutých formou kapitálových transferov, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie. Štipendiá pre fyzické osoby zahrnuté nie sú. V rámci programu Mesto kultúry neboli zahrnuté prípravné projekty prihlásených miest a organizácia sprievodných aktivít inými organizáciami ako víťazným mestom.

Zdroj: FPU, výročné správy

Dotácie sú súťaživé, prijemcami sú fyzické a právnické osoby, ktoré realizujú aktivity v oblasti umenia, kultúry alebo kreatívneho priemyslu špecifikované vo výzve. Žiadosti o poskytnutie dotácie posudzuje komisia z hľadiska vopred určených kritérií. Dotáciu v rokoch 2019 až 2021 priemerne získalo 2 579 prijemcov, priemerná výška sa líši v závislosti od podprogramu (Tabuľka 19). Minimálna požadovaná miera spolufinancovania projektu žiadateľom je obvykle vo výške 5 %, pri trhuvo atraktívnejších oblastiach je to 10 až 20 %. Miera spolufinancovania projektov v skutočnosti býva vyššia, pretože projekty málokedy dostanú najvyššiu možnú mieru podpory. Niektoré podporované činnosti ako výskum v oblasti umenia či akvizičná činnosť múzeí a galérií majú obmedzené možnosti získania podpory mimo FPU. Na druhej strane sú podporované aj aktivity, ktoré majú potenciál generovať dodatočný príjem, napr. prostredníctvom predaja vstupeniek či iných výstupov projektu. Záverečná správa zhodnotí vývoj skutočnej výšky spolufinancovania projektov a posúdi možnosti iných zdrojov financovania.

6.2. Audiovizuálny fond

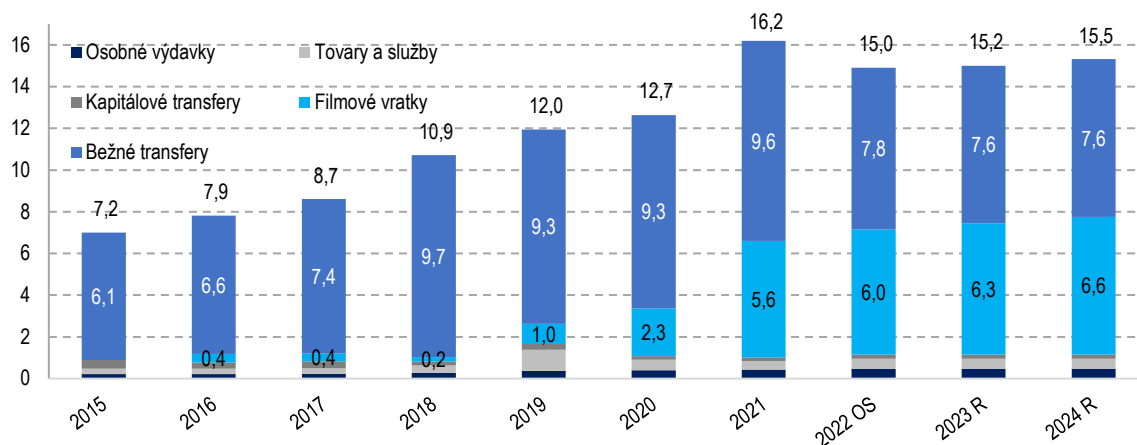
Audiovizuálny fond (AVF) poskytuje podporu na realizáciu filmových projektov prostredníctvom súťaživých dotácií a filmových vratiek rozdelených do piatich programov. Prijímateľmi sú producenti filmov. Cieľom je rozvoj filmového priemyslu na Slovensku a stimulácia investícií do filmovej tvorby. Výdavky AVF sú v priemere na úrovni 12,5 mil. eur ročne. Fond sleduje viacero výsledkových ukazovateľov, ku ktorým by bolo vhodné nastaviť cieľové hodnoty a benchmarky.

Audiovizuálny fond poskytuje podporu na realizáciu filmových projektov prostredníctvom súťaživých dotácií a filmových vratiek, v menšej miere aj formou štipendií a pôžičiek. AVF poskytuje podporu prostredníctvom piatich programov. Prvé štyri sa zameriavajú na rozvoj audiovizuálnej kultúry – podporujú vývoj a realizáciu slovenských audiovizuálnych diel a ich distribúciu, festivaly a filmové prehliadky, ale aj výskum, vzdelávanie a vydávanie publikácií z oblasti kinematografie. Významný je aj program zameraný na podporu rozvoja audiovizuálnych technológií, ktorý podporuje digitalizáciu a modernizáciu kinosál. Podporu audiovizuálneho priemyslu prostredníctvom filmových vratiek zastrešuje najnovší piaty program.

Cieľom je stimulácia investícií do filmovej tvorby a rozvoj filmového priemyslu na Slovensku. Špecifickejšie priority sú stanovené pre jednotlivé časti podpojenej činnosti. Podpora slovenského filmového priemyslu je relevantným cieľom kultúrnej politiky, pretože najmä filmové vratky generujú dodatočné investície, napr. formou prenájmu ubytovania či využitím rôznych služieb spojených s filmovým priemyslom. V roku 2021 vratky podľa AVF priniesli takmer 17 mil. eur. Fond sleduje ukazovatele ako počet premiér a divákov slovenských filmov ako aj ich tržby a podiel na trhu. Podporu audiovizie z verejných zdrojov prepočítava na obyvateľa (2,81 eur v 2021), avšak tento údaj ostáva bez akéhokoľvek kontextu či porovnania so zahraničím. Indikátorom pre rozvoj slovenského filmového priemyslu sú dodatočné investície. Samotný indikátor je vhodný, ale bolo by dobré sledovať aj zamestnanosť vo filmovom priemysle, získané ocenenia slovenských filmov či ich účasť na zahraničných filmových festivaloch. Je preto potrebné prenasťavenie KPIs, stanovenie ich cieľových hodnôt a lepšie zasadenie do kontextu porovnaním so zahraničím.

AVF na dotácie a vratky rozdelí priemerne 12,1 mil. eur. Celkové výdavky Fondu sa pohybujú okolo 13,6 mil. eur. Rozdiel tvoria najmä položky, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie – výdavky na prevádzku fondu (1,2 mil. eur), štipendiá pre fyzické osoby (155 tis. eur), dotácie pre subjekty verejnej správy (115 tis. eur) a dotácie poskytované formou kapitálových transferov (200 tis. eur). Podmienkami získania sa od dotácií pokrytých revíziou nijako nelíšia. Mimo filmových vratiek je najväčšia časť balíka alokovaná na program Tvorba a realizácia slovenských audiovizuálnych diel (5 mil. eur v 2021).

Graf 31: Výdavky Audiovizuálneho fondu (mil. eur)

Pozn.: Celkové výdavky na dotácie vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu, štipendií pre fyzické osoby a dotácií poskytnutých formou kapitálových transferov, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie.

Zdroj: RIS MF SR

AVF má zo zákona príspevok zo ŠR v minimálnej výške 6 mil. eur na podporu audiovizuálnej kultúry (prvé štyri podporné programy) a zvlášť príspevok na filmové vratky (piaty program). Na prevádzku môže použiť maximálne 5 % celkového príspevku. Financovanie AVF je viaczdrojové – okrem príspevku zo ŠR sú zdrojom aj napr. príspevky od televízií a prevádzkovateľov kín a retransmisie. V roku 2021 bol transfer zo štátneho rozpočtu určený na podporu audiovizuálnej kultúry mimoriadne navýšený o 1 mil. eur.

Tabuľka 20: Priemer rozdanych dotácií podľa programu (roky 2019-2021)

Program	Vyplatená suma (mil. eur)	Počet prijímateľov	Výška podpory (eur)
1 Tvorba a realizácia slovenských audiovizuálnych diel	7,4	119	58 602
2 Distribúcia a iné uvádzanie audiovizuálnych diel na verejnosti	1,9	173	18 045
3 Výskum, vzdelávanie a edičná činnosť v oblasti audiovizuálnej kultúry	0,3	22	12 563
4 Rozvoj audiovizuálnych technológií v slovenskej republike	0,2	15	15 546
5 Podpora audiovizuálneho priemyslu v slovenskej republike (filmové vratky)	2,9	24	112 540
Spolu	12,7	353	

Pozn.: Údaje o výške podpory sú vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu a dotácií poskytnutých formou kapitálových transferov, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie. Štipendiá pre fyzické osoby zahrnuté nie sú.

Zdroj: AVF, výročné správy

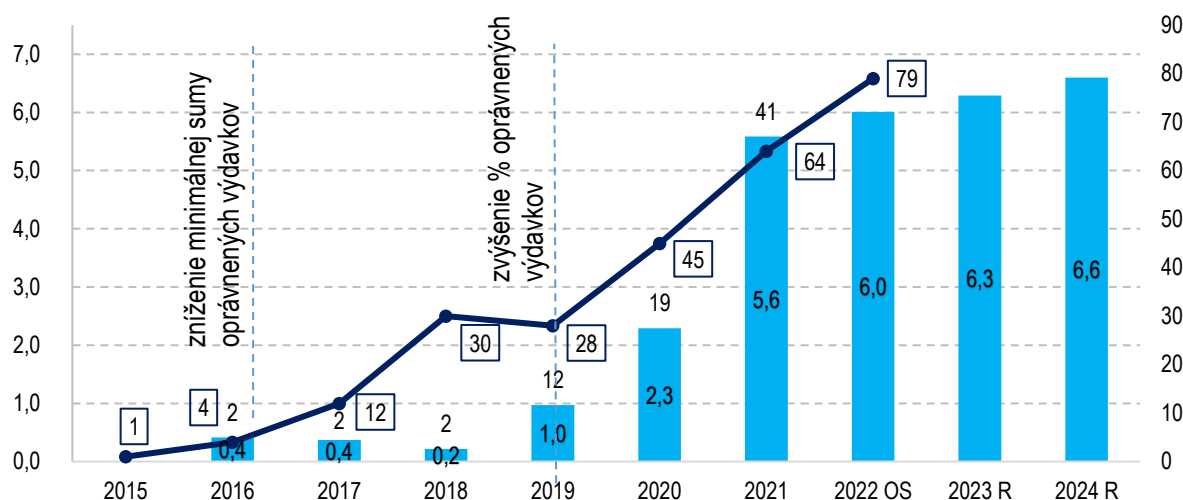
Dotácie sú súťaživé, prijemcami sú producenti filmov. Žiadosti o poskytnutie dotácie na základe výzvy posudzuje komisia vzhľadom k vopred určeným kritériám. V rokoch 2019 až 2021 bolo priemerne 353 prijemcov dotácie, jej priemerná výška sa naprieč jednotlivými programami líšila (Tabuľka 20). Miera spolufinancovania sa v jednotlivých podprogramoch výrazne líši – pohybuje sa od 1 do 50 %, vo väčšine prípadov je to 10 alebo 20 %.

Filmové vratky sú od svojho vzniku stále populárnejším nástrojom podpory filmového priemyslu. Fond ich začal poskytovať v roku 2015 formou preplácania 20 percent oprávnených výdavkov minútých na natáčanie filmu na Slovensku. Minimálna suma požadovaných oprávnených výdavkov bola spočiatku 2 mil. eur, v roku 2017 bola zmenou vyhlášky o filmovom projekte znížená na 300 tis. eur (resp. 150 tis. eur pri určitých druhoch filmových diel). Zmenou zákona o AVF bola výška preplácaných oprávnených nákladov zvýšená na 33 percent od roku 2020.

Analýza IKP z roku 2019 naznačila, že vplyv zvýšenia percenta oprávnených výdavkov filmových vratiek by viedol k zníženiu ziskov pre štát, ale celkový ekonomický dopad aj vplyv na filmový priemysel by ostali pozitívne (Bieščad et al, 2019).

Počet aj objem vyplatených filmových vratiek po úpravách tohto nástroja postupne stúpa (zo 400 tis. eur a 2 projektov v 2016 na 5,6 mil. eur a 41 projektov v 2021). Priemerná výška podpory je 113 tis. eur na jeden projekt (v 2019 až 2021). Počet žiadostí o registráciu filmového projektu od vzniku vratiek výrazne stúpa. Po splnení určitých kritérií sa jedná o nárokovateľnú dotáciu – okrem minimálnej výšky utratených oprávnených výdavkov a časovej dotácie musí dielo splniť tzv. kultúrny test. Filmové vratky nemajú vopred určený balík peňazí – Fond každoročne oznámi MK SR predpokladanú výšku oprávnených nákladov v nasledujúcom roku na základe žiadostí o vratky. Je potrebné posúdiť vhodný objem financií vynaložených na tento účel.

Graf 32: Výdavky na filmové vratky (mil. eur), počet podporených filmov a počet žiadostí o registráciu filmového projektu (pravá os)

Pozn.: Počet žiadostí o registráciu filmového projektu za rok 2022 je k augustu.

Zdroj: MK SR

Audiovizuálny fond má potenciál doplniť súčasné formy podpory novými inovatívnymi nástrojmi, napr. rozšíriť poskytovanie pôžičiek. Záverečná správa porovná objem poskytovaných financií a používané nástroje so zahraničím. Okrem porovnania systému filmových vratiek so zahraničím bude zhodnotený vplyv ich zavedenia na rozvoj filmového priemyslu na Slovensku, pričom bude posúdený aj vplyv úprav základných parametrov systému vratiek. Pri podpore audiovizuálnej kultúry a priemyslu je potrebné vylepšiť spôsob sledovania KPIs.

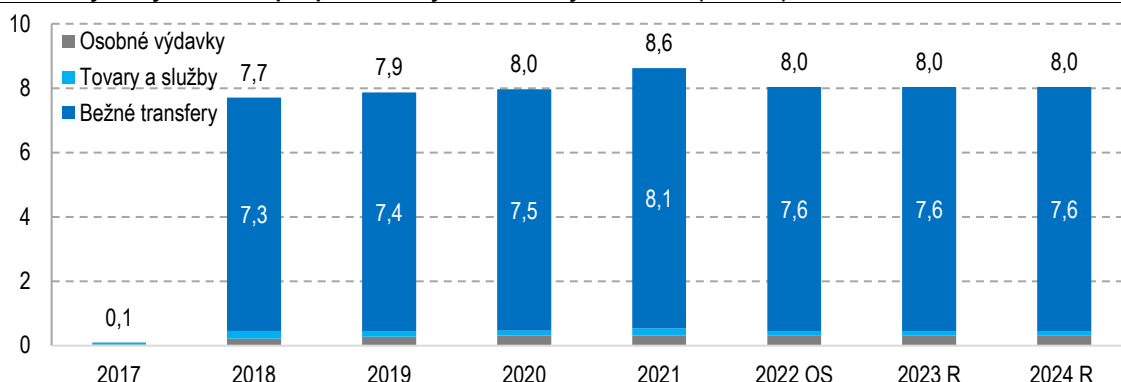
6.3. Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Fond na podporu kultúry národnostných menšín (KULT MINOR) podporuje realizáciu kultúrnych aktivít národnostných menšín a etnických skupín. Cieľom je zachovanie a rozvoj kultúrnych hodnôt menšín, výchova a vzdelávanie k ich právam a podpora interkultúrneho dialógu. Výsledkové ukazovatele nie sú ani stanovené, ani sledované. Dotácie sú súťaživé, určené pre FO a PO, ktoré realizujú kultúrne aktivity. Rozdelenie finančných prostriedkov medzi jednotlivé menšiny je určené v zákone – väčšina je určená pre maďarskú a rómsku menšinu. Výdavky KULT MINOR sú v priemere na úrovni 7,6 mil. eur ročne.

Fond poskytuje podporu pre podobný druh aktivít ako zvyšné dva dotačné fondy (FPU a AVF), avšak špecificky určenú pre národnostné menšiny. V rámci fondu funguje 13 odborných rád pre každú menšinu a jedna rada pre interkultúrny dialóg. Prostriedky fond rozdeľuje prostredníctvom štyroch programov na základe výziev obvykle určených pre všetky menšiny naraz. Podporné programy sa zameriavajú napr. na podporu literárnej činnosti, hudobného, divadelného a audiovizuálneho umenia ale aj vzdelávanie a výskum či zabezpečenie porozumenia medzi menšinovým a majoritným obyvateľstvom Slovenska.

Cieľom je zachovanie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, osveta o právach menšín a podpora interkultúrneho dialógu. Nad rámec dlhodobých cieľov sa každý rok stanovujú prioritné oblasti podpory (napr. v 2021 príprava na sčítanie obyvateľstva), pričom národnostné rady si môžu stanoviť vlastné priority. K týmto prioritám aj dlhodobým cieľom fondu je potrebné stanoviť KPIs, ktoré by merali ich napĺňanie. Dal by sa sledovať napr. počet občanov, ktorí sa zúčastňujú podporených aktivít či lokality, kde sa uskutočňujú, aby bolo možné lepšie zhodnotiť ich dopad, ale aj zväziť na ktoré oblasti by sa podpora mala zamerať do budúcnosti. Pri podpore interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi majoritou a menšinami by sa ako zástupný ukazovateľ mohla sledovať miera otvorenosti Slovákov voči iným kultúram.

Graf 33: Výdavky Fondu na podporu kultúry národnostných menšín (mil. eur)

Pozn.: Celkové výdavky na dotácie vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu a štipendií pre fyzické osoby, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie.

Zdroj: RIS MF SR

Fond dostáva zo zákona príspevok zo ŠR 8,3 mil. eur, na prevádzku môže použiť maximálne 6 % príspevku. Celkový objem dotácií poskytovaných verejnému aj súkromnému sektoru sa od vzniku fondu výrazne nezmenil, pohybuje sa na úrovni 7,5 mil. eur. V roku 2021 bol transfer zo štátneho rozpočtu mimoriadne navýšený o 1,4 mil. eur.

Fond na dotácie v priemere rozdeľuje 6,2 mil. eur. Celkové výdavky sa pohybujú na úrovni 8,2 mil. eur. Rozdiel medzi celkovými výdavkami a dotáciami tvoria najmä položky, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie – výdavky na prevádzku fondu (priemerne 450 tis. eur), štipendií pre fyzické osoby (720 tis. eur) či dotácie pre subjekty verejnej správy (650 tis. eur). Podmienkami získania sa od dotácií pokrytých revíziou nijako nelíšia. Prostriedky určené na podporu činnosti sa medzi jednotlivé národnostné rady delia podľa pomerom stanoveným zákonom – väčšinu alokácie získavajú maďarská (53 % alokácie, 4,3 mil. eur v 2021) a rómska menšina (22,4 % alokácie, 1,7 mil. eur v 2021).

Dotácie sú súťaživé, prijemcami sú FO alebo PO, ktoré realizujú kultúrne alebo iné aktivity špecifikované vo výzve. Žiadosti posudzujú jednotlivé odborné rady, avšak o poskytnutí dotácie rozhoduje riaditeľ na základe ich odporúčania. V roku 2021 bolo podporených 1 545 projektov, priemerná výška dotácie bola 5 140 eur na projekt. Miera spolufinancovania projektov je vo výške 5 až 10 %.

Záverečná správa porovná objem poskytovaných financií so zahraničím a prehodnotí súčasné nastavenie štruktúry fondu. Zhodnotí alokačný kľúč prerozdelenia finančných prostriedkov medzi menšiny aj dostupnosť iných možností podpory.

6.4. Znížená DPH na printové médiá

Od roku 2020 vstúpila do platnosti znížená sadzba DPH (10 %) na noviny, časopisy a periodiká. Opatrenie bolo spojené s očakávaním zníženia konečnej ceny printových médií, zlepšenia postavenia tradičných médií voči digitálnym médiám a zlepšenia plnenia informačných funkcií médií. Na základe dostupných údajov znížená sadzba DPH nepriniesla pokles cien tlačených denníkov. Rozmach internetu, sociálnych sietí a ich dostupnosť v mobile mení spotrebiteľské preferencie k online informáciám, ku

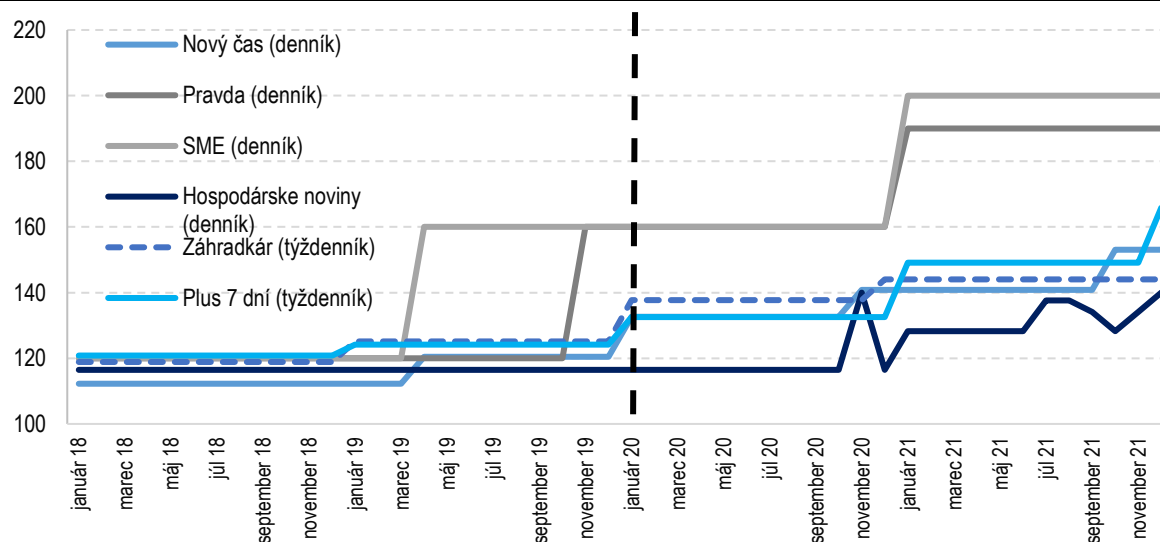
ktorým sa postupne presúva väčšina vydavateľstiev. Tejto zmene správania nedokáže znížená DPH zabrániť. Výdavky na schému sú v priemere na úrovni 3,3 mil. eur ročne.

Od roku 2020 vstúpila do platnosti znížená sadzba DPH (10 %) na noviny, časopisy a periodiká, ktoré vychádzajú minimálne štyrikrát týždenne⁵⁴. Znížená sadzba znižuje príjmy štátneho rozpočtu z DPH o 3,3 mil. eur. Z daňového výdavku benefituje najmä 6 najväčších mediálnych spoločností⁵⁵, ktoré tvoria väčšinu trhu s tlačou na Slovensku.

Novela o zníženej sadzbe DPH stanovila niekoľko cieľov, no žiadne merateľné ukazovatele (KPIs). Podľa dôvodovej správy sa očakával sa pokles zníženia konečnej ceny týchto tovarov, zlepšenie postavenia tradičných médií voči digitálnym médiám a zlepšenie plnenia informačných, kultúrno-integračných a sociálno-výchovných funkcií médií.

Znížená sadzba DPH neprinesla pokles cien tlače (Graf 34). Podľa spotrebného koša, ktorým Štatistický úrad meria vývoj spotrebiteľských cien, sa pokles DPH neprejavil v cenách vybraných denníkov⁵⁶. Porovnanie s týždenníkmi v spotrebnom koši, ktoré nepodliehajú zníženej sadzby, indikuje pravidelné rozhodnutia o zvyšovaní cien v čase a to približne raz ročne bez ohľadu na zmenu DPH. Zistenie je v súlade s ekonomickým výskumom v oblasti vplyvu zníženej DPH na ceny tovarov a služieb kde nie je jasný priamy vzťah medzi znížením DPH a a znížením cien.

Graf 34: Cenové indexy pre vybrané tlačené tituly spotrebného koša – denníky kupované v pondelok (10 % DPH) a týždenníky (20 % DPH)

Zdroj: ŠÚ SR

Znížená DPH nezvráti odklon spotrebiteľov od tlačenej tlače k online obsahu. Predaj tradičných printových médií – denníkov aj týždenníkov – dlhodobo klesá (Graf 35) a vydavатели zameriavajú čoraz viac svoju pozornosť na online čitateľov (Hrnčárová, 2019; Graf 36). Tento trend súvisí s rozmachom internetu, sociálnych sietí a ich rýchlejšou dostupnosťou v mobilných zariadeniach. V krajinách EÚ smeruje trend k zrovnoprávneniu fyzických a digitálnych nosičov publikácií a na podporu vzdelanostnej ekonomiky⁵⁷. Nad rámec printových médií je v EÚ tendencia mať zníženú DPH aj na e-knihy, čo využíva 20 krajín (Maliková a Gajdoš, 2021)⁵⁸.

⁵⁴ Platí s výnimkou printových médií v ktorých reklamný materiál či inzercia presahuje viac ako 50 % ich obsahu alebo erotický obsah presahuje 10 %.

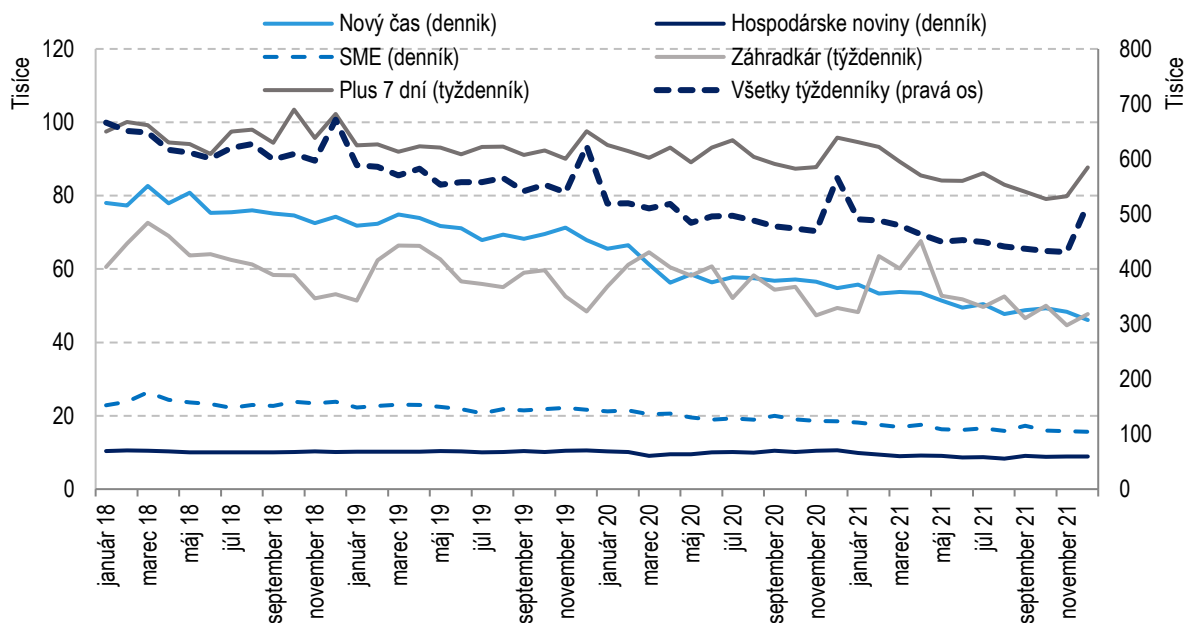
⁵⁵ Pohľad na hospodárenie 6 veľkých vydavateľstiev nevykazuje žiaden jasný trend.

⁵⁶ Spotrebný koš sleduje cenové indexy a váhu konkrétnych tlačovín, čo slúži ako vhodná vzorka na porovnanie efektu zníženej sadzby.

⁵⁷ Smernica Rady EÚ 2018/1713.

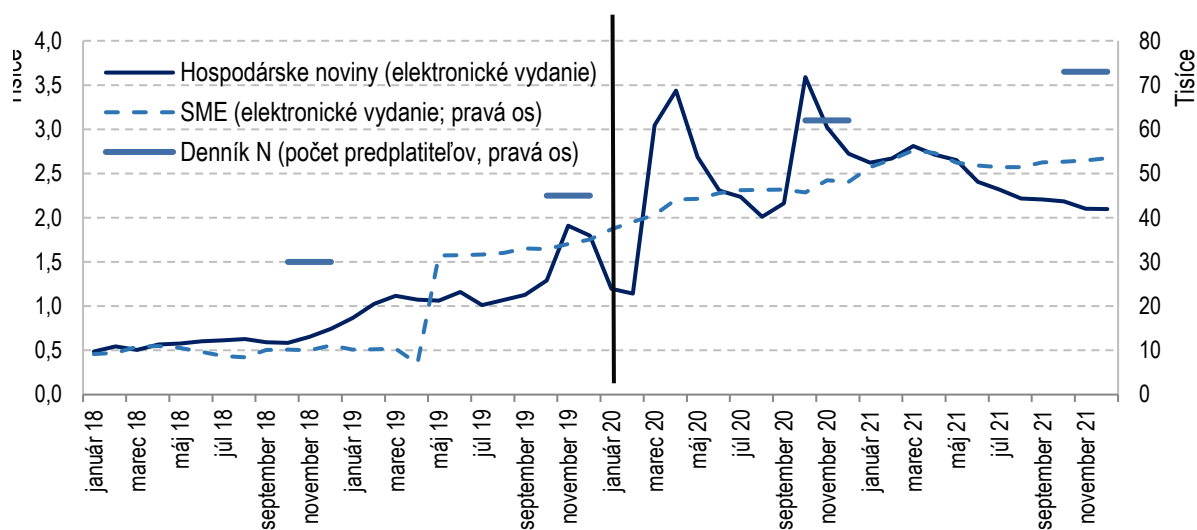
⁵⁸ Znížená DPH na knihy a noviny či už vo fyzickej alebo elektronickej podobe je v EÚ štandardom. ZVKS: Správa o knižnom trhu 2020 https://zvks.sk/wp-content/uploads/2021/10/Knizny-trh_2020.pdf.

Graf 35: Dlhodobý pokles tlačенých titulov – denníkov (DPH 10 %) aj týždenníkov (DPH 20 %)

Pozn.: Výber titulov zodpovedá titulom spotrebného koša. Údaje za Denník Pravda nie sú dostupné do polovice 2020, preto nie je zahrnutý. Zdroj: abcsr.sk

Graf 36: Vývoj predaja elektronických titulov, počtu predplatiteľov

Zdroj: abcsr.sk; dennikN

Znížená DPH nie je vhodný nástroj na zvýšenie dostupnosti kvalitných informácií občanom a štát by mal hľadať iné kanály na zdieľanie objektívnych informácií. Čoraz viac obsahu – v priemere 3 hodiny denne – konzumujú občania Slovenska online na sociálnych sieťach (omediach.com; 2021). Pravidlá o prístupe a kvalitu zobrazovaného obsahu na sociálnych sieťach určujú spravidla nadnárodné spoločnosti cez svoje štandardy. Sociálne siete zo sebou prinášajú aj negatívne externality v podobe neoverených informácií a hoaxov, ktoré ale daňový systém nedokáže adresovať. Priority v oblasti poskytovania kvalitných informácií, prípadne boj s hoaxmi by sa mal riešiť cez iné priame nástroje - od rozvíjania kritického myslenia od skorého veku, cez poskytovanie edukačných materiálov aj v podobe dennej tlače priamo v školách, až po tvorbu vzdelávacích programov cez verejnoprávnú televíziu a rozhlas.

6.5. Obnovme si svoj dom

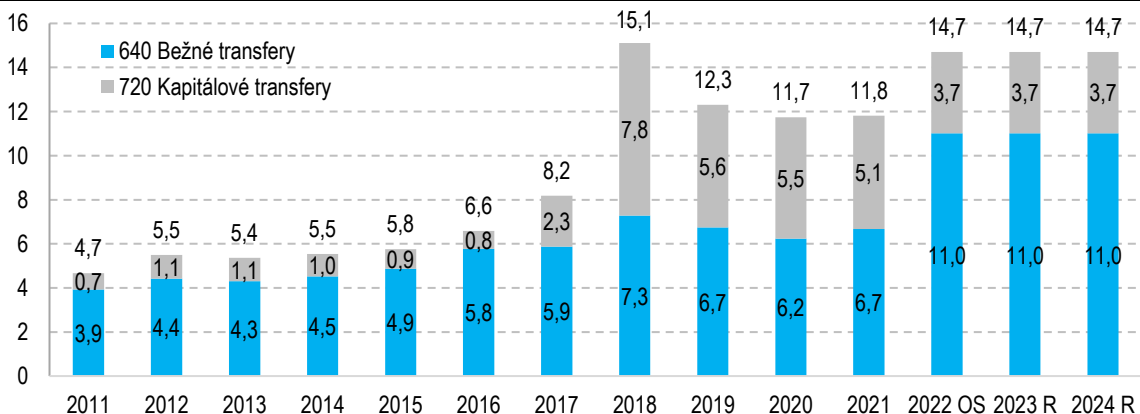
Cieľom schémy je podpora obnovy, ochrany a rozvoja kultúrneho dedičstva v oblasti pamiatkového fondu. Ide o jediný nástroj, ktorým štát vlastníkom kompenzuje zvýšené náklady na obnovu pamiatkovo chránených objektov. Prostredníctvom piatich podprogramov je podporovaná najmä obnova a rekonštrukcia národných kultúrnych pamiatok (NKP). Sledované je len jeden výsledkový ukazovateľ: ročne podporiť aspoň 500 neštátnych subjektov - vlastníkov. Výdavky na schému sú v priemere na úrovni 12 mil. eur ročne. Prijemcami súťaživej dotácie sú vlastníci a správcovia pamiatok – súkromné a fyzické osoby, cirkev, samosprávy a neziskové organizácie.

Nedeklarovaným cieľom schémy je ochrana kultúrneho dedičstva, budovanie pozitívneho vzťahu verejnosti k nemu a zachovanie jeho hodnoty pre budúce generácie. Zachované kultúrne dedičstvo vytvára podmienky na rozvoj cestovného ruchu, obnova pamiatok má potenciál pomôcť najmä menej rozvinutým regiónom. Podpora pamiatok je v schéme rozdelená do piatich podprogramov podľa typu pamiatky (historické budovy, hrady, kaštiele a historické parky), pričom jeden je venovaný aj edičnej činnosti a vzdelávaniu v oblasti pamiatkového fondu. Sledované je jedno KPI – ročne podporiť aspoň 500 neštátnych vlastníkov NKP, pričom v rokoch 2019 a 2020 sa plnilo nad rámec plánu. Nie je ale jasné, či sa jedná o podporu naprieč všetkými programami schémy, teda či sa napr. započítava aj podpora edičnej činnosti, alebo len aktivity súvisiace s obnovou pamiatok. Pre posúdenie prínosov podpornej schémy by bolo vhodnejšie sledovať napr. celkový vývoj stavu pamiatkového fondu a podielu zachovaných pamiatok.

Obnova pamiatok je oproti bežným budovám finančne náročnejšia vplyvom nutnosti použitia špeciálnych postupov a materiálov. Povinnosti vlastníkov pamiatok upravuje zákon o ochrane pamiatkového fondu. Väčšina voľne prístupných pamiatok má povahu verejného statku a prejavuje sa pri nich fenomén freeridingu – ktokoľvek si pamiatku môže obzrieť zadarmo. Prevádzkovateľ pamiatky takto nie je schopný získať príjem približujúci sa úrovni jej spoločenskej hodnoty. Aktuálny stav pamiatok by tak bez štátnej podpory nedosahoval ani ich súčasnú úroveň.

Podľa záznamov Pamiatkového úradu SR sa približne 25 % nehnuteľných NKP nachádza v narušenom až dezolátnom stavebno-technickom stave. S vysokou pravdepodobnosťou však ide o príliš optimistický údaj. Pamiatkový úrad totiž nedisponuje databázou, v ktorej by boli pravidelne aktualizované všetky zmeny stavebno-technického stavu. Stavebno-technický stav vedený v databáze vyjadruje stav pamiatky v čase vyhlásenia objektu za kultúrnu pamiatku alebo po nahlásenej obnove pamiatky a nevyhnutne nereflektuje súčasný stav. Zavedenie systematickej kontroly stavu pamiatok je jedným z odporúčaných opatrení revízie výdavkov na kultúru.

Graf 37: Výdavky dotačnej schémy – Obnovme si svoj dom (mil. eur)

Pozn.: Celkové výdavky na dotácie vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu a dotácií poskytnutých formou kapitálových transferov, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie.

Zdroj: RIS MF SR

Výdavky na poskytnuté dotácie sa v rokoch 2018 až 2021 pohybovali okolo 4,1 mil. eur. Celkové výdavky boli na úrovni 12,7 mil. eur. Rozdiel medzi celkovými výdavkami a dotáciami tvoria najmä položky, ktoré nie sú

primárnym cieľom revízie – dotácie pre subjekty verejnej správy (1,5 mil. eur) a dotácie poskytované formou kapitálových transferov (6 mil. eur). Podmienkami získania sa od dotácií pokrytých revíziou nijako nelíšia. V predchádzajúcom období (2011 až 2017) boli celkové výdavky okolo 5,9 mil. eur. V roku 2018 sa oproti predchádzajúcemu roku objem poskytnutých dotácií zvýšil takmer dvojnásobne.

Tabuľka 21: Priemer rozdaných dotácií podľa podprogramu (roky 2020-2022)

Podprogram	Vyplatená suma (mil. eur)	Počet prijímateľov	Výška podpory (eur)	Úspešnosť žiadateľov (%)
1.1 Obnova kultúrnych pamiatok	5,0	321	15 735	53%
1.2 Obnova kultúrnych pamiatok v lokalitách svetového kultúrneho dedičstva	1,7	115	15 045	69%
1.3 Aktivity kultúrnej politiky a edičnej činnosti v oblasti ochrany pamiatkového fondu	0,3	38	7 486	73%
1.4 Obnova historických parkov a architektonických areálov v kritickom stavebno-technickom stave	0,8	40	21 434	75%
1.5 Komplexná rekonštrukcia národných kultúrnych pamiatok s prioritou ochrany a obnovy	4,8	9	527 888	19%
Spolu	12,6	523		

Pozn.: Údaje o výške podpory sú vrátane dotácií poskytnutých pre verejnú správu a dotácií poskytnutých formou kapitálových transferov, ktoré nie sú primárnym cieľom revízie.

Zdroj: MK SR

Dotácie sú súťaživé, príjemcami sú vlastníci, resp. správcovia národných kultúrnych pamiatok (NKP).

V praxi sú to súkromní vlastníci, ale aj cirkvi a samosprávy, prípadne neziskové organizácie. Žiadosti o poskytnutie dotácie na základe výzvy posudzuje komisia vzhľadom k vopred určeným kritériám. Príjemcov je vyše 500 ročne a priemerná výška získanej dotácie v prvých štyroch podprogramoch je 15 tis. eur. V podprograme Komplexná rekonštrukcia NKP priemerná výška prekračuje 500 tis. eur. Miera spolufinancovania je minimálne vo výške 5 %, v skutočnosti však býva vyššia, pretože projekty zriedkavo dostanú plnú požadovanú sumu. V roku 2018 bola miera spolufinancovania 14,8 %.

Zefektívnenie dotačnej schémy Obnovme si svoj dom môže priniesť implementácia opatrení Revízie výdavkov na kultúru. Na zlepšenie podmienok ochrany pamiatok, navrhla revízia opatrenia, ktoré by mali viesť k znižovaniu nákladovosti obnov pamiatok a stimulovať podporu kvalitných projektov obnovy pamiatok:

- vykonať analýzu najvhodnejšieho nástroja podpory ochrany pamiatok súkromníkov (napr. zavedenie daňového zvýhodnenia pre súkromných vlastníkov, financované znížením finančnej alokácie dotačného programu OSSD),
- zvýšenie miery spolufinancovania v dotačnom programe OSSD a zavedenie viacročnej podpory, čo by viedlo k podpore kvalitnejších projektov,
- obnovu štátnych pamiatok financovať z EÚ fondov – toto opatrenie už bolo splnené, na daný účel bolo vyčlenených 254 mil. eur (MK SR, 2022),
- kategorizácia pamiatok podľa ich významu by umožnila prioritizovať financovanie obnov pamiatok v štátnom vlastníctve, pričom by bolo možné prioritizovať aj dotácie poskytnuté cez OSSD.

Splnenie všetkých opatrení Revízie výdavkov na kultúru by umožnilo z dotačnej schémy OSSD vyčleniť pamiatky v súkromnom aj štátnom vlastníctve, čo by zvýšilo dostupnú finančnú alokáciu pre ostatných oprávnených žiadateľov. Zavedenie vyššej miery spolufinancovania by zároveň umožnilo podporovať skutočne kvalitné projekty motivovaných vlastníkov. Záverečná správa revízie porovná objem poskytovaných financií so zahraničím a posúdi možnosti iných zdrojov financovania.

6.6. Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí (Kultúrne poukazy)

Kultúrne poukazy sú určené pre žiakov základných a stredných škôl a ich učiteľov, na úhradu vstupného do kultúrnych inštitúcií, pre ktoré ide o súťaživú dotáciu. Cieľom schémy je zlepšovanie vzťahu detí a mládeže ku kultúre. Jedná sa o jednu z mála schém, ktorá priamo podporuje dopyt po kultúre.

Sledované je jeden výsledkový ukazovateľ – počet uplatnených poukazov. Ide o administratívne náročnú schému, ktorá by mohla byť nahradená „krúžkovným“ schváleným v júni 2022. Výdavky na schému sú v priemere na úrovni 2 mil. eur ročne.

Kultúrne poukazy predstavujú pre žiakov základných a stredných škôl formu finančnej úľavy z výšky vstupného do vybraných kultúrnych inštitúcií. Cieľom schémy je zlepšovať vzťah detí a mládeže ku kultúrnym hodnotám. Potenciálnym benefitom pravidelných návštev kultúrnych inštitúcií je, aby sa neskôr z detí stali platiaci konzumenti kultúry, čo by prispelo k celkovému zvýšeniu pasívnej kultúrnej participácie aj navýšeniu príjmov inštitúcií. Schéma priamo podporujúca dopyt po kultúre od mladého veku môže aspoň čiastočne riešiť problém nedostatočných informácií pri spotrebe kultúrnych statkov (Box 10). Sledované je jedno KPI: počet uplatnených kultúrnych poukazov (resp. vyplatená suma). Ukazovateľ neumožňuje vyhodnotenie schémy relevantným spôsobom. Smerodajnejšie by bolo sledovať, či sa skutočne zlepšuje vzťah detí ku kultúre a či kultúru vyhľadávajú aj neskôr ako platiaci zákazníci.

Výdavky na kultúrne poukazy tvoria v priemere 2 mil. eur ročne. Poukazy sa poskytujú pre žiakov základných a stredných škôl a ich pedagógov v celkovej výške 3 eurá (v minulosti 6 eur). V roku 2019 boli vydané poukazy v celkovej hodnote 2,8 mil. eur, uplatnilo sa 2,3 mil. eur. **Pre kultúrne inštitúcie ako príjemcov poukazov je dotácia sťaživá,** pre školy ide o nárokovateľnú dotáciu. V roku 2019 poukazy získalo 342 inštitúcií, pričom jedna inštitúcia priemerne získala 7 tis. eur.

Ide o administratívne náročnú schému najmä s ohľadom na výšku prerozdelených finančných prostriedkov. Pri distribúcií poukazov za 2,3 mil. tvoria náklady na ich tlač, distribúciu a potrebné informačné systémy približne 7 % sumy (MF SR, MK SR, 2020, s. 105). Školy sa pre získanie poukazov musia každoročne elektronicky zaregistrovať, papierové poukazy im následne distribuuje ministerstvo, poukazy sú využiteľné po ich aktivácii školou. Kultúrne inštitúcie sa takisto musia zaregistrovať a splniť kritériá, aby sa o preplatenie poukazov mohli uchádzať.

Opatrenia revízie výdavkov zamerané na zníženie prevádzkových nákladov schémy, umožnenie zhodnotenia jej efektivity a zrušenie povinnosti opätovnej registrácie škôl zatiaľ neboli implementované. Na splnenie opatrení by bolo potrebné obstaráť nový informačný systém s lepšími funkcionalitami, ktorý by umožnil elektronizáciu systému, zrušenie každoročnej registrácie škôl aj hodnotenie efektivity programu.

Zároveň bolo v júni 2022 schválené „krúžkové“, ktoré môže pokryť časť aktivít zabezpečovaných kultúrnymi poukazmi. Výhodou systému papierových poukazov v porovnaní s „krúžkovným“ založenom na princípe organizovaných krúžkov je, že pri súčasnom nastavení môžu rodičia sami vziať deti napr. do divadla. Výhodou „krúžkovného“ je, že by ho deti mohli využiť nielen na pasívnu kultúrnu participáciu, ale aj na návštevu umeleckých krúžkov. V prípade vôle zachovať tento typ podpory je potrebné zvážiť iné, menej administratívne náročné nastavenie (napr. presunúť príspevok do normatívu na žiakov alebo umožniť žiakom vstupy do múzea zadarmo počas pracovných dní v sprievode pedagóga). Ministerstvo kultúry v návrhu rozpočtu na rok 2023 peniaze na kultúrne poukazy nerozpočtuje, ako účel poskytovania dotácií však naďalej ostávajú v zákone č. 299/2020 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MK SR.

6.7. Podpora aktivít Matice slovenskej

Cieľom Matice je systematicky rozvíjať duchovný, národný, kultúrny a spoločenský život všetkých príslušníkov slovenského národa, ale aj ostatných spoluobčanov žijúcich na území Slovenskej republiky. Dotácia pre Maticu tvorí väčšinu jej príjmov a slúži na plnenie úloh, ktoré jej vyplývajú zo zákona. Absentuje však analytickejšie vyhodnocovanie plnenia týchto úloh aj vlastných cieľov Matice. Stanovené ciele neumožňujú posúdenie prínosov podpory Matice. Úlohy zverené Matici by mohli

zabezpečovať iné, už existujúce organizácie. Transfer pre Maticu sa pohybuje na úrovni 1,6 mil. eur⁵⁹ ročne.

Matica je príjemcom dotácie (zo štátneho rozpočtu) formou transferu poskytovaného skrz kapitolu Ministerstva kultúry. Dotácia dlhodobo tvorí väčšinu príjmov Matice, pričom podiel vlastných zdrojov sa v posledných rokoch znižuje. Spolufinancovanie z matičných zdrojov bolo v roku 2021 na úrovni 12 %. Viac ako polovica transferu (53 %) pokrývala mzdové náklady. Príspevok slúži na zabezpečenie úloh, ktoré Matici vyplývajú zo zákona. Časť príjmov Matice samotná rozdelí formou dotácií medzi miestne matičné odbory.

Okrem úloh uložených zákonom⁶⁰ si Matica ciele a úlohy stanovuje aj vo vlastných strategických dokumentoch. Vyhodnocovanie ich plnenia však prebieha len formálne – ako odpočet zorganizovaných podujatí či vydaných publikácií. Sledované je jedno KPI: Udržiavať stabilnú úroveň podpory kultúrnych aktivít zrealizovaných v ostatných troch rokoch (9 podporených projektov ročne). Výstupový ukazovateľ nesleduje kvalitu aktivít a KPI má slabú relevanciu pre posúdenie schémy.

Záverečná správa revízie prehodnotí, ktoré úlohy zverené Matici by mohli zabezpečovať iné, už existujúce organizácie (napr. archív by sa mohol zabezpečiť cez Slovenský národný archív, vedu a výskum by mohla pokryť SAV). Pri podpore kultúrnych aktivít by sa Matica mohla uchádzať o podporu z programov dotačných fondov. Nutnosť splnenia požadovaných kritérií a hodnotenie odbornou komisiou by prispeli k zvýšeniu kvality matičných aktivít.

6.8. Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva

Hlavným cieľom dotačnej schémy je uľahčiť osobám so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodneným skupinám obyvateľstva⁶¹ prístup ku kultúre. Cieľom je odstraňovať fyzické, mentálne a informačné bariéry týchto osôb pri participácii na kultúre. Podporované sú tiež publikačné aktivity zamerané na podporu dostupnosti kultúry ľudí so zdravotným postihnutím a inak znevýhodnených skupín obyvateľstva. Program je určený aj na podporu fyzickej debarierizácie súvisiacej s oblasťou kultúry a umenia.

Výdavky na schému tvoria priemerne 0,9 mil. eur ročne. Podporených býva zhruba 186 prijímateľov sumou 5 tis. eur. Minimálna výška spolufinancovania je 5 %, v podprograme fyzická debarierizácia je to 20 %.

Schéma bude vyhodnotená v záverečnej správe revízie.

⁵⁹ Od roku 2021 sa znížil na 1,3 mil. eur. V 05/2022 bol transfer novelizáciou zákona zvýšený na 1,5 mil. eur.

⁶⁰ Upevňovať slovenské vlastenectvo; prehľbovať vzťah občanov k slovenskej štátnosti; robiť základný slovakistický výskum; podieľať sa na rozvoji miestnej a regionálnej kultúry; pôsobiť najmä na mládež v duchu národných, mravných a demokratických hodnôt; a pod.

⁶¹ Jedná sa napr. o MRK, migrantov, deti zo znevýhodneného prostredia a pod.

7. Dotácie na výskum a vývoj

- Ekonomická teória zdôrazňuje štátnu podporu najmä základného výskumu. Výdavky do základného výskumu so sebou nesú najvyššie riziká pre investora a to hlavne pre nedostatočnú právnu ochranu jeho výsledkov, na ktorých neskôr môže stavať ďalší výskum. Základný výskum je na Slovensku podporovaný napríklad prostredníctvom Všeobecnej výzvy na podporu výskumu a vývoja (približne 24 mil. eur ročne, 65 % prostriedkov subvencie) alebo stimulmi pre výskum a vývoj.
- Dotácie na výskum a vývoj zo štátneho rozpočtu dosahujú priemerne 80 mil. eur ročne. Subvencie tvoria 42,6 mil. eur, daňové výdavky 37,1 mil. eur.
- Slovensko dosahuje vo výskume a vývoji v porovnaní so zahraničím slabé výsledky. Na zlepšenie nestačí len zefektívnenie systému podpory, dôležité sú reformy navrhnuté v Pláne obnovy a odolnosti.
- Financie rozdeľuje viacero subjektov a ich koordinácia je nedostatočná. Informácie o možnostiach podpory nie sú dostupné na jednom mieste.
- Subvencie na podporu výskumu a vývoja sú prevažne prerozdeľované výskumníkom vo verejnom sektore (86 % výdavkov), podpora súkromného sektora je nízka.
- Schémam chýbajú merateľné ciele, podľa ktorých by bolo dostatočne možné spätne vyhodnocovať účinnosť podpory a teda aj efektívnosť schémy. Schémy treba podrobiť kvalitnému a nezávislému hodnoteniu výsledkov, aby sa dosiahla najlepšia hodnota za peniaze.
- Daňové úľavy v podobe superodpočtu a patentboxu sú menej ciele a väčšinou ich využívajú väčšie etablované firmy na krátkodobý aplikovaný výskum. Superodpočet prináša najvyššiu hodnotu pre štát pri podpore malých a stredných podnikov. Patentbox sa v praxi prakticky nevyužíva.

Tabuľka 22: Dotačné schémy vo výskume a vývoji, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Subvencia	7.1	Všeobecná výzva (APVV)	35,7
Subvencia	7.2	Stimuly pre výskum a vývoj (MŠVVŠ)	5,2
Subvencia	7.3	Ostatné dotácie MŠVVŠ SR	0,8
Subvencia	7.4	Výskum a vývoj na podporu obrany štátu	0,9
Daňové výdavky	7.5	Úľava na dani (superodpočet VaV)	35,9*
Daňové výdavky	7.6	Patent box	1,2
Spolu			79,7

* za rok 2021 ešte nepodali daňové priznania všetky firmy z dôvodu možnosti odkladu do 30.9.2022. Konečný objem daňového výdavku môže byť ešte vyšší. Zdroj: ÚHP a IFP na základe údajov MF SR

Verejné výdavky na výskum a vývoj

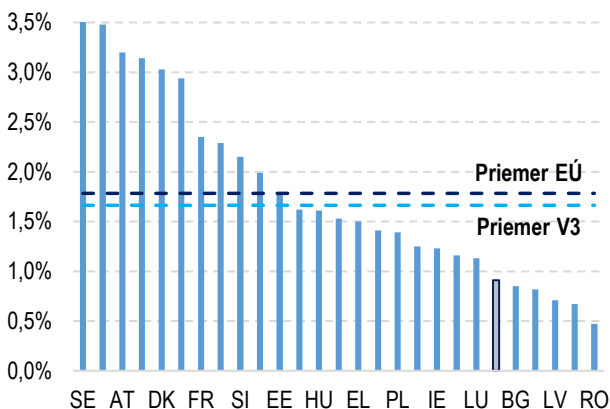
Slovensko dáva na výskum a vývoj (VaV) výrazne menej ako väčšina krajín EÚ a najmenej zo všetkých krajín V4. Slovensko v roku 2020 vynaložilo na VaV zo súkromných a verejných zdrojov 839 mil. eur (0,9 % HDP), čo je výrazne menej ako priemer EÚ (1,8 %) a ostatných krajín V4 (1,7 %). Slovenský výskum a vývoj je dlhodobo podfinancovaný. **Podpora výskumu a vývoja patrí medzi hlavné faktory vysokého a udržateľného hospodárskeho rastu.** Krajiny s vysokou úrovňou výdavkov na VaV majú v priemere aj vyššiu hospodársku výkonnosť a teda aj vyššiu životnú úroveň (Graf 39).

Dôležitou súčasťou financovania VaV je rozdeľovanie verejných prostriedkov prostredníctvom súťažných dotácií. Subvencie zo štátneho rozpočtu, vyplácané prostredníctvom súťažných dotácií dosahujú priemerne 42,6 mil. eur ročne (2019-2021). Najväčšiu časť prostriedkov poskytuje Agentúra na podporu výskumu a vývoja vo forme všeobecnej výzvy (35,7 mil. eur), Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu (6 mil. eur) a Ministerstvo obrany (0,9 mil. eur). Ďalšiu podporu VaV zabezpečujú grantové agentúry VEGA a KEGA (spolu 21,2 mil. eur ročne), avšak tieto sú určené pre vysoké školy, SAV, alebo vedeckovýskumných zamestnancov z rezortu školstva.

Štrukturálne fondy – jeden z hlavných zdrojov súťažného financovania výskumu a vývoja predstavujú v priemere 55 mil. eur ročne.⁶²

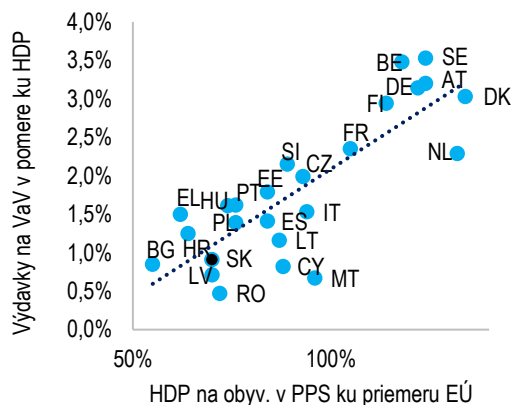
Daňové výdavky predstavujú priemerne 37,1 mil. eur ročne. Podpora VaV formou úľavy na dani (Superodpočet), dosahuje v priemere 35,9 mil. eur ročne, ďalších 1,2 mil. eur tvoria daňové úľavy na príjmy z patentov (Patentbox).

Graf 38: Výdavky na VaV v porovnaní s HDP krajín EÚ, 2020

Zdroj: Eurostat

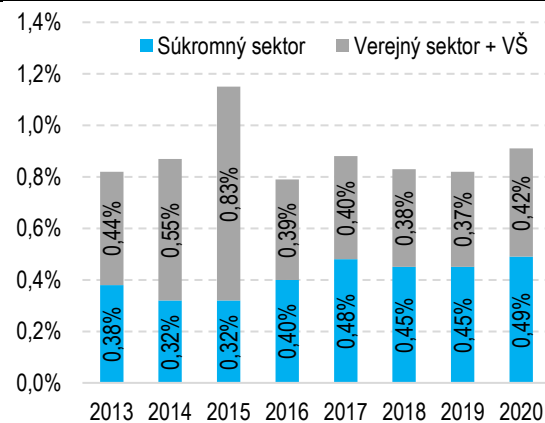
Graf 39: Porovnanie výdavkov na VaV s hospodárskou výkonnosťou krajín EÚ, 2020

Zdroj: Eurostat

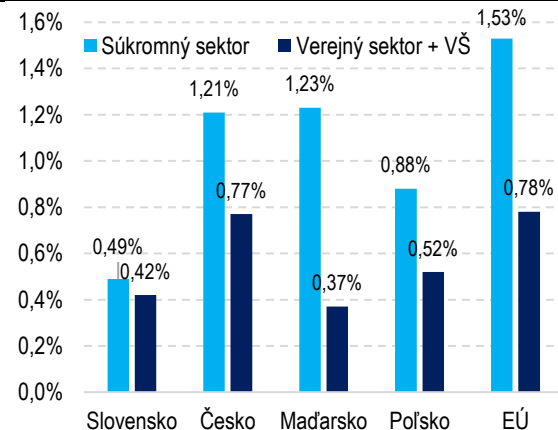
Výdavky na výskum a vývoj sú na Slovensku stále do veľkej miery ťahané verejným sektorom. Slovensko má v rámci V4 najnižší podiel výdavkov na VaV zo súkromného sektora v pomere ku celkovým výdavkom (súkromný sektor tvorí 53 % výdavkov na VaV, pričom priemer v EÚ bol v roku 2020 na úrovni 66 %). Súkromný sektor však od roku 2013 zvyšuje svoj podiel na celkových výdavkoch na VaV, čo predstavuje pozitívny trend. Z verejných zdrojov investuje Slovensko do vedy a výskumu na úrovni 0,4% HDP, pričom odporúčaný benchmark EÚ je 1% z verejných zdrojov a ďalšie 2% HDP zo súkromných zdrojov. Verejná grantová podpora má stimulačný efekt na zvýšenie súkromných výdavkov (Box 11).

Graf 40: Podiel výdavkov na VaV v pomere ku HDP z hľadiska sektorov, Slovensko

Zdroj: Eurostat

Graf 41: Podiel výdavkov na VaV v pomere ku HDP z hľadiska sektorov krajín V4 a EÚ, 2020

Zdroj: Eurostat

Box 11: Dotácie vo výskume a vývoji – teoretické východiská

Ekonomická teória zdôrazňuje štátnu podporu najmä základného výskumu. Výdavky do základného výskumu so sebou nesú najvyššie riziká pre investora a to hlavne pre nedostatočnú právnu ochranu jeho výsledkov. James Watson a Francis Crick získali za objav štruktúry DNA len nepatrný zlomok výnosov projektu.

⁶² Dotáčňé schémy určené len pre verejný sektor nie sú predmetom revízie. Posudzované sú len dotácie poskytované zo štátneho rozpočtu.

Jedným z riešení by bolo rozšíriť ochranu duševného vlastníctva aj na výsledky základného výskumu, no to by obmedzilo širiteľnosť výsledkov a možnosti výskumníkov a vedcov stavať na existujúcich poznatkoch. Z tohto dôvodu štát radšej poskytuje finančnú podporu na základný výskum, keďže pre súkromný sektor je takáto investícia vysoko riziková.

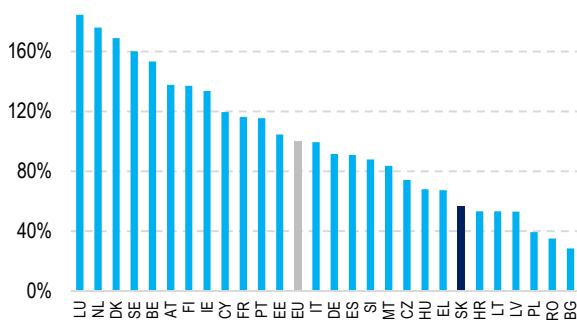
Vládne výdavky do výskumu a vývoja stimulujú súkromný sektor ku participácii. Previazanosť a vzájomná závislosť medzi výdavkami z verejného a súkromného sektora do oblasti VaV ukazuje, že zvýšenie verejných výdavkov do VaV často vedie ku rastu súkromných výdavkov do tohto sektora (Falk, 2006). Podľa Guellec et al.(2000) jedno euro verejnej podpory firmám spôsobí nárast súkromných výdavkov na VaV o 1,7 eur.

Dotácie na podporu súkromného sektora do oblasti VaV sú najviac zdôvodniteľné pri malých podnikoch. Tie firmy často nedisponujú potrebným objemom financií pri kapitálovo náročných projektoch v oblasti VaV a tým sú značne limitované. Rovnako tak pre tieto firmy predstavuje investícia do projektov VaV vysoké riziko v porovnaní s potenciálnymi výnosmi úspešného projektu (Srhoj et al, 2020).

Výsledky výskumu a vývoja a efektívnosť systému podpory

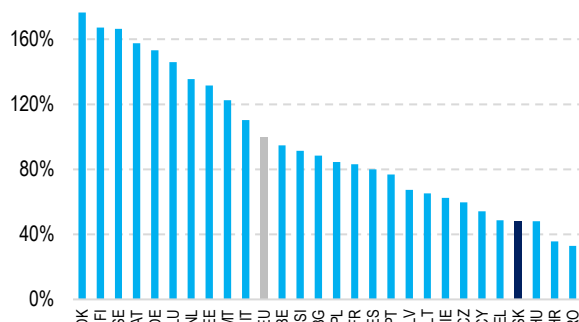
Slovensko dosahuje vo vede a výskume v porovnaní so zahraničím slabé výsledky. Kvalita a produktivita výskumu na Slovensku je všeobecne nízka, málo podnikov inovuje a chýba výraznejšia spolupráca verejného a súkromného sektora. V rámci rebríčka European innovation scoreboard (EIS) je Slovensko 5. najhoršia krajina. Slovensko zaostáva aj v mnohých podindikátoroch, z ktorých hodnotenie pozostáva, napríklad atraktivity výskumného systému na Slovensku (56 % priemeru EÚ) alebo aktivity v oblasti duševného vlastníctva (48 % priemeru EÚ)⁶³.

Graf 42: Atraktivita výskumného systému v porovnaní s priemerom EÚ, 2021

Zdroj: EIS

Graf 43: Aktivita v oblasti duševného vlastníctva v porovnaní s priemerom EÚ, 2021

Zdroj: EIS

Systém podpory vedy a výskumu na Slovensku má viacero nedostatkov. Chýba strategický prístup, financovanie rozdeľuje viacero subjektov a ich koordinácia je nedostatočná (Európska Komisia, 2020). Systém súťažného financovania je fragmentovaný a neprehľadný, čo často vedie k duplicite aktivít, cieľov a opatrení a následnej nedostatočnej výkonnosti sektora. V súčasnosti je riadenie rozdelené medzi 4 ministerstvá a ich implementačné agentúry (ÚHP, 2022)⁶⁴. Pre žiadateľov neexistuje možnosť, ako jednoduchým spôsobom získať informáciu o pripravovaných alebo vyhlásených výzvach, prípadne o možnostiach podpory - absentuje jednotný a prehľadný informačný portál, ktorý je bežnou praxou v zahraničí. Absencia stratégie a slabá koordinácia spôsobuje neprehľadnosť a nemožnosť plánovania financovania najmä dlhodobých projektov. Štrukturálne fondy

⁶³ Hlboko zaostávame vo vedeckých publikáciách, ktoré patria medzi top 10 % najcitovanejších vo svete (43% priemeru EÚ, 2021), alebo v podiele zahraničných doktorandov študujúcich na Slovensku (52% priemeru EÚ, 2021). Slovensko má dlhodobo slabé výsledky najmä v počte patentových žiadostí (18% priemeru EÚ, 2021), dizajnových prihlášok (40% priemeru EÚ, 2021) a žiadostí o udelenie ochrannej známky (76% priemeru EÚ, 2021).

⁶⁴ Projekty podporené zo štátneho rozpočtu sú roztrúsené medzi odkazmi na APVV, VEGA, KEGA, portálom CVTI a stránkami jednotlivých ministerstiev. Projekty financované z Európskych zdrojov sú zverejnené cez Výskumnú agentúru a ostatné implementačné agentúry, pričom koordinátorom prestížnych projektov Horizont 2020 je CVTI na vlastnej stránke. APVV zároveň finančne podporuje predkladanie projektov Horizont 2020. (Princípy grantovej podpory, 2022)

majú aj vďaka vysokej administratívnej záťaži na strane poskytovateľov a prijímateľov obmedzený dopad na výkonnosť výskumu a vývoja .

Výrazný posun vpred predstavujú reformy navrhnuté v Pláne obnovy a odolnosti. Ich súčasťou je nadrezortná koordinácia, zavedenie dlhodobého strategického plánovania, zjednodušenie postupov a jednotná komunikácia navonok, v súlade s výzvami Rady EÚ (Európska komisia, 2020). Nadrezortnú koordináciu a strategické smerovanie prinesie Sekretariát Rady vlády pre vedu, techniku a inovácie. S cieľom posilniť efektivitu vynakladaných zdrojov a zabezpečiť rovnaký horizontálny prístup k verejným zdrojom grantovej podpory budú navrhnuté tzv. princípy dobrého riadenia a efektívnosti investícií do VaV.

1. **Verejnú financovanie výskumu a vývoja by malo byť založené na výsledkoch.** Systematické vyhodnocovanie výsledkov zabezpečuje transparentnosť a informuje daňových poplatníkov ako aj stakeholderov o efektívnosti využívania verejných zdrojov. Zároveň pomáha identifikovať medzery v procesoch a vytvára priestor na zvýšenie efektívnosti a pridanej hodnoty programov. Pravidelné vyhodnocovanie výsledkov programov výskumu a vývoja je v zahraničí bežnou praxou (ÚHP, 2022).
2. **Financovanie výskumu a vývoja by malo podporovať zdravú súťaživosť medzi subjektami.** Účelom rozdeľovania prostriedkov na súťažnom princípe je alokovať obmedzené finančné zdroje určené na podporu výskumu a vývoja na tie najlepšie projekty podľa jasných a transparentných kritérií v službe konkrétnych spoločenských cieľov (ÚHP, 2022). Výzvy sú najvyužívanejší spôsob alokácie zdrojov na podporu VaV. Tento typ podpory môže zabezpečiť ciele na konkrétne oblasti výskumu a vývoja, napr. zelené technológie alebo sociálne inovácie a na firmy, ktoré nemajú inú podporu (napr. mladé firmy bez dostatočných zdaniteľných príjmov zato s vysokým potenciálom rastu). Zahraničné skúsenosti varujú, že podpora by nemala byť automatická. Je dôležité, aby bola založená na súťažných, objektívnych a transparentných podmienkach (OECD, 2021a), čo na Slovensku často chýba (MF SR, 2020).
3. **Kvalitu výberového procesu by pomohlo zabezpečiť rozsiahlejšie zapájanie zahraničných expertov.** Slovenský systém sa vyznačuje nedostatkom hodnotiteľov, slabým využívaním zahraničných kapacít, a pasívnym prístupom agentúr. Výber hodnotiteľov projektov v malých krajinách komplikuje problém konfliktu záujmov. Malé vysoko inovatívne krajiny ako napríklad Dánsko a Fínsko tento problém riešia výrazným zapojením zahraničných odborníkov do hodnotenia. Od roku 2022 bola na Slovensku zavedená povinnosť medzinárodného hodnotenia projektov VaV nad 200 tis. eur zahraničnými hodnotiteľmi, aby sa zvýšila transparentnosť rozhodovania. Podobný princíp by sa mal uplatňovať aj v iných oblastiach, kde hrozí konflikt záujmov alebo kde je vhodné zapojiť širšiu medzinárodnú expertízu.
4. **Oveľa väčší dôraz treba klásť na spoločný výskum medzi verejným a súkromným sektorom a zmluvný výskum** (outsourcing komerčného výskumu verejným inštitúciám). Spolupráca súkromného a verejného sektora je v krajinách s rozvinutým výskumom a vývojom kľúčová. Možnosťou sú schémy na princípe podielového financovania alebo matching grantov (spolufinancovania), ktoré motivujú súkromný sektor k investovaniu do vedy a výskumu. Súčasťou reformy plánu obnovy je vytvorenie mechanizmu dodatočnej podpory projektov do ktorých je priemysel sám ochotný investovať.
5. **Jednoduchý, transparentný, predvídateľný a výsledkovo orientovaný systém grantového financovania umožní žiadateľom robiť lepší výskum a inovácie.** Dôležité je vytvorenie jednotného miesta, kde môže žiadateľ získať všetky informácie o grantových výzvach bez ohľadu na zdroj alebo subjekt, ktorý ich prerozdeľuje. Výzvy by sa mali riadiť jednotnou metodikou, po vzore zahraničia by menšie grantové schémy mali mať jednoduchšie prihlasovanie a finančnú administráciu.

Box 12: Dobrá prax v poskytovaní grantovej podpory výskumu a vývoja

Zo zahraničia sa princípmi dobrého riadenia vieme inšpirovať vo všetkých fázach procesu od prípravy a vyhlásenia výziev cez výber projektov až po monitoring a následné hodnotenie podporných programov.

Detailnejšie informácie poskytujú [Princípy grantovej podpory výskumu, vývoja a inovácií \(2022\)](#), slúžiace ako podklad do verejnej diskusie v rámci prípravy stratégie a metodických usmernení.

Výzvy a predkladanie žiadostí o podporu

- Informácie o možnostiach podpory by mali byť dostupné na **jednom užívateľsky prívetivom portáli**
- Výzvy je potrebné **koordinovať tematicky a časovo**, na základe národnej stratégie a zverejneného harmonogramu

Ex-ante hodnotenie a výber projektov

- Kvalitu výberového procesu by pomohlo zabezpečiť **rozsiahlejšie zapájanie zahraničných expertov**
- Výberové procesy tiež zefektívni **jednotná databáza hodnotiteľov** pre projekty VaV
- **Kritériá výberu** je potrebné nastaviť tak, aby dokázali identifikovať originalitu a motivovali záujemcov rozmyšľať nad širšími spoločenskými prínosmi

Monitoring a následné hodnotenie

- Podporné programy treba podrobiť **kvalitnému a nezávislému hodnoteniu výsledkov**, aby sa dosiahla najlepšia hodnota za peniaze
- Hodnotenie by malo byť plánované v predstihu, aby sa zabezpečila dostupnosť potrebných dát a ich zber pred implementáciou, počas aj po ukončení programu
- Všetky hodnotenia musia byť promptne zverejnené

Zdroj: Princípy grantovej podpory výskumu, vývoja a inovácií, ÚHP 2022

7.1. Všeobecná výzva

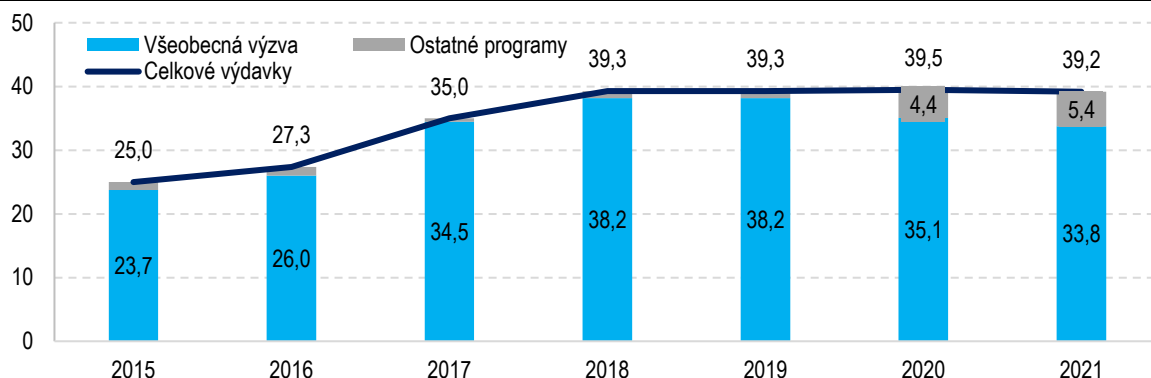
Grantová schéma na podporu výskumu a vývoja pre súkromný a verejný sektor prostredníctvom Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV). Cieľom schémy je zvýšiť konkurenciu a súťaživosť medzi žiadateľmi. Dotáciu dostávajú najlepšie projekty podľa posúdenia komisiou APVV. Žiadateľ je po ukončení projektu povinný počas troch rokov informovať agentúru o spoločenských a ekonomických prínosoch výsledkov projektu. Podpora súkromného sektora je nízka, priemerne 94 % výdavkov schválených žiadostí smerovalo verejnému sektoru (najmä SAV a vysoké školy).

Všeobecná výzva slúži na podporu špičkového základného a aplikovaného výskumu a vývoja vo všetkých odboroch vedy a techniky. Určená je pre fyzické a právnické osoby, bez obmedzenia príslušnosti k sektoru. Výzva nemá dopredu určené vecné zameranie projektov VaV – konkrétne zameranie, ciele a vecnú náplň určuje sám žiadateľ. V súlade s ekonomickou teóriou schéma podporuje najmä základný výskum, keďže kvôli nedostatočnej právnej ochrane výsledkov nesú tieto výdavky najväčšie riziká pre investora. Podporu prideluje Agentúra na podporu výskumu a vývoja – hlavná grantová agentúra na Slovensku podporujúca základný a aplikovaný výskum a vývoj. Cieľom aktivít agentúry je zvyšovať kvalitu výskumno-vývojového potenciálu Slovenska a tým prispievať k zvyšovaniu úspešnosti slovenských subjektov v rámci medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce.

Agentúra monitoruje spoločenské a ekonomické prínosy podporených projektov. Žiadateľ je po ukončení projektu povinný počas troch rokov agentúru informovať o prínosoch dosiahnutých výsledkov. Sledované sú publikácie a citácie, patenty a vynálezy, aplikované výsledky s definovanými ekonomickými ukazovateľmi, výstupy do vzdelávania a popularizácie vedy a tiež pridaná hodnota projektu výskumu a vývoja. Základným cieľom schémy je zvýšiť kvalitu výskumu a vývoja prostredníctvom súťaže všetkých žiadateľov v konkurenčnom prostredí. Súťaživý spôsob výberu podporených projektov motivuje žiadateľov o predloženie čo najaktuálnejších a najoriginálnejších projektov, čo zvyšuje kvalitu sektora VaV.

V rokoch 2019-2021 boli v priemere podporené projekty vo výške 35,7 mil. eur. Priemerne 94 % výdavkov schválených žiadostí smerovalo verejnému sektoru (najmä SAV a vysoké školy), podpora súkromného sektora je nízka. Agentúra monitoruje kvalitu v priebehu trvania projektu - financovanie projektov môže trvať maximálne 48 mesiacov, agentúra však poskytuje prostriedky vždy na obdobie jedného rozpočtového roka. Pokračujúce projekty (projekty, ktorých financovanie začalo v predchádzajúcich rokoch a má naďalej pokračovať) sú každoročne hodnotené, v prípade zistenia nedostatkov agentúra môže ich financovanie pozastaviť. Pre nepodnikateľské subjekty môže agentúra poskytnúť finančné prostriedky na základný, aplikovaný výskum a vývoj až do výšky 100 % oprávnených nákladov, u ostatných subjektov je intenzita podpory nižšia.

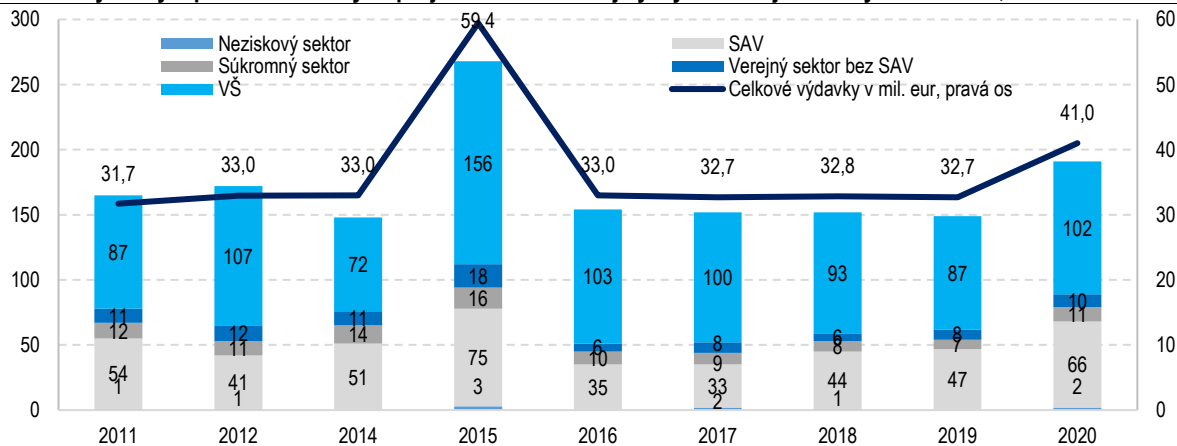
Graf 44: Poskytnutá podpora APVV podľa jednotlivých výziev / programov, mil. eur

Zdroj: APVV

Všeobecná výzva je súťaživá, v roku 2020 bola schválená menej ako tretina podaných žiadostí. V roku 2020 bolo predložených 622 žiadostí s požadovanou podporou vo výške 143 mil. eur. Na základe hodnotenia kvality komisiou APVV bola schválená len tretina projektov (191 projektov vo výške 41 mil. eur). Kvalitu predložených projektov posudzuje komisia APVV na základe 5 kritérií: aktuálnosť a vedeckosť cieľov, originalnosť projektu, štruktúra projektu, odborné predpoklady riešiteľa a odborné predpoklady riešiteľského kolektívu.

Graf 45: Výdavky a počet schválených projektov všeobecnej výzvy v rámci jednotlivých sektorov, mil. eur

*v 2013 výzva prerušená

Zdroj: APVV

Okrem všeobecnej výzvy podporuje APVV vedu a výskum aj prostredníctvom iných projektov v priemernej výške 3,6 mil. eur ročne (2019-2021). Najväčším z programov je PP-COVID 2020 (priemerne 2,7 mil. eur), ktorý podporuje projekty v oblasti výskumu a vývoja v súvislosti s ochorením covid-19. Program bilaterálnej a multilaterálnej spolupráce krajín v oblasti výskumu a vývoja zahŕňa podporu spoločných projektov Slovenska so zahraničnými partnermi (priemerne 0,65 mil. eur). V rámci programu DO7RP agentúra dofinancuje projekty podporené Európskou komisiou (50 tis. eur, 2019-2021). Ďalším programom agentúry je PP H-EUROPE 2021, ktorého úlohou je stimulovať účasť slovenských organizácií výskumu a vývoja v rámci programu Európskej únie

pre výskum a inovácie na roky 2021 až 2027 - Horizon Europe (ide o pokračujúci program PP-H 2020, 70 tis. eur 2019-2021). Program Dunajskej stratégie podporuje spoločné projekty v oblasti výskumu a vývoja medzi krajinami dunajského regiónu a Francúzska (50 tis. eur, 2019-2021).

7.2. Stimuly pre výskum a vývoj

Schéma pre podnikateľov na podporu základného alebo aplikovaného výskumu, experimentálneho vývoja, vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti projektu, zabezpečenie ochrany priemyselného vlastníctva alebo dočasné pridelenie vysokokvalifikovaného zamestnanca výskumu a vývoja. Stimuly sú poskytované vo forme dotácie zo štátneho rozpočtu a úľavy na dani z príjmov.

Cieľom stimulov je finančne podporiť výskum, zvýšiť personálne kapacity v oblasti výskumu a vývoja a zvýšiť objem finančných prostriedkov podnikateľskej sféry do výskumu a vývoja. Schéma je súťaživá, prijemcovia sú vyberaní na základe odborných posudkov a hodnotenia komisie. Schéma nemá stanovené kľúčové ukazovatele, podľa ktorých by sa vyhodnocovala efektívnosť.

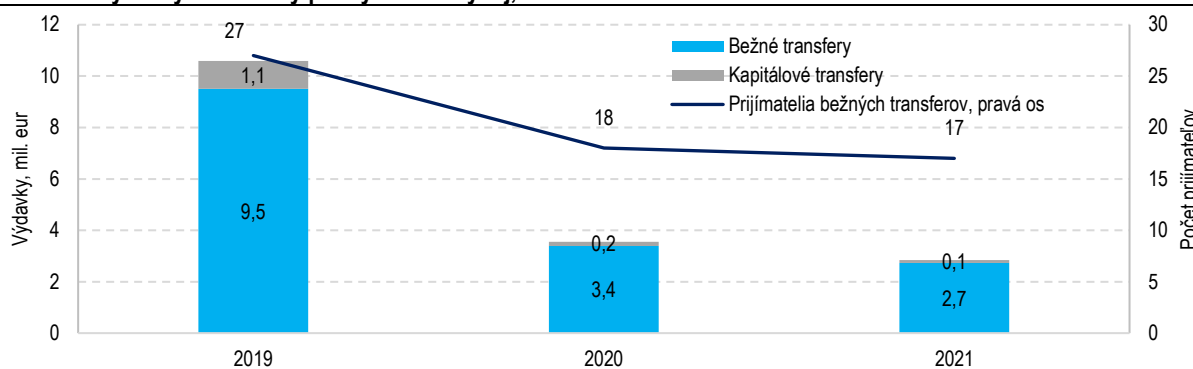
Cieľom schémy je ponúknuť podnikateľom stimuly na výskum a vývoj. Podporovaný je základný a aplikovaný výskum, ako aj experimentálny vývoj, vypracovanie štúdie uskutočniteľnosti projektu, zabezpečenie ochrany priemyselného vlastníctva alebo dočasné pridelenie vysokokvalifikovaného zamestnanca výskumu a vývoja. Vládne výdavky do výskumu a vývoja stimulujú súkromný sektor ku participácii. Previazanosť a vzájomná závislosť medzi výdavkami z verejného a súkromného sektora do oblasti VaV ukazuje, že zvýšenie verejných výdavkov do VaV často vedie ku rastu súkromných výdavkov do tohto sektora (Falk, 2006). Podľa Guellec et al.(2000) jedno euro verejnej podpory firmám spôsobí nárast súkromných výdavkov na VaV o 1,7 eur. Snaha zvýšiť personálne kapacity v oblasti výskumu a vývoja je tiež v súlade s ekonomickou teóriou – výskum a vývoj prinášajú viaceré spoločenské benefity, ktoré nie je možné oceniť trhovo (napr. klimatické zmeny). Budovanie kapacít prináša v dlhom horizonte spoločenský prospech.

Chýbajú kľúčové ukazovatele, podľa ktorých by sa efektívnosť schémy vyhodnocovala. Viaceré ciele schémy sú kvantifikovateľné, existuje tak priestor na ich monitoring a následné vyhodnocovanie. Príkladom je zvyšovanie personálnych kapacít v oblasti výskumu a vývoja alebo zvyšovanie objemu finančných prostriedkov podnikateľskej sféry do výskumu a vývoja. Dôležité je zabezpečiť kvalitné hodnotenie výsledkov, ktoré umožní zabezpečiť cielenie podpory na konkrétne oblasti výskumu a vývoja, ako aj transparentnosť a informovanosť daňových poplatníkov o efektívnosti využívania verejných zdrojov.

V rokoch 2019 – 2021 boli stimuly poskytnuté v priemernej výške 5,2 mil. eur, ďalších 450 tis. eur predstavovali kapitálové transfery. Finančné prostriedky sú vopred rozdelené do tematických oblastí, v prípade nevyčerpania prostriedkov je možné ich uplatniť v inej oblasti, v ktorej sa preukáže nedostatok prostriedkov. Podpora smeruje do 5 tematických oblastí: 1) Biomedicína a inteligentné technológie, 2) Biotechnológie, pôdohospodárstvo a životné prostredie, 3) Industry 4.0, 4) Dopravné systémy, 5) Dátové hospodárstvo a bezpečnosť IKT. Stimuly pozostávajú z poskytnutia dotácie zo štátneho rozpočtu alebo z úľav na dani z príjmov. Počnúc rokom 2022 nie je poskytovaná podpora prostredníctvom stimulov, keďže dobehli projekty z poslednej výzvy vyhlásenej v roku 2018.

Podporených je priemerne 21 podnikov ročne, priemerná výška podpory je 214 tis. eur. Schéma je súťaživá, prijemcovia sú vybraní na základe dvoch odborných posudkov vypracovaných slovenskými alebo zahraničnými odborníkmi (vybraných ministerstvom školstva), ktoré následne vyhodnotí komisia zriaďovaná ministrom školstva. Hodnotiaci proces je plne v kompetencii ministerstva. Po vzore zo zahraničia je dobrou praxou rozsiahlejšie zapájanie zahraničných expertov, vytvorenie jednotnej databázy hodnotiteľov, alebo nastavenie kritérií výberu s cieľom identifikovať originalitu a motiváciu záujemcov rozširvať nad širšími spoločenskými prínosmi.

Graf 46: Výdavky na Stimuly pre výskum a vývoj, mil. eur

Zdroj: MŠVVŠ SR

7.3. Ostatné dotácie MŠVVŠ SR na podporu výskumu a vývoja

Ministerstvo školstva podporuje vedu a výskum v podnikoch a neziskových organizáciách prostredníctvom ďalších dotačných schém v priemernej výške 0,8 mil. eur ročne. Schémy sú vyplývajú z medzinárodnej spolupráce, slúžia napríklad na podporu výskumných projektov v oblasti nanoelektroniky, počítačových systémov alebo na zabezpečenie činnosti výskumných servisných centier (Tabuľka 23). Dotácie v priemernej výške 0,8 mil. eur (2019-2021) poskytl MŠVVŠ SR podnikom a neziskovým organizáciám, na pokrytie bežných, neinvestičných výdavkov. O vybrané schémy môže tiež súťažiť verejný sektor (vysoké školy, SAV), celková výška poskytnutých dotácií tak v konečnom dôsledku dosahuje priemerne 2,3 mil. eur ročne. Ďalších 0,5 mil. eur bolo určených na pokrytie kapitálových výdavkov.

Tabuľka 23: Ostatné dotačné schémy MŠVVŠ SR (pre podnikateľov a neziskové organizácie, financované zo ŠR, pokrývajúce bežné výdavky)

Názov schémy	Priemerný výdavok (mil. eur, 2019-2021)	Počet prijímateľov	Opis
ECSEL	0,2	2	ECSEL (v súčasnosti KDT JU) slúži na podporu výskumných projektov v oblasti nanoelektroniky a počítačových systémov. Ide o partnerstvo Európskej komisie, súkromného sektora a členských krajín EÚ.
EUROSTARS	0,3	2	EUROSTARS je zameraný na európsku spoluprácu malých a stredných podnikov, ktoré sa mimo svojej podnikateľskej činnosti zaoberajú tiež vlastným výskumom a vývojom. Jedná sa o spoločný program EÚ a členských krajín, financovanie je zabezpečené prostredníctvom národných zdrojov, vlastných zdrojov riešiteľských organizácií a zdrojov EÚ.
EURAXESS	0,1	2	Hlavným cieľom dotácie je zabezpečenie činností národnej siete servisných centier EURAXESS pre pracovníkov výskumu a vývoja na Slovensku a prevádzkovanie národného portálu EURAXESS ako súčasť európskej siete servisných centier EURAXESS Services Network.
Iné	0,2	2	-
SPOLU	0,8	8	

Zdroj: MŠVVŠ SR

7.4. Výskum a vývoj na podporu obrany štátu

Výskum a vývoja v oblasti obrany bol v roku 2021 podporený dotáciou v objeme 0,9 mil. eur. Hlavným cieľom dotačnej schémy je podporiť technologické know-how výskumných subjektov a zvýšiť podiel na zelenej obrane (znižovať environmentálnej záťaž pri pôsobení ozbrojených síl). Schéma je súťaživá, žiadosti o poskytnutie dotácie vyhodnocuje komisia na základe vopred určených kritérií. Určená je pre súkromný aj verejný sektor, v roku 2021 bolo podporených 8 prijímateľov. Podiel na spolufinancovaní projektov v rámci schémy sa líši v závislosti od typu výskumu a veľkosti podniku (v prípade malých podnikov je podpora vyššia, rovnako v prípade základného výskumu).

7.5. Úľava na dani (superodpočet nákladov na VaV)

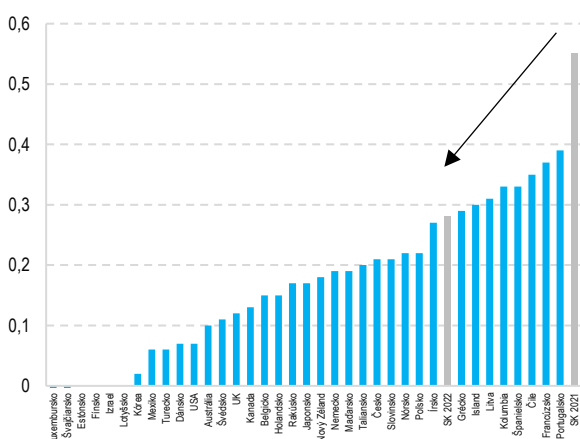
Podnikatelia a firmy, ktorí v rámci svojej hospodárskej činnosti realizujú projekt VaV, si môžu náklady na tieto projekty odpočítať od základu dane. Superodpočet so sadzbou 100 % výdavkov na VaV je v medzinárodnom porovnaní nastavený konkurencieschopne aj napriek poklesu sadzby z 200 % od roku 2022. Daňový výdavok, ktorý znižuje príjmy štátu o takmer 36 mil. eur ročne, čerpajú najmä veľké, etablované firmy s prevládajúcim zahraničným vlastníkom. Najvyššiu hodnotu pre štát prináša podpora VaV pre malé a stredné podniky. Pomalý rast výdavkov na VaV môže byť spôsobený právnou neistotou a vysokými administratívnymi požiadavkami na projekty.

Podnikatelia a firmy, ktorí v rámci svojej hospodárskej činnosti realizujú projekt VaV, si môžu od základu dane (zníženého o daňovú stratu) odpočítať daňovo uznateľné náklady na daný projekt vo výške 100 %⁶⁵ a tiež 100 % nárastu nákladov na VaV oproti priemeru výdavkov za dve bezprostredne predchádzajúce zdaňovacie obdobia (ďalej len superodpočet). Implicitne má takto nastavený daňový výdavok zvýšiť motivácie subjektov investovať do aplikovaného výskumu a vývoja s cieľom tvoriť vyššiu pridanú hodnotu v ekonomike.

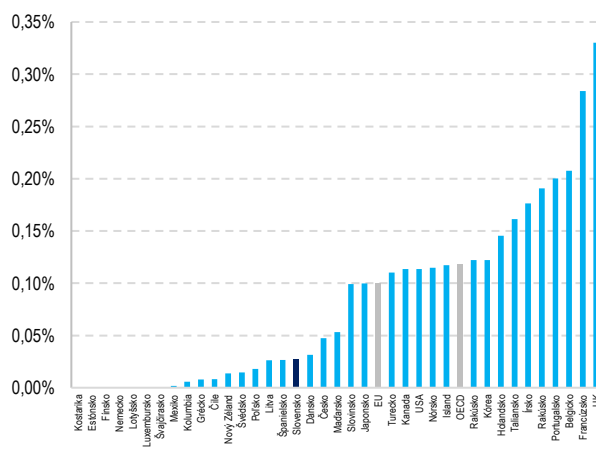
Ekonomickým argumentom pre podporu VaV je nedostatočná motivácia súkromných firiem podieľať sa na nákladných výskumných projektoch. Projekty z tejto oblasti nesú so sebou riziká, že investované prostriedky nemusia mať na trhu dostatočnú návratnosť, hlavne ak výsledky výskumu vedia byť neskôr replikovateľné s nízkymi nákladmi. Firmy zároveň nemusia vnímať širšie spoločenské benefity, ktoré môžu výsledky ich projektov priniesť. Superodpočet môže stimulovať dodatočný výskum, ak na prvotných výsledkoch začnú stavať ďalší inovátori rozvíjajúci pôvodnú myšlienku do nových produktov a služieb. Špecifické ciele a KPIs schémy nie sú stanovené. Medzi možné ciele sa radí aj konkurencieschopnosť dane z príjmov právnických osôb s krajinami EÚ/OECD.

Slovensko je z pohľadu sadzby superodpočtu konkurencieschopné (Graf 47) aj po znížení sadzby z 200 % na 100 %, ale v reálnej výške výdavkov na superodpočet zaostáva za priemerom EÚ/OECD (Graf 48). V minulosti sa sadzba zvyšovala - z 25 % v roku 2015 na 200 % v 2021 (Graf 51) - no tieto zmeny nepomohli výrazne navýšiť čerpanie v medzinárodnom porovnaní (Graf 48). Subjekt realizujúci projekt VaV má aj v prípade neúspechu projektu daňovú úsporu až do výšky 21 % vynaložených nákladov (sadzba firemnej dane).

Graf 47 Daňová úspora pre reprezentatívnu firmu (B-index (Warda, 2001))

Graf 48: Medzinárodné porovnanie výdavkov na VaV podliehajúcich superodpočtu (v % HDP, 2019)

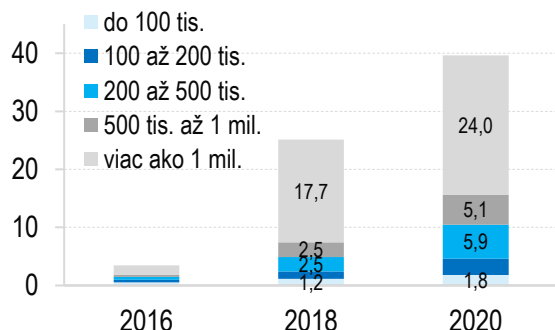
Pozn.: V 2022 došlo k zníženiu podpory výdavkov na VaV na polovicu. Zdroj: OECD

Zdroj: OECD

⁶⁵ Superodpočet na VaV sa zaviedol do legislatívy v roku 2015, keď bolo možné až do roku 2017 uplatniť 25 % výdavkov na projekt VaV. Od roku 2018 sa sadzba postupne zvyšovala na základe požiadaviek súkromného sektora až na 200 % od roku 2020. Od roku 2022 sa paralelným zavedením superodpisu pre investície do priemyslu 4.0 poklesla sadzba na 100 %.

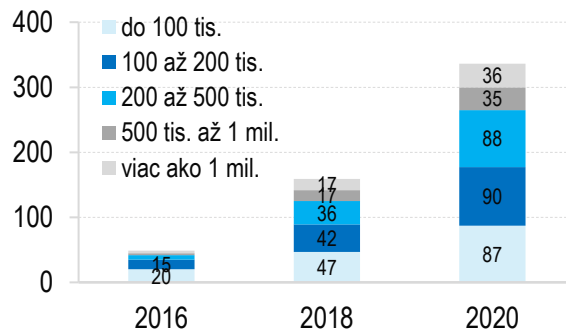
Najväčší objem superodpočtu čerpajú veľké etablované firmy s prevládajúcim zahraničným vlastníkom s objemom superodpočtu väčším ako 1 mil. eur na firmu (Graf 49 a Graf 50). Tento stav pretrváva aj napriek nárastu podpory, ktorá zvýšila počet firiem využívajúcich tento nástroj najmä z radov SME.

Graf 49: Objem superodpočtu znižujúci firemnú daň (mil. eur)

Pozn.: Intervaly znázorňujú zníženie základu dane. Zobrazený vplyv je už na firemnú daň, čo je 21% zo základu dane.

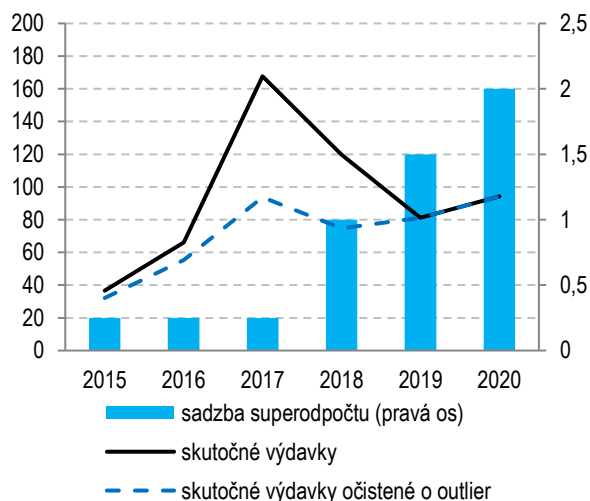
Graf 50: Počet firiem v jednotlivých intervaloch čerpania superodpočtu

Zdroj: daňové priznania

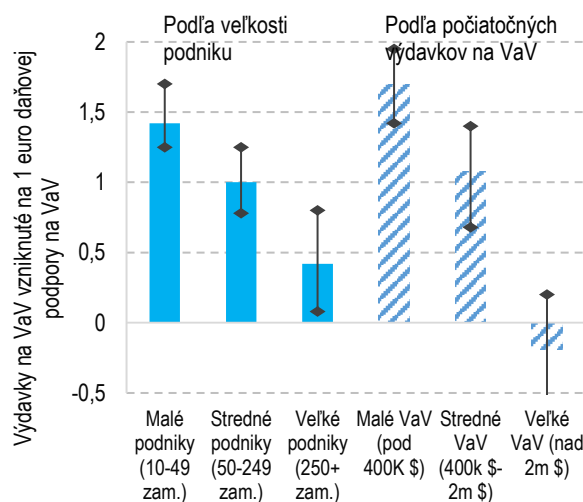
Analýza superodpočtu v dvadsiatich krajinách OECD (Appelt a kol. 2020) poukazuje na to, že superodpočet prináša najvyššiu hodnotu pre štát, ak sa podporuje VaV v malých a stredných podnikoch. To vyplýva najmä z ich nižšej úrovne výdavkov na VaV (Graf 52). U veľkých firiem s vyššou úrovňou VaV môže byť efekt nižší vďaka väčším (personálnym aj finančným) kapacitám investovať do VaV či schopnosti zniesť vyššiu mieru rizika spojeného s projektom VaV aj bez dodatočnej podpory.

Graf 51: Skutočné výdavky na VaV (mil. eur) a sadzba superodpočtu (%)

Zdroj: OECD

Graf 52: Superodpočet na VaV zvyšuje mieru R&D najmä u firiem s nízkou úrovňou R&D

Zdroj: Appelt a kol. (2020)

S cieľom zvýšenia verejných a súkromných výdavkov na VaV v súlade s Plánom obnovy (komponent 9) sa navrhuje superodpočet ponechať, ale zároveň upraviť jeho fungovanie. Národná stratégia pre výskum, vývoj a inovácie⁶⁶ prinesie zmeny v horizontálnych politikách orientovaných na talent, podnikateľské prostredie, financovanie VaV a ďalšie. Ich cieľom je odstrániť štrukturálne problémy a bariéry vo VaV, ktoré umožnia zvýšiť aj potenciál superodpočtu.

⁶⁶ Ide o míľnik plánu obnovy schváliť Národnú stratégiu pre vedu, výskum a inovácie na vláde ako záväzný dokument pre orgány výkonnej moci v priebehu roka 2022.

Na základe aplikačnej praxe a diskusií so sektorom vyplýva, že pomalý rast výdavkov na VaV (Graf 51) a nižšie výdavky na medzinárodnej úrovni (Graf 48) môžu plynúť z právnej neistoty a vysokých administratívnych požiadaviek na projekty. Tieto faktory znižujú záujem najmä malých a stredných firiem (SME) o tento nástroj podpory. Ambíciou by mohlo byť znižovať mieru neistoty a kompenzovať časť nákladov spojených s neúspechom projektu (Mazucatto, 2017), špecificky pre firmy, ktoré môžu zo zapojenia do VaV získať najviac, teda SME. V záverečnej správe bude rozpracované:

1. **Zvýšenie právnej istoty cez doplnenie zákona o presné vymedzenie uplatniteľných výdavkov⁶⁷.** K zníženiu administratívnych nákladov by pomohla aj explicitná informácia (či už formulár Finančnej správy, nariadenie MF SR, príp. iné), ktorá by jasne nastavila požiadavky na popis a ciele projektu VaV a výkaz práce.
2. **Posilnenie zapojenia SME do VaV aj cez zvýšenie dostupnosti aj pre firmy, ktoré negenerujú zisk** (resp. nemajú kladný základ dane). Malé a stredné firmy majú vyššiu mieru návratnosti projektov VaV (Graf 52) a zároveň nižšiu motiváciu podstupovať riziko spojené s projektami VaV. Riziko neúspechu je pre SME neúmerne vyššie než u veľkých kapitálovo silných firiem. S cieľom zmierniť riziko daňovej optimalizácie by superodpočet mohol byť poskytovaný ako daňový kredit so špecifickým stropom na úrovni firmy. Povinnosť zverejňovať projekty VaV a verejná kontrola tiež znižujú motivácie zneužívať opatrenie pre dlhodobu stratovú firmu. Toto opatrenie odporúča Slovensku aj OECD (2019, s. 54).
3. **Nákladová efektívnosť superodpočtu.** Na základe zistení z domácich dát o využívaní superodpočtu najmä u veľkých etablovaných firiem (Graf 49 a Graf 50) a medzinárodnom vyhodnení daňovej podpory VaV (Appelt a kol. 2020) by možné úspory mohli plynúť zo zavedenia stropu tak, aby sa umožnilo čerpať daňovú úľavu v objeme 0,5 až 1 mil. eur na firmu. Za roky 2016 až 2020 čerpalo okolo 60 % celkovej daňovej úľavy (vyššia úľava ako 1 mil. eur) priemerne iba 6 % firiem.

7.6. Patentbox

Patent box znižuje zdaňovanie príjmov z odplát za užívanie patentov. Na základe dát sa ukazuje, že patent box sa v praxi takmer nevyužíva. S cieľom zvýšiť úroveň duševného vlastníctva v ekonomike je vhodnejšie zamerať sa na motiváciu subjektov investovať do VaV a následnú patentovú ochranu podporiť cez schémy, či proof-of-concept granty⁶⁸, ktoré by umožnili financovať náklady na prihlášku či náklady na vypracovanie patentovej dokumentácie.

Od dane sú oslobodené príjmy do výšky 50 % z poskytnutia práva na použitie (alebo z použitia) vynálezu chráneného patentom, úžitkovým vzorom, počítačového programu, alebo z výrobkov, pri ktorých bol využitý patent či úžitkový vzor, a ktoré sú zároveň výsledkom výskumu a vývoja. Možnosť uplatnenia trvá počas doby odpisu patentu. Patent, úžitkový vzor či softvér musí byť spojený s príjmami prevádzky na Slovensku.

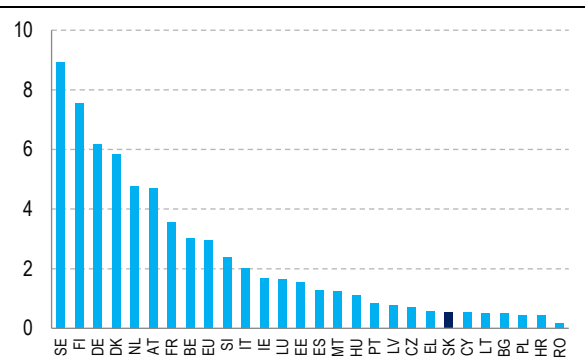
Ciele alebo merateľné kritéria daňového výdavku nie sú stanovené. Implicitne má daňový výdavok zvýšiť úroveň duševného vlastníctva v ekonomike. Patent box prináša daňové zvýhodnenie až na konci procesu, po získaní patentu, kým náklady na získanie patentu môžu byť relatívne vysoké.

Patent box sa v praxi prakticky nevyužíva. Každoročne ho využíva okolo 10 domácich firiem prevažne z IT sektora v objeme približne 1,2 mil. eur. To sa odzrkadľuje v nízkej úrovni patentovej aktivity na medzinárodnej úrovni (Graf 53), a to aj napriek štedrejšej forme podpory (Graf 54) čo indikuje podobne ako pri superodpočte štrukturálne problémy vo VaV.

⁶⁷ Mzdové náklady vrátane všetkých náhrad a príplatkov; doplniť informácie o uplatniteľnosti materiálu, zásob, krátkodobého hmotného a nehmotného majetku; uplatniteľnosť energií a režijných nákladov napr. ako % osobných nákladov; spresniť definíciu uplatniteľných služieb a licencií.

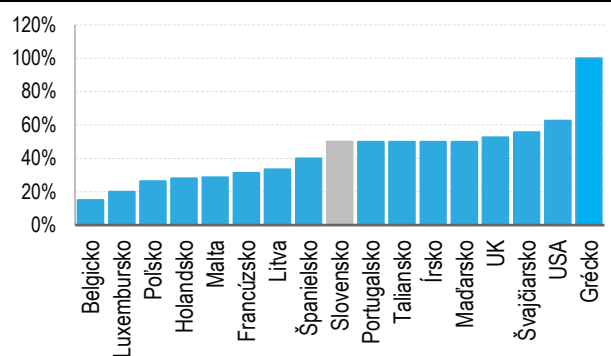
⁶⁸ Nástroj podpory financujúci vytvorenie podmienok pre testovanie výsledkov VaV do podoby produktu s cieľom komercializácie výsledkov VaV

Graf 53: Počet patentových prihlášok na 1 mld. HDP

Zdroj: EIS

Graf 54: Patent box – miera daňovej úľavy v krajinách OECD

Zdroj: OECD

Na základe praxe zo sektora je vhodnejšie zväziť zavedenie schém, či proof-of-concept grantov, ktoré by umožnili financovať náklady na prihlášku či náklady na vypracovanie dokumentácie na podporu patentovej aktivity. Tieto nástroje vytvárajú prostredie na zníženie miery neistoty a nákladov v úvodných fázach realizácie projektu VaV (Mazuccato, 2017) kým patent box až dodatočne oceňuje už existujúce aktivity. Tie na Slovensku chýbajú vzhľadom na nízke súkromné a verejné výdavky do VaV a bariéry inovačného ekosystému, ktoré identifikoval Plánu obnovy a odolnosti (komponent 9).

Priebežná správa posúdila najväčšie dotačné schémy poskytované zo štátneho rozpočtu, záverečná správa zahŕňa aj ostatné možnosti podpory. V súčasnosti je na Slovensku aktívnych viacero subjektov, ktoré pravidelným alebo menej pravidelným spôsobom vyhlasujú výzvy v rámci vedy a výskumu. Projekty podporené zo štátneho rozpočtu sú roztrúsené medzi viacerými organizáciami: Agentúra na podporu výskumu a vývoja, Vedecká grantová agentúra, Kultúrna a edukačná grantová agentúra, Centrum vedecko-technických informácií a jednotlivé ministerstvá.

Záverečná správa by mala vyhodnotiť efektívnosť vybraných schém a zmapovať dodatočné možnosti podpory výskumu a vývoja z verejných zdrojov. Na dodatočné vyhodnotenie efektívnosti schém na podporu VaV by mohla slúžiť napríklad matching method analýza.

8. Dotácie v cestovnom ruchu

- Štátna podpora cestovného ruchu vytvára najmä pozitívne externality pre sektor hotelierstva, gastronómie a turizmu ako celku. Pre súkromné firmy je rizikové samostatne financovať propagačné kampane na úrovni krajiny alebo regiónov a tak túto úlohu čiastočne prevzal štát.
- Dotácie na cestovný ruch zo štátneho rozpočtu dosahujú priemerne 72 mil. eur ročne. Subvencie tvoria 33,1 mil. eur, daňové výdavky 38,9 mil. eur.
- Dotácie smerujú najmä na propagáciu Slovenska ako turistickej destinácie doma a v zahraničí (Slovakia Travel, 26 mil. eur) a na podporu oblastných organizácií cestovného ruchu (7,3 mil. eur).
- Daňové výdavky cielia na podporu domácich prenocovaní cez rekreačné poukazy (23,9 mil. eur) a zníženú DPH na ubytovanie (15 mil. eur)
- Schémam chýbajú stanovené kľúčové ukazovatele, podľa ktorých by bolo možné spätne vyhodnocovať účinnosť podpory a teda aj jej efektívnosť.

Tabuľka 24: Dotačné schémy vo výskume a vývoji, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Transfer	8.1	Slovakia Travel	25,8
Subvencia	8.2	Dotácie organizáciám cestovného ruchu	7,3
Daňové výdavky	8.3	Rekreačné poukazy	23,9
Daňové výdavky	8.4	Znížená DPH na ubytovanie	15,0
Spolu			72,0

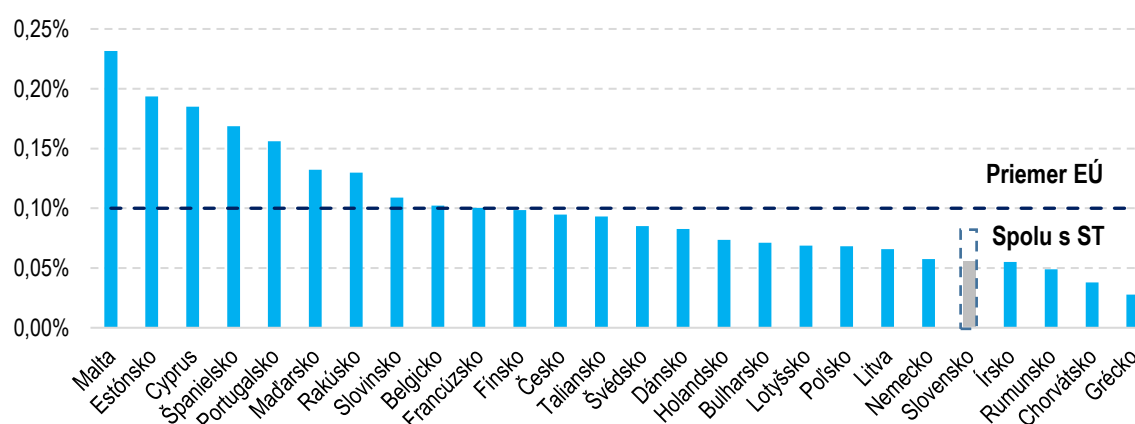
* Výdavky za rok 2021, predtým agentúra neexistovala

Zdroj: ÚHP a IFP na základe údajov MF SR

Verejné výdavky na podporu cestovného ruchu

Verejné výdavky na podporu cestovného ruchu boli v roku 2018 pod priemerom EÚ, odvtedy však významne rástli. Verejné výdavky na podporu cestovného ruchu na Slovensku dosiahli v roku 2018 podľa údajov Svetovej banky 50 mil. eur (0,06 % HDP), priemer EÚ bol 0,1 % HDP. Po roku 2021 však na Slovensku došlo ku vzniku agentúry Slovakia Travel, ktorá zvýši ročné vládne výdavky na podporu turizmu o minimálne 25 mil. eur ku priemerným hodnotám EÚ.

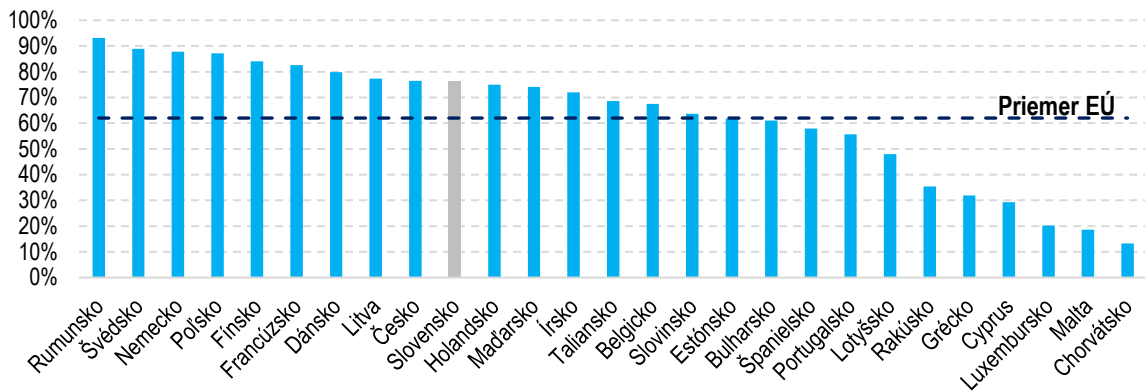
Graf 55: Vládne výdavky na podporu turizmu ako % HDP a odhad pre Slovensko s výdavkami ST, 2018

Zdroj: World Bank, Eurostat

Väčšina turistov na Slovensku je tvorená rezidentmi. Priemerný podiel domácich turistov na celkovom počte turistov v rámci EÚ je 62 %, pričom Slovensko má tento podiel na úrovni 76 % (2020). Na dosiahnutie priemeru EÚ, pri zachovaní súčasného počtu domácich turistov, by sa musel počet zahraničných turistov zdvojnásobiť (z 2,2 mil. na 4,4 mil.). Počet prenocovaní turistami je na Slovensku za rok 2020 9,4 mil., čo je 6. najnižší počet v pomere ku počtu obyvateľov z krajín EÚ.

Graf 56: Podiel domácich turistov na celkovom počte prenocovaní všetkých turistov, 2020

Zdroj: Eurostat

Box 13: Podpora cestovného ruchu – teoretické východiská

Vládna podpora turizmu má opodstatnenie v ekonomickej teórii v troch smeroch – pozitívne externality, riziko a neistota a problém nedeliteľnosti.

Cestovný ruch je dôležitou súčasťou globálneho aj lokálneho hospodárstva. Sektor cestovného ruchu tvorí 4,4 % HDP, 6,9 % zamestnanosti a 21,5 % exportu služieb v krajinách OECD (OECD 2020), a preto sa vlády snažia tento sektor podporovať.

Sektor cestovného ruchu je však tradične rozdrobený a rôzni aktéri sa ťažko koordinujú. V rámci propagácie krajiny ako turistickej destinácie profituje celý sektor a zvýšený počet návštevníkov podporuje aj iné časti ekonomiky. Ak by však jedna firma zabezpečovala propagáciu svojho regiónu, kde má napríklad sieť hotelov, vznikali by tým pozitívne externality pre iné hotely, reštaurácie, kaviarne, kiná ale prostredníctvom subdodávok aj pre iné subjekty v tom istom regióne či krajine bez toho, aby propagačnú kampaň spolufinancovali. Firmám sa z tohto dôvodu neoplatí samostatne financovať propagačné kampane a tak túto úlohu čiastočne prevzal štát.

Štát propaguje turizmus aj z dôvodu vysokého rizika a neistoty subjektov, ktorým sa finančne neoplatí investovať do propagácie turizmu, keďže výsledok je ovplyvnený nepredvídateľnými faktormi, napríklad počasím, v posledných rokoch však aj protipandemickými opatreniami.

Zároveň, minimálne výdavky potrebné na vykonanie efektívnej propagačnej kampane sú často nad rámec zdrojov jednotlivých firiem. Aj keď výdavky nie sú v absolútnom vyjadrení významné, pokojne môžu byť príliš veľké pre mnohé spoločnosti vo veľmi roztrieštenom sektore turizmu (Dwyer et al, 1992).

Podpora cestovného ruchu má najvyššiu efektívnosť pri nízkom objeme výdavkov na turizmus v danej krajine. Deskins et al. (2011) skúmali efektívnosť štátnej podpory turizmu na celkovom outpute tohto sektora. Z ich regresnej analýzy vyplýva, že s rastúcim outputom sektora turizmu v danej krajine klesá celková efektívnosť štátnej podpory tohto sektora. Záverom teda je, že vládna podpora turizmu má zmysel hlavne v tých krajinách, kde je sektor turizmu málo rozvinutý.

8.1. Slovakia Travel

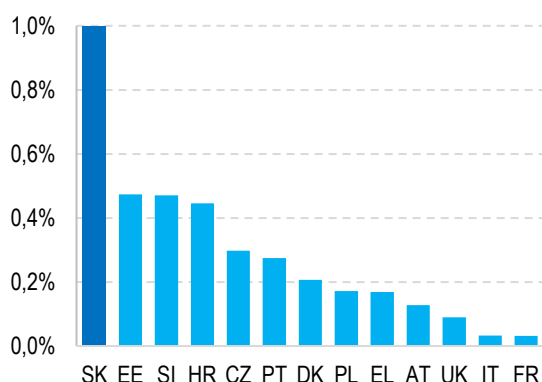
Úlohou agentúry Slovakia Travel je propagovať Slovensko ako turistickú destináciu doma a v zahraničí - reklama v televízii, spoty v rádiu, podpora športových podujatí a podpora známych slovenských športovcov. Na vyhodnotenie jej efektívnosti agentúry chýbajú kľúčové ukazovatele – KPIs. Ročný rozpočet Slovakia Travel (25,8 mil. eur) je v porovnaní so zahraničnými agentúrami vysoko nad priemerom, pričom agentúra podporuje projekty, pri ktorých je náročné určiť pozitívny vplyv na sektor turizmu.

Slovakia Travel (ST) propaguje Slovensko ako turistickú destináciu doma a v zahraničí. Propagácia prebieha formou marketingových kampaní v televízii, na sociálnych sieťach a na rôznych platformách v online svete. Ďalšou úlohou agentúry je organizovanie miestnych, národných a medzinárodných podujatí na prezentáciu Slovenska. Agentúra ďalej podporovala organizáciu výstavy EXPO Dubaj a financovala viaceré športové udalosti na Slovensku. Existencia ST má opodstatnenie v ekonomickej teórii hlavne kvôli vysokým pozitívnym externalitám pri propagácii regiónu/krajiny, ktoré vznikajú pre celý sektor turizmu. Rovnako je pre jednotlivcov finančne náročné zabezpečiť marketingovú kampaň pre daný región, z ktorej výnosy nesú vysokú mieru rizika.

Chýbajú kľúčové ukazovatele, podľa ktorých by sa efektívnosť agentúry vyhodnocovala. Základným cieľom agentúry je zvýšiť atraktivitu Slovenska ako turistickej destinácie a teda zvýšiť aj podiel turizmu na tvorbe HDP. Ďalším z cieľov agentúry by mohol byť rast počtu prenocovaní turistov v pomere ku počtu obyvateľov na Slovensku (tuzemských aj zahraničných), napríklad na priemer V4⁶⁹.

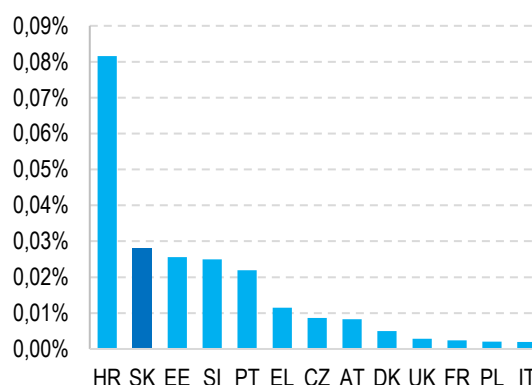
Slovakia Travel má v pomere k pridanej hodnote sektora turizmu trikrát vyššie výdavky ako agentúry v zahraničí. Výška výdavkov agentúr sa naprieč krajinami EÚ líši v závislosti od ich agendy a programov. Slovensko dáva agentúre v priemere 0,01 eur na vytvorenie 1 eura pridanej hodnoty tohto sektora (priemer vybraných krajín⁷⁰ je pritom 0,0037 na 1 euro pridanej hodnoty sektora turizmu). Vysoké výdavky ST potvrdzuje aj porovnanie s výškou HDP, kde Slovensko hneď po Chorvátsku poskytuje najvyšší objem financií agentúre na podporu turizmu (Chorvátsko má pritom najvyšší podiel turizmu na tvorbe HDP zo všetkých krajín OECD).

Graf 57: Pomer výdavkov agentúr na podporu turizmu ku pridanej hodnote sektora turizmu na tvorbe HDP, 2018, Slovensko 2021

Zdroj: Výročné správy agentúr, OECD, Eurostat

Graf 58: Rozpočty agentúr na podporu turizmu vybraných krajín EÚ v porovnaní s HDP, 2018, Slovensko 2021

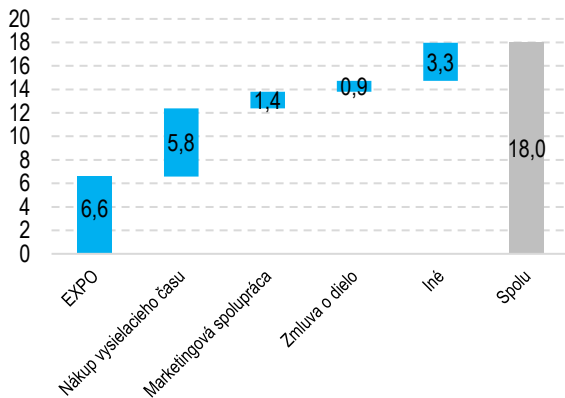
Zdroj: Výročné správy agentúr, Eurostat

Výdavky ST na rok 2022 sú predbežne odhadované na viac ako 22 mil. eur. Najväčšiu časť výdavkov ST tvoria služby (82 %, 21,1 mil. eur), pod ktoré spadá propagácia, reklama a inzercia. Nasledujú výdavky na mzdy (14,7 %, 3,8 mil. eur) a cestovné náklady (1,16%, 0,3 mil. eur). Agentúra si počas prvých dvoch rokov zazmluvnila výdavky na: EXPO Dubaj (6,6 mil. eur), nákup vysielacieho času (5,8 mil. eur) a zmluvy na marketingovú spoluprácu (EYOF, SKI TEAM VLHA, spolu 1,4 mil. eur).

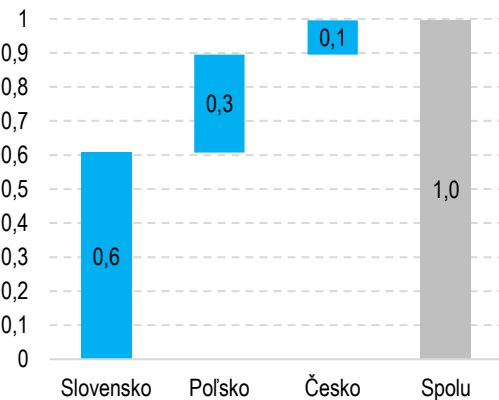
⁶⁹ Veľkosť turistického sektora v krajine závisí do veľkej miery od prírodných predpokladov. Slovensko v rámci svojho územia nedisponuje prímorskou časťou a tým sa počas leta limituje počet turistov oproti južným krajinám EÚ. Aj z tohto dôvodu uvádzame ako benchmark krajiny V4, ktoré majú relatívne podobné podmienky na rast sektora turizmu.

⁷⁰ Krajiny EÚ28 ktoré majú osobitnú agentúru na podporu cestovného ruchu a mali verejne dostupné dáta.

Graf 59: Zazmluvnené výdavky podľa CRZ medzi rokmi 2021-2022 (mil. eur)

Graf 60: Zazmluvnené výdavky ST na spoty v televíziách z pohľadu krajín 2021-2022 (mil. eur)

Zdroj: CRZ

Hoci podiel domácich turistov je už teraz oproti zahraničiu vysoký, marketingová kampaň ST cieľi práve na nich. Pomer domácich turistov ku počtu obyvateľov je však na Slovensku v rámci EÚ tiež pod priemerom a teda existuje priestor na rast počtu aj domácich turistov. Avšak, priepasť v počte zahraničných turistov v porovnaní s krajinami EÚ je výraznejšia a preto by sa agentúra ST mala zamerať hlavne na zahraničné trhy. Agentúra sa z tohto pohľadu príliš orientuje na propagáciu Slovenska rezidentom, keďže nákup spotov v domácich televíziách tvoril 76 % celkových nákupov marketingového času v televíziách.

Veľká časť výdavkov smeruje do projektov, pri ktorých je náročné určiť dopad na rast turizmu na Slovensku. Zložka marketingová spolupráca v celkovom objeme financií 1,4 mil. eur v sebe zahŕňa podporu slovenských športovcov (Petra Vlhová, Adam Žampa), podporu športových podujatí (EYOF, Medzinárodný maratón mieru) pri ktorých nie sú dostupné vplyvy na slovenský cestovný ruch. Agentúra ST z pohľadu jej cieľov nemá jednoznačný mandát na financovanie spomínaných športovcov a športových podujatí. Dané aktivity by mali byť finančne zastrešené z rezortu školstva, ktorého jednou z úloh je aj podpora športu.

8.2. Dotácie organizáciám cestovného ruchu

Schéma má za cieľ podporiť oblasť organizácie cestovného ruchu (OOCR) a krajské OCR, ktoré podporujú a vytvárajú podmienky na rozvoj cestovného ruchu na svojom území a chránia záujmy svojich členov. Ročný rozpočet schémy je 8,2 mil. eur. Schéme chýbajú kľúčové ukazovatele na vyhodnotenie jej efektívnosti. Od roku 2016 sa znižuje koncentrácia financovania najväčších OOCR v prospech menej rozvinutých regiónov. Po vzniku agentúry ST treba prehodnotiť opodstatnenie financovania OOCR na ich propagáciu, keďže ST túto úlohu prevzala.

Schéma je určená organizáciám cestovného ruchu, na rozvoj turizmu na svojom území. Výška dotácie pre OCR je maximálne do 90 % vybranej dane za ubytovanie členských obcí a pre krajskú organizáciu cestovného ruchu je maximálna podpora do 10 %. OCR využívajú prostriedky zo schémy na marketingovú propagáciu svojho regiónu, na obnovu turistickú infraštruktúru a na podporu kultúrnych podujatí v danom regióne.

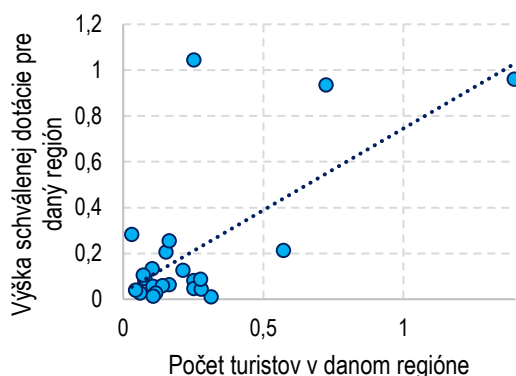
Úlohou schémy je podporiť OCR, ktoré zvyšujú konkurencieschopnosť svojho regiónu ako turistické destinácie, no neobsahuje jasne definované KPIs na určenie jej efektívnosti. Prioritne bude schéma v najbližších rokoch podporovať najmä digitálne formy komunikácie, smart turizmus, skvalitňovanie web stránok. Schéma nemá jasne definované a merateľné ukazovatele. Jedným z ukazovateľov na vyhodnotenie efektívnosti schémy by mohol byť rast počtu turistov v podporených regiónoch⁷¹.

⁷¹ Údaje o návštevnosti turistov podľa okresov vyhodnocuje na mesačnej báze Štatistický úrad.

Dotácie organizáciám cestovného ruchu v roku 2021 dosiahli 8,2 mil. eur. V roku 2021 bolo v rámci tejto schémy podporených 43 príjemcov a priemerná dotácia na príjemcu predstavovala 190 tisíc eur. Štyri najväčšie organizácie čerpali takmer polovicu celkových výdavkov (3,8 mil. eur). Absolútna výška poskytnutej pomoci pre jednotlivé OCR má pozitívnu koreláciu s celkovým počtom turistov v daných regiónoch (čím je vyšší počet turistov v danom regióne, tým viac financií OCR dostane)⁷².

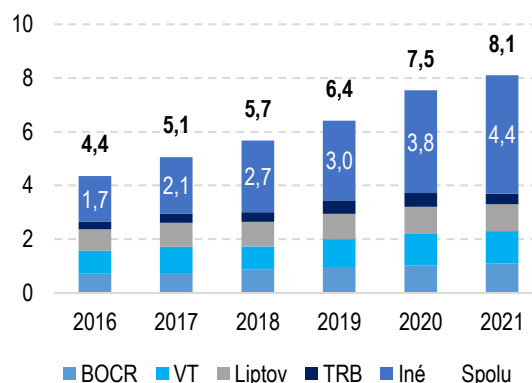
Výdavky smerujúce do turisticky menej rozvinutých regiónov od roku 2016 rastú rýchlejšie ako do najväčších organizácií (Bratislava, Vysoké Tatry a Liptov). Výdavky na dotácie OCR každoročne rastú, pričom za posledných 6 rokov sa schéma skoro zdvojnásobila. Počet prijímateľov je v čase stabilný (od roku 2016 to bolo 35-43 prijímateľov). Nárast výdavkov je spôsobený hlavne podporou menej navštevovaných regiónov. Podiel podporených OCR mimo top 4 prijímateľov sa medzi rokmi 2016 – 2021 zvýšil z 39 % na 54 %. Zmena štruktúry dotácií v smere k menej rozvinutým regiónom je vhodným nie len z hľadiska zvyšovania spravodlivosti prerozdelenia, ale aj z pohľadu ekonomickej efektívnosti. Odborné štúdie poukazujú na vyššiu spoločenskú výnosnosť zdrojov investovaných do regiónov s menej rozvinutým cestovným ruchom.

Graf 61: Vzťah medzi počtom turistov a schválenými dotáciami pre OCR za rok 2019, mil. eur*

Zdroj: ŠÚ SR, MDV SR

Graf 62: Výška schválených dotácií OCR, mil. eur

Zdroj: MDV SR

8.3. Rekreačné poukazy

Od roku 2019 vznikol zamestnancom spĺňajúcim zákonné podmienky nárok na príspevok na rekreáciu, tzv. rekreačný poukaz, od zamestnávateľa. Príspevok vo výške 55 % výdavkov na pobyt, maximálne 275 eur za celý rok, využíva viac než 200 tisíc zamestnancov. Vplyv na verejné financie je priemerne 23,9 mil. eur. Dostupné dáta ukazujú, že rekreačné poukazy priniesli nárast počtu prenocovaní o približne 10 % (1 milión dodatočných prenocovaní v roku 2019). Významne však nezvýšili ziskovosť a maržu sektora a to aj napriek dodatočným okolnostiam v roku 2019 ako zníženie DPH na ubytovanie a konanie majstrovstiev sveta v hokeji.

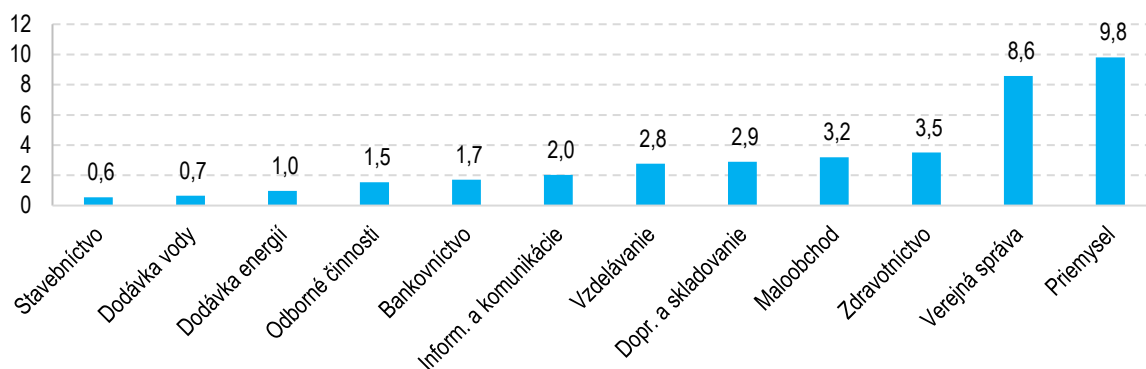
Od roku 2019 vznikol zamestnancom spĺňajúcim zákonné podmienky nárok na príspevok na rekreáciu, tzv. rekreačný poukaz od zamestnávateľa vo výške 55 % výdavkov na pobyt, maximálne 275 eur za celý rok. Nárok vzniká automaticky na základe žiadosti pre zamestnancov firiem, ktoré zamestnávajú viac ako 49 zamestnancov a pracovný pomer žiadajúceho zamestnanca musí trvať nepretržite najmenej 2 roky. Pre zamestnávateľov s počtom zamestnancov menším ako 50 je poskytovanie príspevku dobrovoľné. Rekreačný poukaz možno využiť iba na území Slovenska po dobu 1 roka a minimálnou podmienkou je využiť služby cestovného ruchu spojené s ubytovaním najmenej na dve prenocovania. Výdavky zamestnávateľa sú oslobodené od daní a odvodov.

⁷² Výnimku predstavuje okres Poprad (Vysoké Tatry), kde veľká časť návštevníkov prenocuje v okolitých okresoch, napr. Kežmarok alebo Liptovský Mikuláš.

Implicitne je schéma určená na podporu domáceho cestovného ruchu, ktorý od roku 2019 benefituje aj zo zníženej sadzby DPH na ubytovanie. Opatrenie má plošný charakter bez ohľadu na výšku príjmov zamestnanca. Zároveň opatrenie nezvyšuje dostupnosť pre všetky domácnosti, nakoľko povinnosť uhrádzať poukaz platí len pre stredné a veľké podniky či inštitúcie, ktoré už pravdepodobne poskytovali systém benefitov na rekreáciu aj bez toho aby to bolo legislatívne ukotvené

Rekreačné poukazy majú fiškálny vplyv okolo 23,9 mil. eur a využívajú ich viac než 200 tisíc zamestnancov (Graf 64). Aspoň jednému zamestnancovi ich vypláca 90 % firiem povinne vyplácajúcich poukaz, zatiaľ čo v malých firmách, ktoré nemajú povinnosť vyplácať poukazy sa len 3 % zamestnancov uplatnilo poukaz (Graf 65). Úroveň využitia rekreačných poukazov sa udržala aj v roku 2020 napriek pandémie⁷³. Stanovenie podmienky počtu zamestnancov vo firme prirodzene nasmerovala čerpanie príspevku k najväčším zamestnávateľom – konkrétne do priemyslu, verejných inštitúcií či do maloobchodu (Graf 63).

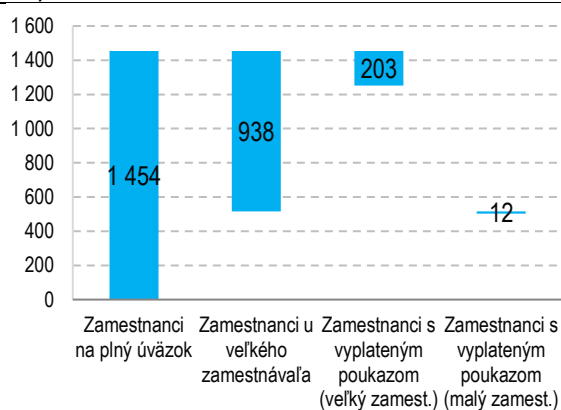
Graf 63: Vybrané sektory ekonomiky kde čerpanie preukazov presiahlo 0,5 mil. eur na sektor (mil. eur, 2020)

Zdroj: MF SR

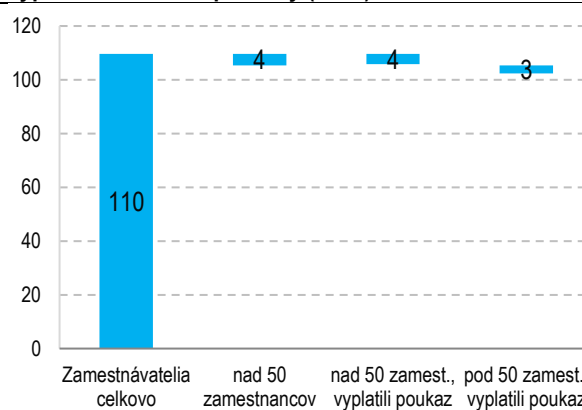
Dostupné dáta neumožňujú komplexne posúdiť vplyv rekreačných poukazov na dostupnosť rekreácie pre nízko príjmové domácnosti, ktoré by si inak nemohli rekreačný pobyt dovoliť. Informácie o čerpaní príspevkov sú dostupné iba z hlásení zamestnávateľov, kde sa vyplní len agregátna suma poskytnutých poukazov a počet čerpajúcich zamestnancov bez dodatočných údajov, ktoré by umožňovali detailnejšiu analýzu na základe príjmov zamestnancov.

Graf 64: Počet zamestnancov čerpajúcich poukazy (v tis.)

Zdroj: Daňové priznania a hlásenia

Graf 65: Počty zamestnávateľov podľa povinnosti vyplácať rekreačné poukazy (v tis.)

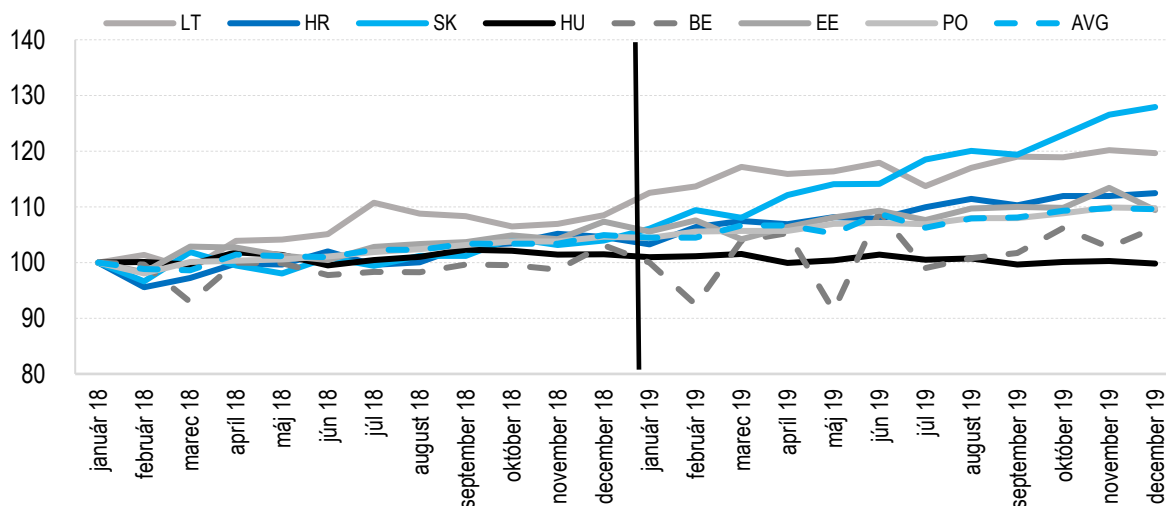
Zdroj: Daňové priznania a hlásenia

⁷³ Vplyv na rekreačné poukazy bol veľmi podobný v rokoch 2019 aj 2020, a to napriek tomu, že rok 2020 bol ovplyvnený pandemiou. Dôvodom môže byť to, že letné mesiace, ktoré generujú najväčšie zisky, neboli zasiahnuté COVIDom v roku 2020.

Vplyv rekreačných poukazov na sektor turizmus

Jednoduché sezónne očistené porovnanie s porovnateľnými európskymi krajinami ukazuje, že od začiatku roka 2019 na Slovensku stúpol počet prenocovaní domácimi turistami. Porovnanie členských štátov EÚ s podobnou mierou prenocovaní⁷⁴ na obyvateľa (Graf 66) ukazuje, že od roku 2019 sa tempo rastu prenocovaní slovenských domácich turistov výraznejšie zrýchlilo. Oproti januáru 2018 bol počet prenocovaní na Slovensku o 28 % vyšší, zatiaľ čo priemer podobných krajín bol vyšší iba o 9,5 %.

Graf 66: Sezónne očistený počet prenocovaní (2018m1 = 100, podobné krajiny)

Zdroj: Eurostat (tour_occ_nim)

Na kvantitatívne vyhodnotenie efektu opatrení podporujúcich turizmus boli použité dve metódy. Prvá metóda porovnáva skutočný počet prenocovaní domácich turistov s alternatívnym rokom 2019, ktorý by sa vyvíjal len na základe trendu a sezónnych pohybov z rokov 2014 až 2018. Druhá metóda vytvára tzv. syntetické Slovensko, teda stav prenocovaní v roku 2019, ktorý by nastal bez prijatia zníženej DPH a rekreačných poukazov. Syntetické Slovensko vznikne ako vážený priemer ostatných európskych štátov z kontrolnej skupiny, kde neboli zavedené opatrenia na podporu cestovného ruchu.

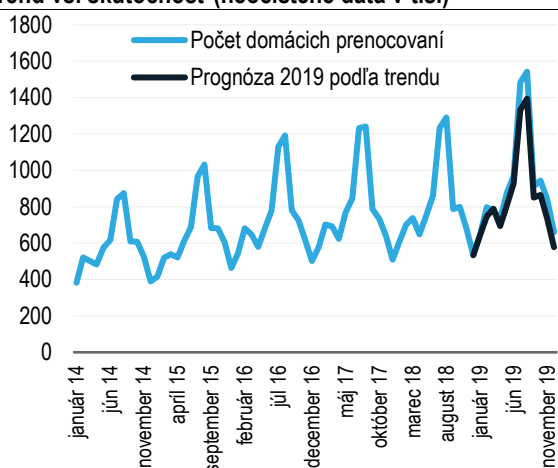
V porovnaní so situáciou, kedy by sa počet domácich prenocovaní vyvíjal podľa minulého trendu, bol skutočný počet prenocovaní v roku 2019 vyšší o viac ako 7 % (Graf 67 a Graf 68). V absolútnych hodnotách efekt predstavuje 800 tis. prenocovaní navyše. Odhad vychádza z prognózy počtu domácich prenocovaní na základe historického trendu a sezónneho vývoja prenocovaní v každom jednom mesiaci, pričom najvýraznejší rozdiel je vidieť v letných mesiacoch.

Odhad na základe historického trendu však využíva údaje iba o samotných prenocovaniach a neberie do úvahy iné faktory, ktoré by mohli turizmus ovplyvňovať. Taktiež abstrahuje od celkovej ekonomickej aktivity a fázy ekonomickeho cyklu v roku 2019, ktoré do veľkej miery mohli ovplyvniť turizmus nielen na Slovensku, ale aj v okolitých krajinách. Z tohto dôvodu je na odhad efektu politik podporujúcich turizmus zvolená metóda syntetickej kontrolnej skupiny (SCM), ktorej prínosom je kontrafaktuálny odhad „syntetického“ Slovenska bez vplyvu zmeny politiky.⁷⁵

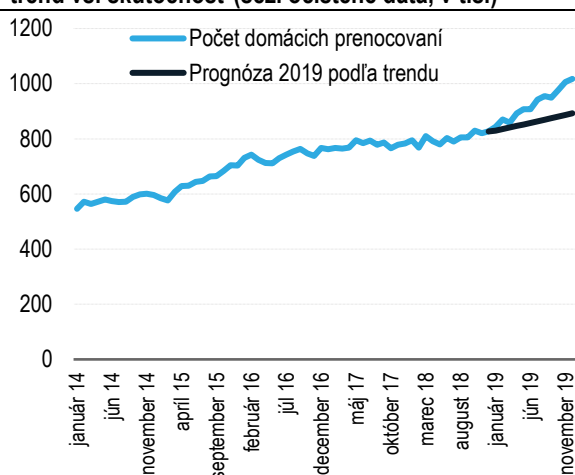
⁷⁴ Podobné krajiny bolo identifikované podľa počtu prenocovaní domácich turistov na obyvateľa. Na Slovensku bol v roku 2018 pomer medzi prenocovaniami a počtom obyvateľov 1,77. Podobné krajiny boli vybrané na základe hodnoty miery prenocovania v intervale 1,55 až 1,87.

⁷⁵ Viac o metódach odhadu vplyvu opatrení podporujúcich turizmus v Prílohe 2.

Graf 67: Porovnanie počtu prenocovaní: historický trend vs. skutočnosť (neočistené dáta v tis.)

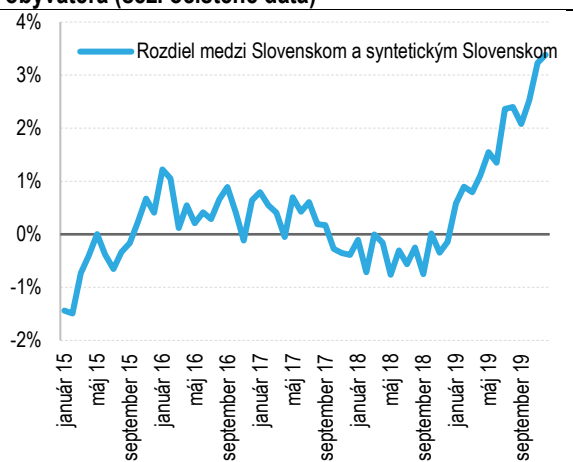
Graf 68: Porovnanie počtu prenocovaní: historický trend vs. skutočnosť (sez. očistené dáta, v tis.)

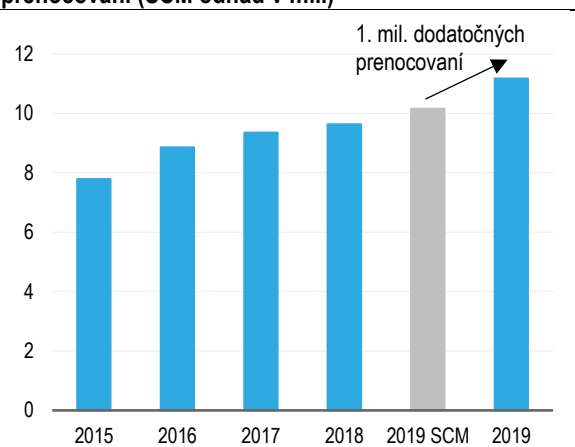
Zdroj: Eurostat (tour_occ_nim), IFP

Metóda syntetickej kontrolnej skupiny ukazuje, že v porovnaní so situáciou bez zavedenia rekreačných poukazov a zníženej DPH, sa zvýšil počet prenocovaní domácich turistov o 1 milión, respektíve takmer 10 % (Graf 69 a Graf 70). Zatiaľ čo pred rokom 2019 bol rozdiel medzi Slovenskom a tzv. syntetickým Slovenskom minimálny (čo je predpoklad presného odhadu), po roku 2019 je vidieť výrazný nárast počtu prenocovaní na obyvateľa. Podobný efekt možno pozorovať aj cez optiku zvýšenia nad rámec historického trendu.

Graf 69: Odhad na základe SCM, počet prenocovaní na obyvateľa (sez. očistené dáta)

Graf 70: Efekt opatrení na počet domácich prenocovaní (SCM odhad v mil.)

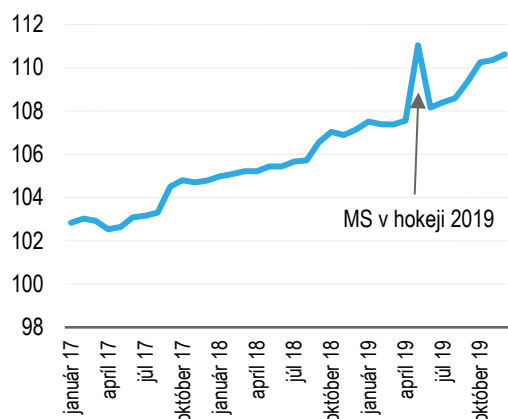

Zdroj: Eurostat (tour_occ_nim) a (tour_occ_ninraw), IFP

Na základe dostupných údajov však nie je možné zvlášť rozlíšiť efekty poukazov a zníženej DPH. Vývoj cien ubytovacích služieb ukazuje, že v roku 2019 nedošlo k výraznému zlacneniu pobytov (Graf 71), ktoré by mohli podporiť domáci turizmus. Začiatok roka je poznačený miernym spomalením rastu cien, no po majstrovstvách sveta ľadovom hokeji v máji 2019 sa vývoj cien vrátil na pôvodný trend a dokonca mierne zrýchlil. Nárast cien z mája spôsobený majstrovstvami bol jednorazový a nepretavil sa do predošlých ani do budúcich mesiacov. Tak isto nepredpokladáme, že by majstrovstvá sveta výrazne ovplyvnili prezentované odhady⁷⁶.

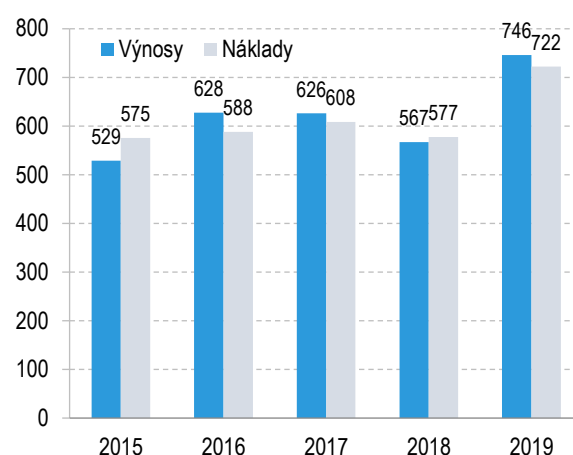
⁷⁶ Predpokladá sa, že domáci fanúšikovia vo veľkej miere nezvykli prenocovať, ale len dochádzali na zápasy.

Graf 71: Vývoj cien ubytovacích služieb, index HICP priemer 2015=100

Zdroj: ŠÚ SR

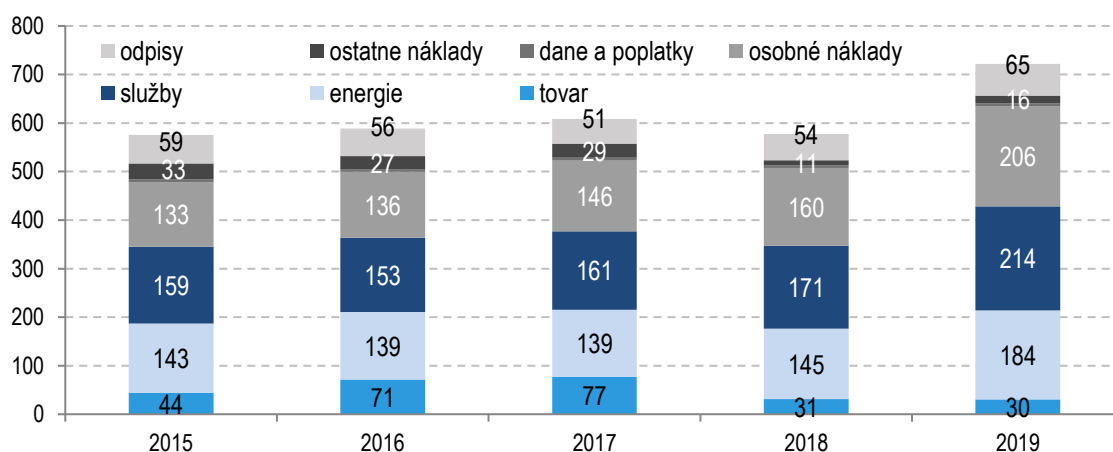
Graf 72: Vývoj výnosov a nákladov z hospodárskej činnosti v sektore ubytovania (mil. eur)

Zdroj: Daňové priznania

Dodatočné ubytovania priniesli sektoru za rok 2019 historickú úroveň tržieb, ale aj nákladov, bez vplyvu na rast ziskovosti (Graf 72). Podstatou biznis modelu ubytovania je vysoká miera variabilných nákladov. Aj keď je počet izieb v hoteli daný, úroveň ich naplnenia určuje úroveň hlavných nákladov ako je spotreba energií, mzdové náklady personálu a služby ako napríklad upratovanie (Graf 73). Úroveň zisku v sektore za rok 2019 sa nijak nevymyká úrovniam minulých rokov, čo môže indikovať, že prípadné dodatočné prenocovania je sektor schopný absorbovať bez výraznejšieho vplyvu na rast cien či marží sektora. Overenie tejto hypotézy bude možné až po odznení vplyvu pandémie.

Graf 73: Dekompozícia nákladov v sektore ubytovania (mil. eur)

Zdroj: Register účtovných závierok, Finstat

8.4. Znížená DPH na ubytovanie

Cieľom zavedenia zníženej sadzby je udržanie výhody sektora v porovnaní so zahraničím. Znížená sadzba nie je vhodným nástrojom pre zvýšenie atraktivity cestovného ruchu, pretože ekonomický výskum neindikuje priamy vzťah medzi znížením DPH a znížením cien tovarov a služieb.

Od roku 2019 sa na ubytovacie služby uplatňuje znížená sadzba dane z pridanej hodnoty vo výške 10 %. Opatrenie zahŕňa hotelové a turistické ubytovania, kempy, internáty a robotnícke ubytovne. Zníženej sadzbe podliehajú všetky služby bezprostredne súvisiace s ubytovaním (služby recepcie, parkovanie, stravovanie). V prípade ak sa tieto služby využívajú osobitne, zníženej sadzbe dane nepodliehajú.

Cieľom zavedenia zníženej sadzby je udržanie výhody sektora v porovnaní so zahraničím. Merateľné ukazovatele neboli stanovené. Znížená DPH je dostupná každému platcovi DPH v sektore Ubytovania. Za rok 2020 to bolo okolo 2 500 subjektov, z toho 94 % firiem a 6 % živnostníkov.

Znížená sadzba DPH znižuje príjmy štátneho rozpočtu o približne 12 až 17 mil. eur (priemer 2019-2021 je 15 mil. eur ročne). Zo zvýhodnenia benefitujú desiatky najväčších subjektov v sektore, pretože benefit zníženej sadzby je priamo úmerný schopnosti tvoriť pridanú hodnotu a zisk. Čím nižšia produktivita, tým nižšia DPH.

Zníženie sadzby DPH nemá oporu v ekonomickom výskume ako opatrenie na zníženie cien tovarov a služieb či ako adresné opatrenie na podporu nízkopríjmových skupín obyvateľstva. Ukazuje to aj domáca skúsenosť s vývojom cien ubytovania v 2019. Distribučné vplyvy na dátach z domova i zo sveta ukazujú, že ak by sa aj zníženie DPH prejavilo do cien, benefitovať budú najmä domácnosti s vyššími príjmami pretože tie spotrebávajú viac – v tomto prípade ubytovania – v porovnaní s nízkopríjmovými skupinami.

Sektor ubytovania spolu s gastronómie je sektor s najnižšou produktivitou v ekonomike. V predkrízových rokoch 2016-2018 pripadalo na 100 eur tržieb len 20 centov zisku (Finstat, 2019). Znížená sadzba DPH môže viesť k negatívnym externalitám v podobe „prežívania“ nízkoproduktívnych firiem s nízkymi mzdami/časťou miezd vyplácanou v šedej ekonomike „na ruku“ či únikoch na DPH – daňová medzera v sektore patrí medzi najvyššie v ekonomike.

Znížená sadzba je využívaná všetkými krajinami EÚ s výnimkou Dánska, čo ale neznamená, že sa jedná o „hodnotu za peniaze“. Priemerná znížená sadzba naprieč krajinami EÚ je 10 %. Cena síce patrí medzi hlavné faktory rozhodujúce o finálnej destinácii rekreácie či dovolenky, DPH však patrí medzi faktory, ktoré majú najnižší vplyv na celkovú výšku nákladov v sektore ubytovania (Graf 73, položka dane a poplatky). Nízku produktivitu sektora je vhodnejšie riešiť cez dane a odvody z práce. Príkladom je odpočítateľná odvodová položka znižujúca daňové zaťaženie nízkopríjmových zamestnancov, ktorá fungovala v minulosti. Dane a odvody z práce sú súčasťou mzdových nákladov, ktoré sú jednou z hlavných nákladových položiek v sektore ubytovania (Graf 73, osobné náklady).

9. Regionálny rozvoj

- Dotácie na podporu regionálneho rozvoja sa zameriavajú najmä na postupné odstraňovanie socioekonomických rozdielov medzi rozvinutými a menej rozvinutými regiónmi.
- Dotácie na regionálny rozvoj dosahujú priemerne 26,6 mil. eur (subvencie) a smerujú do podpory regionálneho rozvoja a príspevku pre najmenej rozvinuté okresy (NRO).
- Ďalších 244,7 mil. eur ročne predstavujú zdroje z prostriedkov EÚ, ktoré nie sú predmetom revízie, aj keď sú adresované podobným skupinám prijímateľov ako štátne dotácie.
- Schémam chýbajú jasne stanovené ciele a systematické hodnotenie výsledkov.
- Vo viacerých prípadoch sú schémy málo efektívne a prekrývajú sa navzájom (napr. s Fondom na podporu športu).

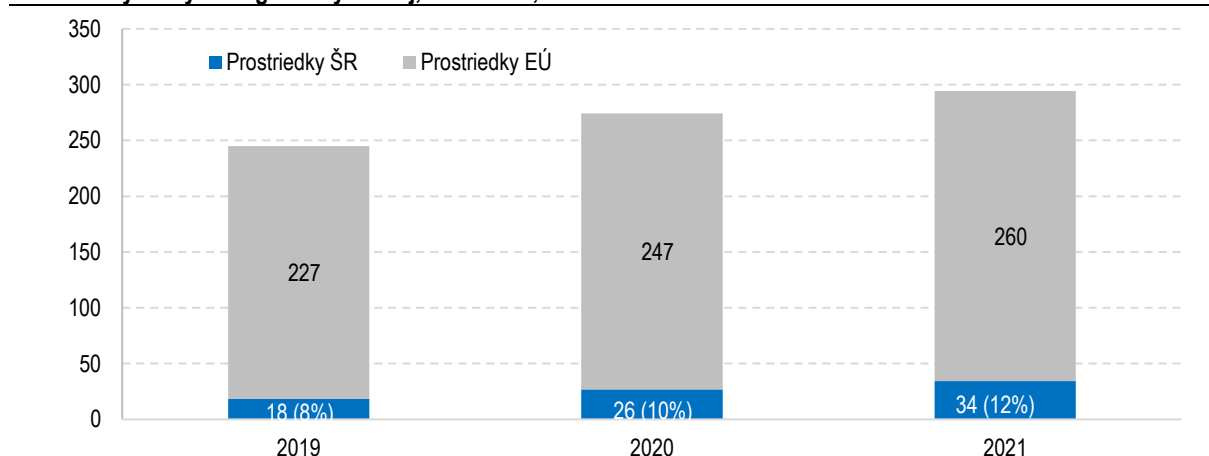
Tabuľka 25: Dotačné schémy v regionálnom rozvoji, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Dotácia	9.1	Regionálny príspevok pre NRO	18,4
Dotácia	9.2	Podpora regionálneho rozvoja	8,2
Spolu			26,6

Zdroj: RIS MF SR

Slovensko v rokoch 2019-2021 vynakladalo na regionálny rozvoj 271 mil. eur ročne. V priemere len 9,8 % výdavkov na regionálny rozvoj je financovaných zo štátneho rozpočtu, väčšinu zdrojov tvoria eurofondy, ktoré sú určené pre veľmi podobné skupiny prijímateľov. Rozdielom je menšia administratívna náročnosť pri schémach financovaných zo štátneho rozpočtu. Dotácie zo štátneho rozpočtu (26,6 mil. eur ročne) sú poskytované v rámci dvoch schém s podobným zameraním. Slovensko má problémy s čerpaním eurofondov, k 30.6.2022 bolo vyčerpaných necelých 50 % z alokácie Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Graf 74: Výdavky na regionálny rozvoj, 2019-2021, mil. eur

Zdroj: MIRRI SR, spracovanie ÚHP 2022

Box 14: Dotácie v regionálnom rozvoji

Dotácie sú bežne používaný nástroj podpory regionálneho rozvoja. Dotácie vo Veľkej Británii mali pozitívny vplyv na ekonomický rast regiónov, obzvlášť menej rozvinutých (Di Cataldo a Monastiriotis, 2018).

Pri tomto type podpory regionálneho rozvoja však hrozí riziko vzniku nedokonalnej konkurencie na strane výrobcov (napr. lokálny monopol alebo oligopol) a zníženiu ekonomicky optimálneho objemu vyprodukovaných tovarov a služieb (efekt mŕtvej váhy). Podpora verejného sektora dosahuje vyššiu efektívnosť ako podpora súkromného sektora a zároveň sa často podporujú projekty, ktoré priamo narúšajú konkurenčné prostredie v danom regióne (Šipikal a Szitásiová, 2014).

Na Slovensku a v Česku sa viac ako tretina finančných prostriedkov minie na projekty, ktoré by sa uskutočnili aj bez dotácie (Šipikal, Pisár a Labudová, 2013).

9.1. Regionálny príspevok pre najmenej rozvinuté okresy

Príspevok slúži na odstraňovanie zaostávania najmenej rozvinutých okresov. Ciele a merateľné ukazovatele sú stanovené príliš vágne a nehodnotia efektivitu výsledkov. Výška podpory je variabilná, dosahuje priemerne 18,4 mil. eur ročne. Dotácie sú určené pre subjekty verejnej správy, podnikateľov aj tretí sektor, vždy podľa konkrétnej výzvy. Schéma je súťaživá – balík je rozdelený na základe hodnotenia projektov. Schéma sa prekrýva s inými existujúcimi schémami.

Príspevok slúži na odstraňovanie zaostávania najmenej rozvinutých okresov. Pojem Najmenej rozvinuté okresy (NRO) bol zavedený zákonom 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov. NRO je definovaný ako okres, v ktorom je priemerná miera evidovanej nezamestnanosti vyššia ako 1,5 násobok miery evidovanej nezamestnanosti na Slovensku, pričom jej výška je aspoň 8 %. Okres sa môže stať NRO aj ak je obkolesený inými NRO (prípád Starej Ľubovne). Pôvodne vzniklo 12 NRO, neskôr pribudlo 9 nových, a jeden okres (Veľký Krtíš) štatút NRO stratil. Aktuálny počet takýchto okresov je 20 a žije v nich 1,13 mil. obyvateľov, čo je 21% obyvateľov Slovenska. Každý z NRO má Plán rozvoja, podľa ktorého sa vyhlasujú konkrétne výzvy. Typ podporených projektov závisí od parametrov konkrétnej výzvy – rekonštrukcie infraštruktúry, podpora turizmu, podpora podnikov nákupom vybavenia a pod.

Ciele a KPIs sú stanovené vágne a nehodnotia efektivitu výsledkov. Cieľom je hlavne podporiť vytváranie pracovných miest a tiež znižovať regionálne rozdiely, podporovať investície a podnikateľské aktivity. Ciele a KPI stanovené pre celú dotačnú schému (tvorba pracovných miest) sú nastavené dobre, avšak pri konkrétnych schémach a výzvach chýbajú jasne definované a merateľné ciele a tiež systematické hodnotenie výsledkov. KPIs si stanovuje žiadateľ z preddefinovaných možností podľa charakteru danej žiadosti. KPIs nehodnotia prínosy projektu, iba súlad vynaloženia financií s pravidlami výzvy.

V rokoch 2019 až 2021 dosiahla výška regionálneho príspevku 44,5 mil. eur. Miera evidovanej nezamestnanosti sa v tomto období zvýšila na celom Slovensku. Až v 13 NRO (65 % zo všetkých NRO) rástla miera nezamestnanosti rýchlejšie, ako priemer Slovenska. Pri okresoch, ktoré nie sú evidované ako NRO, rástla miera nezamestnanosti rýchlejšie ako slovenský priemer len v 27 % okresov (16 okresov). Aj napriek regionálnemu príspevku ostávajú NRO slabšie a citlivejšie na otrasy na trhu práce (pandémia COVID-19) ako zvyšok Slovenska.

Tabuľka 26: Regionálne príspevky pre NRO podľa okresov za roky 2019-2021

Príjemca	Výška podpory -		Miera evidovanej nezamestnanosti (%)	
	spolu (tis. eur)	Január 2019	Január 2022	Zmena
Rimavská Sobota	3 793	16,2	20,3	4,0
Trebišov	3 647	12,2	12,9	0,7
Košice - okolie	3 627	10,0	11,5	1,5
Michalovce	3 160	9,7	14,2	4,5
Vranov nad Topľou	2 666	13,1	16,1	3,0
Veľký Krtíš	2 494	7,0	9,2	2,2
Sabinov	2 430	12,1	15,6	3,6
Kežmarok	2 285	15,6	17,5	1,9
Bardejov	2 189	10,8	13,0	2,1
Revúca	2 189	14,5	18,2	3,7
Lučenec	2 188	8,9	11,5	2,6
Poltár	1 932	10,8	13,0	2,1
Snina	1 925	8,2	9,5	1,4

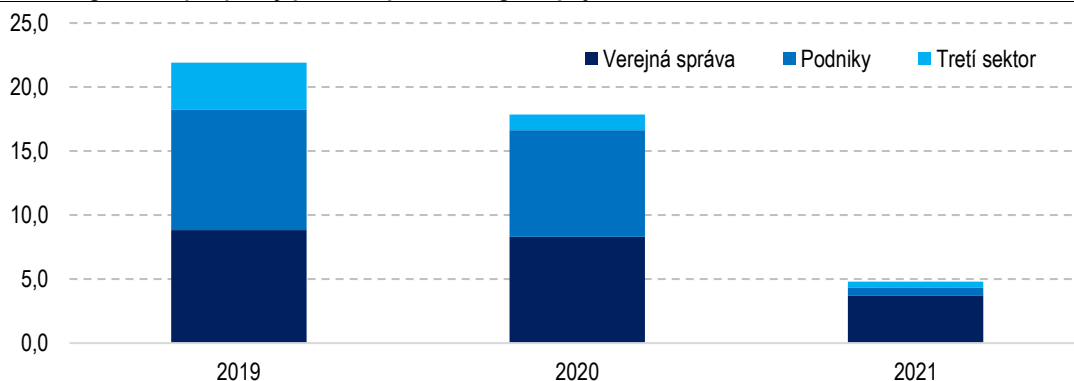
Príjemca	Výška podpory - spolu (tis. eur)	Miera evidovanej nezamestnanosti (%)		
		Január 2019	Január 2022	Zmena
Rožňava	1 859	14,8	15,6	0,9
Levoča	1 615	8,8	10,4	1,6
Gelnica	1 550	9,7	11,6	1,9
Sobrance	1 475	11,7	15,2	3,6
Medzilaborce	1 472	11,1	12,1	1,0
Svidník	1 182	11,8	13,0	1,2
Stropkov	854	9,6	11,6	2,0
SPOLU/Slovensko	44 531	5,3	7,0	1,7

Zdroj: MIRRI SR, ŠU SR

Výška podpory je variabilná, dosahuje priemerne 18,4 mil. eur ročne. V nasledujúcich rokoch je plánovaný pokles výšky podpory na 8,9 mil. eur.

Dotácie sú určené pre subjekty verejnej správy, podnikateľov aj tretí sektor, vždy podľa konkrétnej výzvy. Schéma je súťaživé, vopred stanovený finančný balík je rozdelený na základe hodnotenia projektov riadiacim výborom daného okresu. Hodnotenia projektov a dôvody vyradenia, resp. podporenia však často nie sú zverejňované. Ročne je priemerne podporených 257 subjektov (priemerne 55-tisíc eur/projekt). Výška poskytnutej dotácie sa výrazne líši v závislosti od konkrétnej výzvy (od tisíc eur na razbu pamätných žetónov po 600-tisíc eur na prevádzku centra podpory regionálneho rozvoja). Verejná správa získava 47 %, podnikatelia 41 % a tretí sektor 12 % finančných prostriedkov.

Graf 75: Regionálne príspevky pre NRO podľa kategórie príjemcu, mil. eur

Zdroj: MIRRI SR

Schéma sa prekrýva s inými existujúcimi schémami. Vďaka širokému záberu podporovaných aktivít plní táto schéma podobné účely ako napríklad Fond na podporu športu alebo schémy podpory cestovného ruchu.

Záverečná správa zhodnotí, či je využívanie dotácie zo štátneho rozpočtu efektívnejšie ako využívanie eurofondov. Taktiež zanalyzuje efekt regionálnych príspevkov pre NRO na nezamestnanosť v týchto okresoch.

9.2. Podpora regionálneho rozvoja

Schéma slúži na zmierňovanie rozdielov v úrovni rozvoja regiónov Slovenska. Ciele a merateľné ukazovatele sú stanovené príliš vágne a nehodnotia efektívnosť dosahovania výsledkov. Výška podpory je variabilná vďaka veľkým ad hoc výzvam. V rokoch 2022 až 2024 je plánovaný pokles na 1,1 mil. eur ročne (z 8,2 mil. eur za roky 2019-2021). Dotácie sú určené pre subjekty verejnej správy, podnikateľov aj tretí sektor, podľa konkrétnej výzvy. Schéma je súťaživé. Väčšinu financií získavajú subjekty verejnej správy. Schéma sa prekrýva s regionálnym príspevkom pre najmenej rozvinuté okresy (rekonštrukcia miestnych komunikácií v NRO), fondom na podporu umenia (tvorba nových kultúrnych aktivít), so

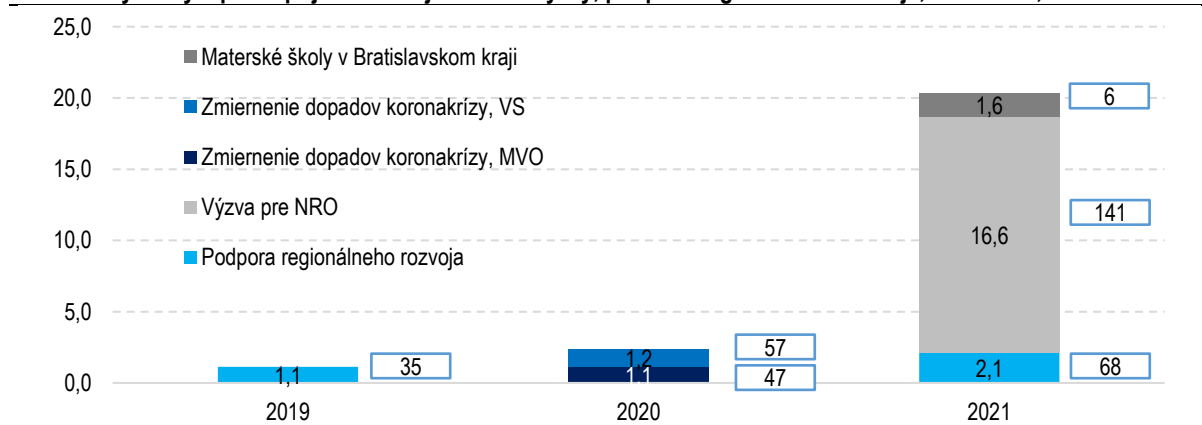
schémami na podporu cestovného ruchu (turistické rozhl'adne, náučné chodníky) a fondom na podporu športu (rekonštrukcia športovej infraštruktúry).

Schéma slúži na zmiernovanie rozdielov v úrovni rozvoja regiónov Slovenska. Podporujú sa subjekty verejnej správy, podnikatelia, ako aj subjekty tretieho sektora na celom území Slovenska, nie iba v menej rozvinutých regiónoch (podporené subjekty závisia od parametrov konkrétnej výzvy). Efekt na znižovanie regionálnych rozdielov tak nemusí byť dostatočný. Podporuje sa široký záber projektov – budovanie infraštruktúry, výsadba sádov, podpora znevýhodnených komunít, marginalizovaných komunít či rozvoj turizmu.

Ciele a KPIs sú stanovené príliš vágne a nehodnotia efektivitu dosahovania výsledkov. Cieľom schémy je odstraňovať alebo zmiernovať rozdiely v úrovni hospodárskeho a sociálneho rozvoja a podporovať investície a podnikateľské aktivity pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja. Chýbajú jasne definované a merateľné ciele a tiež systematické hodnotenie výsledkov. KPIs sa stanovujú podľa konkrétnej výzvy a nehodnotia efektivnosť alebo prínos projektu, iba súlad reálneho prevedenia s plánovaným projektom.

Výška podpory je približne stabilná, okrem ad hoc výzev, ktoré prinášajú výraznú variabilitu. Do roku 2020 dosahovala výška podpory cca 2,3 mil. eur, avšak v roku 2021 bola vyhlásená ad hoc výzva pre najmenej rozvinuté okresy v hodnote 16,6 mil. eur. Táto výzva sa výrazne prekrýva so schémou na podporu NRO. Ďalšou ad hoc schémou je výzva na multifunkčné športové haly v celkovej hodnote 12 mil. eur (vyhlásená v 12/2021). V nasledujúcich rokoch je plánovaná výška podpory 1,1 mil. eur.

Graf 76: Výdavky a počet príjemcov na jednotlivé výzvy, podpora regionálneho rozvoja, 2019-2021, mil. eur

Zdroj: MIRRI SR, spracovanie ÚHP 2022

Dotácie sú určené pre subjekty verejnej správy, podnikateľov aj tretí sektor, vždy podľa konkrétnej výzvy. Schéma je súťaživá, vopred stanovený finančný balík je rozdelený na základe hodnotenia projektov odbornou hodnotiacou komisiou. Počet príjemcov sa počas rokov značne líši. Priemerná dotácia na príjemcu je 67 tis. eur, avšak líši sa v závislosti od konkrétnej výzvy. Mestá, obce a samosprávne kraje získavajú väčšinu balíka, až 86 %. Bez ad hoc výzvy pre NRO by bol priemerný ročný počet príjemcov 71, mestá, obce a samosprávne kraje by získali 53% financií.

Schéma sa prekrýva s inými existujúcimi schémami. Vďaka širokému záberu podporovaných aktivít plní táto schéma podobné účely ako iné schémy, napríklad regionálny príspevok pre NRO (výzva pre NRO), Fond na podporu umenia (podporovanie umeleckých podujatí), schémy podpory cestovného ruchu. Aj napriek potenciálnym ekonomickým a sociálnym prínosom podpory regionálneho rozvoja, je nutné komplexne zhodnotiť efektivitu jednotlivých, často sa prekrývajúcich schém, aby bolo možné dosiahnuť z verejných zdrojov čo najvyššiu hodnotu.

10. Dotácie v ostatných oblastiach

10.1. Podpora mobility formou príspevku na ubytovanie a dopravu

Tabuľka 27: Dotačné schémy v podpore mobility (priemer za 2019-2021, v mil. eur)

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Daňové výdavky	10.1	Podpora mobility formou príspevku na ubytovanie a dopravu	61,7
Spolu			61,7

Zdroj: MF SR

V rokoch 2019 až 2021 bola zavedená podpora mobility vo forme daňových oslobodení na príspevky pre zamestnancov na ubytovanie a dopravu. Impulzom bol nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v niektorých regiónoch a nízka medziregionálna mobilita Slovákov. Špecifické ciele a merateľné ukazovatele daňových výdavkov orientovaných na mobilitu nie sú stanovené. Odhad výpadku daní a odvodov v rokoch 2019-2021 je priemerne 61,7 mil. eur.

V rokoch 2019 až 2021 vstúpila do platnosti séria opatrení orientovaných na podporu mobility pracovnej sily umožňujúcich zamestnávateľom poskytnúť nepeňažný príjem oslobodený od daní a odvodov. Od roku 2019 zamestnávateľia s prevažujúcou výrobnou činnosťou vo viaczmennnej prevádzke môžu poskytnúť zamestnancovi nepeňažný príjem⁷⁷ vo výške maximálne 60 eur mesačne za účelom zabezpečenia ubytovania. V 2020 sa limit zvýšil na 100 eur alebo 350 eur pre zamestnanca, ktorý u zamestnávateľa pracuje nepretržite aspoň 24 mesiacov a zároveň sa zrušilo obmedzenie na viaczmennú prevádzku vo výrobe. V 2021 sa oslobodenie nepeňažného príjmu rozšírilo aj na zabezpečenie dopravy maximálne vo výške 60 eur mesačne⁷⁸.

Špecifické ciele a merateľné ukazovatele daňových výdavkov orientovaných na mobilitu nie sú stanovené. Implicitne má poskytovanie nepeňažného príjmu oslobodeného od daní a odvodov znížiť náklady zamestnávateľov na zabezpečenie ubytovania a dopravy. Tento benefit môže pomôcť k zníženiu medzery medzi ponukou a dopytom po pracovnej sile vo vybraných odvetviach hospodárstva alebo regiónoch a nepriamo zvýšiť produktivitu v ekonomike. Tieto nástroje zároveň pomáhajú udržať celkovú zamestnanosť v regiónoch s nižším počtom pracovných príležitostí, keďže obyvatelia majú pokrytú časť nákladov na dochádzanie za prácou.

Odhad výpadku daní a odvodov v rokoch 2019-2021 je priemerne 61,7 mil. eur. Dopad je odhadnutý na základe pôvodne poskytnutých údajov od najväčších zamestnávateľov poskytnutých zamestnávateľskými zväzmi pri tvorbe legislatívy. Firmy nevykazujú štruktúru a objemy oslobodených daňových príjmov. Aktuálnejší prieskum zamestnávateľov alebo priamo doplnenie využitia podpory do daňových priznaní u firiem by umožnilo vyhodnotiť finančný dopad nástroja a analyzovať vhodnú výšku podpory alebo jej adresnejšie nastavenie⁷⁹.

Ekonomický výskum⁸⁰ poukazuje na význam podpory mobility, pre adresnú podporu je však potrebné vyhodnotiť dostupnosť pracovnej sily ochotnej sa presťahovať či úroveň verejných statkov (napr. dostupnosť dopravy, kultúrne a športové možnosti). Podporné politiky môžu mať rôznu formu od pozemkovej reformy umožňujúcej zvýšenie tempa výstavby a tým ponuky bývania, cez reguláciu nájomného, priame transfery vybraným sociálnym skupinám až po zníženie bariér pre začatie podnikania. Naprieč krajinami EÚ prevažuje príspevok na náklady spojené s nájmom zamestnanca. Nemecko poskytuje daňovú pomoc pre zamestnanca na

⁷⁷ Pomerná výška podľa počtu dní, v ktorých bolo zabezpečené ubytovanie v budove klasifikovanej ako 112 a 113 podľa opatrenia Štatistického úradu č. 128/2000 o klasifikácii stavieb

⁷⁸ Oslobodenie nahradilo do roku 2021 platiace iné oslobodenie - 60 % zo sumy výdavkov preukázateľne vynaložených zamestnávateľom, respektíve 30 % pre zamestnávateľov s prevažujúcou viaczmennou prevádzkou. Príspevok je limitovaný do výšky 50 % vzniknutých nákladov a podporuje rovnako ako daňový výdavok poskytnutie dopravy na miesto výkonu práce a späť v prípade, že nie je možné použiť verejnú dopravu. Poskytovanie tohto príspevku, na ktorého poskytnutie nie je právny nárok, bolo od apríla 2020 pozastavené. Okrem daňových výdavkov na podporu mobility mohli firmy získať do roku 2019 podporu súbežne s príspevkom na podporu dopravy (štátna sociálna dávka).

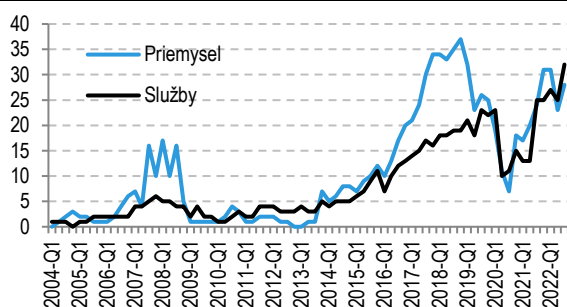
⁷⁹ V tomto duchu navrhovali zamestnávateľia združený pod Hospodárskou a sociálnou radou SR v rámci návrhu zákona o dani z príjmov zdvojnásobenie uvedených príspevkov v reakcii na infláciu ťahanú rastom energií, pričom využitie nástroje nie je známe.

⁸⁰ Causa et al. 2021, Cavalleri et al. 2021, OECD 2021a,

účely dopravy do zamestnania, pracovného vybavenia, presťahovania za prácou a poistenia. Francúzsko poskytuje náhrady nákladov na sťahovanie. Náhrady nákladov na ubytovanie poskytnuté zamestnávateľom sa uplatňujú ako výdavky pri dani z príjmov.

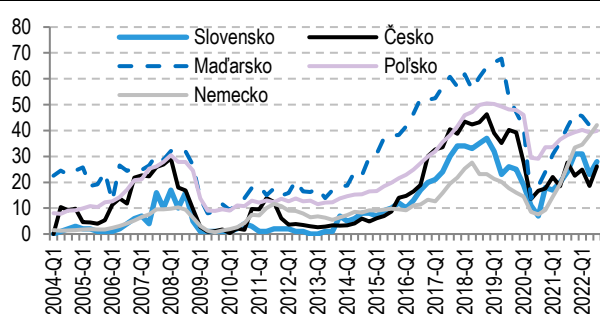
Dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily je kľúčová pre slovenskú ekonomiku.⁸¹Slovensko v posledných rokoch čelí nedostatku pracovnej sily, vrátane deficitu potrebných zručností (IMF, 2018⁸²). Podiel firiem, ktoré reportujú nedostatok pracovnej sily ako bariéru pre ďalší rozvoj kopíruje hospodársky cyklus a ukazuje na dlhodobé štrukturálne problémy na pracovnom trhu (Graf 77). Ide o trend, ktorý sa týka aj krajín v regióne V4 aj nášho hlavného obchodného partnera Nemecka (Graf 78).

Graf 77: Podiel firiem indikujúcich nedostatok pracovníkov ako bariéru rozvoja (% z respondentov, sezónne očistené)

Zdroj: Európske podnikateľské a spotrebiteľské prieskumy⁸³

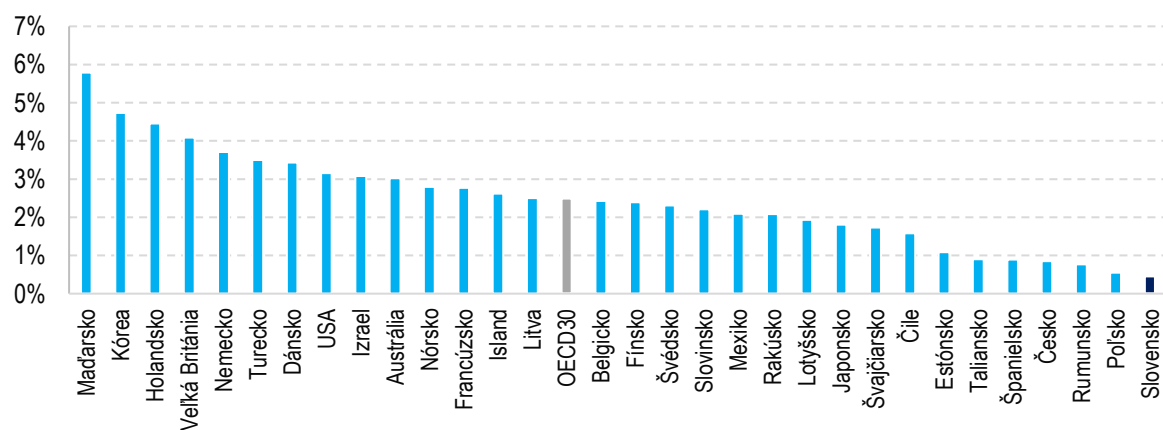
Graf 78: Nedostatok pracovníkov v priemysle v krajinách V4 a Nemecku

Zdroj: Európske podnikateľské a spotrebiteľské prieskumy

Medziregionálna mobilita Slovákov je nízka (Graf 79). Podľa prieskumov personálnych agentúr (SITA, 2015, Berecz, 2018) patria k hlavným obmedzeniam mobility vlastníctvo nehnuteľnosti, najmä u žien starostlivosť o rodinu či neochota cestovať za prácou u ľudí s nízkym vzdelaním. Tí, ktorí sa rozhodnú cestovať za prácou sú zvyčajne kvalifikovaní a odchádzajú do zahraničia. V rámci Slovenska prirodzene prevláda migrácia z východu na západ, teda do okolia hlavného mesta, jeho satelitov a priľahlých okresov (Graf 80 a Graf 81).

Graf 79: Ročná medziregionálna mobilita obyvateľstva 2015-2018 (% celkového obyvateľstva)

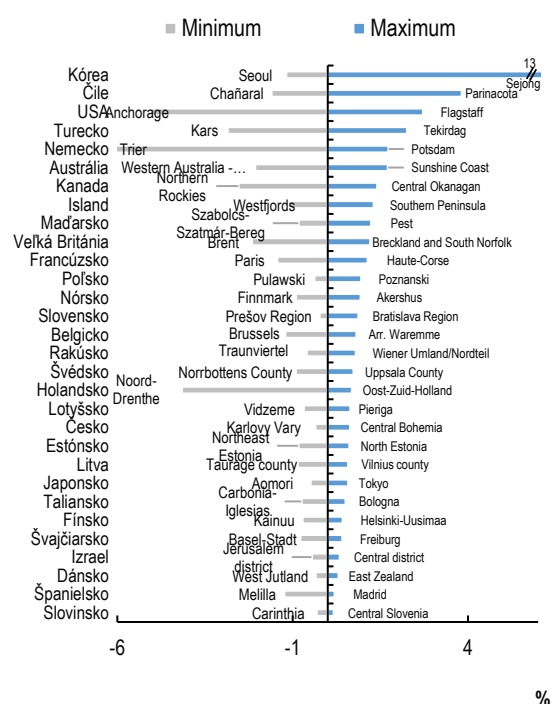
Zdroj: OECD Cities and Regions at a Glance 2020

⁸¹ <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/reformny-kompas-kam-kraca-slovensko.html>

⁸² <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2018/07/26/Slovak-Republic-Selected-Issues-46123>

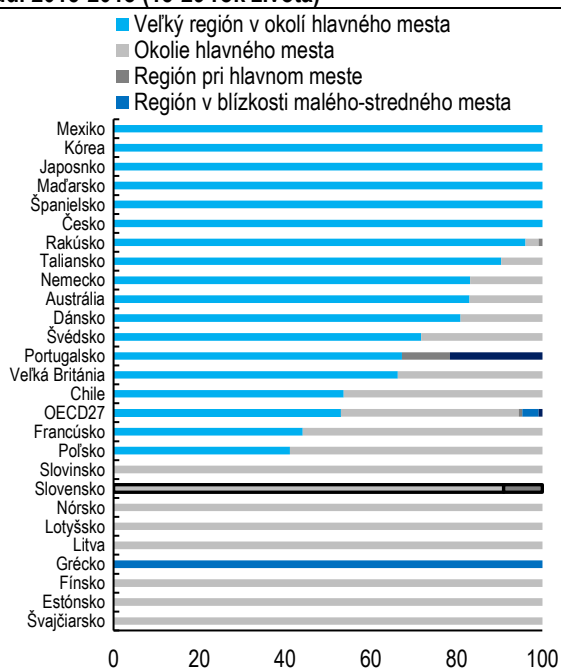
⁸³ https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/business-and-consumer-surveys_en

Graf 80: Percento populácie prichádzajúce do regiónu 2015-2018

Zdroj: OECD, *Regions and Cities at a Glance 2020*

Graf 81: Destinácia vnútrošľovskej migrácie mladých ľudí 2015-2018 (15-29 rok života)

Zdroj: OECD, *Regions and Cities at a Glance 2020*

Pozn.: Metodika je založená na OECD klasifikácii malých regiónov na základe metropolitného obyvateľstva. Metropolitné regióny v slovenskom kontexte sú Bratislavský kraj a Košický kraj.

10.2. Výnimky zo zdaňovania negatívnych externalít

Tabuľka 28: Výnimky zo zdaňovania negatívnych externalít, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Daňové výdavky	10.2.1	Daň z vína - znížená sadzba (0 EUR)	36,9
Daňové výdavky	10.2.2	Daň z liehu - znížená sadzba pre pestovateľské pálenie	13,3
Daňové výdavky	10.2.3	Daň z piva - znížená sadzba pre malé pivovary	1,5
Spolu			51,7

Zdroj: ÚHP a IFP na základe údajov MF SR

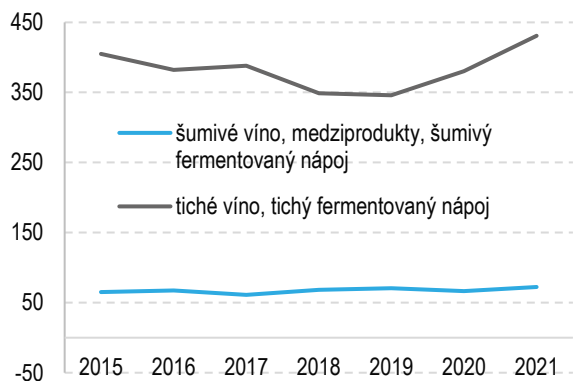
10.2.1. Daň z vína - znížená sadzba (0 EUR)

Spotrebná daň z tichého vína má nulovú sadzbu, na rozdiel od nenulovej sadzby pre šumivé víno (79,65 eur/hl). Celkový dopad dosahuje 37 mil. eur ročne vrátane dodatočnej nevybranej DPH. Nulovú sadzbu dane na tiché vína v súčasnosti uplatňuje 15 krajín EÚ, pričom sú to krajiny s významnejšou dlhoročnou produkciou vína. Argumentom v prospech zdanenia vína ostáva potreba adresovať negatívne externality vyplývajúce z jeho konzumácie. Zo zdravotného pohľadu sa javí ako najvhodnejšie zdanenie podľa obsahu alkoholu, ktoré zabraňuje výraznejším rozdielom medzi rôznymi druhmi alkoholických nápojov.

Spotrebná daň z tichého vína má nulovú sadzbu, na rozdiel od sadzby pre šumivé víno (79,65 eur/hl). Nulová sadzba dane sa zaviedla v roku 2001 pretože s ohľadom na značné plošné rozšírenie výroby vína sa nedarilo podchytiť výber daní od všetkých výrobcov. Ďalším argumentom bolo približovanie sadzieb spotrebných daní krajinám EÚ z dôvodu obáv o stratu konkurencieschopnosti domácich vín po vstupe do EÚ.

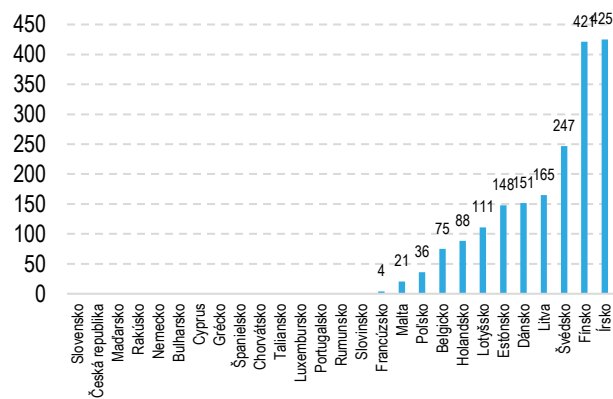
Celkové výdavky dosahujú 37 mil. eur ročne vrátane dodatočnej DPH⁸⁴. Z celkového objemu vína, ktoré platitelia dane priznajú v daňových priznaniach, je 85 % víno, na ktoré sa uplatňuje nulová sadzba, t. j. tiché víno (Graf 82).

Graf 82: Vývoj vyrobeného množstva šumivého a tichého vína, 2015 – 2021 (v hl)

Zdroj: agregované daňové priznania

Graf 83: Porovnanie výšky spotrebnej dane z tichého vína v krajinách EÚ, k 1.7.2021 (eur/1 hl)

Zdroj: Excise duty tables

Nulovú sadzbu dane na tiché vína v súčasnosti uplatňuje 15 krajín EÚ (Graf 83), pričom sú to krajiny s významnejšou dlhoročnou produkciou vína. Z krajín, ktoré zdaňujú tiché víno vyššou sadzbou, má polovica sadzbu stanovenú až od určitého percenta alkoholu. Z našich susedov má nenulovú sadzbu len Poľsko. Najväčšími výrobcami vína (Eurostat, 2019) sú tradične Taliansko (5,5 miliónov l, t. j. 35 % celkovej produkcie), Španielsko (4,3, t. j. 27 %), Francúzsko (3,4, t. j. 21 %), Portugalsko (0,7), Nemecko (0,7) a Maďarsko (0,4). Aj napriek tendencii nezdaňovať tiché víno v krajinách s vinárskou tradíciou, Francúzsko ako vinárska veľmoc používa sadzbu cca. 3 centy na fľašu (resp. 3,91 eur na 1 hl).

Zrušenie nulovej sadzby nie je spojené so zvýšením administratívnej záťaže. Už dnes majú vinári administratívne povinnosti, pokiaľ ide o registráciu, povolenia a iné. Administratívne náklady, ktoré by zrušením sadzby vznikli domácnostiam vyrábajúcim víno pre vlastnú spotrebu či malým vinárom, je možné adresovať cieľenými oslobodeniami od dane. Presné počty príjemcov nie sú dostupné, ide o približne 80 vinárov a združení vinárov.

Na Slovensku nedochádza systematicky k zvyšovaniu sadzieb spotrebnej dane v súlade s rastom kúpyschopnosti, ideálne pravidelnou indexáciou podľa predvídateľného kalendára. Takýto prístup môže mať za dôsledok jednorazové zvýšenie sadzieb ako tomu je pri diskutovanom zvýšení spotrebnej dane z liehu o 30 %. Zvyšovanie sadzieb by sa preto malo diať naprieč rôznymi druhmi alkoholu (resp. na množstvo alkoholu), aby nedochádzalo k cenovému zvýhodneniu konkrétneho sektoru resp. alkoholického nápoja.

Argumentom v prospech zdanenia vína je snaha adresovať negatívne externality vyplývajúce z jeho konzumácie, ale aj odstránenie nerovného zdanenia naprieč rôznymi druhmi alkoholu. Cieľom zdanenia negatívnych externalít je najmä obmedzenie konzumácie za účelom zníženia spoločenských nákladov na zdravotníctvo, riešenie dopravných nehôd a kriminalitu. Dlhodobé nezdanenie vína prispieva k stagnácii jeho relatívnej ceny oproti ostatným alkoholickým substitútom, čo pri rastúcich mzdách zvyšuje jeho dostupnosť a atraktivitu na úkor iných alkoholických nápojov. Zdanenie zabráni substitučnému efektu, teda zmene orientácie spotreby zo zdaneného liehu a piva na nezdanené víno⁸⁵. Na druhej strane, zvýšenie sadzby môže viesť k

⁸⁴ Pri predpoklade zvýšenia sadzby o 50 centov na 0,75 l fľašu (sadzba 66,67 eur/1 hl) by sa daňové príjmy zvýšili o 36 mil. eur.

⁸⁵ Podľa štatistik ŠUSR dosiahla spotreba vína svoj vrchol v roku 2014, pričom od vtedy sa v priemere udržiava na úrovni 90 tis. litrov ročne. Údaje o celkovej spotrebe potravín a nápojov sa počítajú bilančnou metódou. Hlavné údajové vstupy využívané na výpočet sú údaje o domácej produkcii, dovozoch, vývozočoch, počiatkových a konečných zásobách.

cezhraničným nákupom⁸⁶ z krajín, ktoré uplatňujú nulovú sadzbu. V praxi sa však ušlé príjmy veľmi ťažko odhadujú. Ďalším, krátkodobým rizikom je efekt predzásobenia subjektov.

Zo zdravotného pohľadu sa javí ako najvhodnejšie zdanenie podľa obsahu alkoholu, ktoré by zároveň bolo indexované rastom cenovej hladiny a zabránilo tak výraznejším rozdielom medzi rôznymi druhmi alkoholických nápojov. Systém zdaňovania môže motivovať spotrebiteľov k presunu spotreby z viac daňovo zaťaženejších alkoholických nápojov, ktorými sú lieh a pivo, k daňovo zvýhodnenému tichému vínu (Tabuľka 29). Z celkovej spotreby alkoholických nápojov na Slovensku tvorí asi tri štvrtiny pivo, avšak, pri prepočte na množstvo 100 %-ného liehu prevláda lieh. Štúdiá vypracovaná pre Európsku komisiu odporúča zdanenie minimálnej sadzby pre tiché víno približne na úrovni zdanenia (alkoholu) v pive (London Economics, 2010). Porovnanie na európskej úrovni ukazuje, že spotrebné dane odzrkadľujú skôr národnú produkciu alkoholických nápojov a spotrebné návyky obyvateľstva a nezohľadňujú primárne zdravotný aspekt (Angus et al., 2019). Iný pohľad ukazuje štúdiá (Saffer, 1989), ktorá skúmala elasticitu konzumácie alkoholu pri zmene ceny (spotrebných daní). Najvýraznejší pokles spotreby alkoholu bol zaznamenaný pri zvýšení zdanenia liehu⁸⁷, na druhom mieste bolo zdanenia piva. Zdanenie vína v tejto štúdii nepreukázalo významné vplyvy na spotrebu alkoholu.

Tabuľka 29: Porovnanie efektívneho zaťaženia jednotlivých druhov alkoholu v bežnej dávke

Druh alkoholického nápoja	Bežná dávka (v l)	Množstvo alkoholu v b. d. (v l)	Spotrebná daň na b. d. (v eur)
Pivo *	0,5	0,022	0,08
Lieh **	0,04	0,016	0,17
Tiché víno ***	0,2	0,022	0

Poznámky: * - pivo s obsahom alkoholu 4,4 %; ** - lieh s obsahom alkoholu 40 %; *** - tiché víno s obsahom alkoholu 11 %

Zdroj: prepočty IFP

10.2.2. Daň z liehu - znížená sadzba pre pestovateľské pálenie

Pestovatelia ovocia si môžu pre súkromnú spotrebu vypáliť lieh v pestovateľskej pálenici s polovičnou sadzbou spotrebnej dane (540 eur/hektoliter 100 % alkoholu). Znížená sadzba motivuje domácnosti, aby nevyužívali domáce čierne pálenie. Celkové výdavky dosahujú 13,3 mil. eur ročne vrátane dodatočnej DPH a kolíšu vďaka premenlivej úrode ovocia.

Pestovatelia ovocia si môžu pre súkromnú spotrebu vypáliť lieh v pestovateľskej pálenici s polovičnou sadzbou spotrebnej dane (540 eur/hl a.). Takto vyrobený lieh nesmie byť predmetom ďalšieho predaja. Sadzba sa uplatňuje na maximálne 43 litrov 100 %-ného alkoholu za jedno výrobné obdobie⁸⁸, ďalšie objemy sa zdaňujú plnou sadzbou (1 080 eur/hl 100 % alkoholu.). Opatrenie bolo súčasťou prístupovej zmluvy v rámci negociácií⁸⁹ pred vstupom do EÚ, ako výnimka pre Slovensko a iné krajiny.

Celkové výdavky dosahujú 13,3 mil. eur vrátane dodatočnej DPH. Toto množstvo medzi jednotlivými rokmi výrazne kolíše. Objem vypáleného liehu závisí najmä od úrody ovocia v danom roku.

Znížená sadzba motivuje domácnosti, aby nevyužívali domáce čierne pálenie. V prípade zrušenia existuje riziko zvýšenia nelegálneho pálenia so zdravotnými rizikami. Zriadením profesionálnych pestovateľských páleníc a odbornou výrobou liehu sa v prvom rade predchádza zdravotným rizikám, ktoré môžu vzniknúť pri neodbornej domácej výrobe liehu. Slovensko je krajina s historicky ukotveným pálením ovocia v pestovateľských páleniciach za účelom výroby liehu v domácnostiach (Graf 84) a tiež patrí medzi krajiny s vyššou spotrebou alkoholu (Graf 85). Z celkovej spotreby tvoril nelegálny alkohol v roku 2009 až 20 %, ale je predpoklad, že tieto čísla sú aktuálne nižšie.

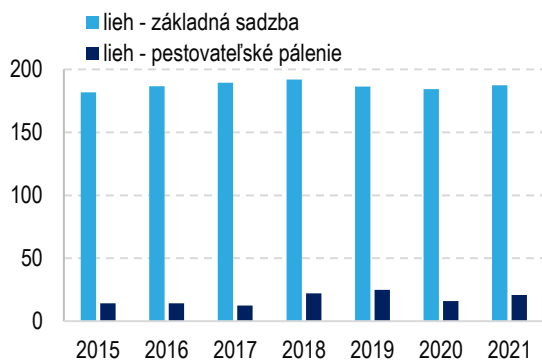
⁸⁶ Pohraničné oblasti Slovenska sú významnejšie vinohradnícke oblasti

⁸⁷ Dôvodom môže byť rozdielna škodlivosť jednotky liehu v rozličných druhoch alkoholických nápojov.

⁸⁸ Od 1.7. bežného roka do 30.6. nasledujúceho roka

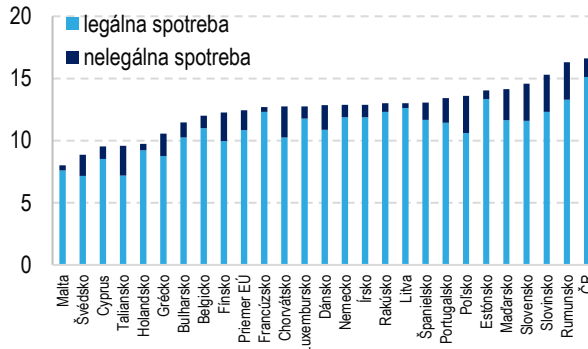
⁸⁹ Smernica Rady 92/83/EHS: „Maďarsko, Rumunsko a Slovensko si môžu uplatňovať zníženú sadzbu spotrebnej dane najmenej vo výške 50 % štandardnej národnej sadzby spotrebnej dane z etylalkoholu, na etylalkohol vyrábaný v páleniciach pestovateľov ovocia. Uplatňovanie zníženej daňovej sadzby sa obmedzí na 50 litrov destilátov z ovocia na jednu domácnosť pestovateľov ovocia ročne určených výlučne na ich osobnú spotrebu.“

Graf 84: Množstvá vyskladneného liehu, 2015 – 2021 (akruálny príjem, hl a.)

Zdroj: Agregované daňové priznania

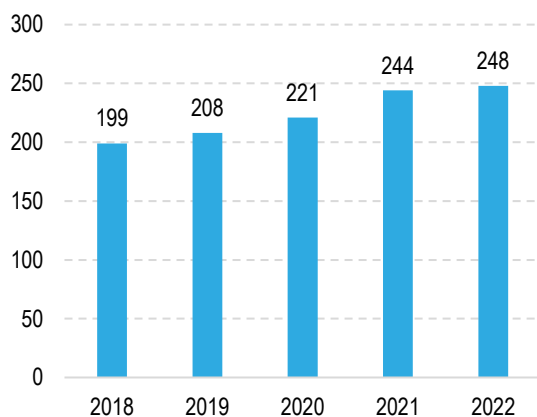
Graf 85: Porovnanie spotreby alkoholu v krajinách EÚ, 2009 (l na 1 dospelého)

Zdroj: WHO

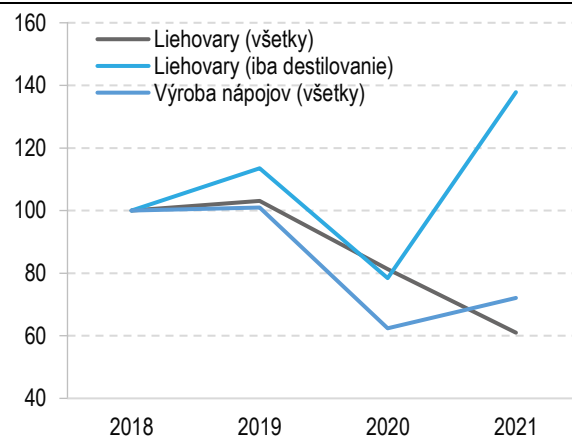
Celkový počet pestovateľských pálení rastie (Graf 86). Podľa Finančnej správy využíva služby pestovateľských pálení podľa úrody ovocia približne pol milióna Slovákov (Finančná správa SR, 2017).

Graf 86: Vývoj počtu pestovateľských pálení na Slovensku, 2018 - 2022

Zdroj: FS SR

Graf 87: Výsledok hospodárenia pre vybrané liehovary

Zdroj: FS SR, agregované daňové priznania

Nad rámec pestovateľského pálenia môžu súkromné osoby využívať aj tzv. súkromné pálenie. Súkromnou výrobou destilátu možno oficiálne vyrobiť destilát obsahujúci menej ako 86 % etylalkoholu v objeme najviac 25 litrov alkoholu na fyzickú osobu (t.j. 50 litrov 50 %-ného vyrobeného destilátu). Na destilát vyrobený súkromnou výrobou sa uplatní znížená sadzba dane z liehu (t. j. 540 eur/hl a. vs. 1 080 eur/hl a.). Ide o nesystémové opatrenie, ktoré je v praxi ťažko kontrolovateľné čo sa týka vyrobeného množstva aj kvality (a prípadných zdravotných aspektov pre konzumentov). Počty evidovaných súkromných výrobcov v jednotlivých rokoch sa postupne zvýšili z 21 v roku 2019 na 47 v roku 2022. V porovnaní s výnosom na súkromnom zvýhodnení sú administratívne náklady na výkon správy niekoľkonásobne vyššie, čo je značne neefektívne. V prípade zmien v oblasti spotrebných daní z liehu je vhodné zvážiť zrušenie súkromného zvýhodnenia výroby destilátov, ktoré vytvára riziká pre zdravie spotrebiteľov.

10.2.3. Daň z piva - znížená sadzba pre malé pivovary

Malé samostatné pivovary majú o 26 % nižšiu sadzbu spotrebnej dane (2,652 eur na hl/% objemu skutočného obsahu alkoholu) v porovnaní s veľkými pivovarmi (3,587). Explicitný hospodársky cieľ pri zavedení tohto opatrenia nebol daný. Daňové zvýhodnenie využíva na Slovensku 105 malých samostatných pivovarov s priemerným čerpaním 11 tis. eur.

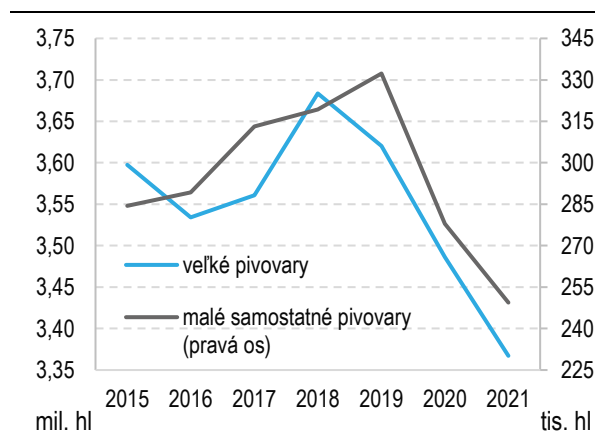
Malé samostatné pivovary majú o 26 % nižšiu sadzbu spotrebnej dane, celkové výdavky dosahujú 1,5 mil. eur vrátane dodatočnej DPH. Malé samostatné pivovary (MSP) majú nižšiu sadzbu spotrebnej dane 2,652 eur na hl/% objemu skutočného obsahu alkoholu) v porovnaní s veľkými pivovarmi (3,587). Objem ročnej výroby piva nesmie presiahnuť 200 000 hl⁹⁰.

Explicitný hospodársky cieľ pri zavedení tohto opatrenia nebol daný. Nižšia sadzba mala pravdepodobne slúžiť na pokrytie vyšších nákladov (remeselné, nepasterizované piva majú kratšiu dobu spotreby) a na rozvoj trhu malých pivovarov (po vzore Českej republiky, kde bolo v roku 2017 cca. 350 mini-pivovarov). Znížená sadzba predstavuje sektorovú podporu nielen pre malých pivovarníkov, ale nepriamo aj pre reštauračné služby – pivárne a reštaurácie môžu byť vsadené do samotnej výroby piva. Nižšia sadzba nemôže byť považovaná za kompenzáciu administratívnych nákladov v porovnaní s veľkými hráčmi pretože malým pivovarom odpadajú povinnosti daňových skladov.

Daňové zvýhodnenie využíva na Slovensku 105 MSP s priemerným čerpaním 11 tis. eur. Počet malých pivovarov rastie. V roku 2009 bolo na Slovensku iba 7 malých pivovarov. V roku 2018 ich počet prekročil číslo 70 a aktuálne ich je zaregistrovaných 105.

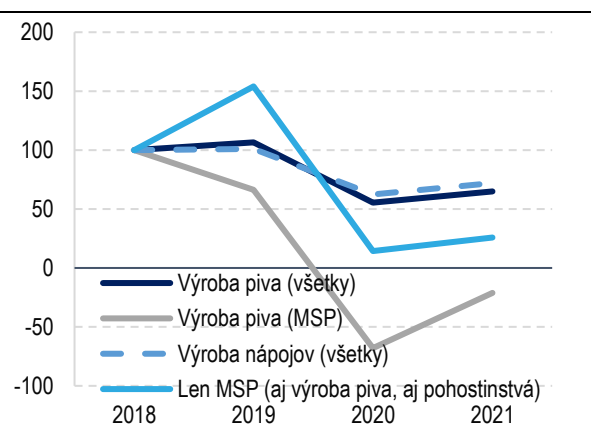
Pandémia zvrátila trend rastu spotreby piva, pričom malé pivovary boli zasiahnuté výraznejšie (Graf 88). Na základe agregátnych údajov z daňových priznaní podnikajú registrované MSP z polovice v odvetví „Výroby piva“, ale časť je registrovaná aj ako „Služby pohostinstiev“ resp. hotelov a iné. V roku 2020 došlo k poklesu segmentu všetkých výrobcov piva, rovnaký trend platil aj pre referenčnú skupinu všetkých výrobcov nápojov. Malé samostatné pivovary (vrátane podnikania v pridružených oblastiach) poklesli výraznejšie, ale agregátne nedosahujú stratu. Malé pivovary, ktoré podnikajú v pododvetví „Výroba piva“, poklesli výraznejšie a dosiahli aj stratu (Graf 89).

Graf 88: Vývoj množstva piva veľkých a malých pivovarov, 2015 - 2021 (hl)

Zdroj: agregované daňové priznania

Graf 89: Výsledok hospodárenia MSP voči ostatným firmám

Zdroj: individuálne daňové priznania

⁹⁰ Tiež nemôžu byť majetkovo ani personálne prepojené v rámci výroby piva, nevyrábajú pivo na základe licencie a priestory nie sú technologicky prepojené s priestormi inej osoby, ktorá v rámci podnikania vyrába pivo.

⁹¹ Na základe daňových priznaní bolo identifikovaných 85 malých samostatných pivovarov, ktoré sa vyskytujú vo viacerých rokoch a podali daňové priznanie. Tieto subjekty si môžu samy určiť tzv. NACE kód odvetvia, v ktorom prevažne podnikajú. Vzhľadom na samo vyplňanie môžu byť údaje na základe NACE nepresné.

10.3. Podpora malých firiem

Tabuľka 30: Dotačné schémy v podpore malých firiem, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Schéma	Výdavky
Daňový výdavok	10.3.1	Zníženie daňovej sadzby DPPO z 21 % na 15 %.	21,3
Daňový výdavok	10.3.2	Ľubovoľná doba odpisu majetku	4,7
Daňový výdavok	10.3.2	Odpočet daňovej straty	4,5*
Daňový výdavok	10.3.2	Tvorba opravných položiek	1,1
Spolu			31,6

*vplyv 2022

Zdroj: ÚHP a IFP na základe údajov MF SR

Novela zákona o dani z príjmov zaviedla od roku 2020 pojem mikrodaňovník. Jedná sa o fyzickú alebo právnickú osobu, ktorej ročné tržby nepresiahnu stanovenú hranicu príjmu⁹². V rámci tejto zmeny sa zaviedlo viacero úľav pre danú skupinu podnikateľov, menovite:

- **Zníženie daňovej sadzby dane z príjmu právnických osôb (DPPO) z 21 % na 15 %.** Od roku 2020 platila pre firmy s obratom do 100 tis. eur. Od roku 2021 sa uplatňovanie obmedzilo iba na mikrodaňovníkov, teda subjekty s obratom do 49 790 eur.
- **Ľubovoľná doba odpisu majetku** – nad rámec odpisových skupín a nastavených rokov odpisovania.
- **Tvorba a posudzovanie opravných položiek k pohľadávkam** - opravné položky už nezvyšujú základ dane (ako opravná položka neuznaná za daňový výdavok), ale naopak umožňujú znížiť základ dane.
- **Odpočet daňovej straty** - počas 5 rokov je možné ľubovoľne odpísať stratu (v platnosti od 2022).

Cieľom týchto daňových výdavkov je podpora mikrodaňovníkov, merateľné ukazovatele nie sú stanovené.

Primárne majú tieto daňové výdavky vytvárať lepšie podnikateľské prostredie pre mikrodaňovníkov. Podobne ako v iných krajinách OECD bola táto podpora súčasťou širšieho balíka v rámci akčného plánu pre podnikanie⁹³. Podpora mikrodaňovníkov má v kontexte hospodárskej politiky význam. Mikrodaňovníci majú náročnejší prístup k financiám, prípadne majú väčšie náklady z titulu dodržiavania legislatívy (OECD, 2015). V rámci daňovej oblasti sa tak zaviedli vyššie uvedené daňové výdavky, ktorých cieľom je znížiť administratívnu záťaž (uvoľnené odpisovanie a tvorba pohľadávok), preklenúť finančne náročné obdobie (uvoľnený odpočet straty) a finančne motivovať cez zníženú sadzbu dane (OECD, 2021b).

10.3.1. Zníženie daňovej sadzby DPPO z 21 % na 15 %.

Cieľom podpory je zlepšenie podnikateľského prostredia cez nižšiu sadzbu DPPO. Od roku 2020 platila pre firmy s obratom do 100 tis. eur, po roku 2021 sa uplatňovanie obmedzilo iba na mikrodaňovníkov, teda subjekty s obratom do 49 790 eur. Merateľné ukazovatele nie sú stanovené. V teórii má znížená sadzba kompenzovať vyššie náklady spojené s obmedzeným prístupom k financiám mikropodnikov a dodržiavaním legislatívy. V praxi je náročne určiť, ako výrazne má byť znížená sadzba, resp. či nie sú iné vhodnejšie nástroje na dosiahnutie tohto cieľa. Revízia porovnáva len daňové aspekty naprieč firmami a neanalyzuje samostatne živnostníkov, keďže nie sú dostupné dáta, resp. živnostníci využívajú zväčša paušálne výdavky a nevedú účtovníctvo.

V teórii má znížená sadzba kompenzovať vyššie náklady spojené s obmedzeným prístupom k financiám mikropodnikov a dodržiavaním legislatívy. V praxi je náročne určiť, ako výrazne má byť znížená sadzba, aby splnila deklarovaný cieľ. Zároveň zníženú sadzbu si môžu uplatniť iba firmy, ktoré už dosiahli zisk. Naopak, nemá žiadny vplyv na firmy, ktoré sú v strate alebo dosiahli nulový základ dane. Z tohto pohľadu je znížená sadzba skôr vnímaná ako „odmena“ pre malých ziskových podnikateľov, ako všeobecná podpora malého podnikania.

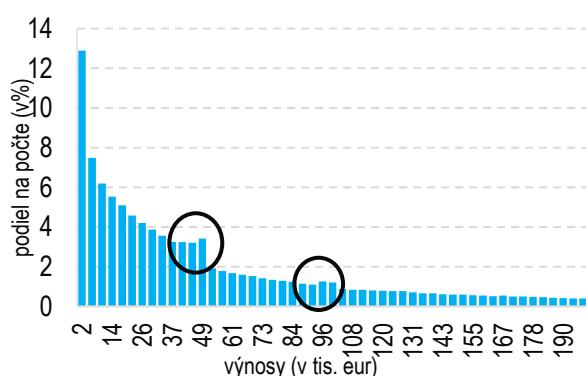
⁹² Uvedená hranica predstavuje hranicu registrácie pre DPH: § 4 ods. 1 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty.

⁹³ Akčný plán pre podnikanie 2020, Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2020 – 2024, ktoré si dalo za cieľ vytvárať priaznivé prostredie pre rozvoj malého a stredného podnikania a iné programy zamerané na SMEs.

Firmy, ktoré ešte nedosahujú zisk, čo sa týka hlavne malých a začínajúcich podnikov, nemôžu využiť výhody zníženej sadzby a využívajú iné opatrenia zamerané napríklad na zníženie administratívnej záťaže.

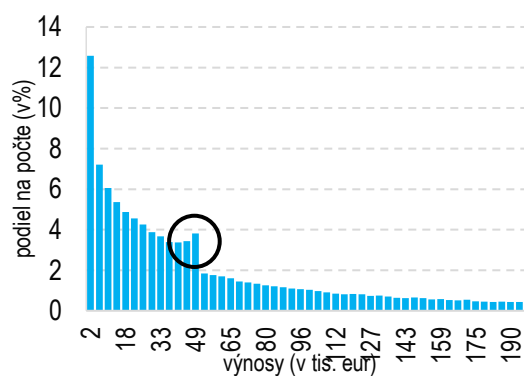
Stanovenie pevných hraníc v daňovom systéme môže spôsobiť skokové zvýšenie marginálneho daňového zaťaženia. To je možné vidieť pri hraniciach na dosiahnutie zníženej sadzby dane pre mikrodaňovníkov. Firmy pri malom raste výnosov (nad 49 790 eur) vzrastie daňové zaťaženie, čo v praxi znamená, že firmy optimalizujú úroveň svojich príjmov tak, aby hranicu neprekročili. To je možné pozorovať na distribúcii firiem podľa výšky výnosov. V roku 2020 bola hranica na uplatnenie si zníženej sadzby dane 100 tis. eur a v roku 2021 sa posunula na úroveň 49 790 eur. V oboch rokoch je vidieť zoskupovanie sa subjektov na úrovni hranice pre dosiahnutie zníženej sadzby (Graf 90 a Graf 91). To naznačuje, že skupina firiem optimalizovala, aby dosiahla nižšiu sadzbu. Podobný efekt vyvolalo zavedenie daňovej licencie (Bukovina a Remeta, 2018; Šaling a Porubský, 2017).

Graf 90: Distribúcia firiem podľa výnosov v 2020

Zdroj: agregované daňové priznania

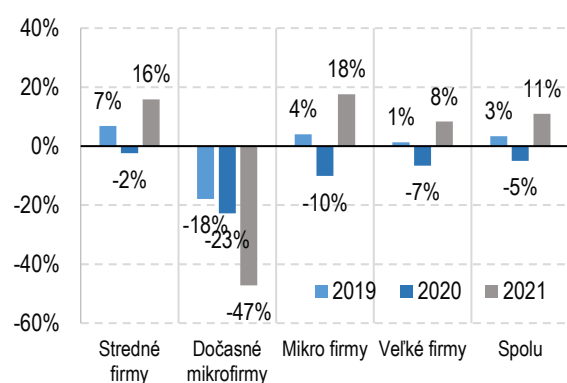
Graf 91: Distribúcia firiem podľa výnosov v 2021

Zdroj: agregované daňové priznania

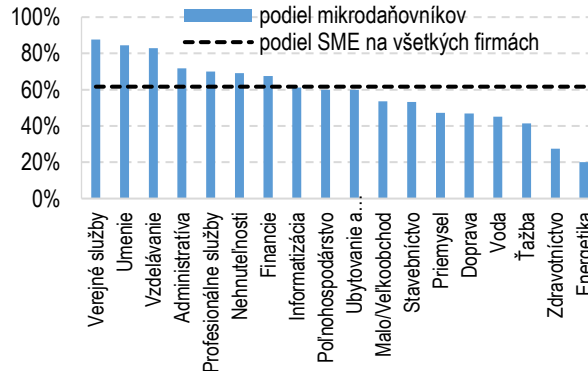
Zvýhodnená sadzba 15 % pri pevne stanovenej hranici tržieb určuje skupinu podporených, nie je však jasný účel podpory. Mikropodniky identifikované v roku 2021, dosahovali v rokoch 2018 – 2020 tržby v priemere okolo 400 tis. eur, čo je takmer 10-násobok hranice pre definíciu mikrodaňovníka. Opatrenie tak do určitej miery podporuje podniky, ktoré sa dostali do ťažkostí, prípadne dotuje menej produktívne podniky. Daňová podpora pre malé a stredné podniky v prvých rokoch ich existencie môže byť vnímaná ako rozvojový nástroj pre firmy, ale cieľom by nemalo byť kompenzovať dlhodobé problémy v podnikaní.

Graf 92: Vývoj tržieb za jednotlivé kategórie podnikov (medziročné zmeny)⁹⁴

Zdroj: agregované daňové priznania

Graf 93: Podiel mikrodaňovníkov na celkovom počte firiem v jednotlivých sektoroch (2021)

Zdroj: agregované daňové priznania

V prípade zníženej sadzby je na zváženie zrušenie alebo prehodnotenie účelnosti opatrenia. Nie všetci mikrodaňovníci môžu opatrenie využiť, nakoľko je potrebné dosiahnuť zdaniteľný zisk. V roku 2021 tak využilo

⁹⁴ Technicky pod termínom dočasný mikrodaňovník rozumieme taká firma, ktorá sa síce v roku 2021 klasifikovala ako mikrodaňovník, ale v predchádzajúcich rokoch by hranicu príjmu nespĺnila. Môže tak ísť o firmy, ktorým poklesli tržby z rôznych dôvodov a stali sa tak mikrodaňovníkom.

zniženú sadzbu iba 37 % mikrodaňovníkov (65 tisíc). Zníženú sadzbu využívajú aj podniky, ktorým poklesli v danom období tržby, čo mohlo viesť aj k dotovaniu neefektívnych firiem. V tom prípade sa dá uvažovať o čiastočnom proticyklickom vplyve v časoch exogénnych šokov (ako napr. pandémie), avšak takto opatrenie nebolo prezentované ani dizajnované.

Aj keď rast tržieb mikropodnikov bol v roku 2021 najvyšší (medziročný rast 18 %), ich nárast sa výrazne nelíšil od skupiny stredných podnikov, pre ktoré žiadna špecifická podpora neexistovala (medziročný rast 16 %) (Graf 92). Avšak uvedený efekt nie je empiricky podložený dôvodu jeho krátkeho trvania a špecifických podmienok, ktoré vytvorila pandémia, pričom mohla viac negatívne zasiahnuť práve menšie podniky.⁹⁵

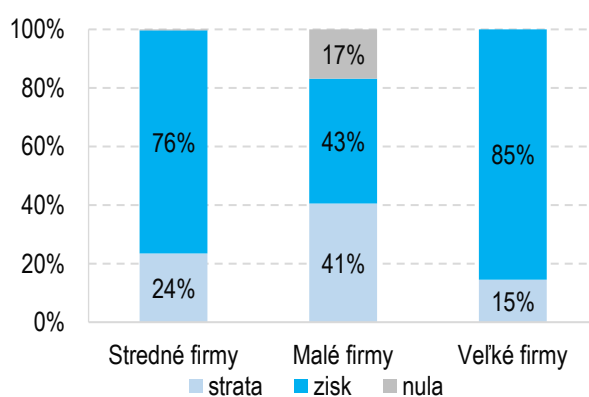
Cielenejší nástroj pre produktívne firmy je práve podpora výskumu a vývoja (VaV) pre SME. V kontexte hospodárskej politiky je potrebné hodnotiť produktivitu firiem. Práve produktívne firmy sú zdrojom ekonomického rastu a následne generujú vyššiu zamestnanosť a mzdy. Podpora VaV pre SME je tak cielenejšia a zameriava sa na podniky, ktoré sa venujú výskumu a vedia vytvárať dodatočnú hodnotu. V súčasnosti je pridaná hodnota generovaná najmä malým počtom korporácií.

10.3.2. Ostatné daňové úľavy pre mikrodaňovníkov

Opatrenia ako ľubovoľná doba odpisu majetku, odpočet daňovej straty a tvorba opravných položiek k pohľadávkam poskytujú mikrofirmám cielenejšiu podporu. Cieľom je zlepšenie podnikateľského prostredia, najmä znížením administratívnej záťaže spojenjej s detailnou evidenciou pre daňové účely. Merateľné ukazovatele nie sú stanovené.

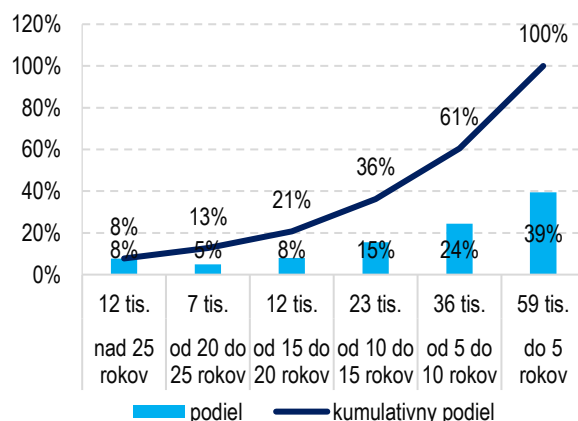
Odpočet daňovej straty pre slovenské firmy je v medzinárodnom kontexte pomerne prísny. Stratovosť môže byť u mikrodaňovníkov častejším javom ako u väčších firiem (Graf 94). Dôvody môžu byť, že mikrodaňovníci sú v úvodnom štádiu vývoja firmy (Graf 95), počas ktorého ešte nedosahujú zisk, prípadne pre svoju veľkosť majú menšie manévrovacie možnosti v prípade ťažkostí. Voľnosť v odpise straty im tak umožňuje ľahšie preklenúť stratové obdobie.

Graf 94: Rozdelenie firiem podľa výsledku hospodárenia a veľkosti (rok 2021)

Zdroj: agregované daňové priznania

Graf 95: Rozdelenie mikrofiriem podľa dĺžky fungovania (2021)

Zdroj: agregované daňové priznania

Podobne účelné sa javia aj opatrenia na zníženie administratívnej náročnosti, ako je voľnejšia tvorba odpisov a opravných položiek k pohľadávkam. Opatrenia môžu využiť prakticky všetci mikrodaňovníci bez potreby dosahovania zisku. Okrem zníženia administratívnej záťaže a zjednodušenia podnikania im uvedené opatrenia umožňujú viac regulovať cash-flow vo firme. Z pohľadu rozpočtu je ich vplyv zanedbateľný (od 1,1 do 4,7 mil. eur na opatrenie).

⁹⁵ Vplyv opatrení by bolo možné testovať aj štatisticky či podniky so zvýhodneniami rástli viac ako podniky bez zvýhodnení. Problém je, že pre uvedené sú dostupné údaje iba za prvý rok a chýba dlhšia história.

Definícia mikrodaňovníka

Definícia mikrodaňovníka má svoj význam, nesmie však vytvárať dojem, že z pohľadu štátu je potrebné rozdeľovať firmy podľa veľkosti. Selektívna podpora mikrodaňovníkov môže viesť k rastu šedej ekonomiky (napr. cez neoficiálne zamestnávanie alebo nereportovanie tržieb) s cieľom spĺňať kritéria pre zaradenie do zvýhodnenej daňovej kategórie pre SME. Problémom je najmä nižšia sadzba DPPO stanovená podľa výšky obratu, ktorej negatívne efekty na správanie sa mikropodnikov boli uvedené vyššie (Graf 94 a Graf 95).

Box 15: Koncepcia mikrodaňovníka

Koncepciu mikrodaňovníka je potrebné uchopiť širšie a to nielen v daňovej legislatíve, ale aj vytváraním možností pre záujem o podnikanie. V rámci revízie preto odporúčame prehodnotiť koncept mikrodaňovníka. Aktuálne sa pri mikrodaňovníkovi posudzujú iba tržby. V rámci zlepšenia definície je možné prihliadať aj na iné faktory, ako je počet zamestnancov alebo súvahu.⁹⁶ Zohľadňovať by sa mohol aj vek firmy. V súčasnosti iba 39 % percent mikrodaňovníkov funguje menej ako 5 rokov, pričom podobné množstvo mikrodaňovníkov funguje dlhšie ako 10 rokov (Graf 95). Je na uváženie, či už etablované firmy potrebujú pomoc v zvládaní nástrah podnikania, alebo má podpora smerovať skôr do začínajúcich firiem, ktoré môžu mať väčší potenciál rastu. Lepšie vymedzenie pojmu mikrodaňovník by mohlo pomôcť zvýšiť efektívnosť opatrenia.

Koncept mikrodaňovníka by mohol byť sledovaný Finančnou správou, ktorú je potrebné zapojiť do diskusie. V súčasnosti má Finančná správa dostatok nástrojov a údajov, aby vedela vyhodnotiť, či subjekt spĺňa viacero kritérií uvedených v odstavci vyššie. Plánované nástroje ako je eFaktúra prinesú nový zdroj údajov. Zároveň by mohlo existovať prepojenie s indexom daňovej spoľahlivosti, na ktorý by sa mohlo prihliadať.

10.4. Skrátenie doby odpisu pre elektromobily

Tabuľka 31: Skrátenie doby odpisu pre elektromobily, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Daňové výdavky	10.4	Skrátenie doby odpisu pre elektromobily	4,1
Spolu			4,1

Zdroj: MF SR

Od roku 2020 platí skrátené odpisovanie pre elektromobily s dobou odpisovania 2 roky namiesto 4 rokov. Prechod na vozidlá s alternatívnym zdrojom pohonu, ako je napríklad elektrina alebo vodík, a čoraz väčšie obmedzovanie benzínových a naftových motorov je spoločným cieľom krajín EÚ. Prihliadnuc na stanovené ekologické ciele a postupy aplikované v iných krajinách je vhodné prehodnotiť aktuálne možnosti formy podpory elektromobility, ktorá by mohla zahŕňať širšiu cieľovú skupinu, nie len firmy.

Od roku 2020 sa zaviedla nová odpisová skupina pre elektromobily s dobou odpisovania 2 roky namiesto 4 rokov. Do tejto skupiny je možné zaradiť len osobné automobily vedené ako batériové elektrické vozidlá (BEV) alebo plug-in hybridné elektrické vozidlá (PHEV) v akejkol'vek kombinácii s iným druhom paliva alebo zdroja energie. Takto zaradené elektromobily môžu pri uplatňovaní daňových odpisov použiť iba rovnomerný spôsob odpisovania. Hybridný elektromobil (HEV) spadá do odpisovej skupiny 1 s dobou odpisovania 4 roky a táto daňová pomoc sa na neho nevzťahuje.

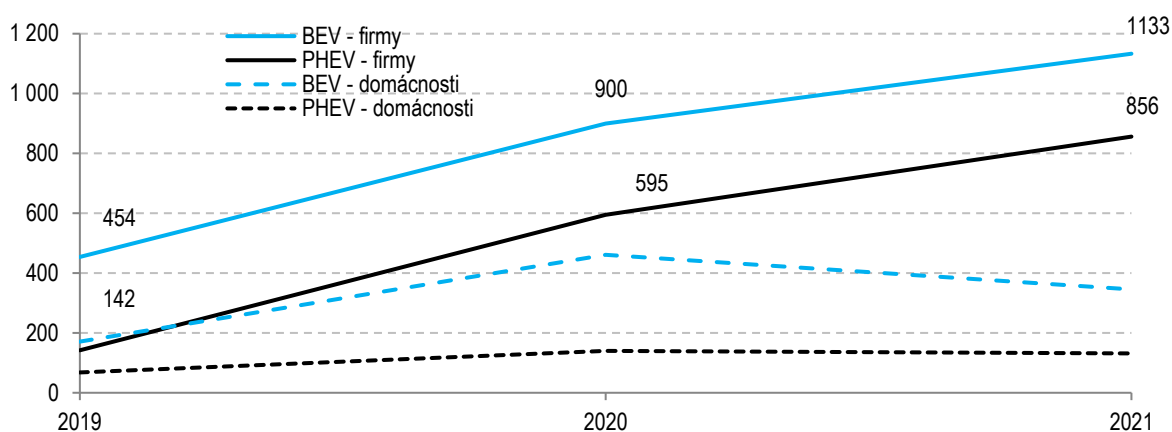
Špecifické ciele a merateľné ukazovatele skrátenej doby odpisov pre elektromobily nie sú stanovené. Implicitne patrí forma skráteného odpisu medzi viaceré kanály, ktorými sa štáty snažia dosiahnuť väčšiu dostupnosť elektrických vozidiel, v tomto prípade špecificky pre firmy. V minulosti sa na Slovensku poskytovala aj priama forma

⁹⁶ Podobne sa o tomto koncepte uvažuje aj v rámci medzinárodnej definície SME https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-definition_en

dotácie, ktorá bola dostupná aj pre domácnosti. Schéma bola naposledy použitá v roku 2019 vo výške 6 mil. eur. Pri kúpe elektromobilu sa poskytovala podpora vo výške 8 000 eur a pre PHEV vo výške 5 000 eur⁹⁷.

Objem daňového výdavku za rok 2021 je približne 6 mil. eur⁹⁸ (priemer za roky 2019-2021 bol 4,1 mil. eur). V roku 2021 mali domáci podnikatelia registrovaných 4 080 vozidiel s elektrickým pohonom, z toho 1 593 plug in hybridov a 2 487 elektrických vozidiel. Takmer 75 % týchto vozidiel sa zaregistrovalo po roku 2019. Napriek silnému rastu, tvoria vozidlá s elektrickým pohonom len 0,65 % vozového parku podnikateľov.

Graf 96: Počet novo-registrovaných batériových vozidiel (BEV) a plug-in hybridov (PHEV) podľa vlastníctva podnikateľom alebo fyzickou osobu

Zdroj: IFP, PZSR

Zvýhodnenia vo forme odpisov môžu byť nástrojom na zvýšenie produktivity vďaka rýchlejšiemu nábehu nových technológií, najmä v kapitálovo náročných odvetviach. Príkladom je zvýhodnený odpis pre priemysel 4.0. Elektromobily ako také majú malý príspevok k zvýšeniu produktivity firiem na úrovni šetrenia nákladov na pohonné hmoty (výnimkou môžu byť kuriérske spoločnosti). Rýchlejší odpis však umožňuje predaj odpísaného vozidla firmou zvyčajne súkromnej osobe, čím sa dostáva vozidlo na sekundárny trh. Tento kanál môže byť jedným z nástrojov ako rozšíriť využívanie vozidiel na trhu, pri ktorom je potrebné zohľadniť riziko daňovej optimalizácie na úrovni firiem.

Plošná podpora vozidiel s alternatívnym pohonom patrí medzi oblasti znižovania emisií a klimatických nákladov súvisiacich s mobilitou na medzinárodnej úrovni. Poskytnutím podpory pre všetkých, fyzické aj právnické osoby sa zvyšujú šance na dosiahnutie cieľov stanovených v Environmentálnom akčnom pláne 2030⁹⁹. Z tohto pohľadu sa javí byť vhodnejší prechod od daňových odpisov k podpore formou dotácií cez jednotný systém pre FO ako aj PO. Výška dotácie by mala byť rozdielna podľa typu vozidla (BEV a PHEV) a stanovená do maximálnej výšky podľa typu vozidla.

Krajiny Európy podporujú kúpu elektromobilov rôznymi stimulmi, pričom prevláda poskytovanie úľav na nákup alebo vlastníctvo elektromobilov¹⁰⁰. Vo väčšine prípadov je nastavená maximálna cena automobilu, pri ktorej sa ešte podpora poskytuje. Z pohľadu daňovej podpory sa najčastejšie jedná o zníženie registračnej dane (Fínsko, Francúzsko, Taliansko, Španielsko), zníženie/oslobodenie od dane z motorových vozidiel (Nemecko, Luxembursko, Švédsko), znížená DPH (Nemecko, Nórsko, Holandsko). Takisto sa zavádza ekologická daň (napr. Holandsko), ktorá má motivovať k nákupu automobilov využívajúce elektrinu a znižovať množstvo vyprodukovaných CO₂. Podobne aj Slovensko má v rámci registračného poplatku zvýhodnenie pre vozidlá s alternatívnym pohonom, kde sa poplatok znižuje o polovicu. Elektromobily taktiež platia najnižšiu sumu poplatku.

⁹⁷ <https://www.mojelektromobil.sk/nazivo-registracia-dotacie/>

⁹⁸ Za predpokladu priemerných cien 38 tis. eur batériové vozidlo a 46 tis. eur plug-in hybrid. (IEA, 2022)

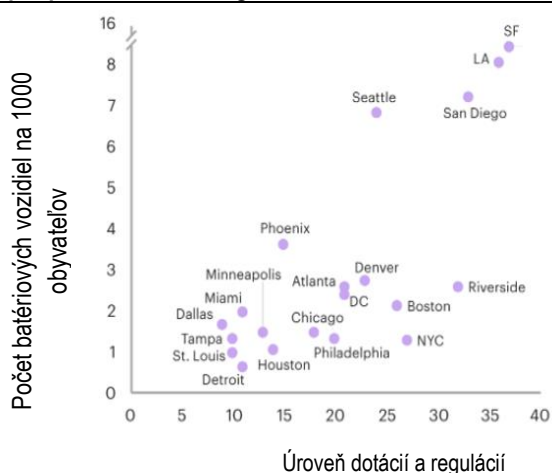
⁹⁹ https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_sk

¹⁰⁰ Fínsko, Nemecko, Španielsko, Francúzsko poskytujú granty na kúpu plne elektrických automobilov alebo plug-in hybrid automobilov. Výška podpory sa v každej krajine líši, najštedrejšia je v Nemecku (BEV 9 000€ / 7 500€ a PHEV 6 750€ / 5 625€, podľa výšky ceny).

Nad rámec dotácií je pri rozhodovaní o kúpe elektromobilu dôležitým faktorom možnosť výmeny starého dieselového/benzínového vozidla za vozidlo na alternatívny pohon. V tomto smere Francúzsko poskytuje tzv. „šrotový“ bonus na elektromobily do výšky 5 000 eur. Podobný postup aplikuje aj Fínsko s limitom do 2 000 eur. Podobná podpora cez odpisy akú uplatňuje Slovensko sa vyskytuje v Spojenom kráľovstve, kde rozlišujú automobily podľa veľkosti vyprodukovaných emisií CO₂. Následne sa určuje, akú časť kúpnej ceny je možné odpísať.¹⁰¹

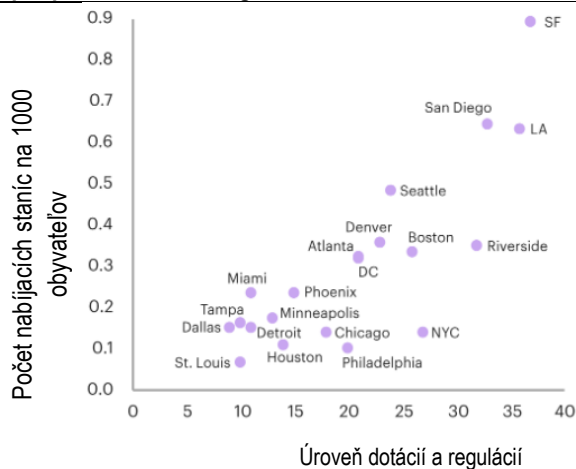
Skúsenosti z USA indikujú, že pre rozvoj elektromobility je vhodné sa zamerať aj na rozvoj siete nabíjajúcich staníc (Graf 97 a Graf 98). Na Slovensku, okrem zvyšovania počtu nabíjajúcich staníc je potrebné aj postupne zmiernovať aktuálne výrazný nepomer počtu nabíjajúcich staníc medzi západným, stredným a východným Slovenskom.¹⁰²

Graf 97: Vzťah medzi počtom elektrických vozidiel a podporou vo forme regulácií či dotácií

Zdroj: IHS, Kearney analysis¹⁰³

Graf 98: Vzťah medzi počtom nabíjajúcich staníc a podporou vo forme regulácií či dotácií

Zdroj: IHS, Kearney analysis

Podporu rozšírenia elektromobilov na trhu formou daňových odpisov je potrebné dodatočne analyzovať. Odpisy sú dostupné iba podnikateľom a firmám a benefit plyní primárne zo zníženia ich daňovej povinnosti. Čím rýchlejšie je možné odpísať majetok, tým vyššie sú daňové výdavky po zakúpení majetku a nižšia daňová povinnosť (za predpokladu, že firma dosahuje zisk). Forma priamej podpory cez dotácie môže pomôcť zvýšiť dostupnosť elektromobilov aj pre domácnosti, ale v praxi je nutné si stanoviť kritéria a spravodlivý mechanizmus prerozdelenia. Rovnako vhodné je nastaviť systémový strednodobý prístup s merateľnými kritériami a nie jednorazovú formu dotácie.

¹⁰¹ Častá je aj podpora parkovania pre elektrické vozidlá, kde sa ponúka bezplatné parkovanie na určitý čas, vyhradené parkovacie miesta, používanie autobusového pruhu, zľavy z mýta a iné. Tieto opatrenia sa skôr uplatňujú na regionálnej úrovni a nie sú predmetom tejto revízie.

¹⁰² <http://www.nabky.com/>, <https://driver.greenway.sk/#/portal/locations>, https://zsedrive.sk/mapa?query=gpsNorthWestLat-51.473605064589606_gpsNorthWestLon-13.006638830988862_gpsSouthEastLat-45.4590773130723_gpsSouthEastLon-29.519090002863862_lat-48.55562014055505_lng-21.262864416926362_zoom-7_id-null_ac- acResident- dc- ufc- zse- foreignRoaming- homeRoaming- partnerRoaming-

¹⁰³ Ng et al. (2020)

10.5. Vzdelávanie a mládež

Tabuľka 32: Dotačné schémy v podpore vzdelávania a mládeže, v mil. eur, 2019-2021

Forma	Podkapitola	Názov schémy	Výdavky
Subvencia	10.5.1	Príspevok na zabezpečenie duálneho vzdelávania	6,5
Subvencia	10.5.2	Celoročná pravidelná a systematická práca s mládežou nadregionálneho charakteru	2,3
Subvencia	10.5.3	Ostatné dotácie mládežníckej politiky	1,5*
SPOLU			10,3

Zdroj: ÚHP

10.5.1. Príspevok na zabezpečenie duálneho vzdelávania

Príspevok pre zamestnávateľov, ktorí poskytujú praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania (hotelové školy, priemyselné školy a pod.). Ročné výdavky dosahujú približne 6,5 mil. eur. Príspevok je nárokovateľný, výška je daná zákonom, odvodená od rozsahu výučby a veľkosti firmy. Ciele ani KPI nie sú definované, implicitne je cieľom zabezpečiť dostatok zamestnávateľov do systému.

Približne 6,5 mil. eur ročne prerozdeli MŠVVaŠ firmám, ktoré sa podieľajú na praktickej časti vyučovania študentov v systéme duálneho vzdelávania. Príspevok bol zavedený v roku 2018 ako motivačný faktor pre vstup predovšetkým malých a stredných podnikov do systému duálneho vzdelávania. Príspevok je nárokovateľný, suma 700 až 1 000 eur na žiaka a školský rok je odvodená od rozsahu vzdelávania a veľkosti zamestnávateľa a mala by kompenzovať náklady zamestnávateľov.

Absolventi duálneho vzdelávania sa zdajú byť na trhu práce úspešnejší ako absolventi iných stredných škôl, ktorí nepokračujú vo vzdelávaní na vysokej škole. Podľa údajov, ktoré zozbierala spoločnosť TREXIMA (Rostás, 2021), bol ich prechod do praxe plynulejší a ich vyššia zamestnanosť pretrvala dlhodobo. Po dvoch rokoch od ukončenia školy ich pracovalo 90 %, čo je o 20 p.b. viac ako pre absolventov stredných škôl mimo duálneho vzdelávania, ktorí vstúpili na trh práce. Podľa rovnakých dát tiež zarábali o 17 % viac. Zdá sa teda, že podpora duálneho vzdelávania aj nad rámec financovania stredného odborného školstva môže pre štát ekonomicky výhodnou. Koľko z tohto efektu je možné vysvetliť tým, že na duálne vzdelávanie môžu nastupovať šikovnejší, motivovanejší či lepšie situovaní študenti, alebo že sa duálne vzdelávanie koncentruje v špecifických sektoroch, by však malo byť predmetom podrobnejšej analýzy v záverečnej správe.

Ciele a merateľné ukazovatele príspevok nemá zadefinované, implicitne sa zdá byť cieľom zabezpečiť do systému duálneho vzdelávania dostatočnú a pestrú paletu zamestnávateľov. Nie je však zrejmé, nakoľko sa tento cieľ darí naplniť a teda či je výška príspevku vhodne nastavená. NKÚ vo svojej analýze (NKÚ, 2022) konštatuje, že duálne vzdelávanie na Slovensku je zavádzané pomaly a iba malá časť študentov študuje v odboroch s nedostatočným počtom absolventov. Konštatuje tiež nedostatočný zber a vyhodnocovanie dát, a to ako o absolventoch duálneho vzdelávania, tak aj o ostatných absolventoch. Záverečná správa preskúma, či je podobná forma podpory bežná v zahraničí, alebo je praktická časť vzdelávania zabezpečovaná iným spôsobom.

10.5.2. Celoročná pravidelná a systematická práca s mládežou nadregionálneho charakteru

Najväčšia dotačná schéma podpory mládežníckych organizácií. Jej cieľom je podpora organizácií, ktoré sa venujú mládeži celoročne a nadregionálne. Keďže je však cieľ vágne definovaný a merateľné ukazovatele nie sú definované vôbec, nie je možné vyhodnotiť, či schéma ciele plní.

Podobná schéma existuje už dlhodobo, po schválení novej Stratégie pre mládež na roky 2021-2028 bol dotačný systém zmenený. V roku 2021 bolo podporených 18 organizácií venujúcich sa mládeži, schéma je súťažná – 70 % prostriedkov je alokovaných na základe počtu členov daných organizácií, 30 % na základe plánu činnosti danej organizácie.

Najväčšou schémou podpory mládežníckych organizácií je podpora tých, ktoré pracujú s mládežou celoročne a nadregionálne. V roku 2021 im štát rozdelil vyše 2 mil. eur, z toho 70 % na základe počtu členov, 30 % na základe bodov získaných od dvoch hodnotiteľov za plán činnosti či rozpočet danej organizácie – nie je však zrejmé, aké aspekty boli posudzované. V podobnej schéme v Českej republike¹⁰⁴ bola v roku 2021 podobným organizáciám alokovaná suma 147 mil. Kč (5,8 mil. eur).

Tabuľka 33: Dotácie pre mládežnícke organizácie (v tis. eur, 2021)

Organizácia	Príspevok
Domka - Združenie saleziánskej mládeže	284,5
Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže	277,2
Slovenský skauting, o.z.	240,0
Detská organizácia FÉNIX, o.z.	227,2
eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí	210,7
Spoločnosť priateľov detí z detských domovov úsmev ako dar	163,1
The Duke of Edinburgh's International Award Slovensko, o.z.	158,7
Strom života, o.z.	152,0
Spoločenstvo evanjelickej mládeže	122,0
Asociácia pre mládež, vedu a techniku	115,7
ZÁHORÁCKY FÉNIX	87,3
Laura, združenie mladých	52,9
Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség - Zväz skautov maďarskej národnosti	48,7
Združenie mariánskej mládeže	36,1
YMCA na Slovensku	27,2
NODAM - Združenie detí a mládeže	25,0
Slovenská debatná asociácia	23,6
Klub Prieskumník - Pathfinder	15,7
SPOLU	2 267,5

Zdroj: MŠVVŠ SR

10.5.3. Podpora mládeže a mládežníckych politík

Dotačné schémy mládežníckych politík boli nanovo definované po schválení novej Stratégie SR pre mládež na roky 2021-2028 (MŠVVŠ SR, 2021). Tá vychádza zo Stratégie EÚ pre mládež na roky 2019-2027¹⁰⁵, ktorá si kladie 11 cieľov mládežníckych politík – medzi nimi aj podporu vidieckej mládeže, inklúziu či duševné zdravie mládeže. Stratégia zároveň vyzýva členské štáty zabezpečiť, aby mali všetci mladí ľudia prístup k primerane financovanému neformálnemu vzdelávaniu či zabezpečiť udržateľné financovanie, spoločné uznávanie a rozvoj kvalitnej práce s mládežou, aby sa posilnili mládežnícke organizácie a ich úloha pri začleňovaní, účasti a neformálnom vzdelávaní¹⁰⁶.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR podporuje prácu s mládežou prostredníctvom ôsmich dotačných schém, ktoré spolu v roku 2021 rozdelili 3,8 mil. eur. Najväčšou je schéma pre organizácie, ktoré sa venujú mládeži celoročne a nadregionálne (v roku 2021 rozdelila 2,3 mil. eur). Zvyšné schémy majú alokáciu nižšiu ako pol milióna eur a špecializujú sa na rôzne aspekty podpory mládeže. Schéma pre zastupiteľské štruktúry podporuje Rady mládeže v jednotlivých regiónoch, iná schéma podporuje organizácie venujúce sa práci s dobrovoľníkmi, špeciálna schéma existuje aj pre mládežnícke linky pomoci. Schéma Aktuálne priority v práci s mládežou sa v roku 2021 venovala inklúzii, na rok 2022 však napríklad aj dezinformáciám či civilnej ochrane.

Revízia v záverečnej správe posúdi celkové výdavky na podporu mládežníckych organizácií a mládežníckej politiky v porovnaní s krajinami EÚ, pre ktoré budú k dispozícii údaje.

¹⁰⁴ Výzva Neštátne neziskové organizácie uznané MŠMT ČR na prácu s deťmi a mládežou, výsledky za rok 2021 na stránkach [MŠMT ČR](#)

¹⁰⁵ https://europa.eu/youth/strategy_sk

¹⁰⁶ Uznesenie Rady Európskej únie 2018/C 456/01

Tabuľka 34: Schémy podpory mládežníckej politiky (2021)

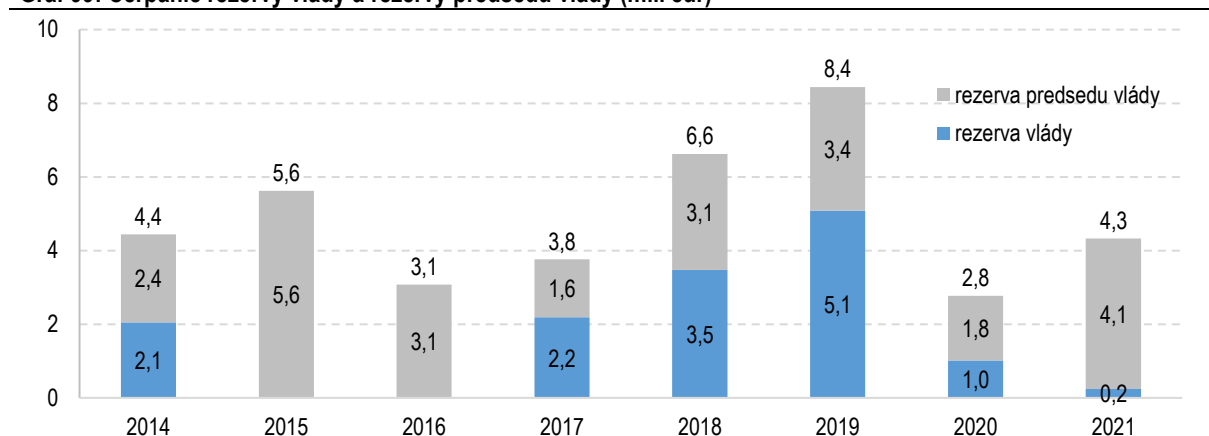
Schéma	Počet podporených	Alokácia	Priemerná podpora
Celoročná pravidelná a systematická práca s mládežou nadreg. charakteru	18	2 267 548	125 975
Aktuálne priority v práci s mládežou	30	415 688	13 856
Zastupiteľské štruktúry pre participáciu mládeže	9	349 117	38 791
Dobrovoľnícke príležitosti pre mládež	5	261 941	52 388
Nízkoprahové programy pre mládež	5	183 855	36 771
Informačné služby a poradenské služby pre mládež	7	183 366	26 195
Linky pomoci	3	117 286	39 095
Európsky dialóg s mládežou	1	10 000	10 000
Spolu	78	3 788 801	48 574

Zdroj: MŠVVaŠ SR

10.6. Dotácie z rezervy predsedu vlády, rezervy vlády a dotácie MF SR

Rezerva vlády a rezerva predsedu vlády sú podľa Zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy rozpočtované na krytie v čase alebo výške neistých nevyhnutných alebo nepredvídateľných výdavkov. Stalo sa však zvykom využívať ich na financovanie dotácií, a to často aj na účely, ktoré sa nezadajú byť v súlade s podmienkou nevyhnutnosti či nepredvídateľnosti. Rezerva predsedu vlády má zverejnené Všeobecné podmienky k predkladaniu žiadostí, podľa nich sa má použiť najmä na verejnoprospešné účely, o peniaze sa dá uchádzať ako na základe vyzvaní, tak aj priamo žiadosťou bez vyzvania. O žiadostiach rozhoduje komisia, hodnotiaci formulár špecifikuje, na základe akých informácií sa žiadosti bodujú. Čerpanie oboch rezerv za posledných 8 rokov kopíruje volebný cyklus.

Graf 99: Čerpanie rezervy vlády a rezervy predsedu vlády (mil. eur)

Zdroj: ÚV SR

Hoci niektoré podporené aktivity môžu spadať pod definíciu „nepredvídateľné alebo nevyhnutné výdavky“, viaceré financované oblasti pod túto kategóriu nespádajú. Rezerva predsedu vlády SR napríklad v roku 2021 rozdelila cca 1 mil. eur na odstránenie škôd po živelných pohromách, na ktoré je určená. Avšak takmer 1,5 mil. eur prideliť na služby pre obeť domáceho násillia a cca 1 mil. eur použitý na obnovy pamätníkov či vojnových hrobov. Akokoľvek dôležité sa môžu tieto účely zdať, mali by byť financované v rámci výdavkov príslušných kapitol, a nie z rezervy predsedu vlády, nakoľko ich ťažko možno považovať za nepredvídateľné alebo nevyhnutné. Rezerva je však na iné ako nepredvídateľné či nevyhnutné účely používaná už dlhodobo, často sa z nej financuje športová infraštruktúra, organizácia rôznych podujatí či činnosť rôznych organizácií.

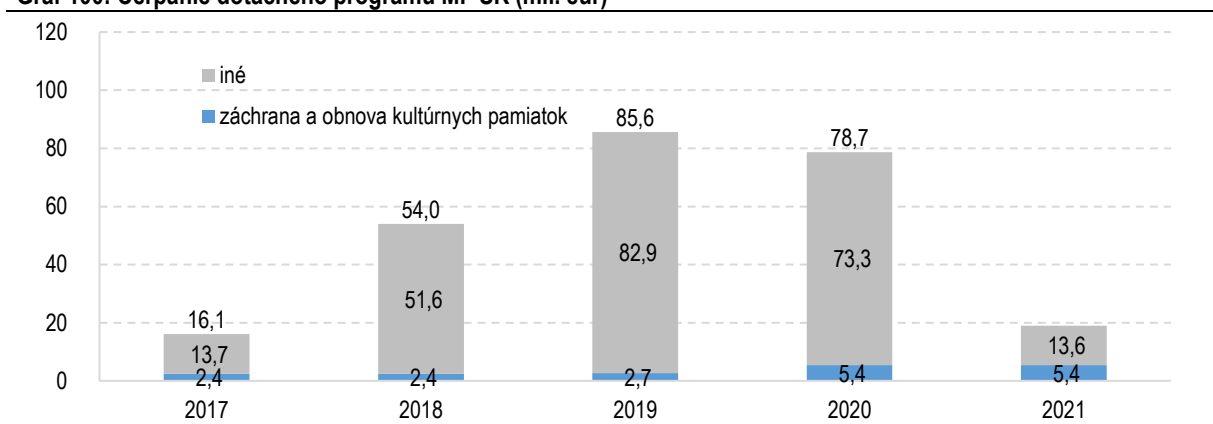
Tabuľka 35: Využitie prostriedkov z rezervy predsedu vlády SR (2021)

Účel dotácie	Dotácia (v tis. eur)
obete domáceho násillia	1 424,8
odstránenie škôd po povodniach	978,0

Účel dotácie	Dotácia (v tis. eur)
obnova pamätníkov či vojnových hrobov	952,4
iné	351,0
linky istoty	310,0
Spolu	4 016,1

Problematickým sa tak ani nezdá to, že by dotácie neboli hodnotené transparentne, ako skôr využitie rezervy, ktorá má slúžiť na financovanie nepredvídateľných výdavkov na financovanie výdavkov, ktoré nepredvídateľné nie sú. **Rezerva predsedu vlády by nemala byť využívaná na takéto účely, je vhodnejšie ponechať ju na financovanie nepredvídateľných výdavkov a dané aktivity financovať v rámci dotačných schém príslušných kapitol.** V prípade aktivít ako linky istoty či pomoc obetiam domáceho násillia, ktoré sú z dotačných programov financované dlhodobo, sa javí ako vhodnejšie nájsť v rámci rozpočtu príslušnej kapitoly (MPSVaR SR či MZ SR) finančné prostriedky na systematické financovanie týchto aktivít.

Graf 100: Čerpanie dotačného programu MF SR (mil. eur)

Zdroj: MF SR

Podobnú dotačnú schému financuje aj Ministerstvo financií SR, veľká väčšina podporených aktivít nespadá do pôsobnosti rezortu financií. Napríklad v roku 2021 poskytlo viac ako 5 mil. eur na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok, či 2,7 mil. eur na športovú infraštruktúru a organizáciu Európskeho olympijského festivalu mládeže (EYOF), pričom oba tieto účely spadajú pod existujúce dotačné schémy príslušných rezortov. Časť peňazí z dotačného programu MF SR je určená na vopred nedefinované účely, takže chýbajú ciele dotačnej schémy a možnosť merať ich plnenie. Dotačná schéma na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok bola od roku 2022 trvalo presunutá pod kapitolu MK SR. Ostávajú však aj iné účely, ktoré by bolo vhodné vyriešiť.

Účely dotačnej schémy MF SR by sa nemali prekryvať s dotačnými schémami jednotlivých kapitol, ktoré sú špecifické, majú definované ciele a merateľné ukazovatele. V prípade potreby vyššej finančnej alokácie môžu byť dotačné schémy daných kapitol posilnené.

Tabuľka 36: Využitie prostriedkov z dotačného programu MF SR (2021)

Účel dotácie	Suma (v mil. eur)
Návšteva pápeža Františka	6 168,0
Záchrana a obnova kultúrnych pamiatok	5 380,0
Kultúra (múzeum Andyho Warhola)	4 000,0
Šport, vrátane EYOF	2 712,2
Iné	570,9
Povodňové zabezpečovanie práce	119,7
Spolu	18 950,8

Rezerva vlády by mala byť, podobne ako rezerva predsedu vlády, použitá na krytie nepredvídateľných a nevyhnutných výdavkov. Nie je pritom zrejme, načo sú na rovnaký účel zriadené dve samostatné rezervy.

V minulosti NKÚ vo svojich správach (NKÚ, 2021) kritizoval, že prostriedky sú iba v malej miere poskytované na účely podľa zákona a väčšina financovaných výdavkov nepatrila medzi nepredvídateľné. V roku 2021 sa z rezervy vlády vyčerpalo iba približne 250 tis. eur z narozpočtovaných 5 mil, eur a to na dva projekty, pri ktorých nie je jasné či spadajú do použitia rezervy vymedzenej zákonom.

Podobné dotačné schémy v pôsobnosti iných rezortov preskúma záverečná správa revízie.

Bibliografia

- AKCIGIT, U., D. HANLEY, D., a SERRANO-VELARDE, N., 2021. Back to Basics: Basic Research Spillovers, Innovation Policy, and Growth. *Review of Economic Studies*, roč. 88, č. 1, s. 1-43.
- ANGUS, C., HOLMES, J., a MEIER, P. S., 2019. Comparing alcohol taxation throughout the European Union. *Addiction*, roč. 114, č. 8, s. 1489-1494.
- ARMBRECHT, J., 2014. Use value of cultural experience: A comparison of contingent valuation and travel cost. *Tourism Management.*, roč. 42, s. 141-148.
- BABCOCK, B. A., 2015. *Cutting the Fat: It Won't Kill Crop Insurance*. Washington: Environmental Working Group. Dostupné online: <https://www.ewg.org/research/cutting-fat>
- BAILEY, R., HILLMAN, C., ARENT, S., a PETITPAS, A., 2013. Physical Activity: An Underestimated Investment in Human Capital? *Journal of Physical Activity and Health*, roč. 10, č. 3, s. 289-308.
- BÁEZ, A., a HERRERO, L., 2012. Using contingent valuation and cost-benefit analysis to design a policy for restoring cultural heritage. *Journal of Cultural Heritage*, roč. 13, č. 3, s. 235-245.
- BERECZ, A., 2018. Dochádzanie za prácou: Viac ako 2,5 eura denne na cestu Slováci dať nechcú. *Trend.sk*. Dostupné online: <https://www.trend.sk/financie/dochadzanie-pracou-viac-ako-2-5-eura-denne-cestu-slovaci-dat-nechcu>
- BIEŠČAD, M., BOROŠOVÁ, Z., DOŠEKOVÁ, Z., a SVORENČÍK, A., 2019. Kedy sa filmové vratky ešte oplatia? Odhad dopadu zvýšenia preplácania oprávnených výdavkov pri produkcii filmov na štátny rozpočet. Komentár IKP 2019/1. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/02/2019_01_Komentar_IKP.pdf
- BUKOVINA, J., a REMETA, J., 2018. *Licencia spravodlivosti? Vyhodnotenie fungovania daňovej licencie*. Komentár 1/2018 Inštitútu finančnej politiky. Bratislava: MF SR. Dostupné online: https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/3483/22/DPPO_licencia_201801.pdf
- CEER, 2021. Status Review of Renewable Support Schemes in Europe for 2018 and 2019. Dostupné online: <https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/ffe624d4-8fbb-ff3b-7b4b-1f637f42070a>
- CILIBERTI, S., a FRASCARELLI, A., 2018. The CAP 2013 reform of direct payments: redistributive effects and impacts on farm income concentration in Italy. *Agricultural and Food Economics*, roč. 6, č. 1, s. 1-18.
- CORBET, H., a JOHNSON, D. G., 1991. *World agriculture in disarray*. London: Palgrave Macmillan UK.
- CWI, D., 1980. Public support of the arts: three arguments examined. *Journal of Cultural Economics*, roč. 4, č. 2, s. 39-62.
- DERZANAUSKIENE, G., et al., 2017. *Private or Public? What kind of business does Europe prefer?* Joint paper No. 02. Lodz: 4Liberty.eu. Dostupné online: <https://en.ilri.it/wp-content/uploads/2018/01/SOE-in-CEE.pdf>
- DESKINS, J., a SEEVERS, M. T., 2011. Are State Expenditures to Promote Tourism Effective? *Journal of Travel Research*, roč. 50, č. 2, s. 154-170.
- DEVER JR, P., 2008. Reforming subsidies in the federal budget. *Politics & Policy*, roč. 36, č. 5, s. 854-878.
- DIAZ ARIAS, A., a VAN BEERS, C., 2013. Energy subsidies, structure of electricity prices and technological change of energy use. *Energy Economics*, roč. 40, s. 495-502.
- DI CATALDO, M., a MONASTIRIOTIS, V., 2018. *An assessment of EU Cohesion Policy in the UK regions: direct effects and the dividend of targeting*. LEQS Discussion Paper No. 135/2018. London: London School of Economics. Dostupné online: <https://www.lse.ac.uk/european-institute/Assets/Documents/LEQS-Discussion-Papers/LEQSPaper135.pdf>

DWYER, L., a FORSYTH, P., 1992. The case for tourism promotion: An economic analysis. *The Tourist Review*, roč. 47, č. 3, s. 16-26.

EDWARDS, C., 2018. Agricultural subsidies. Dostupné online: <https://www.downsizinggovernment.org/agriculture/subsidies>

EL BENNI, N., a FINGER, R., 2013. The effect of agricultural policy reforms on income inequality in Swiss agriculture-An analysis for valley, hill and mountain regions. *Journal of Policy Modeling*, roč. 35, č. 4, s. 638-651.

ELLING, A., VAN HILVOORDE, I., a VAN DEL DOOL, R., 2012. Creating or awakening national pride through sporting success: A longitudinal study on macro effects in the Netherlands. *International Review for the Sociology of Sport*, roč. 49, č. 2, s. 129-151.

ERICKSON, P., DOWN, A., LAZARUS, M., a KOPLOW, D., 2017. Effect of subsidies to fossil fuel companies on United States crude oil production. *Nature Energy*, roč. 2, s. 891-898.

ERICKSON, P., VAN ASSELT, H., KOPLOW, D., et al., 2020. Why fossil fuel producer subsidies matter. *Nature*, roč. 578, s. E1-E4.

EUROSTAT, 2020. Wine production and trade in the EU. *Ec.europa.eu*. Dostupné online: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ledn-20201119-2>

EURÓPSKA KOMISIA, 2009. *European Competitiveness Report 2008*. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.

EURÓPSKA KOMISIA, 2017. *Risk management schemes in EU agriculture; dealing with risk and volatility*. EU Agricultural Markets Briefs No. 12. Brusel: Európska komisia. Dostupné online: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2019-10/agri-market-brief-12_en_0.pdf

EURÓPSKA KOMISIA, 2020. *Odporúčanie Rady, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2020*. Dostupné online: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-csr-comm-recommendation-slovakia_sk.pdf

FALK, M., 2006. What drives business Research and Development (R&D) intensity across Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) countries? *Applied Economics*, roč. 38, č. 5, s. 533-547.

FINANČNÁ SPRÁVA SR, 2017. Pestovatelia ovocia pozor! Lieh vyrobený v pestovateľskej pálenici nemožno predávať. Dostupné online: https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniiek/detail-novinky/_pestovatelia-ovocia-pozor-ts/bc

GARDNER, B. L., 1992. Changing economic perspectives on the farm problem. *Journal of economic literature*, roč. 30, č. 1, s. 62-101.

GIBSON M. J., a LUCKSTEAD, J., 2017. Coupled Vs. Decoupled Subsidies with Heterogeneous Firms in General Equilibrium. *Journal of Applied Economics*, roč. 20, č. 2, s. 271-282

GRIX, J., a CARMICHAEL, F., 2012. Why do governments invest in elite sport? A polemic. *International Journal of Sport Policy and Politics*, roč. 4, č. 1, s. 73-90.

GROOTHUIS, P., BRUCE, A., JOHNSON, K., a WHITEHEAD, J. C., 2004. Public Funding of Professional Sports Stadiums: Public Choice or Civic Pride? *Eastern Economic Journal*, roč. 30, č. 4, s. 515-526.

GUELLEC, D., a VAN POTTELSBERGHE DE LA POTTERIE, B., 2000. *The Impact of Public R&D Expenditure on Business R&D*. OECD Science, Technology and Industry Working Papers No. 2000/04. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/the-impact-of-public-r-d-expenditure-on-business-r-d_670385851815

- HALLMANN, K., BREUER, Ch., a KÜHNREICH, B., 2013. Happiness, pride and elite sporting success: What population segments gain most from national athletic achievements? *Sport Management Review*, roč. 16, č. 2, s. 226-235.
- HECKMAN, J., 2011. The Economics of Inequality: The Value of Early Childhood Education. *American Educator*, roč. 35, s. 31-47.
- HILLMAN CHARTRAND, H., a CAUGHEY, C., 1989. The Arm's Length Principle and the Arts: International Perspective - Past, Present and Future. In: CUMMINGS Jr., M., a DAVIDSON SCHUSTER, J. M. eds. *Who's to Pay? for the Arts: The International Search for Models of Support*. New York: American Council for the Arts.
- HISELIUS, L. W., a SVENSSON, A., 2017. E-bike use in Sweden – CO2 effects due to modal change and municipal promotion strategies. *Journal of Cleaner Production*, roč. 141, január 2017, s. 818-824.
- HOLTON, S., 2022. This child can: participation in sport for children with vision impairment. *Paediatrics and Child Health*, roč. 32, č. 8, s. 297-301.
- HRNČÁROVÁ, K., 2019. Digitálne predplatné rastie, boom sa zatiaľ nekoná. *Stratégie hnonline.sk*. Dostupné online: <https://strategie.hnonline.sk/news/media/2038115-digitalne-predplatne-rastie-boom-sa-zatial-nekona>
- IEA, 2022. *Global EV Outlook 2022*. Paris: IEA. Dostupné online: <https://www.iea.org/reports/global-ev-outlook-2022>
- IFP, 2014. *Daňové výdavky*. Manuál Inštitútu finančnej politiky. Dostupné online: https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/20044/48/Danove_vydavky_manual.pdf
- IMF, 2018. *Slovak Republic: Selected Issues*. IMF Country Report No. 18/242. Washington: International Monetary Fund. Dostupné online: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2018/07/26/Slovak-Republic-Selected-Issues-46123>
- JAMBOR, A., a BABU, S., 2016. *Competitiveness of global agriculture: Policy Lessons for Food Security*. Cham: Springer.
- JANSSEN, I., a LEBLANC, A. G., 2010. Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, roč. 7, článok č. 40.
- KOKOLAKAKIS T., a LERA-LOPEZ, F., 2020. Sport Promotion through Sport Mega-Events. An Analysis for Types of Olympic Sports in London 2012. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, roč. 17, článok č. 6193.
- LATRUFFE, L., 2010. *Competitiveness, Productivity and Efficiency in the Agricultural and Agri-Food Sectors*. OECD Food, Agriculture and Fisheries Working Papers No. 30. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/competitiveness-productivity-and-efficiency-in-the-agricultural-and-agri-food-sectors_5km91nkdt6d6-en
- LAZARD, 2021. Lazard's Levelized Cost of Energy Analysis — Version 15.0. Dostupné online: <https://www.lazard.com/media/451881/lazards-levelized-cost-of-energy-version-150-vf.pdf>
- LEE, I., et al., 2021. Effect of physical inactivity on major non-communicable diseases worldwide: an analysis of burden of disease and life expectancy. *Lancet*, roč. 380, č. 9838, s. 219-229.
- LING, S., JIA, N., MA, S., LAN, Y., a HU, W., 2019. An incentive mechanism design for bus subsidy based on the route service level. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, roč. 199, s. 271-283.
- LIPSEY, R. G., a LANCASTER, K., 1956. The General Theory of Second Best. *The Review of Economic Studies*, roč. 24, č. 1, s. 11-32.

- LONDON ECONOMICS, 2010. *Study analysing possible changes in the minimum rates and structures of excise duties on alcoholic beverages*. Final Report to EC DG Taxation and Customs Union. London: London Economics. Dostupné online: <https://londoneconomics.co.uk/wp-content/uploads/2011/09/18-Study-analysing-possible-changes-in-the-minimum-rates-and-structures-of-excise-duties-on-alcoholic-beverages.pdf>
- MALIKOVÁ, V., a GAJDOŠ, M., 2021. *Správa o knižnom trhu 2020*. Bratislava: Združenie vydavateľov a kníhkupcov Slovenskej republiky. Dostupné online: https://zvks.sk/wp-content/uploads/2021/10/Knizny-trh_2020.pdf
- MANSFIELD, E., a YOHE, G., 2004. *Microeconomics: theory/applications*. 11th ed. New York: W. W. Norton & Company
- MASTERS, W. A., a WINTER-NELSON, A., 1995. Measuring the comparative advantage of agricultural activities: Domestic resource costs and the social cost-benefit ratio. *American journal of agricultural economics*, roč. 77, č. 2, s. 243-250.
- MEUS, J., DE VITS, S., S'HEEREN, N., DELARUE, E., a PROOST, S., 2020. *Renewable Electricity Support in Perfect Markets: Economic Incentives Under Diverse Subsidy Instruments*. Energy Systems Integration & Modeling Group Working Paper Series No. ESIM2020-01. Lueven: KU Lueven. Dostupné online: <https://www.mech.kuleuven.be/en/tme/research/energy-systems-integration-modeling/pdf-publications/wp-esim2020-01>
- MF SR, 2020. *Moderné a úspešné Slovensko*. Dostupné online: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/ine-strategicke-materialy/>
- MF SR, 2021. *Priebežná implementačná správa revízií výdavkov 2021: Zdravotníctvo, obrana, informatizácia, kultúra a pôdohospodárstvo*. Dostupné online: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/83/Priebeznaimplementacnasprava2021.pdf>
- MF SR, a MK SR, 2020. *Revízia výdavkov na kultúru, záverečná správa*. Dostupné z: <https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/hodnota-za-peniaze/revizia-vydavkov/kultura/revizia-vydavkov-kulturu-final-20200714.pdf>
- MIREHIE, M., GIBSON, H. J., BUNING, R. J., COBLE, C., a FLAHERTY, M., 2021. Towards an understanding of family travel decision-making processes in the context of youth sport tourism. *Journal of Destination Marketing & Management*, roč. 21, článok č. 100644.
- MK SR, 2022. 254 miliónov eur na obnovu národných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve štátu. *Culture.gov.sk* Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/254-milionov-eur-na-obnovu-narodnych-kulturnych-pamiatok-vo-vlastnictve-statu/>
- MPRV SR, a MF SR, 2019. *Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka. Záverečná správa*. Dostupné online: https://www.mfsr.sk/files/archiv/1/Vlastny_mat_Zaverecna_sprava_revizie_vydavkov_final.pdf
- MŠVVŠ SR, 2021. *Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 – 2028*. Dostupné online: https://www.minedu.sk/data/files/11043_strategia-slovenskej-republiky-pre-mladez-na-roky-2021-2028.pdf
- MUTTER, F., a PAWLOWSKI, T., 2013. Role models in sports – Can success in professional sports increase the demand for amateur sport participation? *Sport Management Review*, roč. 17, č. 3, s. 324-336.
- NEWBERRY, D., 2021. Designing efficient Renewable Electricity Support Schemes. *Energy Policy Research Group, University of Cambridge*. Dostupné online: <https://www.jstor.org/stable/resrep30313>
- NG, H., MEHL, D., CAIRO, S., a WALKER, B., 2020. How governments can encourage adoption of battery electric vehicles. *Kearney.com*. Dostupné online: <https://www.kearney.com/automotive/article/-/insights/how-governments-can-encourage-adoption-of-battery-electric-vehicles>

NKÚ, 2022, IMPLEMENTÁCIA SYSTÉMU DUÁLNEHO VZDELÁVANIA NA SLOVENSKU

NKÚ, 2021. *Finančné prostriedky poskytnuté z vybraných rozpočtových kapítol na rozvoj športu*. Správa o výsledku kontroly 2021. Dostupné online: <https://www.nku.gov.sk/documents/10157/265201/96769-0-110.pdf>

OECD, 2015. *Taxation of SMEs in OECD and G20 Countries*. OECD Tax Policy Studies No. 23. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: <https://www.oecd.org/publications/taxation-of-smes-in-oecd-and-g20-countries-9789264243507-en.htm>

OECD, 2019. *OECD Economic Surveys Slovak Republic*. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: <https://www.oecd.org/economy/surveys/Slovak-Republic-2019-OECD-economic-survey-overview.pdf>

OECD, 2020. *OECD Tourism Trends and Policies 2020*. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/oecd-tourism-trends-and-policies-20767773.htm>

OECD, 2021a. *Promoting research and innovation in the Slovak Republic through an effective use of European funds*. OECD Public Governance Policy Paper No. 04. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: <https://www.oecd.org/slovakia/promoting-research-and-innovation-in-the-slovak-republic-through-an-effective-use-of-european-funds-f0e9d786-en.htm>

OECD, 2021b. *SME and entrepreneurship policy frameworks across OECD countries: An OECD Strategy for SMEs and Entrepreneurship*. OECD SME and Entrepreneurship Papers No. 29. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: <https://www.oecd.org/economy/sme-and-entrepreneurship-policy-frameworks-across-oecd-countries-9f6c41ce-en.htm>

OMÉDIÁCH.COM, 2021. Až 87 percent Slovákov používa sociálne siete denne, v priemere na nich strávi až tri hodiny. *Omédiách.com*. Dostupné online: <https://www.omediach.com/internet/21149-az-87-percent-slovakov-pouziva-socialne-siete-denne-v-priemere-na-nich-stravi-az-tri-hodiny>

ÖZDEMİR, Ö., HOBBS, B. F., VAN HOUT, M., a KOUTSTAAL, P., 2019. Capacity vs Energy Subsidies for Renewables: Benefits and Costs for the 2030 EU Power Market. *Energy Policy*, roč. 137, článok č. 111166.

PAYNE, W., et al., 2003. *Sports role models and their impact on participation in physical activity: a literature review*. West Melbourne: VicHealth. University of Ballarat: School of Human Movement and Sport Science.

RAHIM, F., et al., 2022. *Slovak Republic: Fiscal Transparency Evaluation*. IMF Technical Report (in print). Washington: International Monetary Fund.

REIS, R. S., et al., 2016. Scaling up physical activity interventions worldwide: stepping up to larger and smarter approaches to get people moving, *Lancet*, roč. 388, č. 10051, s. 1337-1348.

RICHARD, A., a TOMMASI, D., 2001. *Managing Public Expenditure: A Reference Book for Transition Countries*. Paris: OECD Publishing.

ROLFE, J., 2019. Simple economic frameworks to evaluate public investments in sporting events in regional Australia. *Economic Analysis and Policy*, roč. 63, september 2019, s. 35-43.

ROSTÁS, M., 2021. Absolventi duálu sa lepšie uplatnia. *Hospodárske noviny*, 2. februára 2021, s. 13. Dostupné online: https://cms.sustavapovolani.sk/wp-content/uploads/2021/02/trexima_020221.pdf

SAFFER, H., 1989. *Alcohol consumption and Tax Differentials Between Beer, Wine and Spirits*. NBER Working Paper No. 3200. Cambridge: NBER. Dostupné online: <https://www.nber.org/papers/w3200>

SCOWN, M. W., BRADY, M. V., a NICHOLAS, K. A., 2020. Billions in misspent EU agricultural subsidies could support the sustainable development goals. *One Earth*, roč. 3, č. 2, s. 237-250.

SCHWARTZ, G., a CLEMENTS, B., 1999. Government Subsidies. *Journal of Economic Surveys*, roč. 13, č. 2, s. 119-148.

- SEVERINI, S., TANTARI, A., a DI TOMMASO, G., 2016. Do CAP direct payments stabilise farm income? Empirical evidences from a constant sample of Italian farms. *Agricultural and Food economics*, roč. 4, č. 1, s. 1-17.
- SHIBLI, S., RAMCHANDANI, G., a DAVIES, L., 2021. The impact of British sporting achievements on national pride among adults in England. *European Sport Management Quarterly*, roč. 21, č. 5, s. 658-676.
- SIEGFRIED, J., a ZIMBALIST, A., 2000. The Economics of Sports Facilities and Their Communities. *Journal of Economic Perspectives*, roč. 14, č. 3, s. 95-114.
- SITA (2015). Nezamestnaní sú málo ochotní cestovať za prácou. *Podnikam.sk*. Dostupné online: <https://podnikam.sk/nezamestnani-su-malo-ochotni-cestovat-za-pracou/page/3/>
- SLATTERY, C., a ZIDAR, O., 2020. Evaluating State and Local Business Incentives. *Journal of Economic Perspectives*, roč. 34, č. 2, s. 90-118.
- SPRINGMANN, M., a FREUND, F., 2022. Options for reforming agricultural subsidies from health, climate, and economic perspectives. *Nature Communications*, roč. 13, článok č. 82.
- SRHOJ, S., LAPINSKI, M., a WALDE, J., 2021. Impact evaluation of business development grants on SME performance. *Small Business Economics*, roč. 57, č. 3, s. 1285-1301.
- SYKES, A. O., 2005. Subsidies and countervailing measures. In: MACRORY, P. F. J. et al. (eds). *The World Trade Organization: Legal, Economic and Political Analysis*. Boston: Springer.
- ŠALING, M., a PORUBSKÝ, M., 2017. *Umenie (ne)platiť dane*. Komentár 01/2017 Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. Bratislava: Rada pre rozpočtovú zodpovednosť. Dostupné online: <https://www.rrz.sk/wp-content/uploads/2021/05/Umenie-neplatit-dane.pdf>
- ŠIPIKAL, M., a SZITÁSIOVÁ, V., 2014. *Hodnotenie regionálnej politiky Európskej únie : vybrané príklady z praxe Slovenskej republiky*. Bratislava: Ekonóm.
- ŠIPIKAL, M., PISÁR, P., a LABUDOVÁ, V., 2013. Are Subsidies Really Needed? The Case Of EU Regional Policy In The Czech And Slovak Republics. *E+M Ekonomie a Management*, roč. 16, č. 4, s. 30-41.
- TASR, 2022. Verejnoprávne umelecké fondy sa majú transformovať do Komory umelcov. *Teraz.sk*. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/kultura/verejnopravne-umelecke-fondy-sa-maju/642261-clanok.html>
- TOEPLER, S., a ZIMMER, A., 2002. Subsidizing the Arts: Comparative Perspectives on Cultural Policy. In: CRANE, D., ed. *Global Culture: Media, Arts and Cultural Policy in a Global Context*. London: Routledge.
- TOWSE, R., 2010. *A Textbook of Cultural Economics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ÚHP, 2022. *Princípy grantovej podpory výskumu, vývoja a inovácií: popis dobrej praxe*. Bratislava: MF SR. Dostupné online: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/50/Pricipy-podpory-vyskumu-vyvoja-a-inovacii.pdf>
- U.S. DEPARTMENT OF HEALTH AND HUMAN SERVICES, 2018. *Physical Activity Guidelines for Americans*. 2nd edition. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services. Dostupné online: https://health.gov/pauidelines/second-edition/pdf/Physical_Activity_Guidelines_2nd_edition.pdf
- ÚRSO, 2016. *Porovnanie podpory OZE a výkupných cien elektriny vyrobenej z OZE v okolitých krajinách*. Dostupné online: <https://www.urso.gov.sk/data/att/b61/233.b825a8.pdf>
- VAN BEERS, C., a DE MOOR, A., 2001. *Public Subsidies and Policy Failures*. Cheltenham: Edgar Elgar Publishing.
- VAN DER PLOEG, F., 2006. The Making of Cultural Policy: A European Perspective. In: GINSBURGH, V. A., a THROSBY, D., eds. *Handbook of the Economics of Art and Culture*. Amsterdam: Elsevier B.V

- VARIAN, H. R., 2009. *Intermediate Microeconomics: A Modern Approach*. 8th ed. New York: W. W. Norton & Company.
- VLÁDA SR, 2021. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024*. Dostupné online: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=494677>
- WARDA, J., 2001. *Measuring the Value of R&D Tax Treatment in OECD Countries*. STI Review No.27, Special Issue on New Science and Technology Indicators. Paris: OECD Publishing. Dostupné online: <https://www.oecd.org/sti/37124998.pdf>
- WEIMER, D. L., a VINING, A. R., 2017. *Policy Analysis: Concepts and Practice*. 6th ed. New York: Routledge.
- WHO, 2018. *Global action plan on physical activity 2018–2030: more active people for a healthier world*. Geneva: World Health Organization. Dostupné online: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/272722>.
- WILSON, J. K., a POMFRET, R., 2009. Government Subsidies for Professional Team Sports. *Australian Economic Review*, roč. 42, č. 3, s. 264-275
- WIJNANDS, J. H., BREMMERS, H. J., VAN DER MEULEN, B. M., a POPPE, K. J., 2008. An economic and legal assessment of the EU food industry's competitiveness. *Agribusiness: An International Journal*, roč. 24, č. 4, s. 417-439.
- WRIGHT, B. D., 1995. Goals and Realities for Farm Policy. *Agricultural Policy Reform in the United States*, s. 3-25.
- YU, Z., 2005. Environmental protection: A theory of direct and indirect competition for political influence. *Review of Economic Studies*, roč. 72, s. 269-286.

Zoznam skratiek

Skratka	Význam
APVV	Agentúra na podporu výskumu a vývoja
AVF	Audiovizuálny fond
BEV	batériové elektrické vozidlo
BOCR	Bratislavská organizácia cestovného ruchu
COFOG	klasifikácia výdavkov verejnej správy podľa funkcie
CP	cenný papier
CRZ	Centrálny register zmlúv
CVIT SR	Centrum vedecko-technických informácií SR
ČR	Česká republika
DESI	Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti
DH	Deaflympijské hry
DPH	daň z pridanej hodnoty
DPPO	daň z príjmov právnických osôb
EIS	Európsky prehľad výsledkov inovácií (European Innovation Scoreboard)
EK	Európska komisia
ESA 2010	Európsky systém národných a regionálnych účtov
ETS	Európsky systém obchodovania s emisiami
EÚ	Európska únia
EÚ27	Označenie pre všetkých členov Európskej únie
EYOF	Európsky olympijský festival mládeže
FnPŠ	fond na podporu športu
FO	fyzická osoba
FPU	Fond na podporu umenia
FS SR	Finančná správa Slovenskej republiky
HBP	Hornonitrianske bane Prievidza, a.s.
HDP	hrubý domáci produkt
HEV	hybridný elektromobil
IFP	Inštitút finančnej politiky
IKP	Inštitút kultúrnej politiky
IKT	informačné a komunikačné technológie
IMF	Medzinárodný menový fond (International Monetary Fund)
KEGA	Kultúrna a edukačná grantová agentúra MŠVVaŠ SR
KPIs	klúčové ukazovatele výkonnosti
KULT MINOR	Fond na podporu kultúry národnostných menšín
MDV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky
ME	Majstrovstvá Európy
MEN	miera evidovanej nezamestnanosti
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MK SR	Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
MO ČR	Ministerstvo obrany Českej republiky
MO SR	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

MSP	malé samostatné pivovary
MŠMT ČR	Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy Českej republiky
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
MVO	mimovládna organizácia
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NACE	Štatistická klasifikácia ekonomických činností
NKP	národná kultúrna pamiatka
NKÚ	Najvyšší kontrolný úrad
NRO	najmenej rozvinuté okresy
NS	neziskový sektor
OCR	Organizácia cestovného ruchu
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OH	Olympijské hry
OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
OP	operačný program
OZE	obnoviteľné zdroje energie
PH	Paralympijské hry
PHEV	plug-in hybridné elektrické vozidlo
PO	právnická osoba
R&D	výskum a vývoj (research and development)
RIS MF SR	Rozpočtový informačný systém Ministerstva financií SR
SAV	Slovenská akadémia vied
SCM	syntetická kontrolná skupina
SE	Slovenské elektrárne, a.s.
SME	malé a stredné podniky (small and medium-sized enterprises)
SOŠV	Slovenský olympijský a športový výbor
SR	Slovenská republika
SS	súkromný sektor
ST	Slovakia Travel
SZČO	samostatne zárobkovo činná osoba
ŠP	štátny podnik
ŠR	štátny rozpočet
ŠS	štátny sektor
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TPS	tarifa za prevádzkovanie systému
TRB	Turizmus regiónu Bratislava (krajská OCR)
ÚHP	Útvar hodnoty za peniaze
ÚRSO	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
ÚV SR	Úrad vlády Slovenskej republiky
V3	krajiny Vyšehradskej skupiny bez Slovenska
V4	Vyšehradská skupina
VaV	výskum a vývoj
VEGA	Vedecká grantová agentúra MŠVVaŠ SR a SAV
VPS	Všeobecná pokladničná správa
VS	verejná správa
VŠ	vysoká škola

VT	Vysoké Tatry
VÚ KVET	vysoko účinná kombinovaná výroba elektriny a tepla
VÚC	vyšší územný celok
WHO	Svetová zdravotnícka organizácia (World Health Organization)

Zoznam príloh

Príloha 1: Výskumné otázky pre hodnotenie jednotlivých subvencií, daňových výdavkov a vybraných dotácií ..	121
Príloha 2: Politiky riešenia vybraných zlyhaní trhu (prevzaté podľa <i>Weimer a Vining, 2017, Policy analysis</i>)....	121
Príloha 3: Zoznam vybraných subvencií, dotácií a daňových výdavkov	126
Technická príloha: Vyhodnotenie jednotlivých schém	134
3.1 Podpora výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie a VÚ KVET	135
3.2 Podpora výroby elektrickej energie z domáceho uhlia	136
3.3 Kompenzácie podnikom za tarifu za prevádzkovanie systému	137
3.4 Podpora útlmu a likvidácie následkov ťažby v uhoľnom baníctve - uzatváranie ťažobných polí.....	138
3.5 Podpora energeticky náročným podnikom z ETS povoleniek	140
4.1 Uznané športy	141
4.2 Fond na podporu športu	142
4.3 Národné športové projekty	143
5.1 Štátna pomoc	144
5.2 Národné podpory	145
5.3 Podpora potravinárov	146
5.4 Doplnková vnútroštátna pomoc.....	147
5.4 Správa vojenských lesov (riadenie obrany).....	148
6.1 Fond na podporu umenia	149
6.2 Audiovizuálny fond	150
6.3 Obnovme si svoj dom.....	151
6.4 Fond na podporu kultúry národnostných menšín	152
6.6 Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí.....	153
6.7 Podpora aktivít Matice slovenskej.....	154
7.1 Všeobecná výzva na podporu vedy a výskumu (APVV)	155
7.2 Stimuly pre výskum a vývoj (MŠVVŠ SR).....	156
7.5 Úľava na dani (superodpočet VaV)	157
7.6 Patent box.....	158
8.1 Slovakia Travel.....	159
8.2 Dotácie organizáciám cestovného ruchu	160
8.4 Znížená sadzba DPH na ubytovanie.....	161
9.1 Regionálny príspevok pre najmenej rozvinuté okresy.....	162
9.2 Podpora regionálneho rozvoja	163
10.2.1 Daň z vína - znížená sadzba (0 EUR).....	164
10.2.2 Daň z liehu - znížená sadzba pre pestovateľské pálenie	165
10.2.3 Daň z piva - znížená sadzba pre malé pivovary.....	166
10.5.1 Príspevok na zabezpečenie duálneho vzdelávania (Usmerňovanie a transformácia regionálneho školstva).....	167
10.5.2 Celoročná pravidelná a systematická práca s mládežou nadregionálneho charakteru.....	168

Príloha 1: Výskumné otázky pre hodnotenie jednotlivých subvencií, daňových výdavkov a vybraných dotácií

- **Deklarovaný cieľ dotácie**
 - Sú nastavené SMART ciele?
 - Prispieva dotácia ku napĺňaniu cieľov?
 - Vyhodnocuje sa napĺňanie cieľov a KPI?
- **Je potrebná intervencia zo strany štátu?**
 - Vie trh poskytnúť daný tovar/službu sám v dostatočnom množstve a efektívne (cena)?
 - Existuje zlyhanie trhu ktoré je potrebné riešiť?
 - Je daná oblasť podporovaná v zahraničí?
 - Čo by sa stalo, ak by nebolo podporené?
- **Má byť intervencia formou dotácie?**
 - V zahraničí dotácia alebo iná forma?
 - Nie je vhodnejšie riešiť problém reguláciou (napr. legislatíva)?
- Aký je legislatívny rámec (zákon, vyhláška, a pod.)?
- Sú nastavené jasné kritériá pridelovania (alebo každému kto požiada)? Mala by byť nárokovateľná alebo súťaživá?
- Sú dobre nastavené procesy pridelovania a kontroly?
- Je určená pre správnu skupinu? Má byť špecifickejšia alebo širšia?
- Sú definované prínosy dotácie (kvalitatívne alebo kvantitatívne)?
 - Je možné dosiahnuť rovnaké prínosy s nižšou alokáciou?
 - Je možné s rovnakými výdavkami dosiahnuť lepšie výsledky?

Príloha 2: Politiky riešenia vybraných zlyhaní trhu (prevzaté podľa Weimer a Vining, 2017, Policy analysis)

	Uvoľnenie, vytvorenie alebo simulácia trhu	Subvencie, dotácie, daňové výdavky	Legislatíva	Poskytnutie priamo štátom	Poistenie a ochrana
Tradičné zlyhanie trhu					
Verejné statky	S	S	S	P	
Externality	S	P	P	S	
Prirodzené monopoly	S	S	P	P	
Informačná asymetria			P	S	S
Iné obmedzenia súťaživosti					
Nedokonalá konkurencia			P		
Reálne preferencie spotrebiteľov vs. teória preferencií	S	S	P		
Riziko a neistota			P		S
Súčasná vs budúca spotreba			S		P
Ekonomický cyklus		P			S
Distribúcia					
Rovnosť príležitostí		S	P		S
Rovnosť výsledkov			S	S	P

Zdroje riešení: P – primárne, S - sekundárne

Zdroj: Policy analysis, Weimer a Vining, 2017

Zlyhania trhu

Na ideálne konkurenčnom trhu sú tovary a služby efektívne prerozdelené na Pareto optimálnej úrovni¹⁰⁷. Trhový mechanizmus však funguje efektívne výlučne v podmienkach dokonalej konkurencie. V reálnom ekonomickom živote existuje množstvo faktorov narušujúcich jeho fungovanie. Výsledkom je nedokonale fungujúci systém, ktorý so sebou prináša neefektívnosť vo využívaní dostupných zdrojov. Ekonomika tak produkuje pod hranicou svojich možností a dochádza tak k zlyhaniu trhu.

Zlyhanie trhu nastáva, keď jednotlivci konajúci vo vlastnom racionálnom záujme produkujú menej ako ekonomicky efektívny výsledok. Medzi najbežnejšie zlyhania trhu patrí existencia verejných statkov, externality, prirodzené monopoly a informačná asymetria.

Verejné statky a zmiešané statky

Verejné statky predstavujú tovary a služby, ktoré sa vyznačujú nerivalitou a nevyľúčiteľnosťou zo spotreby. Nerivalita znamená, že spotreba statku daným jednotlivcom neobmedzuje spotrebu toho istého statku iným jednotlivcom a nevyľúčiteľnosť zo spotreby predstavuje nemožnosť obmedziť spotrebu jednotlivcovi, ktorý za spotrebu verejného statku neplatí.

Jedným z ľahko ilustrovateľných verejných statkov je národná obrana, ktorá je verejným statkom, pretože každý občan dostáva podobné výhody bez ohľadu na to, koľko platí a zároveň si občania nekonkurujú v jej využívaní. Je veľmi ťažké súkromne produkovať optimálne množstvo národnej obrany. Keďže vlády nemôžu použiť konkurenčný cenový systém na určenie správnej úrovne národnej obrany, čelia aj veľkým problémom so stanovením ideálnej miery požadovanej obrany.

Externality

Externality predstavujú dôsledky ekonomickej činnosti jedného subjektu na iný subjekt, ktoré nie sú kompenzované (neprechádzajú trhom). Poznáme dva základné druhy externalít a to pozitívne a negatívne.

Pozitívne externality vznikajú vtedy, keď jeden subjekt pozitívne ovplyvňuje iný subjekt bez nároku na kompenzáciu. Typickým príkladom môže byť podpora vedy a výskumu, pri ktorej dochádza ku zdieľaniu vedomostí medzi pracovníkmi v technologických firmách, čo ma za následok vznik nových inovačných riešení v rôznych oblastiach. Na druhej strane negatívne externality predstavujú zníženie blahobytu pre jednotlivca alebo skupinu bez nároku na kompenzáciu. Príkladom je vypúšťanie nebezpečného odpadu do rieky, kedy pre miestnych rybárov dochádza ku zníženiu blahobytu vo forme úhynu rýb bez nároku na finančné alebo iné odškodnenie.

Prirodzené monopoly

Prirodzený monopol vzniká vtedy, keď najefektívnejší počet firiem v danom odvetví je jedna. Takýto stav je úzko spojený s úsporami z rozsahu, kedy vysoké fixné náklady spojené s poskytovaním statkov alebo služieb spôsobujú to, že s narastajúcou produkciou v celom rozsahu trhu klesajú priemerné náklady, ktoré sú zároveň nižšie, ako keby na trhu existovala konkurencia.

Príkladom na prirodzený monopol je vodovodná sieť. Fixné náklady v tomto odvetví sú vysoké, keďže na poskytnutie tohto statku je potrebné vybudovať kompletnú vodovodnú infraštruktúru. Jednotkové náklady tak prirodzene klesajú s rastom poskytovania daného statku, čo predstavuje úspory z rozsahu produkcie. Existencia dvoch totožných vodovodných sietí je neefektívna, keďže jednotkové náklady by v takomto prípade boli vyššie (predpokladajme dvojnásobné) a tým pádom by musela byť aj výsledná cena pre spotrebiteľov vyššia. Prirodzené monopoly je však potrebné regulovať, aby nedochádzalo ku cenovému zneužívaniu ich dominantného postavenia na trhu.

¹⁰⁷ Pareto optimum je stav v spoločnosti, kedy jednotlivec nevie zvýšiť úroveň svojho blahobytu bez toho, aby neznižil jeho úroveň inému jednotlivcovi. Je to teoretický stav, kedy sa majú všetci v súčte tak dobre, ako je to na danom stupni rozvoja ekonomiky možné.

Informačná asymetria

Informačná asymetria na trhu vzniká v prípade, že pri transakcii má jedna z dvoch zúčastnených strán viac informácií ako druhá, a teda má schopnosť urobiť informovanejšie rozhodnutie. Asymetrické informácie vedú k zlyhaniu trhu tým, že zákon ponuky a dopytu, ktorý reguluje tvorbu cien tovarov a služieb, je skreslený.

V prípade predaja domu môže predávajúci zneužiť vyššiu informovanosť na jeho strane vo forme zamlčania nedostatkov ponúkanej nehnuteľnosti (staré nosníky na streche, vŕzgajúce schody, nefunkčná klimatizácia). Táto informačná asymetria môže spôsobiť, že kupujúci za dom zaplatí viac, ako by v prípade poznania daných nedostatkov bol ochotný zaplatiť.

Nedokonalá konkurencia

Nedokonalá konkurencia sa vzťahuje na akýkoľvek ekonomický trh, ktorý nespĺňa prísne predpoklady hypotetického dokonale konkurenčného trhu. Ekonomické subjekty v tomto prostredí predávajú rôzne produkty a služby, stanovujú si vlastné individuálne ceny, bojujú o podiel na trhu a často sú chránené bariérami vstupu a výstupu do odvetvia. Nedokonalá konkurencia je súčasťou našej spoločnosti a možno ju nájsť v nasledujúcich typoch trhových štruktúr: monopoly, oligopoly, monopolistická konkurencia, monopsóny a oligopozóny. Školy ekonomického myslenia sa vo všeobecnosti zhodujú na tom, že reálne trhy len zriedka spĺňajú predpoklady dokonalej konkurencie a preto je štát oprávnený využívať nástroje na reguláciu zneužívania dominantného postavenia subjektov v spoločnosti, aby tým zabezpečil efektívne využívanie zdrojov.

Reálne preferencie spotrebiteľov vs. teória preferencií

Ekonomické teórie predpokladajú, že každý človek má pevnú funkciu užitočnosti, ktorá vyjadruje rôzne kombinácie spotreby statkov do indexu celkového šťastia - preferencie. Spotrebiteľ nadobudne časť preferencií už po narodení a neskôr sa mu formujú účasťou v spoločnosti. Preferencie v reálnom svete nie sú ani také stabilné, ani také jednoduché, ako sa predpokladá v základnej ekonomickej teórii. Miera, do akej tento rozdiel bráni hospodárstvu dosiahnuť Paretovu efektívnosť, však zostáva nejasná.

Zmena preferencií spotrebiteľov, ktorá znižuje Paretovu efektívnosť môže nastať pôsobením reklám. Reklamy môžu spotrebiteľa presvedčiť o tom, že pri jeho konštantnej spotrebe a konštantnom príjme musí na udržanie svojej úrovne šťastia kúpiť napríklad nový automatický vysávač, čo mu znižuje celkový blahobyť.

Riziko a neistota

Predpoklad, že existujú efektívne trhy pre všetky tovary za všetkých nepredvídaných okolností znamená, že musí byť možné kúpiť si spravodlivé poistenie pre zachovanie aktuálneho blahobytu človeka bez ohľadu na nepredvídateľné udalosti. Riziko je definované ako nepredvídané udalosti so známymi pravdepodobnosťami a neistota ako nepredvídané udalosti s neznámou pravdepodobnosťou.

Pozorovania z poistných trhov a individuálnych reakciách na riziko naznačujú, že verejné politiky môžu mať potenciál na zvýšenie ekonomickej efektívnosti pri situáciách zahŕňajúcich zvýšenú mieru neistoty. Verejné hodnotenia rizík môžu byť napríklad vhodnou reakciou, keď ľudia robia dôležité systematické chyby vo svojich súkromných hodnoteniach, a verejné poistenie môže byť opodstatnené, keď je súkromné krytie značne neúplné.

Súčasná vs. budúca spotreba

Spotrebiteľ má možnosť za určitú úrokovú mieru peniaze si nielen ukladať, ale aj požíčať, čím môže ovplyvňovať veľkosť svojej súčasnej i budúcej spotreby. V prípade ak si spotrebiteľ odkladá časť zo svojho príjmu vo forme úspor, tak sa vzdáva súčasnej spotreby na úkor vyššej spotreby v budúcnosti (úspory mu exponenciálne rastú vďaka úrokovej miere). Na druhej strane ak sa dnes spotrebiteľ rozhodne zobrať úver, tak zvyšuje svoju súčasnú spotrebu na úkor nižšej spotreby v budúcnosti (úroková sadzba na poskytnutý úver mu znižuje spotrebu v budúcnosti).

Rozpočtové obmedzenia bránia v spotrebe v želanom rozsahu. Vlády aj jednotlivci často preferujú súčasnú spotrebu pred spotrebou v budúcich rokoch, resp. spotrebou budúcich generácií. Obavy o primeranosť váhy prisudzovanej preferenciám budúcich generácií môžu slúžiť ako prijateľné dôvody pre verejné politiky zamerané na zlepšenie medzičasovej alokácie zdrojov a tovarov.

Ekonomický cyklus

Pod pojmom ekonomický cyklus rozumieme výkyvy reálnej finálnej produkcie nad (expanzia) alebo pod (recesia) úrovňou jej potenciálu. V prípade ak sa reálna hospodárska výkonnosť nachádza pod úrovňou jej potenciálu (nedosahuje maximálnu efektívnosť využívania výrobných faktorov, tak dochádza ku poklesu životnej úrovne občanov, čo oprávňuje štát vykonávať stabilizačné opatrenia. Počas obdobia recesie sa vláda snaží stimulovať dopyt pomocou fiškálnych a monetárnych nástrojov a to aj na úkor deficitu verejných financií. Expanzívne monetárne nástroje (ako napr. pokles hlavných úrokových mier) majú stimulovať rast investícií a tým nepriamo aj rast reálneho produktu.

Distribúcia dôchodkov

V ekonómii je distribúcia dôchodkov spôsob, akým sa celkové bohatstvo rozdeľuje medzi jednotlivcov alebo medzi výrobné faktory (práca, pôda a kapitál). Štát zabezpečuje distribúciu verejných príjmov medzi subjekty tak, aby dosiahol väčšiu spravodlivosť v rozdeľovaní (distribučné rozdeľovanie). K redistribúcii využíva verejné financie štátneho rozpočtu. Základným cieľom je znížiť sociálne rozdiely a prispievať k sociálnemu konsenzu, čím štát garantuje určitú základnú výšku životnej úrovne potrebnej na uspokojovanie základných potrieb obyvateľstva. Pri redistribúcii je dôležitou otázkou, do akej miery je potrebné prerozdeľovať verejné financie, aby bola zabezpečená ekonomická efektívnosť.

Rovnosť príležitostí

Rovnosť príležitostí je stav spravodlivosti, v ktorom sa s jednotlivcami zaobchádza podobne, bez umelých prekážok, predsudkov alebo preferencií. Podľa zástancov konceptu by šance na postup mali byť otvorené pre každého bez ohľadu na bohatstvo, postavenie alebo členstvo v privilegovanej skupine. V rámci spoločnosti však existuje časť ľudí, ktorá by bez externej pomoci bola v ohrození sociálneho vylúčenia (vdovy, siroty, telesne postihnutí ľudia). Na pomoc pre týchto občanov boli v minulosti zriadené charitatívne organizácie a po tridsiatych rokoch minulého storočia sa do pomoci zapojil aj verejný sektor. Štát ďalej na zabezpečenie rovnosti príležitostí poskytuje rekvalifikačné kurzy, doplnkové vzdelávanie a rehabilitačné kurzy, ktoré zabezpečujú rast participácie ľudí na trhu práce.

Rovnosť výsledkov

Rešpekt ku ľudskej dôstojnosti oprávňuje tvorcov verejných politík na zabezpečenie minimálnej úrovne spotreby pre všetkých členov v spoločnosti. Výška minimálnej úrovne spotreby sa líši medzi krajinami a rovnako tak aj v závislosti od časového obdobia. S rastúcou spotrebou klesá hraničná užitočnosť, a teda môžeme predpokladať, že dodatočný príjem pre sociálne najslabšie skupiny obyvateľstva má vo výsledku najvyšší nárast hraničnej užitočnosti a dodatočného šťastia. Tento argument nás v rámci daňovej politiky vedie ku záverom, že bohatí občania by mali byť na úkor chudobných občanov zdaňovaný vyššími sadzbami, aby sa zabezpečila rovnosť hraničných užitočností. Avšak, takýto systém by viedol ku masívnemu poklesu investícií a hospodárskeho rastu, keďže ľudia by už viac neboli motivovaní vytvárať bohatstvo, ktoré by sa následne stále prerozdeleno. Všeobecne teda platí, že čím viac bohatstvo prerozdelené medzi občanov, tak tým viac sa nám zníži motivácia ho vytvárať a teda aj jeho samotná výška. Verejná politika musí odpovedať na otázku, aké je optimálne množstvo prerozdelenia, ktoré stojí za čiastočnú stratu celkového bohatstva.

Existuje mnoho možných riešení zlyhania trhu. Tie môžu mať podobu súkromných trhových riešení alebo vládou nariadených riešení. Vlády môžu uzákoniť legislatívu ako odpoveď na zlyhanie trhu. Napríklad, ak podniky po zvýšení minimálnej mzdy najímajú príliš málo nízkokvalifikovaných pracovníkov, vláda môže vytvoriť výnimky

pre menej kvalifikovaných pracovníkov. Vlády môžu tiež zaviesť dane a dotácie ako možné riešenia. Dotácie môžu pomôcť podporiť správanie, ktoré môže viesť k pozitívnym externalitám. Medzitým môže zdanenie pomôcť znížiť negatívne správanie. Napríklad zavedenie dane z tabaku môže zvýšiť náklady na spotrebu, a preto bude pre ľudí fajčenie drahšie.

Príloha 3: Zoznam vybraných subvencií, dotácií a daňových výdavkov

Oblasť	Rezort	Typ	Zdroj	Schéma	Výdavky priemer (mil. eur, 2019 - 2021)
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	Ceny energie, TPS	Podpora OZE a VÚ KVET	388,22
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	Ceny energie, TPS	Podpora výroby elektrickej energie z domáceho uhlia	136,52
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	1210 Audiovizuálny fond	12,02
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	1222 Fond na podporu umenia	11,60
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	1229 Fond na podporu kultúry národnostných menšín	6,24
Šport	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	1231 Fond na podporu športu	33,85
Cestovný ruch	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	SLOVAKIA TRAVEL	20,00
Cestovný ruch	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0BC03 Dotácie organizáciám cestovného ruchu	6,78
Doprava	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0530101 Správa a prevádzka SSC	0,00
Doprava	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	05306 Schéma pomoci pre autoškoly, školiace strediská KKV a pre prevádzkovateľov medzinárodnej pravidelnej autobusovej dopravy	3,50
Doprava	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	05501 Zabezpečenie prevádzky leteckej dopravy a výstavba leteckej infraštruktúry	7,28
Doprava	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	07T030G Regulácia leteckej, železničnej a vodnej dopravy	0,00
Doprava	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	07T08 Rozvoj cyklistickej dopravy a cykloturistiky	0,01
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K0106 Podpora útlmu a likvidácie následkov ťažby v uhoľnom baníctve	3,91
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K010F Podpora útlmu rudného baníctva	3,68
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K0117 Staré banské diela	0,10
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K0118 Tradície a histórie banských činností	0,03
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K011B Podpora zníženia koncovkej ceny elektriny pre podniky	39,95
Energetika	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07L04 Podpora programov rezortu MH SR	1,30
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0101 Divadlá a divadelná činnosť	0,00
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0102 Hudba, koncertná činnosť a umelecké súbory	0,00
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0103 Výtvarné umenie, fotografia, architektúra a dizajn	0,00
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0104 Médiá a audiovizia	0,00
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0105 Knižnice a knižničná činnosť	0,00
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0106 Múzeá a galérie	0,01
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0107 Osvetová činnosť a tradičná ľudová kultúra	0,00

Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0108 Ochrana pamiatkového fondu	0,00
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0109 Literatúra a knižná kultúra	0,00
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S010B Podpora aktivít Matice slovenskej	1,62
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0203 Obnovme si svoj dom	4,09
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0207 Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí	1,31
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S0209 Kultúra znevýhodnených skupín	0,72
Kultúra	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08S020F Podpora miestnej a regionálnej kultúry	0,24
Kultúra	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0920301 Múzejná činnosť	0,00
Ostatné	KNR SR	Subvencie a transfery	ŠR	06M Zákonodarná a kontrolná činnosť parlamentu	0,00
Ostatné	ÚV SR	Subvencie a transfery	ŠR	06P0201 Podporné činnosti	0,73
Ostatné	ÚV SR	Subvencie a transfery	ŠR	06P0217 RPV - Obete domáceho násillia	1,12
Ostatné	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET01 Tvorba a implementácia politik	1,05
Ostatné	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET07 Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby	0,00
Ostatné	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET01 Tvorba a implementácia politik	0,29
Ostatné	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET07 Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby	0,00
Ostatné	NKÚ SR	Subvencie a transfery	ŠR	06S05 Nezávislá kontrolná činnosť NKÚ SR	0,00
Ostatné	MO SR	Subvencie a transfery	ŠR	0960104 Ostatná podpora	0,01
Ostatné	MO SR	Subvencie a transfery	ŠR	0960203 Vzdušná obrana	0,00
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D505 Rozvojové projekty	0,27
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60101 Ochrana verejného poriadku, bezpečnosti osôb a majetku, boj proti kriminalite	0,06
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60103 Prevencia kriminality	0,30
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60201 Záchrana života a zdravia	5,39
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60702 Starostlivosť o ľudské zdroje	0,01
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60704 Agenda splnomocnencov vlády SR	0,16
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60801 Riadenie a kontrola	1,04
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60A06 Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF); Fond pre azyl a migráciu (AMIF)	0,10
Ostatné	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60A09 Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete	0,04
Ostatné	MS SR	Subvencie a transfery	ŠR	07001 Ochrana a zabezpečovanie základných sociálnych práv väzňov	0,00
Ostatné	MS SR	Subvencie a transfery	ŠR	07003 Zdravotná starostlivosť vo väzenstve	0,00
Ostatné	MS SR	Subvencie a transfery	ŠR	08R0101 Riadenie ústredného orgánu	0,00

Ostatné	MS SR	Subvencie a transfery	ŠR	08R0104 Ľudské práva, boj proti diskriminácii a interetnický dialóg	0,83
Ostatné	MF SR	Subvencie a transfery	ŠR	07205 Výkon funkcií finančnej správy	0,00
Ostatné	MF SR	Subvencie a transfery	ŠR	07401 Tvorba a implementácia politík	0,27
Ostatné	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	02101 Koordinácia, tvorba a implementácia politík	0,00
Ostatné	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	0210201 Štrukturálne fondy	0,00
Ostatné	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	02103 Informačné zabezpečenie vrcholového riadenia programov	0,00
Ostatné	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07817 Zabezpečenie inšpekčnej činnosti regionálneho školstva	0,00
Ostatné	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	0AR02 MŠVVaŠ SR - Protidrogová politika	0,02
Ostatné	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	0DB0601 Realizácia II. etapy implementácie MZP SZO v SR	0,01
Ostatné	MPSVR SR	Subvencie a transfery	ŠR	06G0404 Národné programy na rozvoj aktívnej politiky trhu práce a zvýšenie zamestnateľnosti	0,34
Ostatné	MPSVR SR	Subvencie a transfery	ŠR	07C0504 Prevencia a sanácia (MVO)	0,82
Ostatné	MPSVR SR	Subvencie a transfery	ŠR	0AR05 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR - Protidrogová politika	0,02
Ostatné	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08T0101 Koncepčná a riadiaca činnosť	0,40
Ostatné	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08T0202 Slovenská katolícka charita	2,40
Ostatné	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08T0203 Diakonia ECAV	0,22
Ostatné	MK SR	Subvencie a transfery	ŠR	08T0205 Ústredie diakonie Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku	0,04
Ostatné	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07L02 Podpora rozvoja činnosti občianskych združení na ochranu práv spotrebiteľa	0,09
Ostatné	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	07T0101 Ústredný orgán - MDV SR	0,13
Ostatné	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	07T030H Regulácia elektronických komunikácií a poštových služieb	0,00
Ostatné	MDV SR	Subvencie a transfery	ŠR	07T0A Implementácia rezortných politík	0,00
Ostatné	ÚRSO	Subvencie a transfery	ŠR	0CB Úrad pre reguláciu sieťových odvetví	0,00
Ostatné	ÚJD SR	Subvencie a transfery	ŠR	08001 Štátny dozor	0,00
Ostatné	ÚNMS SR	Subvencie a transfery	ŠR	0820107 Skúšobníctvo a európske záležitosti	0,03
Ostatné	ÚNMS SR	Subvencie a transfery	ŠR	08204 Plnenie úloh národnej metrologickej inštitúcie	0,00
Ostatné	MF SR	Subvencie a transfery	ŠR	0GH Ochrana oznamovateľov protispoločenskej činnosti	0,00
Ostatné	MF SR	Subvencie a transfery	ŠR	NEALOK Programovo nealokované	6,59
Podpora podnikania	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K0202 Administrácia podporných programov a schém	2,35
Podpora podnikania	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K0211 Monitoring a výskum MSP	0,32
Podpora podnikania	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K021F Podpora úspešnej podnikateľskej praxe a výchovy k podnikaniu	0,73
Podpora podnikania	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K021G Podpora startupov	0,54

Podpora podnikania	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K021H Podpora internetovej ekonomiky	0,02
Podpora podnikania	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K0402 Administrácia SARIO	0,00
Pôdohospodárstvo	MO SR	Subvencie a transfery	ŠR	0960101 Riadenie obrany	3,13
Pôdohospodárstvo	MŽP SR	Subvencie a transfery	ŠR	0750101 Ochrana kvality a množstva povrchových a podzemných vôd	0,00
Pôdohospodárstvo	MŽP SR	Subvencie a transfery	ŠR	0750201 Kvalita ovzdušia	0,00
Pôdohospodárstvo	MŽP SR	Subvencie a transfery	ŠR	0750401 Geologické práce	0,01
Pôdohospodárstvo	MŽP SR	Subvencie a transfery	ŠR	0750403 Ostatná činnosť	0,00
Pôdohospodárstvo	MŽP SR	Subvencie a transfery	ŠR	0750501 Druhová a územná ochrana	0,00
Pôdohospodárstvo	MŽP SR	Subvencie a transfery	ŠR	07601 Koncipovanie a riadenie environ. politiky, koordinácia programov	0,00
Pôdohospodárstvo	MŽP SR	Subvencie a transfery	ŠR	07602 Inšpekčná činnosť	0,01
Pôdohospodárstvo	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	08V0201 Špecifické činnosti v lesnom hospodárstve	0,14
Pôdohospodárstvo	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0900101 Kontrola a zodpovednosť za programy	0,00
Pôdohospodárstvo	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0900201 Administrácia podporných schém	0,05
Pôdohospodárstvo	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0900202 Národné podpory	6,80
Pôdohospodárstvo	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0900208 Štátna pomoc	40,78
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET05 Regionálny rozvoj	1,29
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET06 Regionálny príspevok pre najmenej rozvinuté okresy	0,27
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0601 Regionálny príspevok pre okres Kežmarok	0,36
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0602 Regionálny príspevok pre okres Lučenec	0,15
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0603 Regionálny príspevok pre okres Rimavská Sobota	0,50
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0604 Regionálny príspevok pre okres Sabinov	0,11
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0605 Regionálny príspevok pre okres Sobrance	0,09
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0606 Regionálny príspevok pre okres Trebišov	0,24
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0607 Regionálny príspevok pre okres Vranov nad Topľou	0,04
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0608 Regionálny príspevok pre okres Svidník	0,12
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0609 Regionálny príspevok pre okres Veľký Krtíš	0,17
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060A Regionálny príspevok pre okres Poltár	0,15
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060B Regionálny príspevok pre okres Revúca	0,37
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060C Regionálny príspevok pre okres Rožňava	0,16
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060D Regionálny príspevok pre okres Gelnica	0,04

Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060E Regionálny príspevok pre okres Medzilaborce	0,02
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060F Regionálny príspevok pre okres Bardejov	0,16
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060G Regionálny príspevok pre okres Košice okolie	0,10
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060H Regionálny príspevok pre okres Snina	0,09
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060I Regionálny príspevok pre okres Levoča	0,01
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060J Regionálny príspevok pre okres Stropkov	0,09
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060K Regionálny príspevok pre okres Michalovce	0,06
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0501 Podpora integrovanej siete regionálnych rozvojových agentúr	0,01
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0502 Podpora na projekty euroregiónov	0,09
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0601 Regionálny príspevok pre okres Kežmarok	0,23
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0602 Regionálny príspevok pre okres Lučenec	0,08
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0603 Regionálny príspevok pre okres Rimavská Sobota	0,37
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0604 Regionálny príspevok pre okres Sabinov	0,14
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0605 Regionálny príspevok pre okres Sobrance	0,10
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0606 Regionálny príspevok pre okres Trebišov	0,25
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0607 Regionálny príspevok pre okres Vranov nad Topľou	0,02
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0608 Regionálny príspevok pre okres Svidník	0,15
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET0609 Regionálny príspevok pre okres Veľký Krtíš	0,15
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060A Regionálny príspevok pre okres Poltár	0,17
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060B Regionálny príspevok pre okres Revúca	0,24
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060C Regionálny príspevok pre okres Rožňava	0,30
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060D Regionálny príspevok pre okres Gelnica	0,04
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060E Regionálny príspevok pre okres Medzilaborce	0,06
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060F Regionálny príspevok pre okres Bardejov	0,21
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060G Regionálny príspevok pre okres Košice okolie	0,11
Regionálny rozvoj	MIRRI SR	Subvencie a transfery	ŠR	0ET060H Regionálny príspevok pre okres Snina	0,16
Šport	ÚV SR	Subvencie a transfery	ŠR	06P0207 Podpora športu a mládeže	0,79
Šport	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	02601 Šport pre všetkých, školský a univerzitný šport	0,71
Šport	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	02602 Uznané športy	55,31
Šport	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	02603 Národné športové projekty	13,94

Šport	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	02605 Prierezové činnosti v športe	0,18
Výskum a vývoj	MO SR	Subvencie a transfery	ŠR	06E01 MO SR - Výskum a vývoj na podporu obrany štátu	0,33
Výskum a vývoj	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	06K11 Úlohy výskumu a vývoja podporované Agentúrou na podporu výskumu a vývoja	3,02
Výskum a vývoj	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	06K12 Koordinácia prierezových aktivít štátnej vednej a technickej politiky	5,97
Výskum a vývoj	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	0771202 Úlohy základného výskumu na vysokých školách iniciované riešiteľmi (grantová agentúra VEGA)	0,00
Výskum a vývoj	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	0771205 Úlohy výskumu a vývoja na vysokých školách pre rozvoj školstva (grantová agentúra KEGA)	0,01
Výskum a vývoj	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07B0307 Veda a výskum v zdravotníctve	0,08
Výskum a vývoj	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K020D Podpora inovačných projektov v rezorte MH SR	0,23
Výskum a vývoj	MH SR	Subvencie a transfery	ŠR	07K0E03 Implementácia opatrení Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR	0,24
Výskum a vývoj	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0900302 Koordinácia vedeckovýskumnej činnosti	0,00
Výskum a vývoj	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0910503 Výskum na podporu živočíšnej výroby	0,00
Výskum a vývoj	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0910504 Odborná pomoc pre živočíšnu produkciu	0,00
Výskum a vývoj	MPRV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0910505 Výskum na podporu rastlinnej výroby	0,00
Výskum a vývoj	ŠÚ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07V0104 Výskumné a vývojové úlohy	0,00
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870101 Výskum a vývoj vo vedách o neživej prírode	0,01
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870102 Výskum a vývoj v technických vedách	0,08
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	087010H Výskum a vývoj vo vedách o Zemi a vesmíre, v matematicko-fyzikálnych a technických vedách	0,07
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870201 Výskum a vývoj v lekárskejších vedách	0,02
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870202 Výskum a vývoj vo veterinárnych vedách	0,00
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870203 Výskum a vývoj v biologických vedách	0,02
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870204 Výskum a vývoj v ekologických vedách	0,00
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870206 Výskum a vývoj v chemických vedách	0,07
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	087020L Výskum a vývoj v lekárskejších, veterinárnych, biologických, ekologických, poľnohospodárskych a chemických vedách a ich zabezpečenie.	0,05
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870401 Výskum v sociálnych vedách	0,00
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	087040A Výskum a vývoj vo vedách o človeku, spoločnosti, dejinách, kultúre a umení a ich zabezpečenie	0,00
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870501 Kognitívno-axiologický výskum v kontexte európskeho kultúrneho dedičstva	0,00
Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	0870502 Minulosť a prítomnosť slovenského priestoru z pohľadu historických a archeologických disciplín	0,00

Výskum a vývoj	SAV	Subvencie a transfery	ŠR	087060J Koordinácia výskumu a vývoja, rozvoj služieb	0,00
Vzdelávanie	MV SR	Subvencie a transfery	ŠR	0D60302 Zabezpečenie miestnej štátnej správy v regionálnom školstve	0,48
Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	0210203 Zabezpečenie mobilit a záväzkov v oblasti vzdelávania	0,18
Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	02104 Usmerenie a koordinácia v oblasti ďalšieho vzdelávania	0,52
Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07711 Poskytovanie vysokoškolského vzdelávania a zabezpečenie prevádzky vysokých škôl	0,76
Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07714 Usmerňovanie, koordinácia a podpora aktivít v oblasti vysokého školstva	1,68
Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07813 Usmerňovanie a transformácia regionálneho školstva	5,86
Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07816 Profesionálny rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov v kariernom systéme	0,00
Vzdelávanie	MŠVVŠ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07818 Podpora detí a mládeže	7,17
Zahraničná politika	MZVEZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	05T0A02 Rozvojová spolupráca MZVaEZ SR	3,27
Zahraničná politika	MZVEZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	06U0A01 Riadenie programov	0,40
Zahraničná politika	MZVEZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	06U0A03 Spolupráca s tretím sektorom	0,13
Zahraničná politika	MZVEZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	06U0A0A Ekonomická diplomacia	0,01
Ostatné	MPSVR SR	Subvencie a transfery	ŠR	06G040J Individuálna štátna pomoc	1,47
Zdravotníctvo	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	0790203 Ochrana zdravia	0,38
Zdravotníctvo	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07904 Národné preventívne programy	0,18
Zdravotníctvo	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07B0104 Rozpočet príspevkových organizácií v pôsobnosti MZ SR	1,87
Zdravotníctvo	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07B0104 Rozpočet príspevkových organizácií v pôsobnosti MZ SR	2,45
Zdravotníctvo	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07B0204 Zber, spracovanie a analýza údajov	0,00
Zdravotníctvo	MZ SR	Subvencie a transfery	ŠR	07B0301 Vysokoškolské vzdelávanie na zdravotníckych univerzitách	0,02
Cestovný ruch	MF SR	Daňové výdavky	DPFO/odvody	Rekreačné poukazy	23,86
Cestovný ruch	MF SR	Daňové výdavky	DPH	Znížená DPH na ubytovanie	14,93
Kultúra	MF SR	Daňové výdavky	DPH	Znížená DPH na print	3,35
Výskum a vývoj	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Úľava na dani (superodpočet VaV)	35,90
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Znížená sadzba na 15 % pre firmy s obrátom do 100 tis. eur (v roku 2020) a do 49 790 eur (od roku 2021)	21,29
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Oslobodenie obchodného podielu	21,64
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Skrátenie doby odpisu pre elektromobily	4,13
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Úľava na dani pre príjemcov Investičnej pomoci	14,83
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Finančný leasing a oslobodenie prenájmu obcí a VÚC	11,02

Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Zrýchlené odpisovanie	10,94
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Opravné položky podľa účtovníctva (mikrodaňovníci)	1,10
Výskum a vývoj	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Patent box	1,21
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Ľubovoľný odpis majetku (mikrodaňovníci)	4,75
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	Spotrebné dane	Daň z vína - znížená sadzba (0 EUR), vrátane dodatočnej DPH	36,87
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	Spotrebné dane	Daň z piva - znížená sadzba pre malé pivovary, vrátane dodatočnej DPH	1,52
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPFO	Oslobodenie príjmov z predaja CP prijatých na obchodovanie na burze	2,70
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPFO	Osobitný základ dane pre príjmy z kapitálového majetku	0,12
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPFO/odvody	Nepeňažne príjmy (ubytovanie)	15,63
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPFO/odvody	Nepeňažne príjmy (doprava)	12,46
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPFO/odvody	Podpora mobility práce	33,62
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	DPPO	Ľubovoľný odpis straty (mikrodaňovníci)	4,49
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	Spotrebné dane	daň z liehu - znížená sadzba pre pestovateľské pálenie, vr. dodatočnej DPH	13,35
Ostatné	MF SR	Daňové výdavky	2% z dane	Asignácia - 2 % z dane	70,91

Zdroj: RIS MF SR

Technická príloha: Vyhodnotenie jednotlivých schém

3.1 Podpora výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie a VÚ KVET¹⁰⁸

Oblasť	Energetika																												
Poskytovateľ	Zúčtovateľom je štátna spoločnosť OKTE, a.s. Náklady sú hradené z časti ceny elektrickej energie pre konečných spotrebiteľov (tarifa za prevádzku systému – TPS).																												
Krátky popis	Výrobcovia elektriny z OZE a VÚ KVET podľa zákona získavajú pri uvedení elektrárne do prevádzky garantované výkupné ceny elektriny na 15 rokov. Z verejných zdrojov je im hradený rozdiel medzi trhovou cenou elektriny a výkupnou cenou.																												
Objem fin. ročne	Variabilný, v roku 2021 takmer 263 mil. eur. V roku 2022 sa očakáva výrazný pokles. V ďalších rokoch sa neočakáva nárast objemu.																												
Vyhodnotenie	Štát sa zaviazal ku garantovaniu výkupných cien na 15 rokov. V prípade zrušenia hrozia štátu súdne spory a pokuty. Objem podpory bude, kvôli postupnému vypršaniam zmlúv, kontinuálne klesať (do 2030 o minimálne dve tretiny oproti roku 2021). Dekarbonizácia ekonomiky si bude vyžadovať elektrifikáciu rôznych sektorov, čo zvýši dopyt po elektrine. Je žiaduce tento nárast vykryť z nízko emisných zdrojov, bez ohľadu na cieľ o využití OZE v roku 2030. Z tohto dôvodu je podpora OZE žiaduca. Je potrebné preskúmať alternatívne formy podpory v budúcnosti – jednou z možností sú dotácie na investičné výdavky.																												
Cieľ a KPI	Cieľ - nedefinovaný, implicitne zvýšiť podiel OZE a VÚ KVET na výrobe elektrickej energie KPI - nedefinované, cieľ 2030 o podiele OZE na konečnej energetickej spotrebe by sme mali dosiahnuť (v roku 2020 je podiel 17,4 % ¹⁰⁹ , cieľ na rok 2030 je 19,2 %). Výroba elektriny na Slovensku je v porovnaní s EÚ nízko emisná.																												
Trvanie schémy	Od 2009																												
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nesúťaživá – dotáciami sú určené pre všetky elektrárne s podporovanou technológiou (obnoviteľné zdroje a KVET), ktoré boli vybudované počas trvania schémy.																												
Príjemcovia	Za 2021: 1847 príjemcov za 2338 inštalácií (elektrárí). Väčšinu balíka získavajú veľkí príjemcovia. Vyše 95 % z prostriedkov získava 28 % príjemcov. Najväčším príjemcom je štátny MH Teplárenský holding, a.s. (4,9 mil. eur). Tabuľka 6: Prehľad distribúcie doplatkov podľa veľkosti príjemcu (2021)																												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kategória podľa objemu dotácie</th> <th>Súčet dotácií (mil. eur)</th> <th>Priemerná výška dotácie (eur)</th> <th>Počet príjemcov</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0 až 10 000 €</td> <td>2,3</td> <td>2 250</td> <td>1 024</td> </tr> <tr> <td>10 001 až 100 000 €</td> <td>9,9</td> <td>32 661</td> <td>303</td> </tr> <tr> <td>100 001 až 500 000 €</td> <td>136,0</td> <td>307 927</td> <td>442</td> </tr> <tr> <td>500 001 až 1 000 000 €</td> <td>20,7</td> <td>767 967</td> <td>27</td> </tr> <tr> <td>Nad 1 000 001 €</td> <td>93,7</td> <td>1 837 520</td> <td>51</td> </tr> <tr> <td>Spolu</td> <td>262,8</td> <td>142 259</td> <td>1 847</td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: right;">Zdroj: ÚRSO</p>	Kategória podľa objemu dotácie	Súčet dotácií (mil. eur)	Priemerná výška dotácie (eur)	Počet príjemcov	0 až 10 000 €	2,3	2 250	1 024	10 001 až 100 000 €	9,9	32 661	303	100 001 až 500 000 €	136,0	307 927	442	500 001 až 1 000 000 €	20,7	767 967	27	Nad 1 000 001 €	93,7	1 837 520	51	Spolu	262,8	142 259	1 847
Kategória podľa objemu dotácie	Súčet dotácií (mil. eur)	Priemerná výška dotácie (eur)	Počet príjemcov																										
0 až 10 000 €	2,3	2 250	1 024																										
10 001 až 100 000 €	9,9	32 661	303																										
100 001 až 500 000 €	136,0	307 927	442																										
500 001 až 1 000 000 €	20,7	767 967	27																										
Nad 1 000 001 €	93,7	1 837 520	51																										
Spolu	262,8	142 259	1 847																										
Legislatívny rámec	Zákon č. 309/2009 Z. z. Súčasná výška dotácie vychádza z minulých cenových rozhodnutí ÚRSO, ktoré nie je možné retroaktívne meniť. Teoreticky ju je možné zrušiť legislatívou. Keďže sa štát zaviazal k plateniu garantovaných cien na 15 rokov, zrušenie doplatkov by pravdepodobne viedlo k súdnym sporom s príjemcami dotácií. Zmenou zákona je možné zrušiť dotácie pre budúce elektrárne, a to bez rizík súdnych sporov. Nové elektrárne by však dostávali iba minimálnu podporu v porovnaní s už existujúcimi s dlhodobými zmluvami.																												

¹⁰⁸ Vysokoučinná kombinovaná výroba elektriny a tepla.

¹⁰⁹ Dôvodom tejto situácie je v zmene štatistického zarátavania palivového dreva v roku 2018-2019 (nárast o niekoľko percentuálnych bodov).

3.2 Podpora výroby elektrickej energie z domáceho uhlia

Oblasť	Energetika
Poskytovateľ	MH SR. Náklady sú hradené z časti ceny elektrickej energie pre konečných spotrebiteľov (tarifa za prevádzku systému – TPS).
Krátky popis	V súlade s uznesením vlády č. 580/2018 sú Slovenské elektrárne (ďalej len SE) povinné vyrábať elektrickú energiu z domáceho uhlia v elektrárni Nováky. Táto výroba je nerentabilná, čo vytvára potrebu dotácií, ktoré sú hradené z TPS. Nepriamym príjmom dotácie sú Hornonitrianske bane Prievidza od ktorých musia SE nakupovať na Slovensku vyťažené hnedé uhlie.
Objem fin. ročne	Variabilný, 125 mil. eur v 2021, v budúcnosti sa neočakáva nárast objemu
Vyhodnotenie	Končiaca schéma. V Pláne obnovy a odolnosti a uznesení vlády č. 580/2018 sa Slovensko zaviazalo k ukončeniu podpory výroby elektriny v Novákoch do konca roku 2023. Skoršie ukončenie je nereálne kvôli problémom s dodávkou tepla pre okolité mestá a obce a stabilitou sústavy v regióne.
Cieľ a KPI	Zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny v uzlovej oblasti Bystričany, ktorý súvisí s rizikom nedostatočného pokrytia spotreby elektriny v prípade výpadku kľúčovej infraštruktúry. KPI - nedefinované
Trvanie schémy	Dlhodobá, minimálne od 2005
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nesúťaživá – jediným prijímateľom sú SE, ktoré získavajú celú čiastku. Následne SE kupuje uhlie od spoločnosti Hornonitrianske bane Prievidza.
Príjemcovia	1 príjemca – Slovenské elektrárne (nepriamo Hornonitrianske bane Prievidza) - 125 mil. eur (2021)
Legislatívny rámec	Uznesenie vlády č. 580/2018 Rozhodnutie Ministerstva hospodárstva číslo 17237/2019-4130-38165 Výška nie je stanovená zákonom ani vyhláškou, vychádza z cenových rozhodnutí ÚRSO a množstva vyrobenej elektriny.

3.3 Kompenzácie podnikom za tarifu za prevádzkovanie systému

Oblasť	Energetika
Poskytovateľ	MH SR
Krátky popis	Odberatelia elektrickej energie platia v cenách aj tzv. tarifu za prevádzku systému (TPS), z ktorej sa financujú obnoviteľné zdroje energie a výroba elektriny z domáceho uhlia. Veľké podniky dostávali čiastočnú kompenzáciu na podporu konkurencieschopnosti, v roku 2022 bola dotácia v plnej výške uhradená do systému TPS, čo viedlo k plošnému poklesu tarify.
Objem fin. ročne	40 mil. eur
Vyhodnotenie	Do 2021 podpora veľkých podnikov, ktoré v cenách elektrickej energie platia vysokú TPS v absolútnych číslach. V roku 2022 uhradená do systému TPS. Od 2023 je možné, že bude opäť vyplácané pre podniky. Rozhodnutie ešte nepadlo. V roku 2022 klesne TPS pre dotované podniky o 50-95 % (60 mil. eur), vďaka zavedeniu variabilnej TPS, ktorá klesá s rastúcou spotrebou. Do úvahy neberieme zvyšovanie cien silovej el. energie, ktorá ale rastie naprieč Európou.
Cieľ a KPI	Zvýšenie konkurencieschopnosti znížením nákladov elektroenergeticky náročným podnikom z dôvodu vysokých platieb za cenu elektriny (kompenzácia vysokej TPS). KPI - nedefinované
Trvanie schémy	Od 2019
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nesúťaživá – kritérium spotreby nad 1 GWh/rok (do roku 2021). V roku 2022 uhradená priamo do systému TPS, čo znížilo tarifu pre všetkých odberateľov. Objem (40 mil. eur) sa pomerovo rozdelí pre všetkých žiadateľov.
Príjemcovia	117 výrobných podnikov – najväčší spotrebitelia elektriny (2021). Priemerne 0,3 mil. eur na príjemcu. <ul style="list-style-type: none"> • Top 6 príjemcov viac ako polovicu balíka (26 mil. eur), • Zvyšní príjemcovia od 8-tis. eur do 1 mil. eur (v priemere 126-tis. eur).
Legislatívny rámec	Zákon č. 309/2009 Z. z. § 6a Vyhláška MH SR 106/2019 Z. z. Výška nie je stanovená zákonom ani vyhláškou.

Dodatočné informácie:

Tabuľka 7 Porovnanie kompenzácie (2021) a úspory plynúcej z multipásmovej TPS bez kompenzácie do systému (2022).

<i>(v mil. eur)</i>	Dotácia 2021	Úspora 2022
U.S. Steel Košice	10,1	29
Slovnaft	6,7	19
Mondi SCP	3,1	9
CRH (Slovensko)	2,3	7
Duslo	2,0	6
Železiarne Podbrezová	1,7	5
Ostatné podniky (111)	14,1	21
Spolu	40,0	94

Zdroj: ÚHP, MH SR

3.4 Podpora útlmu a likvidácie následkov ťažby v uhoľnom baníctve - uzatváranie ťažobných polí

Oblasť	Energetika
Poskytovateľ	MH SR
Krátky popis	Dotácia je určená na uzatváranie uhoľných ťažobných polí Nováky a Handlová spoločnosti Hornonitrianske bane Prievidza, a. s. (HBP). Prostriedky sú poukazované na samostatný účet v rámci HBP a neslúžia na financovanie bežnej výrobnjej prevádzky, iba na náklady spojené s uzatváraním baní.
Objem fin. ročne	Variabilný; 3,4 mil. eur (2020), 7,3 mil. eur (2021). Plán: 11,8 mil. eur (2022); 14,7 mil. eur (2023); 11,9 mil. eur (2024). Plán 53,1 mil. eur do 2025.
Vyhodnotenie	Neexistuje alternatívny zdroj financovania uzatvárania baní. Nedostatočné financovanie zo strany štátu by mohlo viesť k vzniku environmentálnych záťaží a neúspešnej realizácii Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra, ktorý je financovaný zo zdrojov európskeho Fondu na spravodlivú transformáciu. Spoločnosť HBP je zo zákona povinná tvoriť rezervu na uzatváranie a likvidáciu ťažobných polí, ktorá dosahuje celkovo 17 mil. eur. Tieto prostriedky však nie sú dostatočné na krytie nákladov, a to aj z dôvodu, dlhej histórie a rozsahu banskej činnosti, ktorá začala už v roku 1909. Je potrebné dofinancovanie zo štátneho rozpočtu. Očakávanú potrebnú výšku financovania z rozpočtu je potrebné preveriť. Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra a notifikácia štátnej pomoci stanovili výšku štátneho financovania na úrovni 92,6 mil. eur medzi rokmi 2019 a 2027. Na základe rokovaní medzirezortnej komisie s HBP v roku 2020 došlo k poklesu o vyše 40 % na 53,1 mil. eur za celé obdobie (skrátene na 2019-2025).
Cieľ a KPI	Cieľom je uzatvorenie ťažobných polí Handlová a Nováky patriacich HBP, súvisiaca asanácia ťažobných lokalít, rekultivácia a financovanie mimoriadnych výdavkov na pracovníkov, ktorí prišli alebo prichádzajú o svoje zamestnanie. KPI – explicitne nedefinované. Existuje časový harmonogram na likvidáciu a uzatváranie jednotlivých ťažobných polí v dokumente Aktualizácia Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra, s. 75, ktorý bol schválený vládou uznesením č. 19/2022. Dodržiavanie harmonogramu je v Aktualizácii Akčného plánu sledované nedostatočne, podľa dostupných informácií meškali práce na prvých dvoch objektoch (baňa Cígeľ a východná šachta bane Handlová).
Trvanie schémy	2019 – 2027 (2019-2025 podľa nového harmonogramu)
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nesúťaživá – jediným prijímateľom sú Hornonitrianske bane Prievidza, a. s.
Príjemcovia	1 príjemca – Hornonitrianske bane Prievidza, a. s.
Legislatívny rámec	Uznesenie vlády č. 580/2018 a Uznesenie vlády č. 19/2022 Výška vyplýva z Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra, ktorý bol opakovane prijatý vládou, naposledy uznesením č. 19/2022.

Dodatočné informácie:

Tabuľka 8: Rozpočet dotácie podľa rôznych zdrojov (v mil. eur)

	Akčný plán	Nový plán	Nový plán*	Čerpanie	Štátny rozpočet
2019	3,4	0	0	0	0
2020	8,8	3,4	3,4	3,4	0
2021	14,6	7,3	7,3	7,3	8,8
2022	17,1	11,8	11,8		14,6
2023	12,2	14,7	15,4		17,1
2024	17,6	11,9	14,4		12,2

	Akčný plán	Nový plán	Nový plán*	Čerpanie	Štátny rozpočet
2025	8,5	4,1	5,2		
2026	6,6	0	0		
2027	3,7	0	0		
Spolu	92,6	53,1	57,5	10,7	52,6

* - vrátane uzatvorenia bane Čáry, ktorý nie je súčasťou Akčného plánu.

Zdroj: RIS, Akčný plán, MH SR

3.5 Podpora energeticky náročným podnikom z ETS povoleniek

Oblasť	Energetika
Poskytovateľ	Environmentálny fond
Krátky popis	Schéma je zameraná na podporu podnikov s rizikom úniku uhlíka (presunutie výroby do krajín s nižšími environmentálnymi štandardmi) v súvislosti s premietnutím nákladov emisných kvót do cien elektrickej energie. Schéma čerpá prostriedky z výnosov z predaja emisných kvót. Obdobné systémy kompenzácie fungujú aj v ďalších členských štátoch EÚ.
Objem fin. ročne	5 mil. eur (priemer 2019-2021)
Vyhodnotenie	Objem podpory je medzi rokmi príliš variabilný, chýba čitateľnosť v budúcnosti, čo by umožnilo podnikom dlhodobé plánovanie s výškou podpory. Záverečná správa ďalej posúdi, či kompenzácie vo všeobecnosti obmedzujú únik uhlíka.
Cieľ a KPI	Kompenzovanie zvýšených cien elektrickej energie v dôsledku zahrnutia nákladov na emisie skleníkových plynov. KPIs nedefinované.
Trvanie schémy	Od 2017 (vyplatené za rok 2016)
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nesúťažná MŽP SR stanoví každoročne čiastku určenú na kompenzácie a tá sa následne prerozdelení medzi oprávnených prijímateľov na základe vzorca. Najväčší príjemca Slovalco, a.s. poberá každoročne 45 % vyhradenej sumy, najväčší 3 príjemcovia poberajú spolu 73 %.
Prijemcovia	10 prijemcovia (tabuľka 2) Žiadatelia o dotáciu môžu byť subjekty vykonávajúce hospodársku činnosť v špecifických odvetviach, jedná sa napr. o výrobu hliníka, spracovanie kovov, výrobu priemyselných hnojív, papiera a iné. Priemerná dotácia je 0,75 mil. eur (priemer 2019-2020).
Legislatívny rámec	Zákon č. 414/2012 o obchodovaní s emisnými kvótami, nestanovuje výšku dotácie. Výšku dotácie každoročne oznamuje Environmentálny fond.

Tabuľka 9: Zoznam prijímateľov kompenzácií 2016-2020 (mil. eur)

Podnik	2016	2017	2018	2019	2020	Spolu
Slovalco	6,22	5,39	2,75	1,81	4,98	21,15
SLOVNAFT	1,68	1,46	0,74	0,49	1,35	5,72
OFZ	1,29	1,13	0,58	0,38	1,05	4,43
Duslo	-	-	0,90	0,59	1,63	3,12
Mondi SCP	-	1,10	0,56	0,37	1,02	3,04
U. S. Steel Košice	0,43	0,37	0,19	0,13	0,34	1,46
Železiarne Podbrezová	0,39	0,33	0,17	0,11	0,31	1,31
Metsa Tissue Slovakia	-	0,22	0,11	0,07	0,20	0,61
SHP Harmanec	-	-	-	0,03	0,09	0,12
SHP SLAVOŠOVCE	-	-	-	0,01	0,03	0,05
Spolu	10	10	6	4	11	41

Zdroj: Envirofond

4.1 Uzané športy

Oblasť	Vzdelávanie a šport
Poskytovateľ	MŠVVaŠ SR
Krátky popis	Príspevok na športovú činnosť pre národné športové zväzy (uznaného športu).
Objem fin. ročne	55-60 mil. eur ročne, v 2021 to bolo 57 mil. eur
Vyhodnotenie	<p>Schéma prostredníctvom prerozdelenia vzorca kombinuje dosahovanie viacerých cieľov – aktívne športovanie (najmä) mládeže, ale tiež dosahovanie úspechov v súťažiach, pričom väčšiu váhu majú úspechy v populárnych športoch. V ďalšom kroku revízia posúdi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podiel príspevku na príjmoch športových zväzov, • medzinárodné porovnanie financovania športových zväzov a možnosti väčšieho zapojenia súkromných zdrojov •
Cieľ a KPI	<p>Ciele (podľa programového rozpočtu):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovať počet aktívnych športovcov vo veku do 23 rokov v športových zväzoch. • Zlepšovať pozíciu Slovenska v porovnaní so svetovou konkurenciou vo všetkých športoch podľa dát zo vzorca na výpočet príspevku uznanému športu. • Zvyšovať počet medailí na najvýznamnejších svetových a európskych podujatiach
Trvanie schémy	10+ rokov, súčasný prepočet podielu v zákone z roku 2015.
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Súťaživá. Suma sa delí medzi športové zväzy podľa vzorca na výpočet podielu uznaného športu. Príspevky na futbal a hokej sú vypočítavané osobitným spôsobom.
Príjemcovia	Športové zväzy uznaných športov. V roku 2021 to bolo 74 športových zväzov Najnižšia výška príspevku bola cca 30 tis. Eur (15 rôznych športov), mediánová 139 tis. eur, priemerná 766 tis. eur.
Legislatívny rámec	Zákon č 440/2015 o športe . Zákonom je určená existencia príspevku, nie presná výška. Rozpočítované príspevky zo ŠR na šport (s výnimkami) podľa tohto zákona nemôžu medzročne klesnúť. Zákonom ¹¹⁰ je tiež určené, že najmenej 17 % príspevkov na šport zo ŠR je určených na futbal, 13 % na hokej a najmenej 50 % príspevkov na príspevok ostatným uznaným športom. MŠVVaŠ SR však navrhuje financovanie všetkých športov zjednotiť ¹¹¹ , zmena je už v medzirezortnom pripomienkovom konaní.

Dodatočné informácie:

Tabuľka 12: Výpočet príspevkov uznaným športom na rok 2021 (prijímatelia nad 1 mil. eur)

Šport	Schválené (mil. eur)
Futbal	12,4
Ladový hokej	9,4
Tenis	4,4
Plavecké športy	3,2
Atletika	3,0
Hádzaná	2,4
Cyklistika	2,3
Kanoistika	2,2
Volejbal	2,1
stolný tenis	1,8
Basketbal	1,4
Gymnastika	1,4
Strelba	1,2
ostatné (61 športov)	10,0
SPOLU	59,2

Zdroj: MŠVVaŠ SR

¹¹⁰ § 77 ods (2) bodu a) a b) zákona 440/2015 Z. z. o športe.

¹¹¹ Zjednotenie financovania je tiež ukotvené v Programovom vyhlásení vlády (Vláda SR, 2021).

4.2 Fond na podporu športu

Oblasť	Vzdelávanie a šport
Poskytovateľ	Fond na podporu športu, z prostriedkov MŠVVaŠ SR
Krátky popis	Fond zriadený v roku 2019, zatiaľ bez jasného smerovania, pravidelne navrhované iné využitie prostriedkov (od voľnočasových poukazov po infraštruktúru). Fond mal počas rokov 2020-2022 veľmi široko definované ciele („podpora športu“), ich napĺňanie nemeral žiadnymi ukazovateľmi. Počas pandémie rozdeľoval pandemickú pomoc v oblasti športu. Od júna 2022 bola činnosť fondu zúžená na podporu výstavby a rekonštrukcie športovej infraštruktúry, a tiež podporu organizácie medzinárodných športových podujatí v SR.
Objem fin. ročne	minimálne 20 mil. eur, avšak rok 2021 ukončil fond s prebytkom vyše 70 mil. eur
Vyhodnotenie	Kumuluje zdroje (prebytok na konci roka 2021 bol vyše 70 mil. eur), zatiaľ takmer nefinancoval projekty. Výzvy vypísané až od 2022. Ročný príspevok 20 mil. eur navrhujeme pozastaviť do doby vyčerpania súčasných zdrojov.
Cieľ a KPI	Poslaním fondu je podporovať šport a jeho rozvoj, najmä vytváraním podporných finančných mechanizmov vo forme poskytovania príspevkov na projekt podpory športu, propagáciou športu, spoluprácou v oblasti športu na národnej a medzinárodnej úrovni a vykonávaním vzdelávacích aktivít v oblasti športu. Napĺňanie cieľov fond nemeria žiadnymi ukazovateľmi.
Trvanie schémy	fond založený v 2019, činnosť od 2020
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Fond vypisoval najmä ad hoc výzvy, vzhľadom na krátku dobu existencie nevieme posúdiť, ktoré sa budú pravidelne opakovať. Väčšina však súvisela s pandemiou COVID-19, momentálne sa zameriava na výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu športovej infraštruktúry. Príklady: <ul style="list-style-type: none"> • výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie mimoriadnej podpory pre podniky prevádzkujúce športovú infraštruktúru • výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie príspevku v rámci programu „Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia športovej infraštruktúry“ • Osobitná výzva na poskytnutie mimoriadnej pomoci č. 2021/002 • výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie mimoriadnej podpory pre profesionálne športové kluby
Prijemcovia	do budúcnosti nejasné, najmä podpora infraštruktúry..
Legislatívny rámec	Zákon o fonde na podporu športu

4.3 Národné športové projekty

Oblasť	Vzdelávanie a šport																						
Poskytovateľ	MŠVVaŠ																						
Krátky popis	<p>pravidelné aj ad hoc príspevky na rôzne účely</p> <ul style="list-style-type: none"> • účasť športovcov na olympiáde (OH), paralympiáde (PH), deaflympiáde (DH), EYOF, odmeny za výsledky dosiahnuté na týchto súťažiach, príspevky športovcom Top tímu • podpora iných ako uznaných športov (spolu 1 mil. eur, najväčšie príspevky pre hokejbal, malý futbal, bojové športy) • organizovanie medzinárodných športových súťaží na Slovensku • podpora v oblasti univerzitného športu, zabezpečenie finále školských športových súťaží • značenie turistických a cykloturistických trás 																						
Objem fin. ročne	cca 13 mil. eur																						
Vyhodnotenie	Potrebná analýza celkového financovania športu. Vytvoriť stabilné schémy financovania pre opakujúce sa aktivity (účasť na OH a iných medzinárodných súťažiach, podpora školských súťaží,...). Zároveň vytvoriť schému pre financovanie jednorazových aktivít (organizácia podujatí) - napríklad prostredníctvom FnPŠ tak, aby sa rôzne schémy neprekrývali.																						
Cieľ a KPI	<p>Cieľ: Dosiahnuť úspešné umiestnenia športovcami SR OH, PH a DH.</p> <p>KPI: umiestnenia do 8.miesta športovcami SR na OH a PH (v párných rokoch) a DH (v nepár.rok.)</p>																						
Trvanie schémy	dlhodobo (10+ rokov)																						
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Rôzne podľa schémy. Niektoré časti sú súťažné (top tím, odmeny za výsledky), iné nie (plnenie úloh Slovenského olympijského a športového výboru - SOŠV, Slovenský paralympijský výbor - SPV), niektoré sú nejasné (organizácia podujatí, plnenie úloh verejného záujmu).</p> <p>Tabuľka 14: Rozdelenie príspevkov z Národných športových projektov (2021)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Príspevok</th> <th>Príspevok</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>príspevok športovcom Top tímu (231 športovcov / tímov)</td> <td>4 632 520</td> </tr> <tr> <td>organizácia významnej súťaže alebo príprava a účasť na nej (17 aktivít)</td> <td>4 002 908</td> </tr> <tr> <td>príprava zdravotne postihnutých športovcov a plnenie úloh SPV</td> <td>2 542 745</td> </tr> <tr> <td>zabezpečenie plnenia úloh SOŠV</td> <td>1 452 997</td> </tr> <tr> <td>rozvoj športov, ktoré nie sú uznanými (16 zväzov)</td> <td>923 330</td> </tr> <tr> <td>plnenie úloh verejného záujmu v športe (17 organizácií)</td> <td>802 503</td> </tr> <tr> <td>odmeny športových repres. a členov real. tímu za výsledky na OH a PH</td> <td>656 115</td> </tr> <tr> <td>značenie turistických trás</td> <td>139 500</td> </tr> <tr> <td>značenie cykloturistických trás</td> <td>110 500</td> </tr> <tr> <td>SPOLU</td> <td>15 263 118</td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: right;"><i>Zdroj: MŠVVaŠ SR</i></p>	Príspevok	Príspevok	príspevok športovcom Top tímu (231 športovcov / tímov)	4 632 520	organizácia významnej súťaže alebo príprava a účasť na nej (17 aktivít)	4 002 908	príprava zdravotne postihnutých športovcov a plnenie úloh SPV	2 542 745	zabezpečenie plnenia úloh SOŠV	1 452 997	rozvoj športov, ktoré nie sú uznanými (16 zväzov)	923 330	plnenie úloh verejného záujmu v športe (17 organizácií)	802 503	odmeny športových repres. a členov real. tímu za výsledky na OH a PH	656 115	značenie turistických trás	139 500	značenie cykloturistických trás	110 500	SPOLU	15 263 118
Príspevok	Príspevok																						
príspevok športovcom Top tímu (231 športovcov / tímov)	4 632 520																						
organizácia významnej súťaže alebo príprava a účasť na nej (17 aktivít)	4 002 908																						
príprava zdravotne postihnutých športovcov a plnenie úloh SPV	2 542 745																						
zabezpečenie plnenia úloh SOŠV	1 452 997																						
rozvoj športov, ktoré nie sú uznanými (16 zväzov)	923 330																						
plnenie úloh verejného záujmu v športe (17 organizácií)	802 503																						
odmeny športových repres. a členov real. tímu za výsledky na OH a PH	656 115																						
značenie turistických trás	139 500																						
značenie cykloturistických trás	110 500																						
SPOLU	15 263 118																						
Príjemcovia	<p>Športové zväzy (neuznané športy – 15 zväzov), jednotlivci (odmeny za výsledky – 20 jednotlivcov a kolektívov), iné organizácie</p> <p>Priemerné príspevky:</p> <p>neuznané športy – priemerne 61 tis. eur na zväz,</p> <p>odmeny – priemerne 29 tis. na športovca / tím vrátane realizačného tímu (zahŕňa 150 tis. eur pre hokejistov na OH)</p>																						
Legislatívny rámec	Čiastočne ukotvené v Zákone o športe, ale relatívne vágne a bez súm. Na niektoré z dotácií je v zákone ukotvený minimálny podiel z výdavkov na šport, ale nie na všetky.																						

5.1 Štátna pomoc

Oblasť	Pôdohospodárstvo
Poskytovateľ	MPRV SR
Krátky popis	15 rôznych schém zameraných na podporu poľnohospodárskej prvovýroby, potravinárstva, lesného a rybného hospodárstva. Najväčšou je zelená nafta (57 % výdavkov ročne), náhrada škôd z víchrice (12 %), poisťné v poľnohospodárstve (12 % výdavkov).
Objem fin. ročne	43 mil. eur (priemer 2019-2021)
Vyhodnotenie	<p>Chýba jasne stanovený merateľný cieľ, kľúčové ukazovatele a ich systematické hodnotenie. Prijemcovia sú podporovaní bez súťaže, nie je dostupná prioritizácia oblastí, do ktorých by podpora mala smerovať. Časť podpory je prerozdeľovaná na základe veľkosti produkcie, bez posúdenia potreby dané podniky podporovať</p> <p><u>Schéma zelená nafta (25 mil. eur):</u> potreba dotovania nafty by v budúcnosti mohla zaniknúť, alebo sa znížiť vďaka pripravovanej iniciatíve REPower EU.</p> <p><u>Schémy pokrývajúce poisťné v poľnohospodárstve):</u> podporu komerčného poisťného doplnia od roku 2023 zdroje SPP. Na Slovensku v súčasnosti v poľnohospodárstve neexistuje systematická podpora pre nepoistiteľné a katastrofické riziká.</p>
Cieľ a KPI	Podpora poľnohospodárskej prvovýroby, potravinárstva, lesného a rybného hospodárstva. KPI – nedefinované.
Trvanie schémy	Dlhodobá (priemerne 2,5 mil. eur ročne do 2018, od 2019 zvýšené na priemerne 43 mil. eur ročne).
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nesúťažná dotácia. Finančný balík vopred rozdelený do viacerých schém určených na rôzne účely a prijímateľov.
Prijemcovia	Podnikateľské subjekty v poľnohospodárstve, lesnom a rybnom hospodárstve (podniky, farmári), priemerne 3 tis. prijímateľov ročne. Priemerne 14 tis. eur na prijemcu, líši sa v závislosti od schémy.
Legislatívny rámec	Vyhláška MPRV SR č. 226/2017 Z. z. Výnos MPRV SR z 10. decembra 2014 č. 660/2014/100 Výška nie je stanovená zákonom ani vyhláškou.

Dodatočné informácie:

Tabuľka 37: Vyplatená štátna pomoc

Názov schémy	2017			2018			2019			2020		
	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Počet prijímateľov	Dotácia / prijímateľ	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Počet prijímateľov	Dotácia / prijímateľ	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Počet prijímateľov	Dotácia / prijímateľ	Vyplatená dotácia (mil. eur)	Počet prijímateľov	Dotácia / prijímateľ
Zelená nafta	-	-	-	-	-	-	23,0	2 031	11 342	25,7	2 225	11 559
Poisťné v poľnohospodárstve	-	-	-	-	-	-	4,0	532	7 485	5,0	821	6 090
Podpora lesného hospodárstva	2,1	116	17 844	2,3	126	18 222	2,5	110	22 695	3,0	174	17 241
Náhrada škôd z víchrice	-	-	-	-	-	-	15,6	139	112 095	-	-	-
Ostatné	2,2	69	31 487	2,1	75	27 761	2,7	85	31 386	4,0	61	65 184
SPOLU	4,2	185	22 933	4,4	201	21 782	47,8	2 897	16 487	37,7	3 281	11 489

Zdroj: Monitorovacie správy MPRV SR

5.2 Národné podpory

Oblasť	Poľnohospodárstvo
Poskytovateľ	MPRV SR
Krátky popis	8 schém (2022) s rôznymi účelmi. 5 schém (70 % výdavkov) je určených pre štátne podniky rezortu (Žrebčín Topolčianky, Hydromeliorácie, Závodisko, Lesy SR, Ulič) na zabezpečenie ich verejnoprospešnej činnosti. Zvyšné schémy sú určené pre jednotlivcov / neziskové / právnické osoby na verejnoprospešné aktivity rozvoja vidieka.
Objem fin. ročne	8 mil. eur ročne (priemer 2019 - 2021)
Vyhodnotenie	<p>1) Chýba jasne stanovený merateľný cieľ, kľúčové ukazovatele a ich systematické hodnotenie</p> <p>2) Zníženie závislosti štátnych podnikov od verejných zdrojov by mohla zabezpečiť optimalizácia ich hospodárenia. Potrebná analýza transferov štátnym podnikom. Hydromeliorácie (27 % dotácií) a Lesy SR (7 %) dlhodobo neplnia odporúčania revízie výdavkov na vypracovanie stratégií, zefektívnenie fungovania a realizáciu auditov.</p> <p>3) Dodatočným zdrojom štátneho podniku Hydromeliorácie budú od roku 2026 prostriedky Spoločnej poľnohospodárskej politiky.</p> <p>4) Podpora formou dotačnej schémy sa v prípade štátnych podnikov javí ako nadbytočná administratíva</p> <p>5) Vybrané schémy sa javia ako duplicitné s 2. dotačnou schémou MPRV SR– štátna pomoc (napr. podpora účasti na výstavách, alebo úhrada škôd spôsobených chorobami zvierat v dôsledku nariadených veterinárnych opatrení), rozdielny je okruh prijímateľov.</p>
Cieľ a KPI	Rôzne účely, napr. zabezpečenie verejnoprospešných účelov štátnych podnikov rezortu (chov koní, organizáciu dostihov a iné), prezentačné činnosti, ochrana genofondu, kompenzácia za straty zvierat v dôsledku veterinárnych nariadení a iné. Neevidujeme KPI.
Trvanie schémy	Dlhodobo.
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nesúťažná dotácia Finančný balík rozdelený do viacerých výziev určených na rôzne účely a prijímateľov ; časť výziev priamo určená pre 1 štátny podnik (nadbytočná administratíva).
Prijemcovia	130 príjemcov (2021) – štátne podniky; jednotlivci, neziskové právnické osoby, občianske združenia, nadácie a komorám v rámci poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a poľovníctva. Priemerne 1,6 mil. eur na štátny podnik, 17 tis. eur pri ďalších subjektoch (2021).
Legislatívny rámec	Výnos MPRV SR č. 536/2011 – 100 Výška nie je stanovená zákonom ani vyhláškou.

5.3 Podpora potravinárov

Oblasť	Poľnohospodárstvo
Poskytovateľ	MPRV SR
Krátky popis	Dotácia slúži na podporu potravinárov, vyplácaná je za vyplnenia dotazníkov cez Národné poľnohospodárske a potravinové centrum – výskumnú inštitúciu MPRV SR. Cieľom dotazníkov je zber dát na vytvorenie komplexnej informačnej databázy o potravinárskej výrobe.
Objem fin. ročne	5,9 mil. eur (priemer 2019-2021)
Vyhodnotenie	Schéma nie je evidovaná ako oficiálna dotácia, vyplácaná je prostredníctvom vyplňania dotazníkov. Je netransparentná, nie sú verejne dostupné informácie o prijímateľoch a výške príspevkov. Vyplácanie na základe dotazníkov o výrobnom sektore v potravinárstve malo byť len dočasným riešením, od začiatku fungovania dotácie (2019) však zmena nenastala. Na zaradenie medzi oficiálne schémy MPRV SR by bolo potrebné schválenie Európskou komisiou.
Cieľ a KPI	Schéma nemá oficiálne stanovený cieľ. Cieľom dotazníkového zberu je vytvorenie/ aktualizáciu komplexnej informačnej databázy, jej spracovanie a vyhodnotenie pre účely zefektívnenia potravinárskej výroby, zlepšenia spracovania poľnohospodárskych výrobkov a zvyšovania konkurencieschopnosti. KPI nedefinované.
Trvanie schémy	Od roku 2019
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Subvencia. Približne 70% prijatých žiadostí je schválených.
Príjemcovia	270 príjemcov Žiadateľmi sú výrobcovia potravín, ktorý na Slovensku podnikajú vyše 2 rokov a majú aspoň jedného zamestnanca v TPP. Priemerne 22 300 eur na príjemcu.
Legislatívny rámec	Rozhodnutie ministerstva. Výška nie je stanovená zákonom.

5.4 Doplnková vnútroštátna pomoc

Oblasť	Poľnohospodárstvo
Poskytovateľ	MPRV SR
Krátky popis	<p>Dotácie určené majiteľom pôdy alebo dobytká, fungujú ako nadstavba k dotáciám z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF). Slúžia na vyrovnávanie príjmov v rámci štátov EÚ a bližšie sa rozdeľujú na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) platby na plochu – určené podľa výmery ornej pôdy, vinohradu, ovocného sadu a pod. 2) platby na chmeľ – určené podľa výmery chmeľnice 3) platby na dobytčie jednotky – určené podľa počtu kusov dobytká. <p>Platby na plochu a chmeľ sa dlhodobo nevyužívajú, nakoľko nezohľadňujú aktuálnu produkciu. Výška vyplácanej pomoci každoročne klesá, čo je v súlade s odporúčaniami EÚ.</p>
Objem fin. ročne	3,8 mil. eur (priemer 2019-2021; z toho 100% platby na dobytčie jednotky)
Vyhodnotenie	<p>Obdobné doplnkové schémy fungujú aj v ďalších členských štátoch, ktorých úroveň priamych platieb je pod úrovňou 90% priemeru Únie. Je potrebné nastaviť KPI a ich následné monitorovanie.</p> <p>Schémy nezohľadňuje zmeny v aktuálnej v produkcii a zároveň sa nevyužívajú.</p>
Cieľ a KPI	<p>Prispieť k vyrovnaniu príjmov poľnohospodárov v rámci EU.</p> <p>KPI nedefinované.</p>
Trvanie schémy	Od roku 2013
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Nesúťažná dotácia.</p> <p>Viac ako 99,5% prijatých žiadostí je schválených.</p>
Príjemcovia	<p>Priemerne 2 500 príjemcov ročne. Žiadateľom môže byť osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku činnosť. V prípade dotácie určenej na plochu alebo chmeľ je potrebná minimálna výmera pôdy/ chmeľnice. Priemerne 1 500 eur na príjemcu.</p>
Legislatívny rámec	<p>Nariadenie vlády č. 152/2013 Z. z.</p> <p>Nariadenie EÚ čl. 37 č. 1307/2013</p> <p>Výška nie je stanovená zákonom, stanovená na základe vestníku MPRV SR.</p>

5.4 Správa vojenských lesov (riadenie obrany)

Oblasť	Poľnohospodárstvo
Poskytovateľ	MO SR
Krátky popis	Dotácie pre štátny podnik Vojenské lesy a majetky SR na náklady spojené s udržiavaním a obnovou vojenských lesov.
Objem fin. ročne	2,9 mil. eur (priemer 2019-2021)
Vyhodnotenie	<p>Charakter podporených projektov (zalesňovanie, rekultivačné opatrenia a pod.) vo vojenských lesoch sa nejaví byť špecifický v porovnaní s projektami v ostatných štátnych lesoch. Výška dotácií na hektár v obdobnom štátnom podniku v ČR je násobne nižšia (viď. graf nižšie).</p> <p>Potrebná analýza porovnania objemu poskytnutých dotácií s inými lesmi v štátnej správe a v zahraničí, preskúmanie možností čerpania dotácií z Eurofondov. Dotácie tvoria približne 15% príjmov štátneho podniku (4 % v ČR).</p>
Cieľ a KPI	<p>Cieľom schémy je udržiavanie a zlepšenie stavu vojenských lesov (zalesňovanie a prerieďovanie lesných porastov), výstavba prístupových komunikácií za účelom prevencie pred živelnými pohromami a podpora životného prostredia.</p> <p>Neevidujeme KPI.</p>
Trvanie schémy	Od roku 2011
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Nesúťažná dotácia, 1 príjemca</p> <p>Dotácie sa prerozdeľujú medzi projekty určené na realizáciu ekologických plánov – zalesňovanie a prečistky (45%), výstavbu prístupových komunikácií (32%), rekultivačné opatrenia (15%), vyhotovenie projektov (3%) a iné (6%).</p>
Príjemcovia	1 príjemca – Vojenské lesy a majetky SR š.p. , 2,9 mil. eur ročne
Legislatívny rámec	<p>Zákon č. 435/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MO SR</p> <p>Výška nie je stanovená zákonom.</p>

6.1 Fond na podporu umenia

Oblasť	Kultúra
Poskytovateľ	FPU
Krátky popis	Podpora umeleckých aktivít najmä formou dotácií, v menšej miere štipendií. Fond prostriedky poskytuje prostredníctvom šiestich programov. Počas covidu fond poskytoval aj mimoriadnu pomoc formou štipendií.
Objem fin. ročne	20,2 mil. eur
Vyhodnotenie	Je potrebné nastavenie KPIs. Revízia v ďalšom kroku porovná objem poskytovaných dotácií so zahraničím.
Cieľ a KPI	Podpora umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu. Jednotlivé podprogramy majú vlastné špecifické ciele. KPI nie sú sledované na úrovni programov ani podprogramov.
Trvanie schémy	Ako samostatný fond od roku 2015 (predtým v rámci dotačného systému ministerstva)
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Súťaživá Žiadosti o poskytnutie dotácie na základe výzvy posudzuje komisia vzhľadom k vopred určeným kritériám
Príjemcovia	FO alebo PO predmetom činnosti ktorej je realizácia aktivít v oblasti umenia, kultúry alebo kreatívneho priemyslu špecifikovanej vo výzve na podávanie žiadostí (priemerne 2 579 príjemcov dotácie). Priemerná výška dotácie je 4 až 7 tisíc eur, okrem programov Mesto kultúry a Kultúrne podujatia, aktivity a časopisy, v ktorých priemerná výška podpory býva výrazne vyššia. Miera spolufinancovania je obvykle 5 %, v niektorých prípadoch 10 až 20 %.
Legislatívny rámec	Zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia. Výška transferu zo ŠR je zákonom stanovená vo výške 20 mil. eur a pre prípadné zrušenie je potrebná úprava legislatívy.

6.2 Audiovizuálny fond

Oblasť	Kultúra
Poskytovateľ	AVF
Krátky popis	<p>Podpora audiovizuálnej kultúry a priemyslu najmä formou dotácií, v menšej miere štipendií a pôžičiek. Fond prostredky poskytuje prostredníctvom piatich programov rozdelených na dva okruhy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podpora audiovizuálnej kultúry (prvé štyri programy) – napr. dotácie na realizáciu filmového projektu, podpora obnovy kinosál a pod. • Filmové vratky (piaty program) – preplácanie časti oprávnených výdavkov minútých na natáčanie filmu na Slovensku.
Objem fin. ročne	12,5 mil. eur
Vyhodnotenie	Záverečná správa porovná objem poskytovaných financií a používané nástroje so zahraničím. Okrem porovnania systému filmových vratiek so zahraničím bude zhodnotený vplyv ich zavedenia na rozvoj filmového priemyslu na Slovensku, pričom bude posúdený aj vplyv úprav základných parametrov systému vratiek. Pri podpore audiovizuálnej kultúry a priemyslu je potrebné vylepšiť spôsob sledovania KPIs.
Cieľ a KPI	<p>Všeobecný cieľ - stimulácia investícií do filmovej tvorby, rozvoj filmového priemyslu na Slovensku.</p> <p>Špecifickejšie priority sú stanovené pre jednotlivé časti podpornej činnosti.</p> <p>K sledovaným KPI je potrebné nastaviť cieľové hodnoty a benchmarky.</p>
Trvanie dotácie	Fond funguje od roku 2009, filmové vratky poskytuje od roku 2016.
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Dotácie sú súťaživé, filmové vratky nárokovateľné (po splnení kritérií).</p> <p>Žiadosti o poskytnutie dotácie na základe výzvy posudzuje komisia vzhľadom k vopred určeným kritériám.</p> <p>Filmové vratky nemajú vopred určený balík.</p>
Príjemcovia	<p>PO, ktoré sú producentom/koproducentom filmu, prípadne ich sprostredkovateľ.</p> <p>Dotácie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priemerne 353 príjemcov, priemerná výška je podľa programu 12 až 58 tis. eur. <p>Filmové vratky</p> <ul style="list-style-type: none"> • Počet filmov podporených vratkami každoročne stúpa (z 2 v 2016 na 41 v 2021). • V rokoch 2019 až 2021 priemerne 113 tis. eur.
Legislatívny rámec	Zákon č. 516/2088 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a Vyhláška č. 165/2014 Z. z. o filmovom projekte . Výška transferu zo ŠR je zákonom stanovená v minimálnej výške 6 mil. eur. Druhá časť príspevku je variabilná, skladá sa napr. z príjmov od televíznych vysielateľov. Pre prípadné zrušenie je potrebná úprava legislatívy.

6.3 Obnovme si svoj dom

Oblasť	Kultúra
Poskytovateľ	MK SR
Krátky popis	Podpora obnovy, ochrany a rozvoja národných kultúrnych pamiatok. Podporovanými účelmi sú príprava alebo realizácia obnovy či reštaurovania, identifikácia, dokumentácia alebo prezentácia využitia kultúrnych pamiatok v súlade s ich pamiatkovou hodnotou.
Objem fin. ročne	12 mil. eur
Vyhodnotenie	<p>Na zlepšenie podmienok ochrany pamiatok, navrhla Revízia výdavkov na kultúru opatrenia, ktoré by mali viesť k zníženiu nákladovosti obnov pamiatok a stimulovať podporu kvalitných projektov obnov pamiatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vykonať analýzu najvhodnejšieho nástroja podpory ochrany pamiatok súkromníkov (napr. zavedenie daňového zvýhodnenia pre súkromných vlastníkov, financované znížením finančnej alokácie dotačného programu Obnovme si svoj dom). • zvýšenie miery spolufinancovania by viedlo k podpore kvalitnejších projektov. • obnovu štátnych pamiatok financovať z EÚ fondov (vyčlenených 254 mil. eur¹¹²). • kategorizácia pamiatok podľa ich významu by umožnila prioritizovať financovanie obnov pamiatok v štátnom vlastníctve, pričom by bolo možné prioritizovať aj dotácie poskytnuté cez OSSD. <p>Záverečná správa revízie porovná objem poskytovaných financií so zahraničím a posúdi možnosti iných zdrojov financovania.</p>
Cieľ a KPI	<p>KPI: Ročne podporiť aspoň 500 neštátnych subjektov - vlastníkov (fyzické, právnické osoby, samospráva a cirkev) národných kultúrnych pamiatok v rámci realizácie Národného programu obnovy národných kultúrnych pamiatok "Obnovme si svoj dom". V rokoch 2019 a 2020 sa plnilo nad rámec plánu. Nie je ale jasné, či sa jedná o podporu naprieč všetkými programami schémy, teda či sa napr. započítava aj podpora edičnej činnosti, alebo len aktivity súvisiace s obnovou pamiatok. Pre posúdenie prínosov podpornej schémy by bolo vhodnejšie sledovať napr. celkový vývoj stavu pamiatkového fondu a podielu zachovaných pamiatok.</p>
Trvanie schémy	Minimálne od roku 2006 (predtým fungovali iné schémy).
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Súťaživá dotácia</p> <p>Žiadosti o poskytnutie dotácie na základe výzvy posudzuje komisia vzhľadom k vopred určeným kritériám.</p>
Príjemcovia	Vlastníci, resp. správcovia národných kultúrnych pamiatok (NKP). Priemerne 523 príjemcov ročne. Priemerne 15 tis. eur na jedného príjemcu, okrem podprogramu Komplexná rekonštrukcia NKP (v priemere 500 tis. eur). Miera spolufinancovania je minimálne 5 %, v skutočnosti býva vyššia, pretože projekty zriedkavo dostanú plnú požadovanú sumu. V roku 2018 bola miera spolufinancovania 14,8 %.
Legislatívny rámec	<p>Zákon č. 299/2020 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MK SR,</p> <p>Opatrenie MK SR č. MK- 5782/2020-110/19273 o podrobnostiach poskytovania dotácií v pôsobnosti MK SR.</p> <p>Opatrenie MK SR č. MK-8898/2021-110/28396, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie MK SR č. MK-5782/2020-110/19273 o podrobnostiach poskytovania dotácií v pôsobnosti MK SR.</p> <p>Výška nie je stanovená zákonom ani vyhláškou.</p>

¹¹² <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/medialny-servis/aktuality-ministerstva-kultury/254-milionov-eur-na-obnovu-narodnych-kulturnych-pamiatok-vo-vlastnictve-statu/>

6.4 Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Oblasť	Kultúra
Poskytovateľ	KULT MINOR
Krátky popis	Podpora kultúrnych aktivít národnostných menšín a etnických skupín formou dotácií a štipendií. KULT MINOR poskytuje podporu pre podobný druh aktivít ako zvyšné dva dotačné fondy (FPÚ a AVF), avšak špecificky určenú pre menšiny.
Objem fin. ročne	7,6 mil. eur
Vyhodnotenie	Revízia v ďalšom kroku porovná objem poskytovaných financií so zahraničím.
Cieľ a KPI	<ul style="list-style-type: none"> • zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín • výchova a vzdelávanie k právam osôb patriacich k národnostným menšinám, zabezpečenie interkultúrneho dialógu a porozumenia <p>Nad rámec dlhodobých cieľov sa každý rok stanovujú prioritné oblasti podpory (napr. v 2021 príprava na sčítanie obyvateľstva), pričom národnostné rady si môžu stanoviť vlastné priority. KPI nie je sledované.</p>
Trvanie schémy	Fond funguje od roku 2017 (predtým podpora v rámci dotácií ÚV SR).
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Súťaživá dotácia</p> <p>V rámci fondu funguje 13 odborných rád pre každú menšinu, prostriedky určené na podpornú činnosť sa medzi ne delia podľa pomeru stanovenom v zákone – väčšinu alokácie získavajú maďarská (53 %) a rómska odborná rada (22,4 %).</p> <p>Žiadosti o poskytnutie dotácie na základe výzvy posudzujú jednotlivé odborné rady. O poskytnutí dotácie rozhoduje riaditeľ na základe ich odporúčania.</p>
Príjemcovia	FO alebo PO ktorej predmetom činnosti je realizácia kultúrnych alebo iných aktivít špecifikovaných vo výzve. 1 545 podporených projektov (2021). Priemerne 5 140 eur na jeden projekt (2021).
Legislatívny rámec	Zákon č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín . Výška transferu zo ŠR je stanovená zákonom v minimálnej výške 8,3 mil. eur. Pre prípadné zrušenie je potrebná úprava legislatívy.

6.6 Podpora návštevnosti kultúrnych podujatí

Oblasť	Kultúra
Poskytovateľ	MK SR
Krátky popis	Kultúrne poukazy pre žiakov základných a stredných škôl a ich pedagógov v celkovej výške 3 eurá (v minulosti 6 eur). Používajú sa na uhradenie vstupu do kultúrnych inštitúcií.
Objem fin. ročne	2 mil. eur
Vyhodnotenie	<p>Administratívne náročná schéma najmä s ohľadom na výšku fin. prostriedkov. Školy sa musia každoročne elektronicky zaregistrovať, papierové poukazy im následne distribuuje ministerstvo. Kultúrne inštitúcie sa tiež musia zaregistrovať a splniť kritériá.</p> <p>Opatrenia revízie výdavkov zamerané na zníženie prevádzkových nákladov, zhodnotenie efektivity schémy a zrušenie administratívnej záťaže zatiaľ neboli splnené. Na splnenie opatrení je potrebný nový informačný systém s lepšími funkcionalitami, ktorý by umožnil elektronizáciu schémy, zrušenie každoročnej registrácie škôl aj hodnotenie efektivity.</p> <p>Zároveň bolo v júni 2022 schválené „krúžkové“, ktoré môže pokryť časť aktivít poskytovaných kultúrnymi poukazmi.</p> <p>V prípade zachovania tohto typu podpory je potrebné zvážiť iné, administratívne menej náročné nastavenie (napr. presunúť príspevok do normatívu na žiakov alebo umožniť žiakom vstupy do múzea zadarmo počas pracovných dní v sprievode pedagóga).</p>
Cieľ a KPI	<p>Zlepšovať vzťah detí a mládeže ku kultúrnym hodnotám a súčasne vytvárať podmienky na aktívnu účasť kultúrnych inštitúcií v procese formovania kultúrneho povedomia prostredníctvom využitých kultúrnych poukazov.</p> <p>KPI: počet realizovaných kultúrnych poukazov (resp. vyplatená suma).</p>
Trvanie schémy	Dlhodobá (viac ako 14 rokov)
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Súťaživá (pre kultúrne inštitúcie), nárokovateľná (pre školy).</p> <p>V roku 2019 bolo 2,3 mil. eur. Kultúrne inštitúcie získali v priemere 6 tis. eur, PRO v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR 8 tis. eur.</p>
Príjemcovia	<p>2867 zapojených škôl (2019) – poukazy v hodnote 2,8 mil. eur, uplatnené za 2,3 mil. eur</p> <p>359 zapojených inštitúcií + 31 PRO (2019)</p> <p>311 inštitúcií (bez PRO) poukazy prijalo (2019). V priemere 6 tis. eur na jednu zapojenú inštitúciu (2019). V priemere 8 tis. eur na jednu PRO (2019).</p>
Legislatívny rámec	<p>Zákon č. 299/2020 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti MK SR,</p> <p>Opatrenie MK SR č. MK- 5782/2020-110/19273 o podrobnostiach poskytovania dotácií v pôsobnosti MK SR.</p> <p>Opatrenie MK SR č. MK-8898/2021-110/28396, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie MK SR č. MK-5782/2020-110/19273 o podrobnostiach poskytovania dotácií v pôsobnosti MK SR.</p> <p>Výška nie je stanovená zákonom ani vyhláškou.</p>

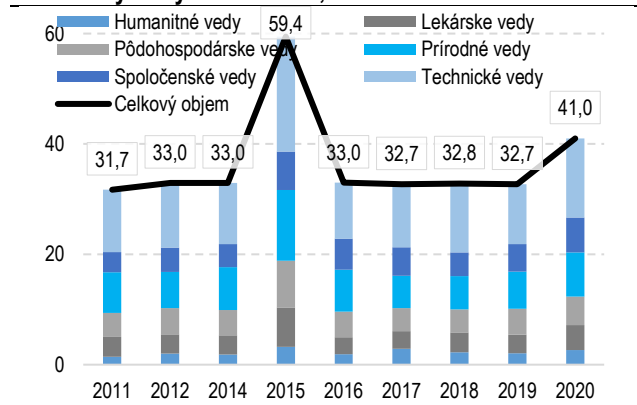
6.7 Podpora aktivít Matice slovenskej

Oblasť	Kultúra
Poskytovateľ	MK SR
Krátky popis	Príspevok na fungovanie Matice slovenskej slúži na zabezpečenie úloh, ktoré Matici vyplývajú zo zákona. Transfer dlhodobo tvorí väčšinu príjmov Matice, pričom podiel vlastných zdrojov sa v posledných rokoch znižuje. Spolufinancovanie podporovaných projektov z matičných zdrojov bolo v roku 2021 na úrovni 12 %. Viac ako polovica transferu (53 %) pokrývala mzdové náklady Matice.
Objem fin. ročne	1,6 mil. eur (Priemer za roky 2019 – 2021, transfer sa od roku 2021 znížil na 1,3 mil. eur. V 05/2022 bol transfer novelizáciou zákona zvýšený na 1,5 mil. eur.)
Vyhodnotenie	Ciele Matice sú stanovené príliš všeobecne, ich napĺňanie je hodnotené iba formálne, ako výpočet výstupov v podobe podujatí a publikácií. Záverečná správa revízie prehodnotí, ktoré úlohy zverené Matici by mohli zabezpečovať iné, už existujúce, organizácie (napr. archív by sa mohol presunúť do Slovenského národného archívu, veda a výskum do SAV). Pri podpore kultúrnych aktivít by sa Matica mohla uchádzať o dotácie z programov dotačných fondov, čo by prispelo k celkovému zvýšeniu ich kvality.
Cieľ a KPI	Cieľ: Systematicky rozvíjať duchovný, národný, kultúrny a spoločenský život všetkých príslušníkov slovenského národa, ale aj ostatných spoluobčanov žijúcich na území Slovenskej republiky. V strategických dokumentoch si Matica stanovuje aj vlastné ciele a úlohy. V oboch prípadoch vyhodnocovanie ich plnenia prebieha len formálne – ako odpočet zorganizovaných podujatí či vydaných publikácií. KPI: Udržiavať stabilnú úroveň podpory kultúrnych aktivít zrealizovaných v ostatných troch rokoch (9 podporených projektov ročne). Výstupový ukazovateľ nesleduje kvalitu aktivít a KPI má slabú relevanciu pre posúdenie schémy.
Trvanie schémy	Dlhodobo, viac ako 10 rokov
Legislatívny rámec	Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej . Výška transferu zo ŠR je zákonom stanovená 1,5 mil. eur a pre prípadné zrušenie je potrebná úprava legislatívy.

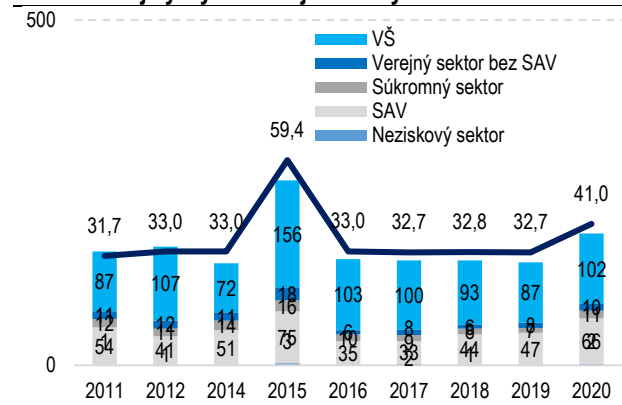
7.1 Všeobecná výzva na podporu vedy a výskumu (APVV)

Oblasť	Výskum a vývoj
Poskytovateľ	Agentúra na podporu výskumu a vývoja (APVV)
Krátky popis	Všeobecná výzva slúži na podporu špičkového základného a aplikovaného výskumu a vývoja vo všetkých odboroch vedy a techniky. Určená je pre fyzické a právnické osoby, bez obmedzenia príslušnosti k sektoru. Výzva nemá dopredu určené vecné zameranie projektov VaV –konkrétne zameranie, ciele a vecnú náplň určuje sám žiadateľ.
Objem fin. ročne	35,7 mil. eur (2019 - 2021)
Vyhodnotenie	Agentúra monitoruje spoločenské a ekonomické prínosy podporených projektov. Žiadateľ je po ukončení projektu povinný počas troch rokov informovať agentúru o spoločenských a ekonomických prínosoch výsledkov projektu. Podpora súkromného sektora je nízka, priemerne 94 % výdavkov schválených žiadostí smerovalo verejnému sektoru (najmä SAV a vysoké školy).
Cieľ a KPI	Podporovať špičkový základný výskum, aplikovaný výskum a vývoj vo všetkých odboroch vedy a techniky vrátane interdisciplinárneho a multidisciplinárneho výskumu. Základnou snahou agentúry je zvýšiť kvalitu výskumu a vývoja prostredníctvom súťaže všetkých žiadateľov v konkurenčnom prostredí. Súťaživý spôsob výberu podporených projektov motivuje žiadateľov o predloženie čo najaktuálnejších a najoriginálnejších projektov, čo zvyšuje kvalitu sektora VaV. Agentúra monitoruje spoločenské a ekonomické prínosy podporených projektov. Sledované sú publikácie a citácie, patenty a vynálezy, aplikované výsledky s definovanými ekonomickými ukazovateľmi, výstupy do vzdelávania a popularizácie vedy a tiež pridaná hodnota projektu výskumu a vývoja.
Trvanie schémy	Od 2002
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Súťaživá. Žiadosti o poskytnutie dotácie na základe výzvy posudzuje komisia vzhľadom k vopred určeným kritériám. Celkový objem prostriedkov poskytovaných agentúrou na riešenie jedného projektu je limitovaný maximálnou sumou 250 000 eur na celú dobu riešenia. Pre nepodnikateľské subjekty môže agentúra poskytnúť finančné prostriedky na základný, aplikovaný výskum a vývoj až do výšky 100 % nákladov.
Príjemcovia	Právnické a fyzické osoby – podnikatelia, vrátane verejného sektora (VŠ, SAV). Počet schválených projektov bol v roku 2020 191 (za posledných 10 rokov bolo v priemere ročne schválených 172 projektov). Priemerne 214 000 eur na príjemcu (za rok 2020)
Legislatívny rámec	§ 6 ods. 3 zákona č. 172/2005 Z. z. Výška nie je stanovená zákonom.

Graf 101: Vývoj schválených dotácií všeobecnej výzvy na VaV vo vybraných odboroch, mil. eur

Graf 102: Výdavky a počet schválených projektov všeobecnej výzvy v rámci jednotlivých sektorov

Zdroj: APVV

7.2 Stimuly pre výskum a vývoj (MŠVVŠ SR)

Oblasť	Výskum a vývoj
Poskytovateľ	MŠVVŠ SR
Krátky popis	<p>Dotácia pre podnikateľov na podporu základného alebo aplikovaného výskumu, experimentálneho vývoja, vypracovanie štúdie realizovateľnosti projektu, zabezpečenie ochrany priemyselného vlastníctva alebo dočasné pridelenie vysokokvalifikovaného zamestnanca výskumu a vývoja. Podpora smeruje do 5 tematických oblastí:</p> <p>A) Biomedicína a inteligentné technológie B) Biotechnológie, pôdohospodárstvo a životné prostredie C) Industry 4.0 D) Dopravné systémy E) Dátové hospodárstvo a bezpečnosť IKT</p>
Objem fin. ročne	5,2 mil. eur ročne (2019-2021)
Vyhodnotenie	<p>Chýbajú kľúčové ukazovatele, podľa ktorých by sa efektívnosť schémy vyhodnocovala. Viaceré ciele schémy sú kvantifikovateľné, existuje tak priestor na ich monitoring a následné vyhodnocovanie.</p> <p>Hodnotiaci proces je plne v kompetencii ministerstva školstva. Po vzore zo zahraničia je dobrou praxou rozsiahlejšie zapájanie zahraničných expertov, vytvorenie jednotnej databázy hodnotiteľov, alebo nastavenie kritérií výberu s cieľom identifikovať originalitu a motiváciu záujemcov rozmyšľať nad širšími spoločenskými prínosmi.</p>
Cieľ a KPI	<ul style="list-style-type: none"> • Ponúknuť podnikateľom stimuly pre výskum a vývoj (ktoré pozostávajú z poskytnutia dotácie zo štátneho rozpočtu a úľavy na dani z príjmov). • Zvýšenie personálnych kapacít v oblasti výskumu a vývoja. • Zvýšenie objemu finančných prostriedkov podnikateľskej sféry do výskumu a vývoja. <p>Chýbajú kľúčové ukazovatele, podľa ktorých by sa efektívnosť schémy vyhodnocovala. Viaceré ciele schémy sú kvantifikovateľné, existuje tak priestor na ich monitoring a následné vyhodnocovanie.</p>
Trvanie schémy	Od 2018
Druh dotácie a rozdelenie balíka	<p>Súťažná dotácia, MŠVVŠ posúdi úplnosť žiadosti o stimuly a zabezpečí dva odborné posudky, vypracované slovenskými alebo zahraničnými odborníkmi. Komplexné hodnotenie žiadosti o stimuly vykonáva Komisia na vyhodnocovanie žiadostí o stimuly na výskum a vývoj, ktorá je poradným orgánom ministra školstva.</p> <p>Finančné prostriedky sú vopred rozdelené do tematických oblastí. V prípade nevyčerpania prostriedkov je možné ich uplatniť v inej oblasti, v ktorej sa preukáže nedostatok prostriedkov.</p>
Príjemcovia	Podniky, priemerne 21 ročne s priemernou výškou podpory 214 tis. eur
Legislatívny rámec	<p>Zákon 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum a vývoj a o doplnení zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov</p> <p>Výška nie je určená zákonom.</p>

7.5 Úľava na dani (superodpočet VaV)

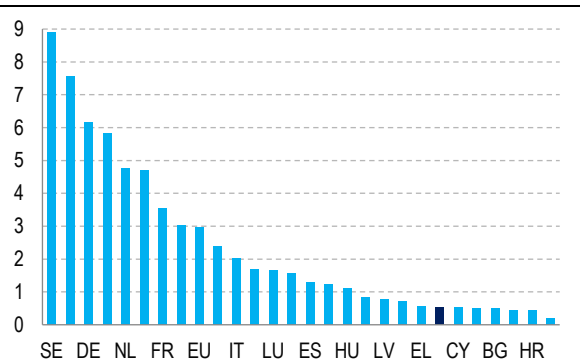
Oblasť	Výskum a vývoj (VaV)
Poskytovateľ	MF SR
Krátky popis	Podnikatelia a firmy, ktorí v rámci svojej hospodárskej činnosti realizujú projekt VaV si môžu od základu dane zníženého o daňovú stratu odpočítať daňové výdavky na daný projekt vo výške 100 % a tiež 100 % nárastu výdavkov na VaV oproti priemeru výdavkov za dve bezprostredne predchádzajúce zdaňovacie obdobia.
Objem fin. ročne	35,9 mil. eur (2019-2021) V roku 2022 bude pravdepodobne výpadok okolo 20-30 mil. eur pretože od 2022 nastalo zníženie superodpočtu z 200% na 100%.
Vyhodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> • Od roku 2022 sa znížila miera uplatnenia výdavkov na VaV z 200 % na 100 %. • Ekonomickým argumentom pre podporu vedy a výskum je tržné zlyhanie. <ul style="list-style-type: none"> ○ Projekt vedy a výskumu nesie zo sebou riziká, ktoré nemusia mať dostatočnú návratnosť na trhu pre subjekt realizujúci projekt, hlavne ak ide o výsledky, ktoré vedia byť neskôr replikovateľné s nízkymi nákladmi. ○ Subjekt, zároveň nemusí vnímať širšie sociálne benefity, ktoré môžu výsledky VaV priniesť pre spoločnosť, najmä ak by na jeho práci začali stavať ďalší výskumníci • Z diskusií so sektorom vyplýva, že pomalý rast výdavkov na VaV a nízky level podpory na medzinárodnej úrovni môže plynúť z právnej neistoty a administratívnych požiadaviek, ktoré je potrebné naplniť pri podávaní projektov na VaV, ktoré znižujú záujem najmä malých a stredných firiem (SME) o tento nástroj podpory. • Zvýšenie právnej istoty je možné cez doplnenie zákona o presné vymedzenie uplatniteľných výdavkov. K zníženiu administratívnych nákladov by pomohol aj formulár Finančnej správy, či nariadenie MF SR, ktoré by jasne nastavilo požiadavky na popis a ciele projektu VaV a výkaz práce. • Podľa analýzy v 20tich krajinách OECD (Appelt a kol. 2020) superodpočet prináša najvyššiu hodnotu za peniaze najmä na úrovni SME, ktorý vyplýva najmä z ich nižšej úrovne VaV . U veľkých firiem s vyššou úrovňou VaV môže byť efekt nižší vďaka väčším (personálnym aj finančným) kapacitám investovať do VaV či schopnosti zniesť vyššiu mieru rizika spojeným s projektom VaV aj bez dodatočnej podpory. • Na základe zistení z domácich dát o využívaní superodpočtu najmä u veľkých etablovaných firiem a nízkej miery rastu výdavkov je potrebné preskúmať: <ul style="list-style-type: none"> ○ zastropovanie výšky superodpočtu ○ nastavenie superodpočet ako nástroja dostupného aj pre firmy, ktoré negenerujú zisk <p>S cieľom zvýšenie verejných a súkromných výdavkov na VaV v súlade s Plánom obnovy (komponent 9) navrhujeme superodpočet ponechať s úpravami navrhovanými vyššie.</p>
Cieľ a KPI	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšiť motiváciu subjektov investovať do aplikovanej vedy a výskumu a tvoriť vyššiu pridanú hodnotu. Udržať konkurencieschopnosť daňového systému s krajinami EÚ/OECD • Slovensko významne zostáva v celkových výdavkoch na VaV.
Trvanie schémy	Od 2015
Typ a počet príjemcov	Dostupné pre každý subjekt realizujúci výskum a vývoj
Distribúcia čerpania	Najväčší objem superodpočtu čerpajú najmä veľké, etablované firmy s prevládajúcim zahraničným vlastníkom s objemom superodpočtu väčším ako 1 mil. eur na firmu a to aj napriek nárastu podpory, ktorá zvýšila počet firiem využívajúcich superodpočet najmä z radov SME.
Legislatívny rámec	Zákon č. 595/2003 Z. z., § 30c Zmena zákona a vydanie nariadenia s cieľom zvýšiť právnu istotu pri uplatniteľnosti výdavkov

7.6 Patent box

Oblasť	Duševné vlastníctvo/výskum a vývoj
Poskytovateľ	MF SR
Krátky popis	Od dane sú oslobodené príjmy do výšky 50 % plynúce z poskytnutia práva na použitie alebo z použitia vynálezu chráneného patentom, úžitkovým vzorom, počítačového programu, alebo z výrobkov pri ktorých bol využitý patent či úžitkový vzor a ktoré sú zároveň výsledkom výskumu a vývoja daňovníka. Možnosť uplatnenia trvá počas doby odpisu patentu.
Objem fin. ročne	1,2 mil. eur (2019-2021)
Vyhodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> Patent box sa v praxi prakticky nevyužíva. Každoročne ho využíva okolo 10 domácich firiem prevažne z IT sektora. Z pohľadu medzinárodnej konkurencieschopnosti patríme ku krajinám so štedrejšou formou podpory (Graf 1), no s minimálnou úrovňou patentovej aktivity (Graf 2). Patent box nie je vhodnou formou podpory zvyšovať motivácie subjektov patentovať si výsledky výskumu a vývoja. Patent box prináša zvýhodnenie až po získaní patentu s ktorým sú často spojené niekoľkoročné náklady na výskum a vývoj a získanie patentu.
Cieľ a KPI	Cieľ: Explicitný cieľ nebol stanovený. Na zvýšenie úrovne duševného vlastníctva v ekonomike a podpory subjektov v patentovej aktivite je vhodné zvážiť iné nástroje.
Trvanie schémy	Od 2018
Typ a počet príjemcov	Dostupné pre každý subjekt s príjmami z patentu, úžitkového vzoru či softvéru ktorý vznikol ako výsledok výskumu a vývoja. Patent, úžitkový vzor či softvér musí byť spojený s príjmami prevádzky na Slovensku.
Distribúcia čerpania	Patent box využíva každoročne okolo 10 domácich firiem, prevažne z IT sektora. Distribúcia je relatívne rovnomerná.
Legislatívny rámec	Zákon č. 595/2003 Z. z., § 13a,b

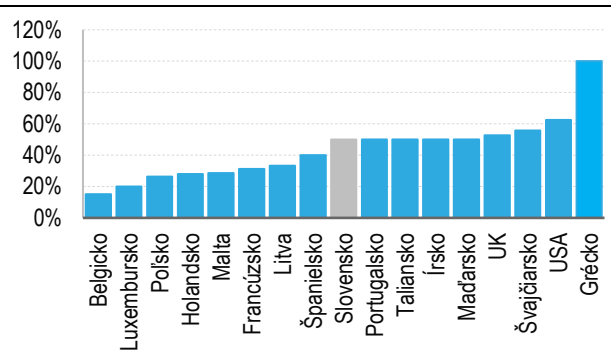
Dodatočné informácie:

Graf 53: Počet patentových prihlášok na 1 mld. HDP

Zdroj: EIS

Graf 54: Patent box – miera daňovej úľavy v krajinách OECD

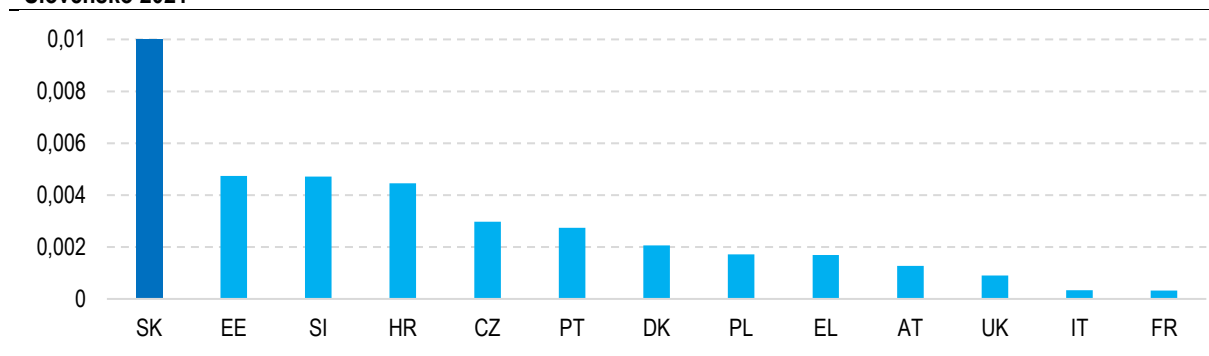
Zdroj: OECD

8.1 Slovakia Travel

Oblasť	Cestovný ruch
Rezort	MDV SR
Krátky popis	Úlohou agentúry SLOVAKIA TRAVEL (ST) je podporovať cestovný ruch a propagovať Slovensko ako turistickú destináciu doma a v zahraničí. Propagácia prebieha formou marketingových kampaní v televízii, na sociálnych sieťach a na rôznych platformách v online svete. Ďalšou úlohou agentúry je organizovanie miestnych, národných a medzinárodných podujatí na prezentáciu Slovenska
Objem fin. ročne	25,8 mil. eur ročne
Cieľ a KPI	Zatiaľ nie sú definované KPIs. Môžeme však predpokladať, že hlavnou úlohou agentúry je zvýšiť počet turistov na Slovensku.
Vznik agentúry	2021
Zdroj financovania	ŠR (niektoré zahraničné agentúry využívajú ako zdroj financovania špeciálnu daň z turizmu – Chorvátsko)
Štruktúra výdavkov	Najväčšiu časť štruktúry výdavkov ST tvoria služby (82% - 21,1 mil. eur) z čoho hlavne zložka propagácia reklama a inzercia (74,2% - 19,5 mil. eur). Nasledujú výdavky na mzdy (14,7% - 3,8 mil. eur) a cestovné náklady (1,16% - 0,3 mil. eur)
Inštitúcie na podporu turizmu v rámci krajín EÚ	Väčšina krajín EÚ v súčasnosti využíva na podporu turizmu samostatnú inštitúciu s vlastným programom (agentúry – 21 krajín, ministerstvá turizmu – 4 krajiny, sekcie na ministerstvách – 2 krajiny).
Porovnanie rozpočtov turistických agentúr vybraných krajín EÚ	Slovensko má najvyšší pomer výšky rozpočtu agentúry na podporu turizmu a pridanej hodnoty sektora turizmu na tvorbe HDP ¹¹³ .
Vyhodnotenie	Agentúry na podporu turizmu sú vo väčšine krajín EÚ. Ak chce Slovensko zvyšovať svoju konkurencieschopnosť turistického destinácie, tak ST môže byť na to efektívnym nástrojom. Avšak, v rámci porovnania výšky rozpočtov agentúr na podporu turizmu medzi krajinami EÚ sme dokázali, že v porovnaní s pridanou hodnotou sektora turizmu je rozpočet ST nadpriemerne vysoký.

Dodatočné informácie

Graf 57: Pomer výdavkov agentúr na podporu turizmu ku pridanej hodnote sektora turizmu na tvorbe HDP, 2018, Slovensko 2021

Zdroj: Výročné správy agentúr, OECD, Eurostat

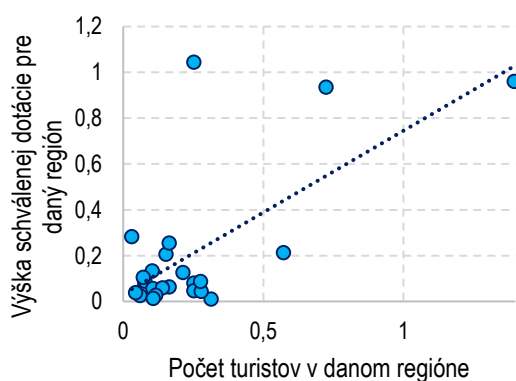
¹¹³ Porovnávali sme údaje za 12 krajín EÚ, ktoré mali zverejnené informácie o výške rozpočtov ich agentúr na podporu turizmu (výška rozpočtu agentúry / HDP tvorené sektorom turizmu).

8.2 Dotácie organizáciám cestovného ruchu

Oblasť	Cestovný ruch
Poskytovateľ	MDV SR
Krátky popis	Podpora oblastných organizácií cestovného ruchu (OOCR), ktoré sú právnické osoby, ktoré podporujú a vytvárajú podmienky na rozvoj cestovného ruchu na svojom území a chránia záujmy svojich členov. Dotácie sú určené najmä na marketing a propagáciu, činnosť turistického informačného centra, tvorbu a prevádzku rezervačného systému, podporu atraktivít danej lokality.
Objem fin. ročne	8,2 mil. eur v roku 2021.
Vyhodnotenie	Podpora cestovného ruchu je v súčasnosti nekonceptná, existujú rôzne podpory bez jasne stanovených cieľov (rekreačné poukazy, DPH na ubytovanie, Slovakia Travel). Dotácie zo ŠR len jedným zo zdrojov financovania OOCR. Navrhujeme dočasne pozastaviť do vykonania celkovej analýzy.
Cieľ a KPI	NA
Trvanie schémy	Od roku 2012
Druh dotácie	Výška dotácie vo výške vybraných členských príspevkov a maximálne do 90 % vybranej dane za ubytovanie členských obcí.
Príjemcovia	Oblasťné a krajské organizácie CR. V roku 2021 44 príjemcov. Priemerne 185 tisíc na príjemcu. Štyri najväčšie organizácie takmer polovicu výdavkov (3,8 mil. eur).
Legislatívny rámec	zákon 91/2010 o podpore cestovného ruchu. Na poskytnutie dotácie nie je právny nárok.

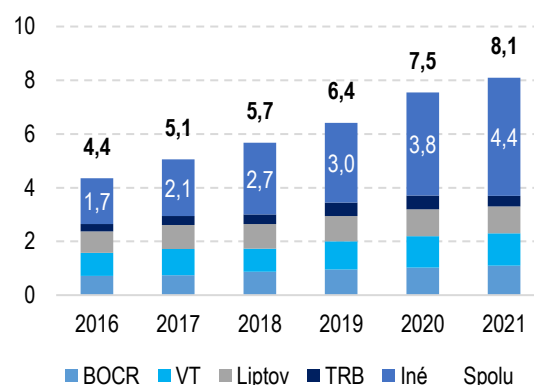
Dodatočné informácie:

Graf 61: Vzt'ah medzi počtom turistov a schválenými dotáciami pre OCR za rok 2019, mil. eur*

Zdroj: ŠÚ SR, MDV SR

Graf 62: Výška schválených dotácií OCR, mil. eur

Zdroj: MDV SR

8.4 Znížená sadzba DPH na ubytovanie

Oblasť	Sektorová podpora
Poskytovateľ	MF SR
Krátky popis	Služby poskytované v sektore ubytovania podliehajú zníženej 10 % sadzbe DPH
Objem fin. ročne	aktuálne 15 mil. eur, v 2019 pred pandémiou 35 mil. eur
Vyhodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> • Znížená sadzba DPH nemá oporu v ekonomickom výskume. Ten neindikuje priamy vzťah medzi znížením sadzby DPH a znížením cien za ubytovanie. Zníženie DPH vytvára priestor ponechať existujúce ceny a zvýšiť marže podnikateľov. • Sektor ubytovania spolu s gastróm je sektor s najnižšou produktivitou v ekonomike. V predkrízových rokoch 2016-2018 pripadalo na 100 eur tržieb len 20 centov zisku (Finstat, 2019). Znížená sadzba DPH môže viesť k negatívnym externalitám v podobe „prežívania“ nízkoproduktívnych firiem s nízkymi mzdami/časťou miezd vyplácanou v šedej ekonomike „na ruku“ či únikoch na DPH – daňová medzera v sektore patrí medzi najvyššie v ekonomike. • Z daňových nástrojov sú vhodnejšie opatrenia na podporu sektora cez nižšie dane a odvody z práce. Tie sú významnejšou nákladovou položkou podnikov v službách než sadzba DPH. Príkladom je v minulosti fungujúca odpočítateľná odvodová položka znižujúca zaťaženie zamestnancov, ktorí sú prirodzene nízko produktívni/príjmoví v sektoroch služieb. • Atraktivitu cestovného ruchu determinuje viacero faktorov. Nízku produktivitu sektora je vhodnejšie riešiť cez dane a odvody z práce pre nízkopríjmových zamestnancov, ktoré sú vyššou nákladovou položkou podnikov v službách než DPH.
Cieľ a KPI	Predpokladaný cieľ bolo pravdepodobne zvýšenie/udržanie konkurencieschopnosti sektora v porovnaní so zahraničím. Zníženú sadzbu v zahraničí využívajú všetky krajiny EÚ s výnimkou Dánska. Priemerná znížená sadzba je 10 %.
Trvanie schémy	Od 2019
Druh dotácie alebo daňového výdavku a rozdelenie balíka	N/A
Príjemcovia	Znížená DPH je dostupná každému platcovi DPH v sektore Ubytovania. Za rok 2020 to bolo okolo 2 500 subjektov. Z toho 94 % firiem a 6 % živnostníkov. <ul style="list-style-type: none"> • Priemerne 5 200 eur na subjekt. • Celkový balík je výrazne vychýlený v prospech top 100 subjektov, ktorý čerpá takmer 90 % balíka (40 tis. eur a viac na subjekt)
Legislatívny rámec	Zákon č. 222/2004 Z. z., príloha č. 7. Na zmenu je potrebná zmena zákona.

9.1 Regionálny príspevok pre najmenej rozvinuté okresy

Oblasť	Regionálny rozvoj
Poskytovateľ	MIRRI SR
Krátky popis	Prijímateľom podpory v najmenej rozvinutom okrese môžu byť obce nachádzajúce sa v takomto okrese, iné právnické osoby a ďalšie subjekty územnej spolupráce v súlade s Akčným plánom rozvoja najmenej rozvinutého okresu..
Objem fin. ročne	V roku 2021 5 mil. eur, v 2020 takmer 18 mil. eur. rozpočet na 2023 a 2024 okolo 9 mil. eur
Vyhodnotenie	Čiastočne nastáva prekryv s inými podporami (napr. s programom regionálny rozvoj (cca 1,5 mil. eur) prípadne veľkými EÚ fondami).
Cieľ a KPI	Cieľom je podporiť vytváranie pracovných miest a znižovať regionálne rozdiely, podporovať investície a podnikateľské aktivity, aby sa zamedzilo odchodu mladej a vzdelanej pracovnej sily z regiónov. KPI – podľa akčných plánov rozvoja, gestor monitorovania MIRRI.
Trvanie schémy	Od 2015.
Druh dotácie	Súťaživá, na základe žiadosti. Podrobnosti poskytovania regionálneho príspevku a jeho následné monitorovanie a hodnotenie podľa určených ukazovateľov upravuje metodika ¹¹⁴ vydaná ministerstvom investícií, ktorú zverejňuje ministerstvo investícií na svojom webovom sídle.
Príjemcovia	Obce a iné právnické osoby. V 2021 spolu 88 prijímateľov, v roku 2021 až 375 prijímateľov.. V 2021 priemerne 54 tisíc eur /prijímateľ. V 2020 priemerne 47 tisíc eur/prijímateľ.
Legislatívny rámec	zákon 336/2015 o podpore najmenej rozvinutých okresov. Celková výška nie je stanovená zákonom, iba akčným plánom/plánom rozvoja.

Dodatočné informácie:

Tabuľka 38: Regionálne príspevky pre NRO podľa okresov, 2021 v mil. eur

Príjemca	Výška RP (tis. eur)
Michalovce	1 581
Gelnica	767
Košice - okolie	584
Snina	481
Bardejov	474
Levoča	435
Medzilaborce	293
Stropkov	175
SPOLU	4 789

Zdroj: MF SR

¹¹⁴ https://www.nro.vicepremier.gov.sk/site/assets/files/1152/metodika_pre_plany_rozvoja_nro_2022.pdf

9.2 Podpora regionálneho rozvoja

Oblasť	Regionálny rozvoj
Poskytovateľ	MIRRI SR
Krátky popis	Široký záber dotácií – podporuje sa budovanie infraštruktúry, výsadba sadov, podpora znevýhodnených komunit, marginalizované komunity, rozvoj turizmu.
Objem fin. ročne	8,2 mil. eur (Priemer za roky 2019 – 2021), 1,1 mil. eur (2022-2024)
Vyhodnotenie	Prekrýva sa s inými podporami, najmä s podporou NRO, fondami na podporu umenia, športu alebo veľkými EÚ fondmi.
Cieľ a KPI	Cieľom je odstraňovať alebo zmiernovať nežiadúce rozdiely v úrovni hospodárskeho, sociálneho rozvoja, podporovať investície a podnikateľské aktivity pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja. KPI – podľa charakteru konkrétnej výzvy, gestor monitorovania MIRRI. KPI nehodnotia efektívnosť projektu, iba či sa minuli peniaze na to, čo bolo plánované. Je potrebné lepšie hodnotiť prínos projektov.
Trvanie schémy	Od 2008.
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Súťaživá, na základe žiadosti. Podrobnosti poskytovania príspevku a jeho následné monitorovanie a hodnotenie podľa určených ukazovateľov upravuje metodika ¹¹⁵ vydaná ministerstvom investícií.
Príjemcovia	Obce, VÚC, občianske združenia, neziskové organizácie a iné právnické osoby. V 2021 boli 3 výzvy: <ul style="list-style-type: none"> • Budovanie kapacít materských škôl v BA kraji – 6 mestských častí BA • Dotácie v oblasti podpory regionálneho rozvoja – len pre najmenej rozvinuté okresy (NRO) – 141 obcí • Dotácie v oblasti podpory regionálneho rozvoja (celé Slovensko) – 68 príjemcov (rozvojové agentúry, občianske združenia, neziskové organizácie) Priemerne na jedného príjemcu - MŠ v BA kraji – 270 tisíc eur na príjemcu; Dotácie len pre NRO – 118 tisíc eur na príjemcu; Dotácie pre celé Slovensko – 31 tisíc eur na príjemcu
Legislatívny rámec	zákon 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja. Výška nie je stanovená zákonom.

Tabuľka 39: Dotácie v oblasti podpory regionálneho rozvoja (len pre NRO) podľa okresov, 2021

Príjemca	Výška RP (tis. eur)
Trebišov	2 164
Veľký Krtíš	2 013
Vranov nad Topľou	1 742
Poltár	1 657
Svidník	1 597
Rimavská Sobota	1 431
Lučenec	1 364
Kežmarok	1 262
Sobrance	1 216
Revúca	913
Sabinov	671
Rožňava	543
SPOLU	16 573

Zdroj: MF SR

¹¹⁵ <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/regionalny-rozvoj-2/metodicke-a-koncepcne-materialy/index.html>

10.2.1 Daň z vína - znížená sadzba (0 EUR)

Oblasť	Negatívna externalita v oblasti spotrebných daní na alkohol
Poskytovateľ	MF SR
Krátky popis	<ul style="list-style-type: none"> Spotrebná daň z tichého vína¹¹⁶ je aktuálne 0 eur (na rozdiel od šumivého vína) Z celkového objemu vína, ktoré platitelia dane priznajú v daňových priznaniach, je 85 % víno, na ktoré sa uplatňuje nulová sadzba, t. j. tiché víno
Objem fin. ročne	<ul style="list-style-type: none"> 36,9 mil. eur vrátane dodatočnej DPH pri zvýšení na sadzbu pre šumivé víno Pri predpoklade zvýšenia sadzby o 50 centov na 0,75 l fľašu (sadzba 66,67 eur/1 hl) by sa daňové príjmy zvýšili o 36 mil. eur.
Vyhodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> Argumentom v prospech zdanenia vína predstavuje snaha adresovať negatívne externality vyplývajúce z jeho konzumácie ale aj odstránenie nerovného zdanenia naprieč rôznymi druhmi alkoholu. Zo zdravotného pohľadu sa javí ako najvhodnejšie zdanenie podľa obsahu alkoholu, ktoré by malo byť zároveň indexované rastom cenovej hladiny a zabrániť tak výraznejším rozdielom medzi rôznymi druhmi alkoholických nápojov.
Cieľ a KPI	<p>Podpora vinárstva.</p> <p>Nulovú sadzbu dane na tiché vína v súčasnosti uplatňuje 15 krajín EÚ, pričom sú to krajiny s významnejšou dlhoročnou produkciou vína.</p>
Trvanie schémy	Od 1.11.2001
Druh dotácie/daňového výdavku a rozdelenie balíka	<ul style="list-style-type: none"> Sektorové zvýhodnenie pre konkrétny druh produktu (tiché víno)
Typ a počet príjemcov	N/A
Legislatívny rámec	Zákon č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov

¹¹⁶ Špecifický problém je zdanenie burčiaku, ktoré je technologicky problematické zdefinovať. Burčiak nie je to hotový výrobok (polotovár), keďže sa nevie stanoviť odkedy je to už víno a teda od kedy vzniká daňová povinnosť.

10.2.2 Daň z liehu - znížená sadzba pre pestovateľské pálenie

Oblasť	Podpora legálnej výroby liehu na súkromnú spotrebu
Poskytovateľ	MF SR
Krátky popis	<ul style="list-style-type: none"> • Pestovateľ ovocia a jeho domácnosť môže v pestovateľskej pálenici za jedno výrobné obdobie¹¹⁷ vypáliť destilát z ovocných kvasov s polovičnou sadzbou spotrebnej dane z liehu (t. j. 540 eur/hl a. vs. 1 080 eur/hl a.). • Znížená sadzba sa môže použiť maximálne na 43 litrov 100 %-ného alkoholu. Množstvo nad 43 l a. sa zdaňuje základnou sadzbou (1 080 eur/hl a.). • Lieh vyrobený v pestovateľskej pálenici ovocia je určený len pre vlastnú spotrebu pestovateľa a nesmie byť predmetom ďalšieho predaja. • Opatrenie bolo súčasťou prístupovej zmluvy v rámci negociácií¹¹⁸ pred vstupom do EÚ.
Objem fin. ročne	13,3 mil. eur vrátane dodatočnej DPH
Vyhodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> • Obchádzanie certifikovaných páleníc by znamenalo zvýšenie nelegálneho a potencionálne zdravotne škodlivého pálenia. Štatistiky o nelegálnom pálení nie sú dostupné, ale staršie dáta z roku 2009 poukazujú na to, že v minulosti až 1/5 spotreby mohla byť tvorená nelegálne páleným alkoholom. • Pohľad na segment liehovarníctva naznačuje, že pandémie síce významnejšie zasiahla podnikanie v roku 2020, ale už v roku 2021 došlo k oživeniu.
Cieľ a KPI	<ul style="list-style-type: none"> • Zriadením profesionálnych pestovateľských páleníc a odbornou výrobou liehu sa v prvom rade predchádza zdravotným rizikám, ktoré môžu vzniknúť pri neodbornej domácej výrobe liehu. • Znížená sadzba motivuje domácnosti, aby nevyužívali domáce čierne pálenie.
Trvanie schémy	Od 1995 historicky oslobodené, po vstupe do EÚ (1.5.2004) zavedená znížená sadzba
Druh dotácie/ daňového výdavku	<ul style="list-style-type: none"> • Zvýhodnenie a uľahčenie prístupu k legálnemu páleniu liehu pre domácich producentov
Typ a počet príjemcov	Presné počty nie sú dostupné. Podľa Finančnej správy využíva služby pestovateľských páleníc v nejakej forme a v závislosti od úrody ovocia približne pol milióna Slovákov ¹¹⁹ . Za predpokladu, že pestovateľ môže vypáliť maximálne 43 l 100% alkoholu, tak minimálny počet používateľov pohybuje nad 70 tis. ročne.
Priemerné čerpanie na 1 príjemcu	Zľava 5,4 euro na 1 liter 100%-ného alkoholu (resp. 2,7 eur na 1 liter 50%-ného alkoholu). Čerpanie na jedného príjemcu nie je dostupné, keďže údaje o počte príjemcov ani množstve alkoholu sa nesledujú.
Legislatívny rámec	Zákon č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov

¹¹⁷ Od 1.7. bežného roka do 30.6. nasledujúceho roka

¹¹⁸ Smernica Rady 92/83/EHS: „Maďarsko, Rumunsko a Slovensko si môžu uplatňovať zníženú sadzbu spotrebnej dane najmenej vo výške 50 % štandardnej národnej sadzby spotrebnej dane z etylalkoholu, na etylalkohol vyrábaný v páleniciach pestovateľov ovocia. Uplatňovanie zníženej daňovej sadzby sa obmedzí na 50 litrov destilátov z ovocia na jednu domácnosť pestovateľov ovocia ročne určených výlučne na ich osobnú spotrebu.“

¹¹⁹ <https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniiek/detail-novinky/pestovatelia-ovocia-pozor-ts/bc>

10.2.3 Daň z piva - znížená sadzba pre malé pivovary

Oblasť	Podpora pre malé samostatné pivovary
Poskytovateľ	MF SR
Krátky popis	<p>Malé samostatné pivovary (MSP) majú zníženú sadzbu (2,652 eur na hl/% objemu skutočného obsahu alkoholu) v porovnaní s veľkými (3,587). Sadzba je oproti veľkým pivovarom znížená o 26%.</p> <p>Na Slovensku máme približne 100 MSP¹²⁰ a 4 stredné a veľké pivovary. Mini pivovary (remeselné pivovary/craft beer) sa špecializujú na diverzifikované pívá a špecifickú klientelu.</p> <p>Malé pivovary sú definované nasledovne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ročná výroba piva do 200 000 hl, • nie je majetkovo ani personálne prepojená v rámci výroby piva, • nevyrába pivo na základe licencie, • priestory nie sú technologicky prepojené s priestormi inej osoby, ktorá v rámci podnikania vyrába pivo
Objem fin. ročne	1,5 mil. eur vrátane dodatočnej DPH (za predpokladu zvýšenia sadzby na štandardnú úroveň)
Vyhodnotenie	<ul style="list-style-type: none"> • Celkovo produkujú malé samostatné pivovary cca. 7 až 8 % celkovej produkcie. • Malé samostatné pivovary boli výraznejšie zasiahnuté pandémiou ako iné odvetvia v oblasti výroby nápojov. • EÚ smernica stanovuje možnosť znížiť sadzbu maximálne o 50% a stanoviť maximálne vyrobené množstvo na 200 tis. hl. V slovenskom kontexte bola zvolená maximálna hranica 200 tis. hl. • Z 27 krajín EÚ má väčšina zavedenú nejakú formu zníženej sadzby spotrebnej dane z piva pre malé samostatné pivovary. Výnimkou sú Španielsko, Litva a Švédsko.
Cieľ a KPI	<ul style="list-style-type: none"> • Explicitný hospodársky cieľ pri zavedení tohto opatrenia nebol daný. • Nižšia sadzba mala pravdepodobne slúžiť na pokrytie vyšších nákladov (remeselné, nepasterizované pívá majú kratšiu dobu spotreby) a na rozvoj trhu s malými pivovarmi (po vzore Českej republiky, kde bolo v roku 2017 cca. 350 mini-pivovarov). • Znížená sadzba predstavuje sektorovú podporu nielen pre malých pivovarníkov ale nepriamo aj pre reštauračné služby - pivárne a reštaurácie môžu byť vsadené do samotnej výroby piva.
Trvanie schémy	Od 1.1.2003
Druh dotácie/ daňového výdavku	N/A
Typ a počet príjemcov	Podľa údajov FS SR je registrovaných 105 malých samostatných pivovarov.
Priemerné čerpanie na 1 príjemcu	11 tisíc eur na MSP
Legislatívny rámec	Zákon č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov
Čo je potrebné spraviť pre zrušenie?	Zmena zákona

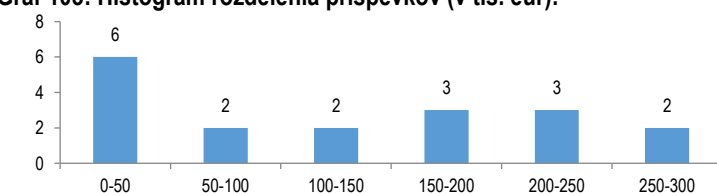
¹²⁰ Podľa údajov FS SR je na Slovensku zaregistrovaných 105 malých samostatných pivovarov.

10.5.1 Príspevok na zabezpečenie duálneho vzdelávania (Usmerňovanie a transformácia regionálneho školstva)

Oblasť	vzdelávanie a šport
Poskytovateľ	MŠVVaŠ SR
Krátky popis	Príspevok pre zamestnávateľov, ktorí poskytujú praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania (hotelové školy, priemyselné školy a pod.). Príspevok je nárokovateľný, výška je daná zákonom, odvodená od rozsahu výučby a veľkosti firmy.
Objem fin. ročne	6,5 mil. eur, požiadavka kapitoly na zvýšenie na 7,7 mil. eur (vyšší počet študentov, nárokovateľný príspevok).
Vyhodnotenie	Je potrebné dodatočne posúdiť výšku a nastavenie príspevku vo vzťahu k skutočným nákladom zamestnávateľa, tiež zdefinovať ciele a merateľné ukazovatele.
Cieľ a KPI	Ciele ani KPI nie sú definované. Implicitne je cieľom zabezpečiť dostatočnú a pestrú paletu zamestnávateľov do systému duálneho vzdelávania. Z dôvodu nenastavenia cieľov nie je zrejmé, či príspevok v súčasnej výške tento cieľ napĺňa.
Trvanie schémy	Od 2018
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Nárokovateľný príspevok, pevná suma na študenta daná zákonom, vo výške 700-1000 eur na rok podľa veľkosti firmy a rozsahu vzdelávania. Príspevok znížený na 300 eur za rozsah 200-400h.
Príjemcovia	zamestnávateľia študentov v systéme duálneho vzdelávania (firmy, v ktorých študenti vykonávajú „prax“).
Legislatívny rámec	Zákon o odbornom vzdelávaní a príprave

10.5.2 Celoročná pravidelná a systematická práca s mládežou nadregionálneho charakteru

Oblasť	Vzdelávanie a šport (mládež)
Poskytovateľ	MŠVVaŠ SR
Krátky popis	Dotačný program MŠVVaŠ pre organizácie pracujúce s mládežou. Najväčšou schémou je podpora organizácií, ktoré pracujú s mládežou celoročne a nadregionálne , v roku 2021 im štát rozdelil vyše 2 mil. eur.
Objem fin. ročne	2022 – 2,3 mil. eur. Konkrétne schéma je nová, nevieme či bude v rovnakej výške vyhlásená aj na ďalšie roky.
Vyhodnotenie	Revízia zanalyzuje porovnanie financovania mládežníckej politiky so zahraničím.
Cieľ a KPI	Ciele - podpora organizácií, ktoré uskutočňujú pravidelnú a systematickú prácu s mládežou nadregionálneho charakteru. Prispievajú tak k rozvoju mladých ľudí prostredníctvom neformálneho vzdelávania v práci s mládežou ako aj k napĺňaniu štátnej politiky v oblasti mládeže. KPIs: nedefinované
Trvanie schémy	Podpora mládeže dlhodobo (10+ rokov), táto konkrétna schéma 1. rok (po novele Stratégie pre mládež), predtým podobné, ale nie identické schémy.
Druh dotácie a rozdelenie balíka	Na základe počtu členov organizácie (70 %) a získaných bodov (30 %). Body sa rozdeľujú podľa plánu činnosti organizácie, jej strategického smerovania a rozpočtu. Výzva veľmi nekonkrétna čo sa týka kritérií na získanie bodov. Hodnotia dvaja hodnotitelia. Záujemca musí byť zapísaný v zozname oprávnených žiadateľov – predpokladáme, že veľká časť hodnotenia prebieha už v tejto fáze.
Príjemcovia	2022 – 18 príjemcov, priemerný príspevok 126 tis. eur. Celoštátne organizácie (Slovenský skauting, YMCA, DOMKA – Združenie saleziánskej mládeže, Slovenská debatná asociácia, Strom života,...). Musia byť vopred zapísané v zozname oprávnených žiadateľov, ktorý spravuje MŠVVaŠ SR. Graf 103: Histogram rozdelenia príspevkov (v tis. eur):
Legislatívny rámec	<ul style="list-style-type: none"> • suma ani existencia dotačného programu nie sú ukotvené legislatívne • dotačné schémy, bez finančnej alokácie, sú predmetom internej Smernice o dotáciách v oblasti práce s mládežou. • samotná mládežnícka politika, ktorá spomína aj financovanie, ale bez konkrétnych záväzkov, je pokrytá v dvoch dokumentoch: Zákon o podpore práce s mládežou, Stratégia pre mládež • sumy boli vyčíslené v doložke k Stratégii, výška reflektovala rozpočet v minulých obdobiach

Dodatočné informácie:

Tabuľka 34: Schémy podpory mládežníckej politiky (2021)

Schéma	Počet podporených	Alokácia	Priemerná podpora
Celoročná pravidelná a systematická práca s mládežou nadreg. charakteru	18	2 267 548	125 975
Aktuálne priority v práci s mládežou	30	415 688	13 856
Zastupiteľské štruktúry pre participáciu mládeže	9	349 117	38 791
Dobrovoľnícke príležitosti pre mládež	5	261 941	52 388
Nízkoprahové programy pre mládež	5	183 855	36 771
Informačné služby a poradenské služby pre mládež	7	183 366	26 195
Linky pomoci	3	117 286	39 095
Európsky dialóg s mládežou	1	10 000	10 000
Spolu	78	3 788 801	48 574

Zdroj: MŠVVaŠ SR